

**ዌይን
ግሩደም**

**ስልታዊ
ሥነ መለኮት**

የመጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ መግቢያ

ቅጽ 1

የኢትዮጵያ ምክር ቤት ጥናት ህዝብ

**Ethiopian Evangelical
Baptist Church**

2822 S. Jupiter Rd.
Garland, TX 75041

Tel: (214) 703-0100 Fax: (214) 703-0161

WWW.EEBC-DALLAS.ORG

**መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት ያደረጉ መጻሕፍት
የኢስ ኣይ ኢም ሥነ ጽሑፍ**

ዊይን ግሩደም

ስልታዊ ሥነ መለኮት

የመጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ መግቢያ

የትርጉም ሥራ:-

ተስፋዬ መስፍን
ደርበው አዱኛ
ፍስሐ ፈይሳ
ምኒልክ አስፋው
ጌታቸው ወ/አማኑኤል
ሚናስ ብሩክ

የአርትኦት ሥራ:-

ንጉሤ ቡልቻ
ፍትሐአምላክ እንደው

የኮምፒውተር ጽሑፍ እና የገጽ ለገጽ የማጣሪያ ንባብ:-

ፍቅርተ ጸጋዬ

የጽሑፍ እርማትና የሳተመት ዝግጅት:-

ዘነበ ንብረሐና
ዳንኤል ተሾመ
ዓለምባህል አውነቱ

መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት ያደረጉ መጻሕፍት
የኤስ ኣይ ኤም ሥነ ጽሑፍ

Systematic Theology: Wayne Grudem, Amharic

Copyright © 1994, Wayne Grudem. All rights reserved.

This translation of *Systematic Theology* first published in 1994 is published by arrangement with Inter-Varsity Press, Leicester, United Kingdom. Amharic edition © 2011 by Kale Heywet Church with the permission of Inter-Varsity Press. All rights reserved.

ስልታዊ ሥነ መለኮት

ይህ የአማርኛው እትም በኢንተር-ቫርሲቲ ፕሬስ ፈቃድ በቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን አሳታሚነት በ2003 ዓ.ም በኤስ ኣይ ኤም ማተሚያ ቤት ታተመ።

የአሳታሚው መብት በሕግ የተጠበቀ ነው።

የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች የተወሰዱት

መጽሐፍ ቅዱስ-አዲስ መደበኛ ትርጉም

በኢንተርናሽናል መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ታተመ፤ 1993 ዓመተ ምሕረት ከሚለው እትም ነው።

መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት ያደረጉ መጻሕፍት

የኤስ ኣይ ኤም ሥነ ጽሑፍ ክፍል

የፓ.ሣ. ቁጥር 127

አዲስ አበባ

ማውጫ

አገጽ ሮተ-ቃላት.....	7
መቅደም	9
ምዕራፍ 1:- የስልታዊ ሥነ መለኮት መግቢያ	16
ስልታዊ ሥነ መለኮት ምንድን ነው? ክርስቲያኖችስ ይህን ማጥናት የሚገባቸው ለምንድን ነው? እንዴት እናጥናው?.....	16

ክፍል 1

የእግዚአብሔር ቃል

ምዕራፍ 2:- የእግዚአብሔር ቃል.....	43
የእግዚአብሔር ቃል ልዩ ልዩ ቅርጾች ምንድን ናቸው?.....	43
ምዕራፍ 3:- የቅዱስ መጽሐፍ ቀኖና	50
በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መካተት ያለባቸው መጽሐፍት የትኞቹ ናቸው? መካተት የሌለባቸውስ?.....	50
ምዕራፍ 4:- አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት:- (1) ሥልጣን.....	72
መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን በምን እናውቃለን?.....	72
ምዕራፍ 5:- የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-አልቦነት.....	91
በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስሕተቶች አሉ?.....	91
ምዕራፍ 6:- አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት:- (2) ግልጽነት	108
መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል መረዳት የሚችሉት የሥነ መለኮት ምሁራን ብቻ ናቸው?.....	108
ምዕራፍ 7:- አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት:- (3) አስፈላጊነት	120
መጽሐፍ ቅዱስ የሚሰፈልገው ለምን ዓላማዎች ነው? ሰዎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ስለ እግዚአብሔር ምን ያህል ማወቅ ይችላሉ?	120
ምዕራፍ 8:- አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት:- (4) ብቁነት	133
መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር እንደናሰብም ሆነ እንደናደርግ የሚፈልጋቸውን ነገሮች ለማሳወቅ ብቁ ነው?.....	133

ክፍል 2

ትምህርተ እግዚአብሔር

ምዕራፍ 9:- የእግዚአብሔር ሀልዎት	148
እግዚአብሔር እንደሚኖር እንዴት ማወቅ እንችላለን?	148
ምዕራፍ 10:- የእግዚአብሔር መታወቅ	156
በእርግጥ እግዚአብሔርን ማወቅ እንችላለን? ስለ እግዚአብሔር የምናውቀው ምን ያህል ነው?.....	156
ምዕራፍ 11:- የእግዚአብሔር ባሕርይ «ኢተወራሲ» ባሕርያት	164
እግዚአብሔር ከእኛ ልዩ የሆነው እንዴት ነው?.....	164
ምዕራፍ 12:- የእግዚአብሔር ባሕርይ: «ተወራሲ» ባሕርያት	

(ክፍል 1)	196
እግዚአብሔር በሀላፊው እንዲሁም በገሊናዊና በምግባራዊ ባሕርያቱ ከእኛ ጋር የሚመሳሰለው እንዴት ነው?.....	196

ምዕራፍ 13:- የእግዚአብሔር ባሕርይ:- «ተወራሲ» ባሕርያት (ክፍል 2).....	227
እግዚአብሔር በፈቃዳዊ ባሕርዩና ልቀቱን በሚገልጹ ባሕርያቱ እኛን የሚመስለው እንዴት ነው?	227
ምዕራፍ 14:- እግዚአብሔር በሦስት ክላሳት:- ትምህርተ ሥላሴ	244
እግዚአብሔር በአካል ሦስት ነገር ግን አንድ አምላክ ሊሆን የሚችለው እንዴት ነው?.....	244
ምዕራፍ 15:- ሥነ ፍጥረት.....	286
እግዚአብሔር አጽናፈ ዓለሙን ለምን? እንዴትና መቼ ፈጠረ?.....	286
ምዕራፍ 16:- መግባቱ እግዚአብሔር	349
እግዚአብሔር ነገሮችን ሁሉ የሚቈጣጠር ከሆነ፣ ድርጊቶቻችን ወይም እንቅስቃሴዎቻችን እንዴት እኛ እንዳደረግናቸው ሊታሰቡ ይችላሉ?.....	349
ምዕራፍ 17:- ተአምራት	399
ተአምራት ምንድን ናቸው? በዚህ ዘመን ይደረጋሉ?.....	399
ምዕራፍ 18:- ጸሎት	425
እግዚአብሔር እንደንጸልይ የሚፈልገው ለምንድን ነው? መልስ የሚያስገኝ ጸሎት መጸለይ የምንችለው እንዴት ነው?.....	425
ምዕራፍ 19:- መላእክት	448
መላእክት ምንድን ናቸው? እግዚአብሔርስ ለምን ፈጠራቸው?.....	448
ምዕራፍ 20:- ሰይጣንና ኦጋንነት	465
በዚህ ዘመን ክርስቲያኖች ስለ ሰይጣንና ኦጋንነት እንዴት ማሰብ አለባቸው?.....	465

ክፍል 3

አስተምህሮተ ሰብአ

ምዕራፍ 21:- የሰው አፈጣጠር	495
እግዚአብሔር ለምን ፈጠረ? እግዚአብሔር ራሱን አስመስሎ እንዴት አበጀ? እርሱን በዕለት ተዕለት ኑሮአችን እንዴት ደስ ልናሰገው እንችላለን?.....	495
ምዕራፍ 22:- ሰው እንደ ወንድ እና ሴት	512
እግዚአብሔር ለምን ሁለት ጾታዎችን ፈጠረ? የተለያየ ጎሳፊነት ኖሮአቸው ወንድና ሴት እኩል ሊሆኑ	

ይችላሉን?.....	512
ምዕራፍ 23:- የሰው መሠረታዊ ተፈጥሮ.....	532
መጽሐፍ ቅዱስ «ነፍስ» እና «መንፈስ» ሲል ምን ማለቱ ነው? ሁለቱ ተመሳሳይ ነገሮች ናቸው?.....	532
ምዕራፍ 24:- ንጢአት.....	551
ንጢአት ምንድን ነው? ከወይት መጣ? ከአዳም የንጢአት ባሕርይን ወርሰን ይሆን? በደልን ከአዳም ወርሰን ይሆን?.....	551
ምዕራፍ 25:- በሰውና በእግዚአብሔር መካከል የተደረገ ቃል ኪዳኖች.....	580
እግዚአብሔር ከእኛ ጋር የሚገናኝበትን መንገድ የሚወስኑ መርሆች ምን ምንድን ናቸው?.....	580

ክፍል 4

የክርስቶስና የመንፈስ ቅዱስ አስተምህሮዎች

ምዕራፍ 26:- የክርስቶስ ሰብእና.....	592
ኢየሱስ እንዴት አካል ሆኖ ሳለ እንዴት ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው ሆነ?.....	592
ምዕራፍ 27:- ስርየት.....	636
የክርስቶስ መሞት አስፈላጊ ነበርን? መላው የክርስቶስ ምድራዊ ሕይወት ለእኛ ድነታዊ ጠቀሜታ ነበረውን? የስርየት ምክንያት ባሕርይ:: ክርስቶስ ወደ ሲኦል ወርዶአልን?.....	636
ምዕራፍ 28:- ትንሣኤና ዕርገት.....	681
የክርስቶስ ትንሣኤ አካል ምን ዓይነት ነበር? ለእኛ ያለው ፋይዳስ ምንድን ነው? ወደ ሰማይ ሲያርግ ክርስቶስ ምን ሆነ? የኢየሱስ ክርስቶስ ሁኔታ ሲባል ምን ማለት ነው?.....	681
ምዕራፍ 29:- የክርስቶስ አገልግሎቶች.....	699
የክርስቶስ ነጢይነት፣ ካህንነት እና ንጉሥነት እንዴት ነው?.....	699
ምዕራፍ 30:- የመንፈስ ቅዱስ ሥራ.....	709
በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ ሁሉ የመንፈስ ቅዱስ ልዩ ሥራዎች ምንድን ናቸው?.....	709

አገጽፎተ-ቃላት

(Abbreviations)

BAGD	<i>A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature.</i> Ed. Walter Bauer. Rev. and trans. Wm. Arndt, F. W. Gingrich, and F. Danker. Chicago: University of Chicago Press, 1979.
BDB	<i>A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament.</i> F. Brown, S. R. Driver, and C. Briggs. Oxford: Clarendon Press, 1907; reprinted, with corrections, 1968.
BETS	<i>Bulletin of the Evangelical Theological Society</i>
BibSac	<i>Bibliotheca Sacra</i>
cf.	Compare
CRSQ	<i>Creation Research Society Quarterly</i>
CT	<i>Christianity Today</i>
CThRev	<i>Criswell Theological Review</i>
DPCM	<i>Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements.</i> Stanley M. Burgess and Gary B. McGee, eds. Grand Rapids: Zondervan, 1988.
EBC	<i>Expositor's Bible Commentary.</i> Frank E. Gaebelein, ed. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
ed.	edited by, edition.
EDT	<i>Evangelical Dictionary of Theology.</i> Walter Elwell, ed. Grand Rapids: Baker, 1984.
et al.	and others
IBD	<i>The Illustrated Bible Dictionary.</i> Ed. J. D. Douglas, et al. 3 vols. Leicester: Inter-Varsity Press, and Wheaton: Tyndale House, 1980.
ISBE	<i>International Standard Bible Encyclopedia.</i> Revised edition. G. W. Bromiley, ed. Grand Rapids: Eerdmans, 1982.
JAMA	<i>Journal of the American Medical Association</i>
JBL	<i>Journal of Biblical Literature</i>
JETS	<i>Journal of the Evangelical Theological Society</i>
JSOT	<i>Journal of the Study of the Old Testament</i>
KJV	King James Version (Authorized Version)
LSJ	<i>A Greek-English Lexicon,</i> ninth edition. Henry Liddell, Robert Scott, H. S. Jones, R. McKenzie. Oxford: Clarendon Press, 1940.
LXX	Septuagint
mg.	margin or marginal notes
n.	note
N.d.	no date of publication given
N.p.	no place of publication given

NDT	<i>New Dictionary of Theology.</i> S. B. Ferguson, D. F. Wright, J. I. Packer, eds. Leicester and Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press. 1988.
NIDCC	<i>New International Dictionary of the Christian Church.</i> Ed. J. D. Douglass et al. Grand Rapids: Zondervan, 1974.
NIDNTT	<i>The New International Dictionary of New Testament Theology.</i> 3 vols. Colin Brown, gen. ed. Grand Rapids: Zondervan, 1975-78.
NIGTC	<i>New International Greek Testament Commentaries</i>
NIV	<i>New International Version</i>
NKJV	<i>New King James Version</i>
NTS	<i>New Testament Studies</i>
ODCC	<i>Oxford Dictionary of the Christian Church.</i> Ed. F. I., Cross. London and New York: Oxford University Press, 1977.
rev.	revised
RSV	<i>Revised Standard Version</i>
TB	<i>Tyndale Bulletin</i>
TDNT	<i>Theological Dictionary of the New Testament.</i> 10 vols, G. Kittel and G. Friedrich, eds.; trans. G. W. Bromiley. Grand Rapids: Eerdmans, 1964-76.
TNTC	<i>Tyndale New Testament Commentaries</i>
TOTC	<i>Tyndale Old Testament Commentaries</i>
trans.	translated by
TrinJ	<i>Trinity Journal</i>
vol.	volume
WBC	<i>Word Biblical Commentary</i>
WTJ	<i>Westminster Theological Journal</i>

መቅደም

ይህን መጽሐፍ ያዘጋጀሁት በዋናነት ለትምህርተ መለኮተ መምህራን አይደለም። ይሁንና፤ ከመካከላቸው ብዙዎቹ እንደሚያነሱት ተስፋ አደርጋለሁ። የመጽሐፍ ዋንኛ ተደራስያን የትምህርተ መለኮተ ተማሪዎችና የመጽሐፍ ቅዱስን ዋና ዋና (ማዕከላዊ) አስተምህሮት በጥልቀት ለመረዳት ረጋቡ ያላቸው ክርስቲያኖች ሁሉ ናቸው።

የመጽሐፍ ርጅስ «የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ መግቢያ» ብዬ የለየምሁት ለዚሁ ነው። በመጽሐፍ ውስጥ የተነሡትን አሳቦች ሥነ መለኮትን ያልተማረ (የመማር ዕድል ያላገኘ) ሰው እንኳ ሊረዳው በሚችል መንገድ ቀለል አድርጌ ለማቅረብ ሞክራለሁ። አስቀድሜ ማብራራያ ካልሰጠሁባቸው በቀር፤ ከበድ የሚሉ ልዩ የሥነ መለኮት ቃላትን ከመጠቀም ተቈጥቤአለሁ። በተጨማሪም ማንኛውም ሰው ቀደምት ምዕራፎችን ሳያነብ፤ የትኛውንም ምዕራፍ አንብቦ መረዳት እንዲችል አብዛኛዎቹ ምዕራፎች ተነጥለው ለየብቻቸው ሊነበቡ የሚችሉ ናቸው።

መግቢያ ጥናቶች ጥልቀት-ዐልባና ከመጠን በላይ ቀላል ሊሆኑ አይገቡም። መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮዎችን ለመረዳት የሚያስችግሩ መለኮታዊ ቃላትን ሳንጠቀም፤ አማካይ የአሳብ ጥልቀት ያላቸውን ግልጽ አድርገን ብናቀርብላቸው፤ አብዛኞቹ ክርስቲያኖች ሊገነዘቧቸው እንደሚችሉ ተረድቻለሁ። ስለዚህ አስፈላጊ ሆኖ ሊገኝ አከራካሪ የሆኑ ሥነ መለኮታዊ ነጥቦችን በተወሰነ ጥልቀት ከማንሣት አልባዝንሁም።

ይህ መጽሐፍ መጠኑ ትልቅ ቢሆንም፤ በሥርዐት የተቀናጀ ሥነ መለኮትን የሚያቀርበው በመግቢያ ደረጃ ብቻ ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በሚገኙ አርእስት ሁሉ ላይ ራሳቸውን የቻሉ መጻሕፍት ተጽፈዋል። መጽሐፍ ትኩረት ሰጥቶ በተመለከታቸው በብዙዎቹ ጥቅሶች ላይም የተለያዩ ጽሑፎች ቀርበዋል። ስለዚህ ይህ መጽሐፍ የእያንዳንዱን ምዕራፍ እርእስት በስፋትና በጥልቀት ለመረዳት ተጨማሪ ጥናት ለሚያካሂዱ ፍላጎት ላላቸው ሰዎች በር ከፋች ነው። በእያንዳንዱ ምዕራፍ የመጨረሻ ገጾች ላይ የተጠቀሱት ዋቢ መጻሕፍት በዚህ አትጣጫ ለሚደረግ ጥናት ዕገዛ ያደርጋሉ።

የሚከተሉት ስድስት የመጽሐፍ መለያ ቅርጾች ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ምን እንደ ሆነና እንዴት ማስተማር እንደሚገባ ካዳበርሁት ልምድና ካለኝ ግልጽ መረዳት የመነጨ ናቸው።

1. የአስተምህሮቶች ግልጽ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት፤ የክርስትና ሥነ መለኮት በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት ላይ መመሥረት አለበት ብዬ ሸለማምን፤ በእያንዳንዱ ምዕራፍ ውስጥ ላሉት አስተምህሮቶች መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃዎችን ለመስጠት ሞክራለሁ። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ከማንኛውም የሰው ንግግር የበለጠ ገይልና ሥልጣን እንዳላቸው አምናለሁ። መጽሐፍ ቅዱስ በሐዋርያት ሥራ 17:11 ላይ የቤርያ ሰዎች፤ «ነገሩ እንደዚህ ይሆንን እያሉ መጻሕፍትን በየዕለቱ በመመርመር ቃሉን ጥቅሳቸው ግሉት ተቀብለዋል» ስለሚል፤ እኔ የመጽሐፍ ቅዱስ ማስረጃዎቼን ጥቅሶች ተጥር ከመጻፍ ይልቅ ሰዎች ለራሳቸው ቃሉን መመርመር እንዲችሉ ጥቅሶችን እንዳሉ ጽፌአቸዋለሁ። መጽሐፍ ቅዱስ ብቸኛው የእግዚአብሔር ቃል ነው የሚለውን መረዳቱን በእያንዳንዱ ምዕራፍ መጨረሻ በቃል በሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል (ጥቅስ) አማካኝነት እንድንልጸው አድርጎኛል።

2. አስተምህሮቶችን ግልጽ በሆነ መንገድ የማብራራት ብቃት፤ ሥነ መለኮትን ማጥናት ግራ መጋባትንና ተስፋ መቀረጥን እንዲያስከትል እግዚአብሔር ዐቅዷል ብዬ አላምንም። ሥነ መለኮትን በማጥናት ላይ ሳለ በክርስቲያናዊ አስተምህሮቶች እርግጠኛ ያልሆነና በሺዎች የሚቈጠሩ

ያልተመለሱ ጥያቄዎች ያሉት ተማሪ፤ «ሌሎችን ትክክል በሆነው ትምህርት እንዲያበረታታና ይህን ትምህርት የሚቃወሙትን ይወቅስ ዘንድ እንደ ተማረው በታመነ ቃል የሚጸና መሆን» (ቲቶ 1:9) አይችልም። ስለዚህ የዚህን መጽሐፍ አስተምህሮታዊ አቋሞችና አቋሞች ትክክል መሆናቸውንም የሚያስረዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችን ለመጠቀም ሞክረዋል። ይህን መጽሐፍ የሚያነብ ሰው ሁሉ በእኔ የእምነት አቋም በእያንዳንዱ ነጥብ ይስማማል የሚል እምነት የላኝም። ይሁንና፤ አንባብያን በሙሉ የእምነት አቋሞችን፤ አቋሞችን የሚደግፋ ማስረጃዎችም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የት እንደሚገኙ ያውቃሉ ብዬ አገምታለሁ።

ወንጌላውያን ክርስቲያኖችን ከሚያከራክሩ አንዳንድ ነጥቦች አንጻር የእኔ አቋም ምን እንደ ሆነ ለዚህ መጽሐፍ አንባብያን በቅድሚያ መግለጽ አግባብ ነው ብዬ አስባለሁ። ዓለማዊ ጉባኤ በመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-አልባነት ላይ ተነጋግሮ ካወጣው «የቼካን መግለጫ» (ምዕራፍ 5 እና ተቀጥላ 1) ጋር በእጅጉ የሚስማማውን ወግ አጥባቂ የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-አልባነት አመለካከት አቀበላለሁ። በእግዚአብሔር ሉዓላዊነትና በሰው ገላፊነት ላይ የሚነሡ ጥያቄዎችን በሚመለከትም ያለውን ተሐድሶታዊ አቋም (ምዕራፍ 16)፤ የስርዮትን ከፍተኛነት (ምዕራፍ 27) እና የአስቀድሞ መወሰንን ጉዳይ (ምዕራፍ 32) እምንበታለሁ። በተሐድሶታዊው አመለካከት በመጽናት በእውነት ዳግም የተወለዱ ሰዎች ድኅነታቸውን ፈጽሞ እንደማያጡ አምናለሁ (ምዕራፍ 40)። የወንድና የሴት ግንኙነቶችን በሚመለከት ወግ አጥባቂም፤ የሴቶች አኩል መብት ተከራካሪም አይደለም። ወንድና ሴት አኩል ፋይዳና ሰውነት ያላቸው፤ ሁለቱም አኩል የእግዚአብሔር አምላል መገለጫዎች ናቸው። ነገር ግን ወንዶችና ሴቶች በትዳርና (ምዕራፍ 22) በቤተ ክርስቲያን (ምዕራፍ 47) ውስጥ ጥቂት የተለያዩ ድርሻዎች እንዳላቸው ተፈጥሮና መዋጀት ያመለክታሉ። የሴት ክርስቲያንን አስተዳዳሪ በተመለከተ ብዙ የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎች የሚያስተዳድሩበትን የተሻለ ማኅበረ ምእመናዊ የአስተዳደር ዘዴ እደግፋለሁ (ምዕ 47)። ስለ ጥምቀት ያለኝ አቋም ከመጥምቃውያን አስተሳሰብ ጋር ተመሳሳይ ሲሆን፤ ክርስቶስን እንደ ግል አዳኝቸው አድርገው ማመናቸውን የመሰከሩ ሰዎች ብቻ መጠመቅ አለባቸው ብዬ አምናለሁ (ምዕ 49)። «የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀት» መለወጥን በሚገባ የሚያመለክት ሐረግ ነው፤ ቀጥሎ የሚታዩ ተከታታይ ልምዶችም «የመንፈስ ቅዱስ መላት» ቢባሉ የተሻለ ነው የሚለውን አቋም ይዣለሁ (ምዕ 39)፤ በተጨማሪም በአዲስ ኪዳን ውስጥ የተጠቀሱት የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች በሙሉ ዛሬም ጥቅም ላይ እንደሚውሉ አምናለሁ። ነገር ግን ሐዋርያነት ሥልጣን እንጂ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታ ስላልሆነ፤ ዛሬ አይቀጥልም (ምዕ 52፤53)። የክርስቶስ ዳግም ምጽአት በማንኛውም ቀን ሊሆን እንደሚችል አምናለሁ፤ ይኸውም ቅድመ-ጊህ ዓመት ማለት ክርስቶስ ጊህ ዓመት በምድር ላይ በሰላም የሚገዛበት ጊዜ መጀመር ምልክት እንደሚሆን ነው። ነገር ግን ድንረ-ታላቁ መከራ ነው የሚሆነው፤ ይኸውም ብዙ ክርስቲያኖች በታላቁ መከራ ውስጥ ያልፋሉ ማለት ነው (ምዕ 54፤55)።

ይህ ሌሎችን አመለካከቶች ችላ ብዬአለሁ ማለት አይደለም። በወንጌላውያን ክርስቲያኖች መካከል የአስተምህሮ ልዩነቶች በተፈጠሩባቸው ትምህርቶች ዘረያ ሌሎች አቋሞችን በአግባቡ ለመወከል፤ በአቋሞችም ለምን እንደሚገኝላቸው ለመግለጽና ተቃውሞዬን የሚደግፉ ጥቅሶችን አያይገሮ ለማቅረብ ጥረት

አድርጌአለሁ። በርግጥ ተማሪዎች በእያንዳንዱ ርእስ ሥር ሥነ መለኮታዊ አቋማቸው ከወግ አጥባቂ የወንጌላውያን ክርስቲያኖች አቋም ውስጥ የትኛው እንደ ሆነ በቀላሉ ማግኘት እንዲችሉ አሳይቻለሁ። ምክንያቱም የእያንዳንዱ ምዕራፍ ርእስ ሁላላ አራት ጥቅሶች ማውጫ ይዘክል፤ ሥነ መለኮታዊ የሆኑ እነዚህ ጥቅሶችም ከየቤተ እምነት ዳራ አንጻር የተፈረጁ ናቸው። ተቃራኒ አመለካከትን በአግባቡ ካልወከልሁ፤ ያን አመለካከት ከሚደግፍ ማንኛውም ሰው ደብዳቤ ቢጻፍልኝ በደስታ እቀበለዋለሁ፤ የዚህ መጽሐፍ ተከታታይ ኅትመት እውን ሲሆንም ዕርማቶችን ለማድረግ አጥራለሁ።

3. በሕይወት መተግበር፤ የሥነ መለኮት ጥናት ደረቅና አሰልፎ እንዲሆን እግዚአብሔር አስቦአል ብዬ አላምንም። ሥነ መለኮት ስለ እግዚአብሔርና ስለ ሥራዎቹ ሁሉ ማጥናት ነው። ሥነ መለኮት ሊኖር ሊጸለይና ሊዘመር የሚገባው ነው። ታላላቆቹ የአስተምህሮ ጽሑፎች (ለምሳሌ፡- ጳውሎስ ለሮሜ ሰዎች የጻፈው መልእክት) ለእግዚአብሔር በሚቀርብ ምስጋናና በግል ሕይወት ውስጥ በሚተገበሩ ጉዳዮች የተሞሉ ናቸው። በዚህ ምክንያት በጽሑፉ ውስጥ በእያንዳንዱ ምዕራፍ መጨረሻ ላይ የመተግበሪያ ማስታወሻዎች እንዲካተቱ አድርጌአለሁ። በሕይወት የመተግበሪያ ጥያቄዎችን እና ከምዕራፉ ዋና ሐሳብ ጋር ተያያዥነት ያላቸውን መዝሙሮችም ጨምራ ጽፌአለሁ። እውነተኛው ሥነ መለኮት «እውነተኛ መንፈሳዊነትን ከሚያገብሩበት ትምህርት ጋር» የሚስማማ (1ጢሞ 3:6)፤ በትክክል ከተጠናም በክርስቲያናዊ ሕይወት ሊደረስበት ወደሚገባ አድገትና አምልኮ የሚመራ ሥነ መለኮት ነው።

4. በወንጌላውያን አማኞች ዓለም ላይ ማትኩር፤ እውነተኛ የሥነ መለኮት ሥርዐት «ሊብራል» ሥነ መለኮታዊ ወግ ብለን ከምንጠራው አስተሳሰብ ሊመሠረት ይችላል ብዬ አላስብም፤ ሊበራል አመለካከት ያላቸው ሰዎች የመጽሐፍ ቅዱስን ፍጹም እውነተኛነት ወይም የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች የራሱ የእግዚአብሔር ቃሎች መሆናቸውን ይከፋሉ (ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን የሚናገረውን ምዕራፍ 4ን ይመልከቱ)። በዚህ ምክንያት በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የጠቀስኳቸው ሌሎች ጽሑፍያን በአስባኝው ዛሬ ትልቁ «ወግ አጥባቂ ወንጌላዊ» ሥርዐት ተብሎ ያሚጠራው ውስጥ የሚካተቱ ናቸው፤ እነርሱም ከታላላቆቹ የተሐድሶ መሪዎች ከጆን ካልቪንና ከማርቲን ሉተር ጀምሮ ዛሬ በሕይወጃች አስካሉት ታላላቅ የሥነ መለኮት ምሁራን ድረስ የሚገኙት ናቸው። እኔ ይህን መጽሐፍ የምጽፈው ወንጌላዊ አማኝ እንደ መሆኔ ለወንጌላውያን አማኞች ነው። እንደዚህ ስል የሊበራል ሥነ መለኮት አስተማሪዎች ምንም ጠቃሚ ነገር አይናገሩም ማለቱ አይደለም፤ በእነርሱ ዘንድ ያሉ፤ ልዩነቶች በአብዛኛው ጠቅላላ ብለው የሚታዩት፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርይና በሥልጣኑ ላይ ካሉ ልዩነቶች አንጻር እንደ ሆነ በቀላሉ ለማመልከት ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን ላይ ሰፊ ልዩነት ያላቸው ሰዎች በአስተምህሮት ጉዳይ ላይ የሚኖሩባቸው ስምምነት ውስጥ ነው። የለዘብተኛ ሥነ መለኮትን አስተምህሮቶች በመቃወም ብዙ ነገሮችን የዳሰሱ ተቺ ሐሳቦችን ለጻፉ ወንጌላውያን አማኝ ወዳጆቹ ከፍ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ፤ ነገር ግን ይህን ለማድረግ ሁሉም ሰው ተጠርቷል ብዬ አላስብም። ወይም የለዘብተኞችን አመለካከት ለመቃኘት የሚቀርበው ያ ሰፊ የትችት ትንተና በመጽሐፍ ቅዱስ አጠቃላይ እውነት ላይ የተመረከተ ጤናማ የሥነ መለኮት ጥናት ሥርዐትን ለመገንባት እጅግ በጣም የሚያግዝ መንገድ ነው ብዬ አላስብም። በርግጥ በሕንጻ ክርስቲያን እንደርሱን

በተጻፈው ታሪክ ውስጥ! «ንጉሡ ልብስ የለውም!» ብሎ እንደ ጮኸው ልጅ ለዘብተኛ የሥነ መለኮት ምሁራን በወንጌላውያን አማኝ ጸሐፊያን ጽሑፎች ውስጥ ፈጽሞ የማይገኝ ጉላሕ ዕውቀትን ወደ ቅዱሳን መጻሕፍት አስተምህሮታዊ ጥናት ውስጥ በማስገባት አስጨብጠውናል የሚለው አጠራጣሪ እንደ ሆነ አንድ ሰው መናገር አለበት ብዬ አምናለሁ።

የወግ አጥባቂ ወንጌላውያን አማኞች ጥልቅ ጥናት እጅግ የበለጸገና ሰፊ ስለ ሆነ፤ ልዩ ልዩ አመለካከትንና ዕውቀትን በመጽሐፍ በበቂ ሁኔታ ከተለያዩ አቅጣጫ ለመመርመር ዕድል ይሰጣል የሚለው ሁልጊዜ የሚወደድ አይደለም። ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ባለን ግንዛቤ ጥልቅ ወደ ሆነ መረዳት ልንደርስ የምንችለው፤ መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ እውነትና ፍጹም ሥልጣናዊ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ተረድተው ከጻፉ ምሁራን ግኝት ጋር አያያዘን ስናጠናው ነው። በእያንዳንዱ ምዕራፍ መጨረሻ ላይ ሠላሳ አራት የሚደርሱ ሌሎችን የወንጌላውያን አማኞች ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ማመሳከሪያዎች ማስቀመጡ ይህንኑ መረዳቱን ያንጸባርቃል። እነርሱ በሰባት ታላላቅ ሥነ መለኮታውያን ሥርዐታት (እንግሊዝን) ኤጲስቆጶሳዊ፤ አርሜናዊስ (ዌስሊያዊ) ሜቶዲስት መጥምቃዊ፤ ዲስፔንሴሽናሊስት፤ ሉተራን፤ ተሐድሶ (ፕሪስቢቴሪያንና የዳግም ተሐድሶ ካራዝማቲክ ፔንቴኮስታል) የተከፈሉ ቢሆኑም፤ ሁሉም መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ ሕጻጽ-አልባ መሆኑን የሚያምኑና የዚህን ዘመን ወግ አጥባቂ ወንጌላውያን አማኞችን አቋም የያዙ ናቸው። (ከሠላሳ አራቱ የወግ አጥባቂ ወንጌላውያን አማኞች የጽሑፍ ሥራ በተጨማሪ ሁለት የሚደርሱ የሮማ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያንን ሥነ መለኮት የሚወክሉ ሥራዎችን በእያንዳንዱ ምዕራፍ ውስጥ ጨምሮ ጠቅሷለሁ፤ ምክንያቱም የሮማ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ዛሬም በዓለማዊና ደረጃ በሥነ መለኮት አንጻር ከፍተኛ ተጽዕኖ በማድረግ ላይ ትገኛለች።)

5. በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አስተምሕሮታዊ አንድነትን የማጠናከር ተስፋ፤ ቤተ ክርስቲያን እጅግ ወደ ጠለቀና ንጹሕ ወደ ሆነ አስተምሕሮታዊ መረዳት ልትደርስ እንደምትችልና ዕንቅፋት ሆነው የቆዩትን ሁሉ፤ ለብዙ ዘመናት ጸንተው የኖሩትን ሳይቀር፤ እንደምታሸንፍ ብዙ ተስፋ አላት ብዬ አምናለሁ። ኢየሱስ ቤተ ክርስቲያንን ወደ ፍጹምነት ለማምጣት፤ «ጉድፍ ወይም የፊት መጨማደድ ወይም እንዳች እንከን ሳይገኝባት ቅድስትና ነውር አልባ የሆነች ክብርት ቤተ ክርስቲያን አድርጎ ለራሱ ሊያቀርባት» (ኤፌ 5:27) በሥራ ላይ ነው። ቤተ ክርስቲያንን ለማስታጠቅም ስጦታ ሰጥቷል፤ «ይህም የሚሆነው፤ ሁላችንም የእግዚአብሔርን ልጅ በማመንና በማወቅ ወደሚገኘው አንድነት በመምጣትና ሙሉ ሰው በመሆን፤ በክርስቶስ ወዳለው ፍጹምነት ደረጃ እስከምንደርስ ነው» (ኤፌ 4:13)። ያለፈው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ምናልባት ተሰፊ የሚያስቁርጠን ቢሆንም፤ እነዚህ የቅዱሳት መጻሕፍት ሐሳቦች እውነት ሆነው ይጻፋሉ፤ ስለ ሆነም ታላቅ የአንድነት ስምምነት ሊፈጠር እንደሚችል ያለውን ተስፋ ልንጥለው አይገባም። በእርግጥ በዚህ ምክተ ዓመት በከሸናንትና በዲስፕንሴሽናል ሥነ መለኮት ምሁራን እንዲሁም በካርዝማቲክና በኢካርዝማቲክ እንቅስቃሴዎች መካከል የነበረው እጅግ ሰፊ የአስተምህሮ ልዩነቶችን ለማጥበብ ከፍተኛ መግባባት ላይ መድረሱንና የተወሰነ ስምምነት መኖሩን አይተናል፤ በተጨማሪም ቤተ ክርስቲያን ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-አልባነትና ስለ መንፈስ ቅዱስ ለጠታዎች ያላት መረዳት ባለፉት ጥቂት ዐሥርት ዓመታት ውስጥ

በከፍተኛ ደረጃ እንደ ጨመረ እንምታለሁ። ምንም እንኳ ክርክሩ በአሁኑ ጊዜ አሰልጣኝ አድካሚ ሊሆን ቢችልም፤ ሴቶችና ወንዶች በጋብቻ ሕይወት ውስጥ በሚኖራቸው ተከክለኛ ሚና ላይ በሚደረገው ወቅታዊ ክርክርና በመጨረሻም ቤተ ክርስቲያን በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ተመሥርታ በምትሰጠው ትምህርት ከፍተኛ መግባባት እንደሚገኝ አምናለሁ። ስለዚህ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ (ለምሳሌ፡- በጥምቀት፤ በጌታ ራት፤ በቤተ ክርስቲያን አስተዳደር፤ በሺህ ዓመት መንግሥትና በወደፊቱ የመከራ ዘመን፤ በአስቀድሞ መወሰንም አስተምህሮ) ቀደም ሲል የነበሩትን የአመለካከት ልዩነቶች እንደገና የማንግግት አላመነታሁም። እነዚህን የአመለካከት ልዩነቶች ለማንግግት የፈለግሁበት ምክንያት በአዲስ መልክ መጽሐፍ ቅዱስን ብናጠናው፤ እነዚህን አስተምህሮዎች በተሻለ መንገድ ለመፈተሽ፤ ያሉትንም ልዩ ልዩ አመለካከቶች የበለጠ ለመረዳትና ለመቻቻል ብቻ ሳይሆን፤ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ትልቅ የአስተምህሮ አንድነት ስምምነት ሊፈጠር እንደሚችል ተስፋ በማድረግ ነው።

6. በሁሉም አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ አስተምህሮታዊ ግንዛቤን የማስገኘት ከፍተኛ ፍላጎት ስለ መኖሩ፤ በዛሬዬቱ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ክርስቲያናዊ አስተምህሮን በጥልቀት የመረዳት ወይም ሥርዐታዊ ሥነ መለኮትን የማወቅ ጊዜ የማይሰጥ ፍላጎት መኖሩን ተረድቻለሁ። ሥነ መለኮትን በጥልቀት ማወቅ የሚያስፈልጋቸው መጋብያንና አስተማሪዎች ብቻ አይደሉም፤ አጠቃላይ የቤተ ክርስቲያን አባላት ጭምር ሥነ መለኮትን ማጥናትና ማወቅ ይጠበቅባቸዋል። ሰዎች ስለ ሥራዎቻቸውና ስለ ዝንባሌዎቻቸው ወይም ስለሚደግፏቸው የስፖርት ቡድኖች ዕድል ወይም ስለ ተወሰነ የቴሌቪዥን መርሐ ግብር ዝርዝር ጉዳዮችን እንሥተው እንደሚወያዩ ሁሉ፤ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ ሊወያዩ፤ በሕይወታቸውም ሊተገብሩትና ሊኖሩበት በሚችሉ ምእመናን የተሞሉ አብያተ ክርስቲያናት አንድ ቀን በእግዚአብሔር ጸጋ ሊኖሩን ይችላሉ። እንደዚህ ሲባልም ክርስቲያኖች አስተምህሮን የመረዳቱ ችሎታ የላቸውም ማለት አይደለም፤ በቀላሉ ለማለት የተፈለገው፤ አስተምህሮን ሊረዱ የሚችሉበት ምቹ መንገድ ሁሉ ሊመቻችላቸው ይገባል ነው። የመጽሐፍ ቅዱስን አስተምህሮ በትክክል መረዳትንና በእርሱ (መኖርንም) ብዙ ክርስቲያኖች ከታላላቅ ደስታዎቻቸው መካከል እንደ አንዱ አጅርገው ያዩታል ብዬ አስባለሁ።

ይህን መጽሐፍ ሰጽፍ ብዙ ሰዎች ረድተውኛል። በቤቱል ኮሌጅ በቅዱስ ጳውሎስ ሚኒሶታ (1977-81) ከዚያም በትሪኒቲ ኢንፕሮግራክል ዲፓሪት ትምህርት ቤት (1981 - አሁን) የቀድሞና የአሁን ተማሪዎችን በቅድሚያ መጥቀስ አለብኝ። በከፍል ውስጥ ባደረግናቸው ውይይቶች የተጻፈው የእነርሱ አርቆ አሳቢና ዕውቀት ፈንጣቂ አስተያየቶች በዚህ መጽሐፍ በእያንዳንዱ ምዕራፍ ውስጥ በተነሡት አሳቦች ላይ በጎ ተጽዕኖ አሳድረዋል።

እግዚአብሔር እጅግ በጣም ታታሪ በሆኑ ተያቢዎች (ታይፒስቶች) ዕገዛም ባርኮኛል። ጽሑፉን የመተየቡ ሥራ የተጀመረው ክብዙ ዓመታት በፊት በቪራኩል ነው። በጎላም ሜሪ ምሪስ፤ ሮን ቲላይ፤ ካትሪን ሺህን፤ ሺሊ ሚልስ፤ ርብቃ ሄይደንሪክ፤ ጄኒ ሃርትና ካሮል ፔደርስን የጽሑፉን የተወሰነ ክፍል በመጻፍ (በመተየቡ) ረድተውኛል። ከዚያም በጎላ ሰፊውን የጽሑፍ ክፍል በትልቅ ክህሎትና በጥንቃቄ የጻፈው፤ በተወሰኑ ክፍሎች ላይም በአርትዮት ሥራ የረዳኝ ታሚ ተማስ ነው። አንዲ ሌድስማና ደይሲ ሊይንግ ብዙ ጊዜ ፎቶ

ከፒ በማድረግ በደስታ ረድተውኛል። በመጨረሻም ኪም ፒንግቶን በእርትዖት ሂደት ውስጥ የታረሙትን፣ የተስተካከሉትንና የተለወጡትን ቃላትና አረፍተ ነገሮች በትክክል ጽፎአል። የረዱኝን ሁሉ ክልብ አመስግናለሁ።

ጃን. አ. ስቲቭንስን ዋቢ መጻሕፍትን በማዘጋጀት ረገድ የተዋጣለት ሥራ ሠርቶአል። እንዲሁም ደን ሮትዌል ሰፊ ክፍልን የሚሸፍን ክሊሎች የሥነ መለኮት መጻሕፍት ጋር የማመሳከር ሥራ ሠርቶአል። ኤፍ. ስኮት በልዩዊን፣ ቶም ፒሮቪንግና ማርክ ራፒንክስ የማጥሪያ ንባብ በመናበብ ሥራና በመጻሕፍት ቤት የጥናት ተግባራዊ ላይ ክፍ ያለ ዕገዛ አድርገውልኛል። በተጨማሪም ማርክ ራፒንክስ የደራስያንን ማውጫና የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶችን አስባስቦ አዘጋጅቶልኛል። ከቤት ማንሊም የጥራት ማመሳከሪያን ንባብ በማንበብ ከፍተኛ ድጋፍ አግኝቶለሁ። ጆርጅ ናየት ሦስተኛ፣ ሮበርት ሬይሞንድ፣ ሀሮልድ ሆችነር፣ ሮበርት ሶሊ፣ ጃግሙ፣ ቶም ኔትልስ፣ ቶም ማክኮምስኪ፣ ጃግ ሀልስ፣ ስቲቭ፣ ኒኮልሶን፣ ጃግ ብራንት፣ ስቲቭ ፈጋርድ፣ ግሪግ አሊሶን፣ አሊን ክለርክና ቴሪ ምርተንስን በተለያዩ የመጽሐፍ ክፍሎች ላይ ጥልቅ አስተያየቶችን ሰጥተውኛል። ሬይሞንድ ዲላርድ በኮምፒውተር ተጽፎ የተዘጋጀ የዌስት ሚኒስቴር የእምነት አቋም (መግለጫ) ጽሑፍ ችሮኛል። ብሩስ ሽውጋር ለበርካታ ጊዜያት ከምጥብራ ያጋጠሙትን ችግሮች በማቃለል በኩል ረድቶኛል። ቲም ማክለውፍሉን ደግሞ በጣም አስቸጋሪ (ወሳኝ) በሆኑ ጊዜያት ከምጥብራን በመጠገን አገልግሎቱን። የረጅም ጊዜ ጓደኛዬ ጆን ሐውፍስ ለብዙ ጊዜያት በኮምፒውተርና በጎትመት ሥራ ረገድ በማማከር ረድቶኛል። ወንዶች ልጆቼም የሥራው መጠናቀቂያ ጊዜ ሲደርስ ዐግዘውኛል። ኤሊዮት በመጻሕፍት ቤት ውስጥ ጥናት በማድረግ፣ አሊቨርና አሌክሳንደር (እና የአሌክሳንደር ጓደኛ ማት ቱሉይ) ደግሞ የቃላት ማውጫዎችን በማዘጋጀትና በማረም።

በመጽሐፉ የመጨረሻ ሥራ ላይ ከማንም በላይ ከፍተኛ ሚና የተጫወተው እንደ ሰው አለ፤ እርሱም በኢንግላንድ የኢንተር ቫርሲቲ ማተሚያ ቤት የሥነ መለኮት መጻሕፍት አርታዲ የሆነው ዴቪድ ኪንግደም ነው። እንደ ብልጻ፣ እንደ ባለ አስተዋይ ጎሊና እና እንደ ጠቢብ አርታዲ በመሆን ከምጣብተው በላይ ዐግዛኛል። እርሱ እያንዳንዱን ምዕራፍ በከፍተኛ ጥንቃቄ ሠርቶ የዕርማት ማስተካከያዎችን መስጠት በሚያስፈልግበት ቦታ ላይ በመጨመር፣ መቀነስ (መውጣት) የሚገባውንም በማውጣት ካጋጠሙኝ ሙግቶች አንጻር ዝርዝር ማስታወሻዎችንና ሰፊ አሳብ በመስጠት ተሳትፎ አድርጎአል። ሰፊ የሥነ መለኮት ዕውቀቱ፣ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥናቶቼና አስተምህሮታዊ ግንዛቤው ለእኔ ከልክ ያለፈ ፋይዳ ነበረው። ከእርሱ ሥራ የተነሣ መጽሐፉ እጅግ የተዋጣለት መሆን ችሎአል። በተጨማሪም በኢንተርቫርሲቲ ማተሚያ ቤት የሚሠራው ፍራንክ ኢንትዊስትልና በሆንደርቫን የሚሠሩት ሰታን ጋንድሪ፣ ጂም ሩክርክና ለውራ ዌለር በመጽሐፉ ጎትመት ዝርዝር ተግባራት ውስጥ በትዕግሥትና በደግነት ከእኔ ጋር እስከ መጨረሻው ዘልቀዋል።

የትሪኒቲ ኢቫንጂሊካል ዲቪዲቲ ስኩል በ1983 በጋ፣ በ1985 በጋ፣ በ1989 ክረምትና በ1991 በጋ ላይ የሰባተኛ ዓመት ዕረፍት በቸርነት ባይፈቅድኝ ኖሮ፣ ይህን ሥራ ለማጠናቀቅ አልችልም ነበር። በዚህ ጊዜ እንድጽፍ የፈቀዱልኝን የትሪኒቲ የዳይሬክተርስ ቦርድ አባላት ከልብ አመስግናለሁ። ወላጆቼ አርደንና ጂን ግሩደም በእነዚህና በሌሎችም ጊዜያት እንድጽፍ በቸርነት የገንዘብ ድጋፍ ስላደረጉልኝና ባለማድረግ በጸሎታቸውና ውስብስብ ቋንቋ (ቃላት) ሳይገባበት የተጻፈ እንደዚህ ያለ መጽሐፍ እንዳላትም ስላስቻለኝ፣ እነርሱና በሺዎች የሚቁጠሩ እንደ እነርሱ ያሉ ክርስቲያኖች ሊረዱት የሚችሉትና ለቤተ ክርስቲያን የሚጠቅም ሥራ እንድሠራ ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ ስላበረታቱኝ እጅግ ከፍ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ።

እኔን የሚያውቁኝ ሁሉ ለዚህ ሥራ መሳካት ይጸልዋል እንደ ነበረ አምናለሁ። በተለይም የተማሪዎቼ አማካሪዎች በመሆን በትሪኒቲ ለብዙ ዓመታት ያገለገሉና በማመልከት ቤተ ክርስቲያን ያሉ ጓደኞቼ በዚህ ጉዳይ ቀዳሚ ተጠቃሽ ናቸው። እግዚአብሔር ለእነዚህ ጸሎቶች ምላሽ መስጠቱን፣ ጤንነትና ጥንካሬ የሰጠኝ መሆኑን፣ ሥራዬን በጸጥታና በረጋ መንፈስ እንዳልሠራ ከሚያውኩኝ ነገሮች ሁሉ በመጠበቅ መጽሐፉን የማጠናቀቅ ጽኑ ፍላጎት እንዲኖረኝ ማድረጉን በተደጋጋሚ አስተውያለሁ።

ከሁሉም በላይ ባለቤቴ ማርጋሬትና ወንዶች ልጆቼ ኤልዮት፣ አሊቨርና አሌክሳንደር ላደረጉልኝ ድጋፍ ምስጋናዬን አቀርባለሁ። ቤተ ሰቦቼ ባሳዩት ሰፊ ትዕግሥትና በሰጡኝ ማበረታቻ፣ ስለ እኔም በመጸለይና እኔን በመውደድ ባደረጉት ሁሉ እግዚአብሔርን እንዳመስግን በሕይወቴ የደስታ ምንጭ ሆነውልኛል።

ይህ መጽሐፍ እንደ ሁሉም ሰዎችን መጻሕፍት ስሕተቶችና ካለማስተዋል የተነሣ የሚፈጠሩ እንክፍኖች ሊገኙበት እንደሚችሉ ርግጠኛ ነኝ። እነዚህ ችግሮች የት ጋ እንዳሉ ባውቅ ኖሮ፣ ላስተካከላቸውና ላርማቸው አሞክር ነበር። ስለዚህ ፍላጎቱ ያለው ማንኛውም አንባቢ መቀየር ወይም መስተካከል ያስፈልጋቸዋል ብሎ የሚያስባቸው ነገሮች ካሉት፣ አስተያየቱን ቢልክልኝ በምስጋና አቀርባለሁ። በእያንዳንዱ ደብዳቤ ውስጥ ያሉትን አስተያየቶች በሙሉ እንደምቀበል ቃል ባልገባም፣ በእያንዳንዱ አስተያየት ውስጥ ያሉትን አሳቦች ከግምት ውስጥ አስገብቼ የቻልሁትን ያህል ለማረም አሞክራለሁ።

«ቸር ነውና፣ እግዚአብሔርን አመስግኑ፤ ምሕረቱም ለዘላለም ጸንታ ትኖራለች።» (መዝ 118:29 አ.መ.ት)

«ለእኛ ሳይሆን፣ እግዚአብሔር ሆይ፤ ለእኛ ሳይሆን፣ ስለ ምሕረትህና ስለ አውነትህ፤ ለስምህ ክብርን ሰጥ።» (መዝመር 115:1 አ.መ.ት)

ዌይን ግሩደም
ትሪኒቲ ኢቫንጂሊካል ዲቪዲቲ ት/ቤት

የስልታዊ ሥነ መለኮት መግቢያ

ስልታዊ ሥነ መለኮት ምንድን ነው? ክርስቲያኖችስ ይህን ማጥናት የሚገባቸው ለምንድን ነው? እንዴት እናጥናው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

ሀ. የስልታዊ ሥነ መለኮት ፍቺ

ስልታዊ ሥነ መለኮት ምንድን ነው? ብዙ ልዩ ልዩ ፍቺዎች ተሰጥተዋል፤ ነገር ግን ከዚህ መጽሐፍ ዐላማዎች አንጻር ጥቅም ላይ የሚውለው የሚከተለው ፍቺ ይሆናል፡፡ ስልታዊ ሥነ መለኮት በማንኛውም ርዕስ ላይ፣ «መላው መጽሐፍ ቅዱስ ዛሬ ምን ያስተምረናል?» ለሚለው ጥያቄ መልስ የሚሰጥ ማንኛውም ጥናት ነው፡፡

ስልታዊ ሥነ መለኮት ከተለያዩ አርእስት አንጻር አግባብነት ያላቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ምንበባች በመላው መሰብሰብና መረዳትን ከዚያም በኋላ ስለ እያንዳንዱ ርዕስ ምን ማመን እንደሚገባን እንድናወቅ ትምህርታቸውን ግልጽ በሆነ መንገድ አሳጥሮ ማቅረብን እንደሚያካትት ይህ ፍቺ ያመለክታል፡፡

1. ከሌሎች ትምህርቶች ጋር ያለው ግንኙነት፡፡ ይህ መጽሐፍ አጽንዖት የሚያደርገው በታሪካዊ ሥነ መለኮት (በተለያዩ ክፍለ ዘመናት የኖሩ ክርስቲያኖች የተለያዩ ሥነ መለኮታዊ ርዕስ ጉዳዮችን እንዴት ተረድተዋቸው እንደ ነበረ የሚመረምር ታሪካዊ ጥናት) ወይም በፍልስፍናዊ ሥነ መለኮት (መጽሐፍ ቅዱስን ሳይጠቀሙ ነገር ግን ፍልስፍናዊ አመካከሮች መሣሪያዎችን እና ዘዴዎችን ተጠቅሞ ፍጥረት ዓለምን በመመርመር ስለ እግዚአብሔር ሲታወቅ የሚገባውን ለማወቅ ሥነ መለኮታዊ ጉዳዮችን ማጥናት) ወይም በዕቃቤ እምነት (ያላመኑትን ሰዎች ለማስረዳት የክርስትና ሂደማናትን እውነተኝነት /ትክክለኛነት/ መከላከል) ላይ አይደለም፡፡ ክርስቲያኖች ሊያጠናቁት የሚገቡ እነዚህ ሦስት የትምህርት ዘርፎች አንዳንድ ጊዜ ሰፊ ባለ ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ፍቺ ውስጥ ተካትተው ይገኛሉ፡፡ በርግጥ፤ በአንዳንድ ቦታዎች ላይ ታሪካዊና ፍልስፍናዊ የሆኑ እንዲሁም ከዕቃቤ እምነት ጋር የተያያዙ ጉዳዮች በዚህም መጽሐፍ ውስጥ ተጠቅሰው ይገኛሉ፡፡ የዚህ ምክንያቱ ታሪካዊ ጥናት ቀደም ሲል የኖሩት ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱስን በመረዳት ያገኙትን ማስተዋል እና የፈጸሟቸውን ስሕተቶች እንድናውቅ ስለሚያደርግ ነው፡፡ ፍልስፍናዊ የሥነ መለኮት ጥናት በእኛና በሌሎች ባሕል ውስጥ የሚገኙ ትክክለኛና የተሳሳተ ዓይነት አስተሳሰቦችን እንድንረዳ ያግዘናል፡፡ ዕቃቤ እምነት ደግሞ ያላመኑ ሰዎች ለሚያቀርቧቸው ተቃውሞዎች መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮዎችን ለማቅረብ ይረዳናል፡፡ ነገር ግን እነዚህ ትምህርቶች የዚህ መጽሐፍ የትኩረት አቅጣጫዎች አይደሉም፡፡ መጽሐፉ ከዚህ ይልቅ መጽሐፍ

ቅዱስ ራሱ ስለ ተለያዩ ሥነ መለኮታዊ ትምህርቶች ምን እንደሚለን መረዳት እንድንችል ግንኙነቱ በቀጥታ ከመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች (ጥቅሶች) ጋር ነው፡፡

አንድ ሰው ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት የሚለውን ቃል ክላይ በተጠቀሰው ዐይነት በተወሰነ አቅጣጫ ሳይሆን ቀደም ሲል እንደተገለጸው ሰፊ ባለ መልኩ ለመጠቀም ቢፈልግ ትልቅ ልዩነት የሚፈጥር አይደለም፡፡ የቃሉን ፍቺ በውሱን መልኩ የሚመለከቱ ሰዎች ሌሎቹ የጥናት አቅጣጫዎች ስልታዊውን ሥነ መለኮት ለመረዳት በርግጥ አዎንታዊ አስተዋጽኦ እንዳላቸው ይስማማሉ፡፡ ሰፊ ያለውን ፍቺ የሚጠቀሙት ሰዎችም ታሪካዊው ሥነ መለኮት፣ ፍልስፍናዊው ሥነ መለኮት እና ዕቃቤ እምነት በተለያዩ አርእስት ሥር አግባብነት ያላቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ከመሰብሰብና ከማዘጋጀት ሂደት ለየት ያለ መሆኑን ይቀበላሉ፡፡ በተጨማሪም፤ ታሪካዊ እና ፍልስፍናዊ ጥናቶች ሥነ መለኮታዊ ጥያቄዎችን ለመረዳት አስተዋጽኦ ቢኖራቸውም እንኳን፤ እኛ ማመን ስለሚገባን ነገር ለመግለጽና ለመወሰን የመጨረሻ ሥልጣን ያለው መጽሐፍ ቅዱስ ብቻ ነው፤ ስለሆነም የራሱን የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት ሂደት በሚገባ ለማጥናትና ለመረዳት ጊዜ መውሰድ ተገቢ ነው፡፡

አስቀድመን እንደ ገለጽነው፤ ስልታዊ ሥነ መለኮት ከብሉይ ኪዳን ሥነ መለኮት፤ ከአዲስ ኪዳን ሥነ መለኮትና ከመጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮትም የተለየ ነው፡፡ እነዚህ ሦስቱ ትምህርቶች አርእስቶቻቸውን የሚያደራጁት በታሪካዊ አቀማመጣቸው እና መጽሐፍ ቅዱስ አርእስቶቹን ባስቀመጠበት ተራ መሠረት ነው፡፡ ስለዚህ፤ በብሉይ ኪዳን ሥነ መለኮት አንድ ሰው፤ «የዘዳማም መጽሐፍ ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል?» ወይም «የመዝሙር መጽሐፍ ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል?» ወይም «የክላሳይያስ መጽሐፍ ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል?» ወይም «ብሉይ ኪዳን በአጠቃላይ ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል?» ይህ ትምህርት በብሉይ ኪዳን ታሪክ ውስጥ ዕድገት እያሳየ የመጣው እንዴት ነው?» ብሎ ሊጠይቅ ይችላል፡፡ በአዲስ ኪዳን ሥነ መለኮት ውስጥ አንድ ሰው፤ «የዮሐንስ ወንጌል ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል?» ወይም «አዲስ ኪዳን ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል?» እንዲሁም ይህ አስተምህሮ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ዕድገት እያሳየ የመጣው እንዴት ነው?» ብሎ ሊጠይቅ ይችላል፡፡

በሥነ መለኮት ጥናቶች ውስጥ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት መያዊ ፍቺ አለው፡፡ ከላይ እንደገለጽነው፤ ብሉይ ኪዳንና አዲስ ኪዳንን የሚያቅፈው ይህ ሰፊ ምድብ ነው፡፡ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት ለእያንዳንዱ ጸሐፊ ትምህርት፤ ለእያንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል፤ እንደዚሁም በመጽሐፍ ቅዱስ ታሪካዊ ዕድገት ውስጥ እያንዳንዱ ትምህርት ለተሰጠበት ቦታ ልዩ ትኩረት ይሰጣል፡፡ ስለዚህ አንድ ሰው እንዲሁ ብሎ ሊጠይቅ ይችላል፤ «በብሉይ ኪዳን ታሪክ እና ቀጥሎም በአዲስ ኪዳን ታሪክ ውስጥ ስለ ጸሎት የተሰጠው ትምህርት ታሪካዊ እድገቱ ምን ይመስላል?» በርግጥ፤ ይህ ጥያቄ፤ «መጽሐፍ

ስልታዊውን ሥነ መለኮት ሰፊ ባለ መልኩ ለማመልከት ጎርድን ሌዌስ እና ብሩስ ዲሚረስት «ኢትዮጵያውያን ተሳታፊ» የሚል አዲስ ቃል ፈጥረዋል፡፡

ክፍል ስህተት ቅዱሳት መጽሐፍት የሥነ መለኮትን እውነታዎች በመላው ይዘታል፡፡ (Section heading in Systematic Theology) በደመናኛው ወይም በምልክት ወይም በልምምድ የተገኙ አሳሳቶች በመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ እስከ ተደገፉ ድረስ ጠቃሚ ናቸው ይላል፡፡

«መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት» የሚለው ቃል «ስልታዊ ሥነ መለኮት» ብዬ ለጠራሁት ሂደት ትክክለኛና ተስማሚ ሊሆን ይችላል፡፡ ይህን እንጂ፤ በሥነ መለኮታዊ ጥናት ውስጥ በመጽሐፍ ቅዱስ በመላው የአንድን አስተምህሮ ታሪካዊ ዕድገት ለይቶ ከማሳየት አንጻር ያለው ጥቅም በሚገባ የታወቀ ነው፡፡ ስለዚህ ከአሁን ሰዓት ጀምሮ «ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት» ብዬ ስለ ጠራሁት ቃል ለመናገር «መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት» የሚለውን ቃል መጠቀም ውጤቱ ገራ መጋባት ነው፡፡

¹ይህ የስልታዊ ሥነ መለኮት ፍቺ የተወሰደው በካሊፎርኒያ የሚገኘው የኢሳይያስ ዊስትሚኒስቲክ ሲሚናር ፐሮፌሰር ከሆኑት ጆን ፍሬም ነው፡፡ ከ1971-73 የእርሳቸው ተማሪ ለመሆን ዕድል አጋጥሞኝ ነበረ፡፡ በእያንዳንዱ ነጥብ ላይ የበረከቱትን አስተዋጽኦ ለመግለጽ ባልችልም፤ በዚህ ነጥብ ላይ ለእርሳቸው ያለኝን ታላቅ አካባቢ መግለጽ ተገቢ ነው፡፡ እርሳቸው ከማንም በላይ በሥነ መለኮታዊ አስተሳሰብ ላይ ተጽዕኖ አሳድረዋል፡፡ ይህም በተለይ በሥርዐታዊ ሥነ መለኮት እና በእግዚአብሔር ቃል አስተምህሮ ላይ ነው፡፡ ብዙዎቹ የእርሳቸው የቀድሞ ተማሪዎች በሚቀጥሉት ምዕራፎች፤ በተለይም በእነዚያ ሁለት የትምህርት ምድቦች የእርሳቸውን ሐሳብ ማስታወስ ይቻላል፡፡

ቅዱስ ዛሬ ስለ ጸሎት ምን ያስተምረናል?» ከሚለው ጥያቄ ጋር በጣም ተቀራራቢ ነው። (እንደዚህ ብሎ ከጠየቀ፤ በእኛ አገላለጽ ስልታዊ ሥነ መለኮት ሆነ ማለት ነው።) በልዩ ልዩ ሥርዐተ ትምህርቶች መካከል ያለው መለያ መስመር ብዙውን ጊዜ ጫፍ ላይ እንደሚገኝና እንደሚደራረብ እንዲሁም የእንዱ ትምህርት የተወሰነ ክፍል ከሌላው ጋር እንደሚደባለቅ ይህ ማስረጃ የሚሆንን ከዚህ የተነሣ ነው። ይሁን እንጂ፤ አሁንም ልዩነት አለ። ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት፤ የአንድን አስተምህሮ ታሪካዊ ዕድገት እና ግለሰብ በታሪካዊ ዕድገቱ ውስጥ ሊኖረው የሚችለው በታ በአንድ ሰው መረዳትና ትምህርቱን ተግባራዊ ማድረግ ላይ ተጽዕኖ ሊያሳድር የሚችልበትን መንገድ ለይቶ ያሳያል። በተጨማሪም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊያን እና የመጀመሪያዎቹ ተደራሲያን ወይም አንባቢዎቻቸው ከአያንዳንዱ አስተምህሮ እንጻር በነበራቸው መረዳት ላይ ያተኩራል።

በሌላ በኩል፤ ስልታዊ ሥነ መለኮት የመጽሐፍ ቅዱሳዊውን ሥነ መለኮት አሳቦች ይጠቀማል፤ አብዛኛውን ጊዜም በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት ውጤቶች ላይ ይገነባል። በአንዳንድ ሐሳቦች ላይ፤ በተለይም አንድን አስተምህሮ በመጻፍ ሂደት ውስጥ ተገቢ ገለጻና ክፍተኛ ጥንቃቄ ለማድረግ በሚያስፈልግበት ጊዜ፤ ስልታዊ ሥነ መለኮት የአያንዳንዱን አስተምህሮ እድገት ከመጽሐፍ ቅዱስ ታሪካዊ እድገት አንጻር ለመተንተን እንዲረዳው የመጽሐፍ ቅዱሳዊውን ሥነ መለኮት ዘዴ ጭምር ይጠቀማል። ነገር ግን ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ትኩረት የሚያደርግበት ነገር ይለያል፤ ትኩረቱ በአንድ ርዕስ ጉዳይ ዙሪያ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባቦችን ማሰባሰብና የእነዚህን ምንባቦች አጥርታ ማዘጋጀት ነው። ስለሆነም ስልታዊ ሥነ መለኮት ለምሳሌ እንዲህ ብሎ ሊጠይቅ ይችላል። «መጽሐፍ ቅዱስ ባጠቃላይ ስለ ጸሎት ምን ያስተምረናል?» ስልታዊ ሥነ መለኮት የመጽሐፍ ቅዱስን አስተምህሮ በዐጭርና ግልጽ በሆነ መንገድ እንዲሁም በክፍተኛ ጥንቃቄ በተዘጋጀ ዐረፍተ ነገር አሳጥሮና ጠቅላላ አድርጎ ለማስቀመጥ ይሞክራል።

2. ከሕይወት ጋር ማዛመድ፤ በተጨማሪም ስልታዊ ሥነ መለኮት በዚህ ዘመን ያሉ ክርስቲያኖች ሊረዱት እንዲችሉ የአያንዳንዱን አስተምህሮ ፍሬ ነገር በእጭሩ በማቅረብ ላይ ያተኩራል። ይህም አንዳንድ ጊዜ በማናቸውም የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊያን በቀጥታ ጥቅም ላይ ያልዋሉ ነገር ግን በአንድ ርዕስ ሥር ሁለትና ከዚያም በላይ የሚሆኑ ጸሐፊያን የሰጡት ትምህርት በአንድ ላይ የመጣመራቸው ውጤት የሆኑ ቃላትና አሳቦች መጠቀምን ያካትታል። ለምሳሌ ሥላሴ፤ ትሥንት፤ እና የክርስቶስ አምላክነት የሚሉት ቃላት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አይገኙም፤ ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሀሳቦችን ጠቅላላ አድርጎ ለማቅረብ በጣም ጠቃሚ ናቸው።

«ዛሬ መጽሐፍ ቅዱስ ምን ያስተምረናል?» የሚለውን ጥያቄ በሚመልስ መልኩ የስልታዊ ሥነ መለኮት ፍቺን መስጠት፤ አስተምህሮን ከሕይወት ጋር ማዛመድ የስልታዊ ሥነ መለኮት በጣም ጠቃሚ ክፍል እንደ ሆነ ያመለክታል። ስለሆነም እየተጠና ያለው አስተምህሮ መታየት ያለበት በክርስቲያናዊ አኗኗር ረገድ ከሚሰጠው ተግባራዊ ፋይዳ አንፃር ነው። በየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል አስተምህሮ በራሱ እንደ ቆመ ወይም ከሕይወት ጋር ሳይዛመድ መጠናቱን የሚገልጽ ማስረጃ አናገኝም። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጸሐፊዎች አስተምህሮአቸውን ሁልጊዜ ከሕይወት ጋር ያዛምዳሉ። ስለዚህ፤ ይህን መጽሐፍ የሚያነብ ማንኛውም ክርስቲያን ጥናት በሚያካሄድበት ጊዜ መንፈሳዊ ሕይወቱ ያደገና ጥልቀት ያለው ሆኖ ማየት አለበት፤ በርግጥ፤ ሰውዬው ምንም ዐይነት መንፈሳዊ ብስለት ካላየ፤ ጸሐፊው መጽሐፉን በትክክል አልጻፈው ወይም አንባቢያኑ ጽሑፉን በትክክል አላጠነትም።

3. ስልታዊ ሥነ መለኮት እና በሥርዐት ያልተደራጀ ሥነ መለኮት። ይህን የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ፍቺ የምንጠቀም ከሆነ፤ ብዙ ክርስቲያኖች በእርግጠኛነት በሳምንት ውስጥ ለብዙ ጊዜ የህል አሳባቸውን በስልታዊ ሥነ መለኮት መልክ ያዘጋጃሉ (ቢያንስ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ዐረፍተ ነገሮችን ይጠቀማሉ)። ለምሳሌ፤ «መጽሐፍ ቅዱስ በኢየሱስ ክርስቶስ «የሚያምን ሁሉ ይድናል።» «ወደ እግዚአብሔር የሚያደርስ መንገድ እርሱ ብቻ ነው።» «ኢየሱስ ክርስቶስ ዳግም ይመጣል ይላል» አንላለን። እነዚህ ሁሉ መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስተምረው ነገር ማጠቃለያ ሐሳብ ናቸው። ሥርዓታዊ ሥነ መለኮት የሆኑ እነጋገሮች ናቸው። በእርግጥ፤ በማንኛውም ጊዜ ክርስቲያን መላው መጽሐፍ ቅዱስ ከሚለው ነገር አንፃር አንድ ነገር በሚናገርበት ጊዜ ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማበጀቱ ነው። ይህም የሚሆነው በሰጠው ፍቺ መሠረት ስለ ተለያዩ ርዕስ ጉዳዮች በማሰብ እና መላው መጽሐፍ ቅዱስ ዛሬ ምን ያስተምረናል? የሚለውን ጥያቄ በመመለስ ነው። ይህ መጽሐፍ አብዛኛው ክርስቲያን በግሪክ ራሱ ከሚያበጀው ስልታዊ ሥነ መለኮት በምን ይለያል? አስፈላጊ የሆኑ ርዕሶች ሁሉ በሚገባ እንደሚጠኑ ዋስትና ለመስጠት በመጀመሪያ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ርዕሶችን በጥንቃቄ በተዘጋጀ ሁኔታ ይመረምራል። ይህ ማድረጅ በአያንዳንዱ ርዕስ ዙሪያ የቀረቡ የተሳሳቱ ትንታኔዎችን ለማረም ዕድል ይሰጣል። በዚህ መልኩ የምናጠናቸው ሌሎች አስተምህሮዎች በአጠኝ ዘዴ ወጥነት እንዲኖር እና በአስተምህሮዎች መካከል ተቃርኖ እንዳይኖር ለማድረግ ሲባል ከአያንዳንዱ ርዕስ ጋር ሊወዳደሩ (ሊንጻጸሩ) ይችላሉ ማለት ነው። ይህም ተደጋጋፊ የሆኑ አስተምህሮዎች ሚዛኑን በጠበቀ መልኩ ትኩረት እንዲያገኙ ለማድረግ ይረዳል። ለምሳሌ፤ የእግዚአብሔር ሰውላዊነትና የሰው ተጠያቂነት አንድ ላይ እንደሚጠኑ ሁሉ፤ የክርስቶስም መለኮትነትና ሰብአዊነት አንድ ላይ የሚጠኑ ናቸው። ከመላው መጽሐፍ ቅዱስ በአንድ ገጽታ ላይ ብቻ ያልተመጣጠነ አጽንዖት በመስጠት ከሚፈጸም የተሳሳተ ድምዳሜ ያድናል።

በእርግጥ፤ ስልታዊ ሥነ መለኮት በሚለው ሐረግ ውስጥ የሚሰተዋለው ስልታዊ የሚለው ቅጽል «በርዕስ ሥር በጥንቃቄ ተዘጋጅቶ የቀረበ» ለማለት ነው። የተጠነት አርዕስት ወጥነት ባለው ሁኔታ የተገጣጠሙ እና የመጽሐፍ ቅዱስን ዋና ዋና አስተምህሮ ዐበይት ርዕሶች በውስጣቸው ያካትታሉ ናቸው። ስለሆነም «ስልታዊ» የሚለው ቃል «በዘፈቀደ የተዘጋጀ» ወይም «ሥርዐት በሌለው ሁኔታ የተዘጋጀ» ለሚለው ሐሳብ ተቃራኒ መሆኑ ሊታሰብ ይገባል። በስልታዊ ሥነ መለኮት ውስጥ አርዕስተ ጉዳይ (የትምህርት ርዕሶች) ሥርዐት ባለው መንገድ የተዘጋጀ ናቸው።

በዚህ መጽሐፍና አብዛኛዎቹ ክርስቲያኖች ስልታዊ ሥነ መለኮትን በሚያዘጋጁበት መንገድ መካከል የሚታየው ሁለተኛው ልዩነት ይህ መጽሐፍ ዐበይት ርዕስ ጉዳዮችን ብዙዎች ክርስቲያኖች ከሚያደርጉት በበለጠ ጥልቀት ይመለከታል። ለምሳሌ፤ አንድ ክርስቲያን እዘውትሮ መጽሐፍ ቅዱስን ከማንበቡ የተነሣ «መጽሐፍ ቅዱስ በኢየሱስ ክርስቶስ ያመነ ሁሉ ይድናል» የሚል ሥነ መለኮታዊ ዐረፍቲ ነገር ሊናገር ይችላል። ይህም ፍጹም እውነተኛ የመጽሐፍ

⁵ Robert L. Reymond «The Justification of Theology with a special Application to Contemporary Christology, in Nigel M. Cameron, ed, The Challenge of Evangelical Theology: Essays in Approach and Method: Edinburgh Rutherford House, 1987), pp. 82-104. አስተምሕርአዊ ማጠቃለያዎችን በግልጽ ለማሳየት በመጽሐፍ ቅዱስ በመላኩ ከሚገኙት የዚህ ዓይነት ጥናቶች ውስጥ ብዙ ምሳሌዎችን ከአዲስ ኪዳን ይጠቅሳል። ኢየሱስ በሉቃስ 24:25-27 እና በሌላም ስፍራ፤ እጵሱ በሉቃስ 18:28፤ የኢየሩሳሌም ጉባኤ ሐሥ 15፤ ጳውሎስ በሐሥ 17:2-3፤ 20:7 እና ዮሮሚ መጽሐፍ በሙሉ። በዚህ ዝርዝር ውስጥ ዕብራውያን 1 በክርስቶስ መለኮታዊ ልጅነት አንጻር፤ ዕብ 11 በእምነት ምንገት አንጻር፤ እንዲሁም ብዙ ምንባቦች ከመልእክቶች።

ቅዱስ አስተምህሮ ዋና አሳብ ነው። የሆነ ሆኖ፤ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ አብዛኞቹን ገጾች የሰጠው «በኢየሱስ ክርስቶስ ማመን» ማለት ምን ማለት እንደ ሆነ በትክክል ለማብራራት ነው፤ ዐሥራ ሁለቱ ምዕራፎች (ምዕራፍ 32-43) መጻን ምን እንደ ሆነ ይኸው ቃል ካዘላቸው በርካታ አንድምታዎች አንጻር የሚያብራሩ ናቸው።

ሦስተኛ፤ የስልታዊ ሥነ መለኮት መደበኛ ጥናት ክርስቲያኖች ከዚህ በተለየ መንገድ ከሚያደርጉት ጥናት እጅግ በሚበልጥ ትክክለኛነት የመጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ አጥርታን ለማዘጋጀት ያስችላል። (በሌላ አነጋገር፤ ዋናውን ትምህርት በብስብ አድርገው ባጭሩ ያቀርባል)። በስልታዊ ሥነ መለኮት የመጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርቶች አጥርታ በተሳሳተ መንገድ መረዳትን ለመከላከልና ሐሰተኛ ትምህርቶችን ለማስወገድ እንዲቻል ግልጽ የሆኑ ቃላትን በትክክል የሚጠቀም መሆን አለበት።

አራተኛ፤ ጥሩ ሥነ መለኮታዊ ትንታኔ ለአንዳንዳቸው ርእሰ ጥቂት ወይም አንዳንድ ጥቅሶችን ብቻ ሳይሆን፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙ ተያያዥነት ያላቸውን አስፈላጊ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በመላ በማሰባሰብ ፍትሐዊነት ባለው ጥንቃቄ የተዘጋጀ ነው። በዚህም ጊዜ ይህ ማለት በወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ተርጓሚዎች ዘንድ በጥቅሉ ተቀባይነትን ባገኘ ትክክለኛ ሐቲት ወይም ትርጉም ውጤት ላይ የተወሰነ መሆን አለበት ወይም ግልጽ የሆኑ የትርጉም ልዩነቶች ባለባቸው ክፍሎች ስልታዊ ሥነ መለኮት ለአንዳንድ ነጥቦች ላይ ሰፊ ያለ ሐቲት ይሰጣል።

በስልታዊ ሥነ መለኮት ጥናት በርካታ አርእስት ስለሚካተቱ እና እነዚህም አርእስት ሰፊ ባለ ሁኔታ ትንታኔ ስለሚሰጥባቸው፤ ስልታዊ ሥነ መለኮትን ወይም የስልታዊ ሥነ መለኮትን ኮርስ ለመጀመሪያ ጊዜ የሚወስድ ሰው በዚህም የእርሱ ወይም የእርሷ የግል እምነት አቋሞች ሊለወጡ ወይም ሊሻሻሉ፤ ሊጠሩ ወይም ሊበለጹ መቻላቸው የማይቀር ነገር ነው። እንዲህ ዐይነቱን ኮርስ የሚያገኝ ሰው በእርሱ ወይም በእርሷ አዕምሮ እውነት እንደ ሆነ የሚታመን ነገር ግን በግልጽ ከመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ ጋር የሚታረን አሳብ ሐሰትነቱን ዐውቆ ለመተው ጽኑ ውሳኔ ሊያደርግ ይገባዋል። ነገር ግን እያንዳንዱ ሰው ይህ መጽሐፍ ወይም ሌላ መጽሐፍ ወይም አስተማሪ ትክክል ነው ስላለ፤ ማንኛውንም አስተምህሮ ከመጽሐፍ ቅዱስ ክራሱ ማስረጃ ይዞ ተማሪዎቹን ለማስረዳት እስካልቻለ ድረስ ላለማመን መወሰን አለበት። እኛ ምን ማመን እንደሚገባን ወሳኝ ሥልጣን ሆኖ ማገልገል ያለበት የወጣ አጥባቂ ወንጌላውያን ትምህርት ወይም ማንኛውም ሰብአዊ ሥልጣን ሳይሆን፤ መጽሐፍ ቅዱስ ብቻ ነው።

4. አስተምህሮዎች ምንድን ናቸው? በዚህ መጽሐፍ አስተምህሮ የሚለውን ቃል መረዳት የሚያስፈልገው በሚከተለው መንገድ ነው። አስተምህሮ ሲባል መላው መጽሐፍ ቅዱስ ስለ አንድ ርእሰ ጉዳይ ዛሬ የሚያስተምረን ነገር ነው። አንድ አስተምህሮ አንድን ርእሰ በስልታዊ ሥነ መለኮት ሂደት የማጥናት ውጤት ከሆነ፤ ይህ ፍቺ ቀደም ሲል ለስልታዊ ሥነ መለኮት ከሰጠው ፍቺ ጋር ተያያዥነት አለው ማለት ነው። በዚህ መንገድ የምንረዳው ከሆነ፤ አስተምህሮ በጣም ሰፊ ወይም በጣም ጠባብ ሊሆን ይችላል። መጽሐፍ ቅዱስ ዛሬ ስለ እግዚአብሔር የሚያስተምረንን ዋና ሐሳብ በመላ የሚያካትተው ትምህርተ እግዚአብሔር ዋና የአስተምህሮ ክፍል (ምድብ) መሆኑን ልንናገር እንችላለን። እንደዚህ ያለው አስተምህሮ ከሌሎች በተለየ ሁኔታ ሰፊ ሊሆን ይችላል። በሌላ በኩል ደግሞ፤ ስለ እግዚአብሔር ዘላለማዊነት ወይም ስለ ሥላሴ ወይም ስለ እግዚአብሔር ፍርድ አስተምህሮ ስንናገር በጣም ጠባብ አድርገን ልናቀርብ

ሞዕራፍ 35፤ በሚያድን እምነት ላይ የተጻፈው የገጽ ማጣቀሻ በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ቅጽ ላይ ይገኛል።

እንችላለን። መጽሐፉ ከሰባት ዋና ዋና አስተምህሮዎች አንጻር በሰባት ዋና ዋና ክፍሎች ተከፍሏል።

- ክፍል 1:- ትምህርተ ቃለ እግዚአብሔር
- ክፍል 2:- ትምህርተ ሰው
- ክፍል 4:- ትምህርተ ክርስቶስና መንፈስ ቅዱስ
- ክፍል 5:- ትምህርተ ቤዛነት
- ክፍል 6:- ትምህርተ ቤተ ክርስቲያን
- ክፍል 7:- ነገረ ፍጻሜ/ስለ መጪው ዘመን ትምህርት

በእነዚህ ዋና ዋና የአስተምህሮ ምድቦች ውስጥ በጣም ብዙ ዝርዝር ትምህርቶች በተገቢው ቦታ እንዲጨመሩ ተመርጠዋል። በእነዚህም እነዚህ አስተምህሮዎች ከሦስቱ መስፈርቶች ቢያንስ አንዱን ያሟላሉ፤ (1) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከፍተኛ አጽንዖት የተሰጠባቸው አስተምህሮዎች ናቸው። (2) መላ በመላ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ከፍተኛ ግምት የተሰጣቸው እና በሀላፊው ዘመን ውስጥ ለማኖር ክርስቲያኖች በጣም አስፈላጊ የሆኑ። (3) እነዚህ አስተምህሮዎች በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ለዚህ ዘመን ክርስቲያኖች ወቅታዊ ሁኔታዎች በሚመለከት አስፈላጊ መሆናቸው (እነዚህ መካከል አንዳንዶቹ አስተምህሮዎች በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ያን ያህል ትልቅ ትኩረት የላቡ ባይሆንም እንኳ)። በሦስተኛው ምድብ ውስጥ የሚገኙት አንዳንዶቹ የአስተምህሮ ምሳሌዎች የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻኑ-አልባነት አስተምህሮ በመንፈስ ቅዱስ የመጠመቅ አስተምህሮ ሰይጣንና አጋንንት በተለይ ከመንፈሳዊ ውጊያ ጋር በማያያዝ፤ በአዲስ ዚጻን ዘመን የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች፤ ለወንድና ለሴት ተገቢ የሆነውን ሚና ከመገንዘብ አንጻር የሰው ወንድና ሴት ሆኖ መፈጠር አስተምህሮ ናቸው። እነዚህ አስተምህሮዎች ለዚህ ዘመን ሁኔታ ይበልጥ ጠቃሚ በመሆናቸው፤ ከተለመዱት የስልታዊ ሥነ መለኮት መጻሕፍት ውስጥ ይልቅ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ከፍተኛ አጽንዖት ተሰጥቷቸዋል።

በመጨረሻም፤ በስልታዊ ሥነ መለኮትና በክርስቲያናዊ ሥነ ምግባር መካከል ያለው ልዩነት ምንድን ነው? በሥነ መለኮትና በሥነ ምግባር ጥናት መካከል አንዳንድ የሐሳብ ተፅዕኖዎች መኖር ባይቀርም፤ በአጽንዖት አንጻር ልዩነታቸውን ለማመልከት ሞክራለሁ። በስልታዊ ሥነ መለኮት ላይ ያለው አጽንዖት እግዚአብሔር ምን እንደናምን እና ምን እንደናውቅ እንደሚፈልግ የሚገልጽ ሲሆን፤ በክርስቲያናዊ ሥነ ምግባር ላይ የሚታየው አጽንዖት ደግሞ እግዚአብሔር ምን እንደናደርግና ምን ዐይነት አመለካከት ይኖረን ዘንድ እንደሚፈልግ የሚገልጽ ነው። እንደዚህ ዐይነቱ ልዩነት በሚከተለው ፍቺ ላይ ተንጸባርቃለሁ። ክርስቲያናዊ ሥነ ምግባር በማናቸውም ሁኔታ ውስጥ እግዚአብሔር ዛሬ ምን እንደናደርግና ምን ዐይነት አስተሳሰብ እንዲኖረን ይፈልጋል? የሚለውን ጥያቄ የሚመልስ ማንኛውም ዐይነት ጥናት ነው። በዚህ ሁኔታ ሥነ መለኮት በአሳባቸው ላይ ሲያተኩር፤ ሥነ ምግባር ደግሞ በሕይወት ውስጥ በሚገኘውን ሁኔታዎች ላይ ያተኩራል። ሥነ መለኮት እንዴት ማሰብ እንዳለበት የሚነግረን ሲሆን፤ ሥነ ምግባር ደግሞ እንዴት መኖር እንዳለበት ይነግረናል። ለምሳሌ፤ በሥነ ምግባር ላይ የተጻፉ መማሪያ መጻሕፍት ስለ ጋብቻ፤ ስለ ፍቺ፤ ስለ ውሸት፤ እውነትን ስለ መናገር፤ ስለ መስራትና የንብረት

ገጽ 77 የሚለው ቃል አስተምህሮ ለሚለው ቃል ይቀርባል፤ ነገር ግን በዚህ መጽሐፍ ውስጥ አልተጠቀሙበትም። ደግሞ (ቀኖናዊ የሃይማኖት መመሪያ) በሮማ ካቶሊክ እና በላቲን የሥነ መለኮት ሊቃውንት ዘንድ በስፋት ጥቅም ላይ ይውላል፤ ቃሉም አብዛኛውን ጊዜ የሚያመለክተው አስተምህሮው ሕጋዊ የቤተ ክርስቲያን ድጋፍ ማግኘቱን ነው። ቀኖናዊ ሥነ መለኮት ሥርዐታዊው ሥነ መለኮት በሌላ ቃል ሲጠቀስ እንደ ማለት ነው።

ባለቤት ስለ መሆን፤ ስለ ውርጃ፤ ስለ ወሊድ ቁጥጥር፤ ስለ ግብረሰዶማዊነት፤ ስለ መንግሥት ሚና፤ ልጆችን ቀጥቶ ስለ ማሳደግ፤ ስለ ሞት ቅጣት፤ ስለ ጦርነት፤ ድዞችን ስለ መንከባከብ፤ ስለ ዘር መድልዎ እና እነዚህን ስለ መሳሰሉት ሌሎች ነገሮች ይናገራሉ። በርግጥ አንዳንድ የሐሳብ መደራረብ አለ። ሥነ መለኮት ከሕይወት ጋር መዛመድ አለበት (ስለሆነም በተወሰነ ደረጃ ሥነ ምግባራዊ ነው)። ሥነ ምግባርም ስለ እግዚአብሔርና ስለ እርሱ ግልም ትክክለኛ በሆኑ አሳቦች ላይ መመሥረት አለበት (ስለዚህም በተወሰነ ደረጃ ሥነ መለኮታዊ ነው)። ይህ መጽሐፍ በሕይወት የሚተገበሩ አሳቦች በሚኖሩበት ጊዜ ሥነ መለኮትን ከሕይወት ጋር ለማዛመድ አንዳች ማመንታት ባያደርግም፤ በሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ላይ አጽንኦት ያደርጋል። ክርስቲያናዊ ሥነ ምግባርን በሚገባ ለማጥናት ከዚህ መጽሐፍ ጋር ተመሳሳይ ጽንሰ አሳብ ያለው ሌላ መጽሐፍ ማግኘት አስፈላጊ ነው።

ለ. የዚህ መጽሐፍ መነሻ አሳቦች (አምነቶች)

በሁለት ቀዳሚ ግምቶች እንጀምራለን፡- (1) መጽሐፍ ቅዱስ እውነት ነው፤ በእርግጥ፤ ብቸኛውና ፍጹም የሆነ የእውነት መመዘኛችን ነው፤ (2) መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እርሱ የሚናገርለት እግዚአብሔር መኖሩ እና እርሱም መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እርሱ እንደሚናገረው የሰማይና የምድር እንደዚሁም በውስጣቸው ያሉት ነገሮች ሁሉ ፈጣሪ መሆኑን ነው። በእርግጥ፤ እነዚህ ሁለቱ ቅድሚያ አምነቶች የኋላ ጌላ ምንጊዜም ማስተካከያ፤ ማሻሻያ ወይም ጥብቅ ማረጋገጫ ሊደረግባቸው ይችላል። ነገር ግን በዚህ ደረጃ እነዚህ ሁለቱ ቀዳሚ አምነቶች የመጀመሪያ ነጥቦቻችን ናቸው።

ሐ. ክርስቲያኖች ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባቸው ለምንድን ነው?

ክርስቲያኖች ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባቸው ለምንድን ነው? የተወሰኑ ርእሶችን የሚመለከቱ ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በማሳሰብና ፍሬ ሐሳብን ለይቶ በማቅረብ ሂደት ውስጥ መግባት ያለብን ለምንድን ነው? ለሕይወታችን መጽሐፍ ቅዱስን በየዕለቱ እዘውትረን ማንበብ ብቻ በቂ የማይሆነው ለምንድን ነው?

1. መሠረታዊው ምክንያት፡- ለዚህ ጥያቄ ብዙ መልሶች ተሰጥተዋል፤ መልሶቹ ግን ብዙ ጊዜ ስልታዊ ሥነ መለኮት የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶችን በማደራጀት ወይም መጽሐፍ ቅዱስ ራሱን ከሚገልጸው የበለጠ ግልጽ በሆነ መንገድ በማቅረብ መጽሐፍ ቅዱስን «ማሻሻል» ይችላል የሚያሰኝ አስተያየት ትቶ ያልፋል። በዚህ ምክንያት ምናልባት የመጽሐፍ ቅዱስን ትክክለኛነት (ምዕ. 6 ይመልከቱ) ወይም የመጽሐፍ ቅዱስን በቂነት (ምዕ. 8 ይመልከቱ) በውስጠ ታዋቂነት መካድ እንጀምር ይሆናል።

የሆነ ሆኖ፤ ኢየሱስ ያን ጊዜ የነበሩትን ደቀ መዛሙርቱን እና እኛንም እርሱ ያዘዘውን ሁሉ እንዲጠብቁ አማኞችን እንድናስተምር አዘዘናል።

«ስለዚህ ሂደት ሕዝቦችን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ደቀ መዛሙርቱ አድርጓቸው ያዘዘኋችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ አስተምሯቸው እኔም እስከ ግልም ፍጹሜ ድረስ ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ። (ማቴ 28:19-20 አ.መ.ት)።

እንግዲህ ኢየሱስ ያዘዘውን ጠበብ ባለ መልኩ ማስተማር ማለት በወንጌላት ትረካ ውስጥ በተዘገበው መሠረት የኢየሱስን የቃል ትምህርት ይዘት ብቻ ማስተማር ነው። ይሁን እንጂ፤ በስፋት ሲታይ፤ «የኢየሱስ ትእዛዛት ሁሉ» የሚለው የኢየሱስን ሕይወትና ትምህርት ትርጓሜ እንዲሁም ከሕይወት ጋር ማዛመድን ያጠቃልላል፤ ምክንያቱም ቤሐዋርያት ሥራ መጽሐፍ ውስጥ ኢየሱስ ከትንሣኤው በጋላ በደቀ መዛሙርት አማካይነት ለማድረግና ለማስተማር የጀመረውን ነገር ተግባራዊ የሆነውን ትረካ እንደ ያዘ ተመልክቷል (በሐሥ 1:1 ላይ «ኢየሱስ ለማድረግና ለማስተማር የጀመረውን ሁሉ» እንደሚል

አስተውል።) በመንፈስ ቅዱስ የበላይ ተቈጣጣሪነት የተጻፉና የእግዚአብሔር ትእዛዝ እንደ ሆኑ (1ኛ ቆሮ 14:37፤ 1ኛ ቆሮ 14:26፤ 1ኛ ተሰ 4:15፤ 2ኛ ጴጥ 3:2 እና ራእ 1:1-3 ይመልከቱ) ተደርገው እስከ ተቈጠሩ ድረስ መልክቶቻችን ሊያጠቃልል ይችላል። ስለዚህ ኢየሱስ «ያዘዘኋችሁን ሁሉ» የሚለው በስፋት ሲታይ መላውን አዲስ ኪዳን ያካትታል ማለት ይቻላል።

በተጨማሪም፤ የአዲስ ኪዳን ጽሑፎች ኢየሱስ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ስላላቸው ሥልጣንና ተአማኒ የእግዚአብሔር ቃል (ምዕራፍ 4 ይመልከቱ) ስለ መሆናቸው የነበረውን ፍጹም መተማመን ማጽደቃቸውን ስንመለከት እና የአዲስ ኪዳን መልእክቶች በሙሉ እንደዚሁ ብሉይ ኪዳን ፍጹም የእግዚአብሔር ሥልጣናዊ ቃል መሆኑን መደገፋቸውን ስንገነዘብ «ያዘዘኋችሁንም ሁሉ» የሚለውን የኢየሱስን ትእዛዝ ብሉይ ኪዳንን በሙሉ ሳናካትት (የብሉይ ኪዳን ትምህርት ከአዲስ ኪዳን የመዋጀት ታሪክ ጋር እንደሚጣጣም በተለያዩ መንገዶች በትክክል በመረዳት) ማስተማር እንደማንችል ማስረጃ ይሆናል።

ታላቁ ተልእኮን የመፈጸም ተግባር የወንጌል ሥርዐትን ማካሄድ ብቻ ሳይሆን፤ ማስተማርንም ይጨምራል። እንዲሁም ኢየሱስ ያዘዘን የማስተማር ገላፊነት በሰፊው ሲታይ መላው መጽሐፍ ቅዱስ ዛሬ ለእኛ ምን እንደሚናገር ማስተማር ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል ራሳችንና ሌሎችን ውጤታማ በሆነ መንገድ ማስተማር እንድንችል በአንድ ርእስ ዙሪያ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በሙሉ ማሳሰብ እና የጥቅሶቹን ዋና ሐሳብ አጥርጥር ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው።

ለምሳሌ፤ አንድ ሰው፤ «መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ ዳግም ምጽአት ምን ያስተምራል?» ብሎ ቢጠይቀኝ፤ «መጽሐፍ ቅዱስህን ማንበብ ቀጥል መልሱን ራስህ ተረዳዋለህ» ልለው እችላለሁ። ነገር ግን ጠያቂው ከዘፍ 1:1 ጀምሮ ቢያነብ ለዚህ ጥያቄ መልስ ሳያገኝ ረጅም ጊዜ ይቆያል። በዚህ ጊዜ ደግሞ ሌሎች መልስ የሚፈልጉ ብዙ ጥያቄዎች ሊመጡ ይችላሉ። መልስ ያላገኙ ጥያቄዎችም በጣም አየበዙ ይሄዳሉ። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ መንፈስ ቅዱስ ሥራ ምን ያስተምራል? መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ጸሎት ምን ያስተምራል? መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ገቢአት ምን ያስተምራል? አስተምህርክዎ ጥያቄ በተነሣ ቁጥር አንድ መልስ ለማግኘት መላውን መጽሐፍ ቅዱስ ማንበብ የሚበቃ ጊዜ በሕይወት ዘመናችን ሊኖር አይችልም። ስለዚህ፤ በተነሣው ርእስ ላይ መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል ለመረዳት ሌሎች ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን መርምረው ለእነዚህ ጥያቄዎች ያገኛቸውን መልሶች መማር በጣም ይጠቅመናል።

ከእርእስቱ ጋር የበለጠ አግባብነት ያላቸውን ምንግቦች ማመልከት እና የእነዚያን ምንግቦችን ትምህርት ፍሬ ነገር ማሳየት ከቻልን፤ ውጤታማ በሆነ መንገድ ሌሎችን ማስተማር እንችላለን። እንደዚህ ከሆነ፤ ጥያቄ የቀረበልን ሰው አራሱ (አራሷ) እነዚያን የመጽሐፍ ቅዱስ ምንግቦች ፈጥነው በመመርመር በተወሰነው ርእስ ላይ መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል በፍጥነት መማር ይችላሉ። በዚህ ሁኔታ ሥርዐታዊው ሥነ መለኮት መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ትምህርቱ ጆን ይላል የሚለውን ጥያቄ ለመመለስ በቀዳሚነት አስፈላጊ ሊሆን ይችላል። ምክንያቱም እኛ ሰዎች በማስታወስ ችሎታችን እና እንድንጠቀምበት በተሰጠን ጊዜ ረገድ ውስፍኖች ነን።

ስልታዊውን ሥነ መለኮት የምናጠናበት መሠረታዊው ምክንያት መላው መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል እና ከዚህ የተነሣም ሁለተኛውን የታላቁ ተልእኮ ትእዛዝ ክፍል ለመፈጸም እንድንችል ራሳችንን እና ሌሎችን እንድናስተምር ስለሚያስችለን ነው።

2. ለሕይወታችን የሚያስገኛቸው ጥቅሞች፡- ምንም እንኳን ስልታዊውን ሥነ መለኮት የምናጠናው በዋናነት የኔታን ትእዛዝ ለመፈጸም

የሚያስችሉን አንድ መንገድ እንደ ሆነ በመቁጠር ቢሆንም፤ ከዚህ ዐይነቱ ጥናት የሚገኙ ተጨማሪ ጥቅሞችም አሉ።

አንደኛ፤ ሥነ መለኮትን ማጥናታችን የተሳሳቱ አሳባቻችንን እንድናስታክል ያግዛል። በልባችን ውስጥ ምንም ዓይነት ገጠአት ከሌሉ፤ መጽሐፍ ቅዱስን ከጫፍ እስከ ጫፍ ልናነብ እንችላለን። ምንም እንኳን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉትን ነገሮች በሙሉ ወዲያውኑ ባናውቅም፤ በይበልጥ ስለ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረቱ ብቻ ብዙ እውነቶችን እንማራለን። መጽሐፍ ቅዱስን ባንብብን ቍጥር እውነት የሆኑ ተጨማሪ ነገሮችን እንማራለን፤ እዚያ ላይ ተጽፈው የምናገኛቸው ማናቸውም ነገሮች እንቀበልም ብለን መቃወም አንችልም። ነገር ግን ገጠአት በልባችን ካለ በእግዚአብሔር ላይ እንደ ዐመፅን እንቀጥላለን፤ ሁላችንም በአንድ ወይም በሌላ ምክንያት ልንቀበላቸው የማንፈልግ በተለያዩ ነጥቦች ላይ የተሰጡ መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮዎች አሉ። የስልታዊ ሥነ መለኮት ጥናት ተቃዋሚ በሆኑ አሳባቻችን ላይ እንድናሸንፍ ያግዛል።

ለምሳሌ፤ ኢየሱስ በእካል ተመልሶ ወደዚህ ምድር እንደሚመጣ ማመን የማይፈልግ ሰው ቢኖር፤ ለዚህ ሰው ስለ ኢየሱስ ጸግም ወደ ምድር መምጣት አስመልክቶ መጽሐፍ ቅዱስ ስለሚናገረው ነገር እንደ ወይም ሁለት ጥቅሶችን ልናሳየው እንችላለን። ነገር ግን ግለሰቡ የእነዚህን ጥቅሶች ተጽዕኖ ለማድበስበስ ወይም በሌላ መንገድ ለመተርጎም ጥረት ሊያደርግ ይችላል። ይሁን እንጂ፤ ኢየሱስ ወደዚህ ዓለም በእካል ተመልሶ እንደሚመጣ የሚናገሩ ሃያ አምስት ወይም ሠላሳ ጥቅሶች አሳባቢነት በወረቀት ላይ ብናስፍራቸው፤ በክርስቶስ ጸግም ምጽአት ለማመን የሚያመነታው ወዳጃችን በዚህ አስተምህሮ ዙሪያ በቀረቡት መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃዎች ስፋትና ስብጥር ምክንያት የማመን ዕድሉ ሰፊ ይሆናል። በእርግጥ፤ እኛ ሁላችን እንደዚህ ዐይነት የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀታችን በቂ ያልሆነባቸው አስተምህሮዎች ሊኖሩን ይችላሉ፤ በእነዚህ የትምህርት መደቦች መጽሐፍ ቅዱስ በጠቅላላ በዚያ ርዕስ ላይ ከብደት ሰጥቶ ከሚያስተምረው ነገር ጋር መፋጠጣችን ያግዛል። እኔ ሁኔታ የተሳሳተውን መነሻ ዝንባሌአችንን እንኳ በፍጥነት ተቀብለን እውነቱን እንድንረዳ ያስችላለን።

ሁለተኛ፤ ስልታዊ ሥነ መለኮት ማጥናት ወደፊት ሊገባ በሚችሉ አዳዲስ የአስተምህሮ ጥያቄዎች ላይ የተሻሉ ውሳኔዎችን እንድንለጥ ያስችላል። ክርስቶስ ከዚያ በፊት ተመልሶ ካልመጣ፤ በምንኖርበትና በምናገለግልበት ቤተ ክርስቲያን ውስጥ፤ ከሃሬ ዐሥር፤ ሃያ ወይም ሠላሳ ዓመት በኋላ፤ ምን ዐይነት አስተምህሮአዊ ውዝግቦች እንደሚገኙ ልናውቅ አንችልም። እነዚህ አዳዲስ አስተምህሮአዊ ውዝግቦች ምናልባት ከዚህ ቀደም ማንም ሰው ከፍተኛ ትኩረት ሰጥቶ ያልተጋፈጣቸው ጥያቄዎችን ያካተቱ ሊሆኑ ይችላሉ። ክርስቲያኖች፤ «ሙሉው መጽሐፍ ቅዱስ ስለዚህ ርዕስ ምን ይላል?» ብለው ይጠይቃሉ። (የመጽሐፍ ቅዱስ ሕፃናት ለልቦን ትክክለኛ ባሕርይ እና በመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች ላይ መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስተምረውን ነገር በሚገባ መረዳት ከየትኛውም የቤተ ክርስቲያን ዘመን በበለጠ ሁኔታ በዘመናችን የሚገኙ ጥያቄዎች ሁለት ምሳሌዎች ናቸው።)

በመጨረሻ ላይ ምንም ዓይነት አዳዲስ አስተምህሮአዊ ውዝግቦች ይፈጠሩ፤ ስልታዊ ሥነ መለኮትን በሚገባ የተማሩ ሰዎች ከማንም በተሻለ መንገድ ለሚገኙ ጥያቄዎች መልስ መስጠት ይችላሉ። የዚህ ምክንያቱ መጽሐፍ ቅዱስ የሚናገራቸው ነገሮች ሁሉ በተወሰነ መጠን መጽሐፍ ቅዱስ ሌላ ሥፍራ ላይ ከሚናገራቸው ነገሮች ጋር ተያያዥነት አላቸው፤ (እግዚአብሔር ነባራዊው እውነታን በሚረዳበት መንገድ እንዲሁም በእርሱና በፍጥረቱ እውነተኛ ባህርይ ሁሉም ነገር ወጥ በሆነ ሁኔታ የተገጣጠመ፤ የተሰማማ ስለሆነ ነው።) በዚህ ምክንያት አዲስ የሚገኘው ጥያቄ በአብዛኛው ቀደም ሲል ከመጽሐፍ ቅዱስ ከተገኘው ትምህርት ጋር ይያያዛል። የቀደመት

ትምህርቶች በጥልቀት በተጠኑ መጠን አዳዲሶቹን ጥያቄዎች በተሻለ መንገድ መመለስ እንችላለን።

ከዚህ ሁኔታ የምናገኘው ጥቅም የበለጠ እየጨመረ ይሄዳል። ከተለመዱት አስተምህሮአዊ ክርክሮች ይልቅ በብዙ ዐውዶች ውስጥ መጽሐፍ ቅዱስን ከሕይወት ጋር የማዛመድ ችግሮች ይገጥሙናል። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ባልና ሚስት ግንኙነት ምን ያስተምረናል? ልጆችን ስለ ማሳደግ? ለሥራ ባልደረባችን ስለ መመስከር? መጽሐፍ ቅዱስ የሥነ አእምሮ ትምህርት ስለ ማጥናት? ስለ ምጣኔ ሀብት ወይም ስለ ተፈጥሮአዊ ሳይንስ ጥናት ምን መርሶች ይሰጣል? ገዝባችንን እንዴት ማጥፋት? እንዴት መቁጠብ ወይም እንዴት ዐሥራት መስጠት እንዳለብን ምን መመሪያ ይሰጣል? በማንኛውም አቅጣጫ የሚገኙ ጥያቄዎች ግልጽ የሆኑ ሥነ መለኮታዊ መርሶችን የሚፈልጉ ናቸው፤ የመጽሐፍ ቅዱስን ሥነ መለኮታዊ አስተምህሮዎች በሚገባ የተማሩ ሰዎች ከማንም በተሻለ ሁኔታ እግዚአብሔርን ደስ የሚያሰኙ ውሳኔዎችን ማድረግ ይችላሉ።

የተቆራረጡ ሥዕሎችን የመገጣጠም ጨዋታ ለዚህ ሐሳብ ጠቃሚ ምሳሌ ነው። በእጠቃላይ ጨዋታው ሙሉው መጽሐፍ ቅዱስ ዛሬ ስለ ሁሉም ነገር ምን እንደሚያስተምረን የሚወክል ከሆነ፤ የስልታዊ ሥነ መለኮት ኮርስ በጨዋታው ውስጥ ያሉ ክፍት ቦታዎችን በትክክለኛው ምስል የመሙላት ሥራ ነው። ነገር ግን የተቆራረጡ ሥዕሎችን የመገጣጠሙ ጨዋታ ብዙ ክፍተቶች እንዳሉት እና ብዙ መገጣጠም ያለባቸው ቁርጥራጭ ሥዕሎች እንደሚቀሩት ሁሉ እኛም መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ሁሉም ነገሮች ምን እንደሚያስተምር ፈጽሞ ልናውቅ አንችልም። በሕይወት ውስጥ አዲስ የሚያጋጥም ችግር መፍታት የተቆራረጠ ሥዕልን መልሶ በመገጣጠም ጨዋታ ውስጥ አንድ ሌላ ክፍል ከመሙላት ጋር ተመሳሳይ ነው። አንድ ሰው ጨዋታውን ሲጀምር በትክክለኛው ቦታ የሚያስቀምጣቸው ቁርጥራጮች በብዛት ባሉት መጠን አዳዲሶቹን ቁርጥራጮች ለመገጣጠም የበለጠ ቀላል ይሆንላታል። ስሕተት የመሥራቱ ዕድልም ያነሰ ሊሆን ይችላል። የዚህ መጽሐፍ ግብ ክርስቲያኖች የቻሉትን ያህል «ሥነ መለኮታዊ ጨዋታ» ውስጥ ብዙ ቁርጥራጮችን በተቻለ መጠን በትክክለኛው ቦታ እንዲገጣጡ ማስቻል ነው። እንዲሁም ክርስቲያኖች በቀሪ የሕይወት ዘመናቸው ይበልጥ ትክክለኛ ቁርጥራጮችን በትክክለኛው ቦታ በማስቀመጥ እንዲቀጥሉ ለማበረታታት ነው። እዚህ ጋ የምናጠናቸው ክርስቲያኖቹ አስተምህሮዎች ሌሎችን የአስተምህሮ ምድቦች ይኸውም ከሁሉም የሕይወት ገጽታዎች ጋር ግንኙነት ያላቸውን የእውነት ገጽታዎች ለመሙላት እንደ መምሪያ የሚጠቅሙ ናቸው።

ሦስተኛ፤ ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት በክርስትና ሕይወታችን እንድናደግ ይረዳናል። ስለ እግዚአብሔር፤ ስለ ቃሉ፤ ከዚህ ዓለምና ከሰዎች ጋር ስላለው ግንኙነት ይበልጥ ባወቅን መጠን፤ የተሻለ በእርሱ እንታመናለን፤ ቀድሞ ከምናደርገው በበለጠ በሙላት እናመሰግናለን እንዲሁም የበለጠ እርሱን መታዘዝ እንችላለን። ሥርዐታዊ ሥነ መለኮትን በትክክል ማጥናት የበለጠ በላል ክርስቲያኖች ያደርገናል። እንደዚያ እንድንሆን ካሳዘንን፤ እግዚአብሔር በሚፈልገው መንገድ እያጠናን አይደለም ማለት ነው።

በእርግጥ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ጤናማ አስተምህሮን ከክርስቲያን ሕይወት ብስለት ጋር ያያይዘዋል። ጳውሎስ «እውነተኛ መንፈሳዊነትን ከሚያገባበት ትምህርት» (1ኛ ጢሞ 6:3 እ.መ.ት) በማለት ይናገራል። እንዲሁም የሐዋርያት ተግባር «የእግዚአብሔርን ምርጦች እምነትና ወደ እውነተኛ መንፈሳዊነት የሚመራውን የእውነት ዕውቀት ለማሳደግ» እንደ ሆነ ይገልጻል (ቴቶ 1:1 እ.መ.ት)። በአንጻሩም አለመታዘዝ እና ኢግብረገባዊነት ሁሉ ጤናማውን ትምህርት የሚጸረሩ መሆናቸውን ያመለክታል (1ጢሞ 1:10)።

ከዚህ አሳብ ጋር በማያያዝም በዋና አስተምህሮ እና በንዑስ አስተምህሮ መካከል ያለው ልዩነት ምን እንደ ሆነ መጠየቅ ተገቢ ነው። ብዙ ጊዜ ክርስቲያኖች በዋና ዋናዎቹ አስተምህሮዎች ላይ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ስምምነት እንዲኖር ይፈልጋሉ። ነገር ግን በንዑሳን አስተምህሮዎች መካከል ልዩነት እንዲፈጠር ይፈቅዳሉ። ቀጥሎ ያለው መምሪያ ጠቃሚ ሆኖ አግኝቼታለሁ።

ዋና አስተምህሮ በሌሎች አስተምህሮዎች ዙሪያ ባለን አስተሳሰብ ላይ ትርጉም አዘል ተጽዕኖ ያለው ነው ወይም በክርስቲያናዊ ሕይወት አኗኗራችን ላይ ትልቅ ተጽዕኖ ያሳድራል። ንዑስ አስተምህሮ ስለ ሌሎች አስተምህሮዎች ባለን አስተሳሰብ እና በክርስቲያናዊ አኗኗራችን ላይ የሚያሳድረው ተጽዕኖ ትንሽ ነው።

በዚህ መስፈርት መሠረት የመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን (ምዕ 4)፣ ሥላሴ (ምዕ 14)፣ የክርስቶስ መለኮትነት (ምዕ 26)፣ በእምነት መጽደቅ (ምዕ 36)፣ እንዲሁም እነዚህን የመሳሰሉት ሌሎች ብዙዎች እንደ ዋና ዋና አስተምህሮዎች ይቆጠራሉ። ከእነዚህ አስተምህሮዎች በማናቸውም ላይ ታሪካዊ ከሆነው ከወንጌላውያን ክርስቲያኖች መረዳት ጋር የማይስማሙ ሰዎች፣ እነዚህን አስተምህሮዎች ከሚቀበሉት ወንጌላውያን ክርስቲያኖች ጋር ሰፊ ልዩነቶች አሏቸው። በአንጻሩም፣ በቤተ ክርስቲያን የአስተዳደር ቅርጽ ላይ (ምዕ 47) ወይም በጌታ ራት አንዳንድ ዝርዝር አሳቦች ላይ (ምዕራፍ 50) ወይም ታላቁ መከራ ስለሚሆንበት ጊዜ (ምዕ 55) የሚናገሩ ጉዳዮች ላይ የሚታዩ ልዩነቶች በእኔ እምነት ንዑሳን አስተምህሮዎች ናቸው። በእነዚህ ጉዳዮች ልዩነት ያላቸው ክርስቲያኖች ምናልባት በሌሎች አስተምህሮዎች ሁሉ ላይ ሊስማሙ ይችላሉ፤ ከዋና ጉዳዮች አንጻር ምንም ልዩነት በሌለበት መንገድ ክርስቲያናዊ ሕይወት ሊኖር፤ እንዲሁም እርስ በርስ እውነተኛ ጥበረት ሊኖራቸው ይችላል።

በርግጥ፣ በዚህ መስፈርት መሠረት በዋና ዋና አስተምህሮዎች እና በንዑሳን አስተምህሮዎች መካከል ያሉ አስተምህሮዎች ልናገኝ እንችላለን። ስምሳሌ፣ ስለ ጥምቀት አስተምህሮ (ምዕ 49) ወይም ስለ ሺኦ ዓመት መንግሥት አስፈላጊነት (ምዕ 55) ወይም የሥርየት እድሜ ስለሰነድ ጽሕፈት እንደ ሆነ በሚሰጡት ደረጃ ክርስቲያኖች በመካከላቸው ልዩነት ሊኖራቸው ይችላል። እንዲህ ዐይነቱም ሁኔታ የተለመደ ነው፤ ምክንያቱም ብዙ አስተምህሮዎች በተወሰነ መጠን በሌሎች አስተምህሮዎች ወይም በሕይወት ላይ ተጽዕኖ ያደርጋሉ። ነገር ግን ተጽዕኖው ጉልህ ነው ወይስ አይደለም ከሚለው አንጻር ልዩነት ሊኖረን ይችላል። እዚህ ላይ ከጉልህነት አንጻር ልዩነት እንዳለ እንዲሁም አንድ አስተምህሮ በሌሎች አስተምህሮዎችና በሕይወት ላይ ከፍተኛ ተጽዕኖ ባደረገ መጠን የበለጠ «ዋና» እንደሚሆን መገንዘብ እንችላለን። ይህ የተጽዕኖ መጠን ከቤተ ክርስቲያን ታሪካዊ ሁኔታዎችና በተለያዩ ጊዜ ከሚኖሩት ፍላጎት አኳያ ሊለያይ ይችላል። እንደዚህ ባለት ጉዳዮች ዙሪያ ክርስቲያኖች በሚያጋጥሟቸው አንዳንድ የተለዩ ሁኔታዎች ውስጥ የትኞቹ አስተምህሮዎች እስከ ምን ድረስ ዋነኛ መሆን እንደሚችሉ ውሳኔ ለመስጠት በሚጥንኩበት ጊዜ በሳል ጥበብ እንዲኖራቸውና በትክክል መፍረድ እንዲችሉ እግዚአብሔር ይረዳቸው ዘንድ መጸለይ ያስፈልጋቸዋል።

መ. በስልታዊ ሥነ መለኮት ላይ የሚሠነዘሩ ሁለት ተቃውሞችን በተመለከተ የቀረበ አስተያየት

1. «ግጥሙዎቹ እጅግ በጣም (ጥርትና ጥንፍፍ) ያሉ በመሆናቸው እውነት ነው ብሎ መቀበል ያዳግታል።» ትምህርቶቹ እርስ በርስ በማይቃረን ሁኔታ በአንድነት ተገጣጥመው በመቅረባቸው፣ አንዳንድ ምሁራን ስልታዊ ሥነ መለኮትን የሚመለከቱት በጥርጣሬ ነው። እነርሱም ውጤቶቹ «በጣም ጥሩ» ስለሆኑ የስልታዊ ሥነ መለኮት ምሁራን ሥርዐታዊ እምነቶችን ለማግኘት

የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርቶች እውነተኛ ወደ አልሆነ ሐሳብ በመጭመቅ የመጽሐፍ ቅዱስን ፍቺ እዛብተዋል ብለው ይቃወማሉ።

በዚህ ተቃውሞ ሁለት መልሶች ሊሰጡ ይችላሉ። (1) በቅድሚያ ይህን ተቃውሞ የሚያቀርቡትን ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስ በተሳሳተ መንገድ የተተረጎመው የት ቦታ እንደ ሆነ ለይተው እንዲነግሩን እንጠይቃቸው፤ ከዚያም የምንባባቸውን ትክክለኛ ትርጉም ለመረዳት መነጋገር ይገባል፤ ምናልባት ስሕተቶች ተሠርተው ከሆነም፤ በዚያ ላይ ማስተካከያ (አርምት) ማድረግ ይገባል።

ይሁን እንጂ፣ ተቃዋሚው የሚያስታውሰው የተወሰነ ምንባብ ወይም ጎሳራነት በሚሰማቸው ወንጌላውያን የሥነ መለኮት ምሁራን ሥራዎች ውስጥ በግልጽ የሚያመለክተው የተሳሳተ ትርጓሜ ላይኖር ይችላል። በእርግጥ፣ ብቃት የለለው ፍታቲ በስልታዊ ሥነ መለኮት ምሁራን ዘንድ ብቻ ሳይሆን፤ በማናቸውም መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጥናቶች ውስጥ ብቃት በሌላቸው የምሁራን ጽሑፎች ላይ ሊገኙ ይችላሉ። ነገር ግን እነዚያ መጥፎ ምሳሌዎች የሚያስከትሉት ተቃውሞ የሚደረገው በምሁራኑ የትምህርት መስክ ላይ ሳይሆን ብቃት በሌለው ምሁራኑ ላይ ነው።

ተቃዋሚው በዚህ ነጥብ ላይ ግልጽ መሆኑ በጣም አስፈላጊ ነው፤ ምክንያቱም አንዳንድ ጊዜ ስለ ማንኛውም ነገር፣ ከቃሉ ውስጥ እግዚአብሔርን በሚመለከት እንኳ በዓለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነት ያላቸው ነገር ግን ከእውነት የራሱ ሚጠቃለያዎችን ምናልባት ሳያስቡ ከባህላችን በሚወስዱ ሰዎች እንዲህ ያለው ተቃውሞ ሊቀርብ ይችላል። የሥነ መለኮትን እውነት በሚመለከት የሚፈጠር እንደዚህ ያለው ተጠራጣሪነት በተለይ ስልታዊ ሥነ መለኮት መጠናት ካለበትም ከፍልስፍናዊ ሥነ መለኮትና ከታሪካዊ ሥነ መለኮት አንፃር ብቻ በሚጠናበት በዘመናዊ የሂሳብረት ውስጥ የተለመደ ነገር ነው። (የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የጻፉ የጥንት ክርስቲያኖች እንዲሁም በዚያ ዘመንና በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የነበሩ ሌሎች ክርስቲያኖች የሚያምኑባቸውን የተለያዩ ሐሳቦች ታሪካዊ ጥናትን ሊያጠቃልል ይችላል።) ይህ ዐይነቱ የምሁራን አስተሳሰብ በስፈነበት በዚህ ሁኔታ «የሥርዐታዊው ሥነ መለኮት ጥናት» በዚህ ምዕራፍ ውስጥ በተገለጸው መሠረት ማካሄድ የማይቻል ነገር ተደርጎ ይቆጠራል፤ ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ ከአንድ ሺህ ዓመታት በላይ ባለው የጊዜ ሂደት ውስጥ በኖሩ እንዲሁም ልዩ ልዩ ባሕሎች እና ልምዶች በነበራቸው በበርካታ ሰብአውያን ጸሐፊዎች ብቻ እንደ ተጻፈ ስለሚገመት ነው። በሺህ ዓመታት ውስጥ ሙሉው መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ማናቸውም ርእሰ ጉዳይ ምን ያስተምራል ብለው ለመጠየቅ መጥከር ፈላስፋዎች በሙሉ ስለ አንድ ጥያቄ ምን እንደሚያስተምሩ የመጠየቅን ያህል ተስፋ አስቈራጭ ነው። ምክንያቱም በሁለቱም በኩል በጣም ብዙ የተለያዩ አመለካከቶች እንዲያውም የሚቃረኑ አመለካከቶች እንጂ፣ አንድ ዐይነት አስተሳሰብ አይጠበቅም። ይህ ዐይነቱ የተጠራጣሪነት አመለካከት መጽሐፍ ቅዱስ በመለኮት ምሪትና በሰብአውያን ጸሐፊዎች እንደ ተጻፈ፣ ስለ እግዚአብሔርና በእርሱ ስለ ተሠራው ፍጥነት ዓለም እርስ በርስ የማይቀረን እውነቶችን የያዘ መጽሐፍ እንደ ሆነ በሚያምኑ ወንጌላውያን አማኞች ዘንድ ተቀባይነት ማግኘት የለበትም። (2) ሁለተኛው ሊሰጥ የሚገባ መልስ በእግዚአብሔር በራሱ ሐሳብ እና በእውነታ ባሕርይ ውስጥ ትክክለኛ መረጃዎችና ሐሳቦች እርስ በርስ የማይቃረንና ወጥነት ያላቸው እንደ ሆኑ ነው። ስለዚህ እግዚአብሔርን ቃል አስተምህሮ በትክክል ከተረዳነው በማጠቃለያው ላይ ሁሉም በአንድነት እንደሚገጣጠሙ እና እርስ በርስ ወጥነት እንደሚኖራቸው መጠበቅ ይገባናል። ውስጣዊ ወጥነት ከስልታዊ ሥነ መለኮት የሚገኝ ለየት ያለ ውጤት እንደ መሆኑ የምንፈልገው እንጂ፣ የምንቃወመው አይሆንም።

2 «የምንመርጣቸው ርእሶች የማጠቃለያዎቻችንን ሁኔታ ይወስናሉ።» በስልታዊ ሥነ መለኮት ላይ የሚነሳው ሌላው አጠቃላይ ተቃውሞ በአርእስት ምርጫና አዘገጃጀት ላይ ያተኮራል። ይህም አንዳንድ ጊዜ በመጽሐፍ ቅዱስ በራሱ ውስጥ ከሚገኙት ውጭ የሆኑ የአከፋፈል ዘዴዎችን በመጠቀም የሚደረገውን አንደዚህ ያለው አቀራረብ በርእስ የተዘጋጀውን የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት እንኳን የሚመለከት ነው። እነዚህ ሥነ መለኮታዊ አርእስት በመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊያን እጽንዖት ከተሰጠባቸው አርእስት ይልቅ ትኩረት የሚሰጣቸው እና አርእስቱ በሌላ መንገድ ከሚደረጉ ይልቅ በዚህ መንገድ የተዘጋጁት ለምንድን ነው? የሚል ነው። ምናልባት ይህ ተቃውሞ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት በሥነ መለኮታዊው ወጋችን ተቀባይነት ቢኖረውም፣ ለመጽሐፍ ቅዱስ ሰራሱ ግን በአርግጥ እውነተኛ ባለመሆኑ፣ ልማዳችን እና ባሕሳችን የምናጠናውን አርእስት እና የአርእስቱን አቀማመጥ ወስነውታል ሌላ ይችላል።

ከዚህ ተቃውሞ ለየት የሚለው ሐሳብ መነሻ ነጥባችን ብዙውን ጊዜ በአወዛጋቢ አርእስት ላይ የሚኖሩንን ማጠቃለያዎች ይወስናል የሚለው አነጋገር ነው። ለምሳሌ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ በመለኮት እመንጪነት የተጻፈ ነው በሚለው አሳብ ላይ እጽንዖት ብናደርግ፣ መጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊ ሰው ነው ብለን በዚያ ላይ እንደመድማለን፣ ነገር ግን የመጽሐፍ ቅዱስ ሕፃኑ-አልቦ መሆኑን በማመን እጽንዖት ማድረግ ከጀመርን፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አንዳንድ ስሕተቶች አሉ ብለን እንደመድማለን፣ በተመሳሳይ መልኩ፣ በእግዚአብሔር ሉዐላዊነት ላይ እጽንዖት በመስጠት ከጀመርን፣ ድምጻችን እንደ ካልቪኒስቶች ይሆናል። ነገር ግን ሰው የመምረጥ ነጻ ችሎታ አለው ብለን ከጀመርን፣ እንደ አርሜኒያንስ፣ እንደመድማለን፣ ከተለያዩ የመነሻ ነጥቦች ልዩ ልዩ እና እኩል ጠቃሚነት ያላቸው ማጠቃለያዎች ላይ መድረሳችን ስለማይቀር፣ ወሳኝ ሥነ መለኮታዊ ጥያቄዎችን የት ጋ መጀመር እንዳለብን ሳንቲሞችን አሽከርክር በመገልበጥ መወሰን እንደሚቻል የምናሰብ ከሆነ ይህ ተቃውሞ እውነት ይሆናል።

እንዲሁም ያለውን ተቃውሞ የሚያቀርቡ ሰዎች ብዙውን ጊዜ ይህን ችግር ለማስወገድ ተመራጭ መፍትሄ መሉ በመሉ ሥርዐታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት ወይም ማስተማር ሳይሆን፣ ነገር ግን ርእሳዊ ጥናቶቻችንን በመጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት ላይ እንዲወሰኑ ማድረግ ነው። ይኸውም የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊያን ራሳቸው እጽንዖት በሰጣቸው ርእሶችና ጭብጦች ላይ ማትኮርና በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእነዚህን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጭብጦችን ታሪካዊ እድገት መግለጽ ነው።

ሲሆን ተቃውሞ ምላሽ ይሆን ዘንድ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ማስተማር አስፈላጊነት የቀረበው አብዛኛው አሳብ ጠቃሚነቱ የጉላ ነው። ግባችን ዛሬ በሚያሳስቡን ጉዳዮች ሁሉ አንጻር እግዚአብሔር ከእኛ ምን እንደሚፈልግ ለማወቅ ስለሆነ፣ የአርእስት የምርጫችን የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊያንን ባሳሰባቸው ጉዳይ ላይ መወሰን የለበትም። ለምሳሌ፣ «በመንፈስ ቅዱስ መጠመቅ» ስለሚለው ወይም ሴቶች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሚኖራቸው ሚና ወይም የሥላሴ አስተምህሮን መግለጽ የአዲስ ዚዳን ጸሐፊያን ዋና ትኩረት አልነበረም። ነገር ግን እነዚህ ዛሬ ትኩረት ሊያደርግባቸው የሚገቡ አስፈላጊ ነጥቦች ስለሆኑ፣ ከእነዚያ አርእስት ጋር ግንኙነት ያላቸውን ጥቅሶች በመሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መመልከት አለብን። እነዚህ ቃላት በግልጽ ተጠቅሰው ይሁንም አይሁን፣ ጭብጦቹ በምናጠናቸው ምንባቦች ውስጥ ትኩረት ተሰጥቷቸው ይሁንም አይሁን፣ መጽሐፍ ቅዱስ

ካልቪኒስት እና አርሜኒያን ስለሚሉት ቃላት ተጨማሪ ማብራሪያ ለማግኘት ምዕራፍ 16 ይመልከቱ።

በአጠቃላይ ስለ እነዚህ ርእሶች ጉዳዮች ምን እንደሚያስተምር መረዳት መቻልና ለሌሎች መግለጽ ያለብን ከሆነ፣ ይህንን ማድረግ አስፈላጊ ነገር ነው።

ስለ እነዚያ ርእሶች ጉዳዮች ስናስብ ብቸኛው አማራጭ ከጠቅላላ ግንዛቤ በመነሣት ከእያንዳንዱ ርእሶች ጉዳይ አንጻር ባልታወቀ መልኩም ቢሆን «መጽሐፍ ቅዱሳዊ» አቋም መሆን አለበት ብለን የምናሰበውን መቅረጽ ነው። ወይም በአንድ ወይም በሁለት አግባብነት ባላቸው ክፍሎች ላይ ጥንቃቄ የታከለበት ትንታኔ በማድረግ የራሳችንን አቋም መደገፍ ነው። ነገር ግን እየተጠና ካለው ርእሶች አንጻር እነዚያ ጽሑፎች ሚዛናዊ በሆነ ሁኔታ የእግዚአብሔር ፈቃድ የሆነውን ሁሉ (ሐሥ 20:27) እንደሚያቀርቡ ዋስትና መስጠት ያዳግታል። በርግጥ ዛሬ በሁሉም ወንጌላውያን አማኞች ዘንድ በጣም የተለመደው ይህ አቀራረብ በእኔ ግምት ሥርዐታዊ ያልሆነ ሥነ መለኮት ወይም ሥርዐት የለሽ የዘፈቀደ ሥነ መለኮት ተብሎ ሊጠራ ይችላል። ይህ ዐይነቱ አማራጭ በጣም ከግል ስሜት ጋር የተያያዘና ከፍተኛ ባህላዊ ተጽዕኖ ያለበት ነው። ይህ አማራጭ ከአስተምህሮ አንጻር መከፋፈልና ርግጠኛ ያለመሆን እንዲስፋፋ ያደርጋል። በመሆኑም፣ «እንደ ሕፃናት በልዩ ልዩ የትምህርት ነፋስ ወዲያና ወዲህ እየተገኘባለሁት» ቤተ ክርስቲያን በሥነ መለኮት ረገድ እንዳታድግ ያደርጋታል (ኤፌ 4:14 አ.መ.ት)።

ስለ አርእስት ምርጫና ቅደም ተከተል የሚነሳውን ተቃውሞ በሚመለከት በማናቸውም ዐይነት ተራ ለተቀመጡት ለማናቸውም ዐይነት አስተምህሮአዊ ጥያቄዎች መጽሐፍ ቅዱሳችንን ተመልክተን መልስ እንዳናገኝ የሚያግደን አንድም ነገር የለም። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የቀረበው የአርእስት ቅደም ተከተል በጣም የተለመደና ከሌሎችም የተወሰደ ነው። ምክንያቱም በሥርዐት የተቀመጠ፣ ለመግር የሚያስችል እና የማስተማር ፍላጎትን የሚጨምር ነው። ነገር ግን ምዕራፎቹ አንድ ሰው በፈለገው ተራ ሊያገባቸው ይችላሉ። ይሁን እንጂ፣ ማጠቃለያዎቹ ልዩነት ያላቸው ሊሆኑ አይገባም፣ ወይም የተነሡት ጉዳዮች አሳማኝነት በሚመለከት የሚነሡት ነጥቦች በትክክል ከመጽሐፍ ቅዱስ የተገኙ እስከ ሆኑ ድረስ በምንም ዐይነት አሳማኝነታቸው ሊቀንስ አይችልም። በርግጥ፣ አብዛኛዎቹ የዚህ መጽሐፍ አንባቢያን ከምዕራፍ 1 እስከ ምዕራፍ 57 በመደዳ ማንባባቸውን አጠራጠሩላሁ። ነገር ግን በጣም የሚማርካቸውን ምዕራፍ በማንበብ ይጀምሩና ሌሎቹን ደግሞ በጎላ ላይ ሊያገኙ ይችላሉ። ይህ የሚያሳሰብ አይደለም፣ ምክንያቱም ምዕራፎቹ ሁሉ ራሳቸውን ችለው መነበብ እንዲችሉ አድርጎ ለመጻፍ ሞክረዋል። እንዲሁም አስፈላጊ ሆኖ ሊገኝ ለእነዚህ ክፍሎች በሌሎቹ ምዕራፎች ላይ ማመልከቻዎችን ጨምረዋል። አንድ ሰው አዲስ ስማይና ጀድር የሚለውን ምዕራፍ (ምዕ 57) ከመጀመሪያ ወይም ከመጨረሻ ወይም ከመካከል ቢያነብ መከራከሪያ አሰቦቹ ተመሳሳይ ናቸው። ከመጽሐፍ ቅዱስ የተጠቀሱት ደጋፊ ጥቅሶች እና ማጠቃለያዎቹም አንድ መሆን ይገባቸዋል።

ሠ. ክርስቲያኖች ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባቸው አንዴት ነው?

እኛስ ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባን እንዴት ነው? መጽሐፍ ቅዱስ ይህን ጥያቄ ለመመለስ እንዳንድ መመሪያዎችን ይሰጠናል።

1. ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት ያለብን በጸሎት ነው። የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት አጠናን መንገድ እንደ አንድ የመጽሐፍ ቅዱስ አጠናን ዘዴ ከሆነ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙት የእግዚአብሔርን ቃል እንዴት ማጥናት እንደሚገባን የሚናገሩት ምንባቦች በዚህ ተግባር ሊመሩን ይችላሉ። ዘማሪው በመዝ 119:18 ላይ፣ «ከሕግ ድንቅ ነገርን እንዳይ ዐይናቸውን ክፈት» (አ.መ.ት) እንዳለው ቃሉን እንድንረዳ እንዲያግዝን የእግዚአብሔርን ርዳታ መሻት ይገባናል። ጳውሎስ በ1ኛ ቆሮንቶስ 2:4 ላይ «መንፈሳዊ ያልሆነ ሰው ከእግዚአብሔር መንፈስ የሆነውን ነገር ሊቀበል አይችልም ምክንያቱም እንዲህ

ያለው ነገር ለእርሱ ሞኝነት ነው። በመንፈስም የሚመረመር ስለሆነ ሊረዳው አይችልም። በማለት ጽፏል። ሥነ መለኮትን ማጥናት የመንፈስ ቅዱስን ርዳታ የምንፈልግበት መንፈሳዊ ተግባር ነው።

ተማሪው የቱንም ያህል ብሩህ አእምሮ ያለው ቢሆን፤ እግዚአብሔር የሚረዳ አእምሮ እና የሚያምን ተሐት ልብ እንዲሰጠው ባለማቋረጥ የማይቃልይ ከሆነ፤ በራሱ ብርታት ከእግዚአብሔር ጋር መራመድ አይችልም፤ ያን ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት በተሳሳተ መንገድ ይረዳዋል፤ ሊያምነውም አይችልም፤ በዚህም ምክንያት የስሕተት ትምህርቶች ይከሰታሉ፤ የተማሪው አእምሮ እና ልብ ወደ ተሻለ ነገር ሳይሆን፤ ወደ መጥፎ ሁኔታ ይለወጣሉ። ሥርዐታዊ ሥነ መለኮትን የሚያጠኑ ተማሪዎች ከመጀመሪያውኑ ከምንም ዐይነት ለእግዚአብሔር ያለመታዘዝ ጎጠኦት ወይም ከማንኛውም ዐይነት ከእግዚአብሔር ጋር ያላቸውን ኅብረት ከሚያበላሽ የተገለጠ ጎጠኦት ራሳቸውን ነጻ ለማድረግ መወሰን አለባቸው። የግል የጥሞና ጊዜያቸውን ባለማቋረጥ ለማድረግ መወሰን አለባቸው። እግዚአብሔር ጥበብንና የቃሉን መረዳት እንዲሰጣቸው ያለማቋረጥ መጽሐይ ይገባቸዋል።

መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል የመረዳት ችሎታ የሚሰጠን መንፈስ ቅዱስ እንደ መሆኑ መጠን፤ በተለይ አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባቦችን ወይም አስተምህሮዎችን መረዳት ሲያቅተን ማድረግ የሚገባን ትክክለኛ ነገር እግዚአብሔር እንዲረዳን መጽሐይ እንደ ሆነ ልናውቅ ያስፈልጋል። ብዙ ጊዜ እኛ የሚያስፈልገን ነገር ተጨማሪ መረጃዎችን ማግኘት ሳይሆን፤ ያሉንን መረጃዎች መረዳት የምንችልበት አስተዋይነት ማግኘት ነው። ይህ ማስተዋል የሚሰጠው ደግሞ በመንፈስ ቅዱስ ብቻ ነው (1ኛ ቆሮ. 2:14፤ ኡፌ 1:17-19)።

2. ስልታዊ ሥነ መለኮትን በትኩረት ልብ ማጥናት ይገባናል። ጴጥሮስ እንደዚህ ብሎ ይነግረናል፤ «ሁላችሁም እርስ በርስ በመከባበር ትሕትናን ልበሉ፤ ምክንያቱም፤ እግዚአብሔር ትዕቢተኞችን ይቃወማል፤ ለትኩረታችን ግን ጸጋን ይሰጣል» (1ኛ ጴጥ 5:5)። ሥርዐታዊ ሥነ መለኮትን የሚያጠኑ ሰዎች በቤተ ክርስቲያናቸው ያሉ ሌሎች ክርስቲያኖች ወይም በጌታ አምነው ብዙ ጊዜ የቆዩት ዘመዶቻቸው ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ከሚያውቁት በላይ ብዙ ትምህርት ያገኛሉ። ምናልባትም የቤተ ክርስቲያኖቻቸው መሪዎች የማያውቁቸውን፤ መጋቢዎቻቸው እንኳ ሳይቀር የረሷቸውን ወይም ጨርሶ የማያውቁቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ እውነቶች ሊያውቁ ይችላሉ።

በእነዚህ ሁኔታዎች ውስጥ ሁሉ በትዕቢት መመላለስ ወይም እንደዚሁ ጥናት ባላካሄዱ ሰዎች ላይ የበላይነትን ስሜት ማንጸባረቅ በጣም ቀላል ነው። ማንም ሰው ቢሆን ይህን የእግዚአብሔር ቃል ዕውቀት ክርክሮችን ለማሸነፍ ወይም በንግግር ውስጥ ክርስቲያን ባልንጀራውን ለማዋረድ ወይም ሌላው አማኝ በእግዚአብሔር ሥራ ውስጥ ምንም ስፍራ እንደሌለው እንዲሰማው ለማድረግ ከተጠቀመበት የቱን ያህል ዐደገኛ እንደሚሆን መገመት ይቻላል። በዚህ ነጥብ ላይ ያዕቆብ የሚሰጠው ምክር ጠቃሚ ነው፤ እርሱም እንዲህ ይላል፤ «ሰው ሁሉ ለመስማት የፈጠነ፤ ለመናገር የዘገየ፤ ለተጣም የዘገየ ይሁን፤ የሰው ተጣ የእግዚአብሔርን ጽድቅ አያመጣምና» (ያዕ 1:19-20)። ያዕቆብ የአንድ ሰው የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት ለሌሎች መተላለፍ ያለበት በትሕትናና በፍቅር መሆኑን እንዲህ በማለት ይነግረናል፤

ከእናንተ መካከል ጥበብና አስተዋይ የሆነ ሰው ማነው? ሥራውን ከጥበብ በሆነ በመልካም አኗኗር ያሳይ. . . ከሰማይ የሆነችው ጥበብ ግን በመጀመሪያ ገጽሕት ናት፤ በኋላም ሰላም ወዳድ፤ ታጋሽ፤ እሺ ባይ፤ ምሕረትና መልካም ፍሬ የሞላበት፤ አድልዎና ግብዝነት የሌለበት ናት። የጽድቅ ፍሬ ሰላምን ለሚያደርጉ በሰላም ይዘራል (ያዕ 3:13-17-18)።

ሥርዐታዊ ሥነ መለኮት በትክክል ከተጠና ወደ ትሕትና እና ሌሎችን ወደ መውደድ ያመራል እንጂ በትዕቢት ወደሚነፋ ዕውቀት አይመራም።

3. ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባን በአእምሮ ሚዛን (በምክንያታዊነት) መሆን አለበት። በአዲስ ኪዳን ውስጥ ኢየሱስ እና የአዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች ከቅዱሳት መጻሕፍት ብዙ ጊዜ አንድ ክፍል ይጠቅሱ እና አሳማኝ በሆነ ሐሳብ ያጠቃልሉታል። አሳማኝ ሐሳብ የሚያቀርቡት ከመጽሐፍ ቅዱስ ነው። ስለዚህ ከመጽሐፍ ቅዱስ ምንባቦች ማጠቃለያ ሐሳብ ለማግኘት የሰውን ዕውቀት፤ የሰውን አመክንዮ እና የተጠየቅ አካሄዶች መጠምም ስሕተት አይሆንም። ይሁን እንጂ፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ በትክክለኛ የአእምሮ ሚዛን የደረሰንባቸው ያልናቸውን መደምደሚያዎች ስናቀርብ አንዳንድ ጊዜ ስሕተት እንፈጽማለን። ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች ተነሥተን የምንጽፋቸው የመደምደሚያ አሳቦች ከራሱ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር በእውነተኝነትም ሆነ በሥልጣን አይመጣጠኑም። ምክንያቱም የእኛ የመረዳት እና ማጠቃለያ የመስጠት ችሎታ የመጨረሻው የእውነት መሰኪያ አይደለም፤ መጽሐፍ ቅዱስ ግን የመጨረሻው የእውነት መሰኪያ ነው።

ታዲያ ከአንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባብ መደምደሚያ ለማቅረብ የማሰብ ችሎታችንን መጠቀም የምንችልበት ገደብ እስከምንድረስ ነው? ዝም ብሎ የመጽሐፍ ቅዱስን ምንባብ እንዳለ ከማስቀመጥ ይልቅ የማሰብ ችሎታችንም በመጠቀም መደምደሚያ አሳቦችን መቅረጽ ተገቢ እና መጽሐፍ ቅዱስን ለማጥናትም አስፈላጊ የመሆኑ ጉዳይ እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ የመጨረሻው የእውነት መሰኪያ መሆኑ የሚያመለክተን ነገር አለ፤ ይህም ግልጽ ከሆነው ከሌላው የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ጋር አስከልተቃረኑ ድረስ ከማንኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል መደምደሚያ ሐሳቦችን ለመጻፍ የማሰብ ችሎታችንን መጠቀም መቻላችንን ነው።

ይህ መርጎ ከመጽሐፍ ቅዱስ የወጣና ተገቢ ናቸው ብለን የምናስባቸውን መደምደሚያዎች በምንጠቀምበት ጊዜ ስሕተት ላይ እንዳንወድቅ መከላከያ ይሆናል። ትክክል ይሆናሉ ብለን የገመትናቸው መደምደሚያዎች የተሳሳቱ ሊሆኑ ይችላሉ። ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ሊሳሳት አይችልም። በዚህ ምክንያት ለምሳሌ ከመጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር አብ እግዚአብሔር መባሉን (1ቆሮ 1:3)፤ እግዚአብሔር ወልድ እግዚአብሔር መባሉን (ዮሐ 20:28)፤ ቲቶ 2:13) እና እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር መባሉን (ሐሥ 5:3-4) ልናነብ እንችላለን። ከዚህ በመነሣት ሦስት እግዚአብሔሮች አሉ ብለን ልንደመድም እንችል ይሆናል። ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር አንድ (ዘጸ 6:4፤ ያዕ 2:19) መሆኑን በግልጽ እንደሚያስተምር እናገኛለን። እኛ ሦስት እግዚአብሔሮች እንዳሉ በማሰብ የሰጠነው ትክክለኛ መደምደሚያ ስሕተት እንደ ሆነና መጽሐፍ ቅዱስ ሦስት የተለያዩ አካሎች (አብ) ወልድ እና መንፈስ ቅዱስ) እንዳሉ፤ እያንዳንዳቸውም መላው በመላው እግዚአብሔር እንደ ሆኑና አንድ እግዚአብሔር ብቻ እንዳለ እንደሚያስተምር እንረዳለን።

እነዚህ ጭላቱም ዐረፍተ ነገሮች እንዴት እውነት ሊሆኑ እንደ ቻሉ በትክክል መረዳት እንችልም፤ ስለዚህ በአንድ ላይ እርስ በርሱ የሚቃረን የሚመስል፤ ነገር ግን እውነት የሆነን ነገር (አይላም) ይመሠርታሉ።¹⁰

¹⁰ይህ መመሪያ በጥላታ ሚኒስትር ሌሚኒካ ኮሚገኙት ከፕሮፌሰር ጆን ፍሬም የተወሰደ ነው ገጽ 12።

¹⁰The American Heritage Dictionary of the English Language, ed. William Morris (Boston: Houghton-Mifflin, 1980) p.950 (first definition) በመሠረቱ Oxford English Dictionary (1913 ed.7:450), the Concise Oxford Dictionary (1981 ed., p.742), the Random House College Dictionary (1979, ed., p.964) ሲውል the Chambers Twentieth Century Dictionary (p.780) ምንም እንኳ ሁሉም እርስ በርሱ የሚቃረን የሚመስል እውነት

«እግዚአብሔር ሦስት አካላት ያሉት አንድ አምላክ ነው» የሚለውን እርስ በርስ የሚቃረን የሚመስል አሳብ ልንቀበለው እንችላለን። ምክንያቱም እግዚአብሔር ከሁሉም በላይ ስለ ራሱ እና ስለ ገህዱ ዓለም ምንነት ሙሉ በሙሉ እንደሚያውቅ እናምናለን። ምንም እንኳን በዚህ ነጥብ ላይ የእግዚአብሔር አሳብ ከእኛ አሳብ እጅግ ከፍ ያለ ቢሆንም፤ እርስ በርስ የሚጋጩ በሚመስሉ ነገሮች ውስጥ የሚገኙ ልዩ ልዩ መሠረተ አሳቦች በእርሱ መረዳት ሙሉ በሙሉ ይታረቃሉ (ኢሳ 55:8-9)፤ ነገር ግን እውነተኛ ተቃርኖ ለምሳሌ «እግዚአብሔር ሦስት አካል አለው እና እግዚአብሔር ሦስት አካል የለውም» የሚለው

ለሚለው ተቃርኖ ማለት ሊሆንም ቢችልም (የጋራ የመሆን ዕድሉ ያነሠ ነው) Compare *Encyclopedia of Philosophy*, ed Paul Edwards (New York, Macmillan and The Free Press, 1967) 5:45 the entire article «Logical Paradoxes» by John van Heijenoort on pp. 45-51 በዚያው መጽሐፍ ውስጥ፤ በፍልስፍና ታሪክ ውስጥ ለተነሡ በሁሉም ዘመን ተጻራሪ ለሚመስሉ እውነተኛ መፍትሔ አሳቦችን ከሚቃርበው ክፍል ጋር አንጸጽር (እርስ በርስ የሚጸረር የሚመስል እውነት «ተቃርኖ» ከሆነ፤ እንደዚህ ያለው መፍትሄ መልስ ሊሆን አይችልም።)

ዛሬ እነዚህ መዝገብ ቃላት በሚለጠቡት መሠረታዊ ትርጉም መሠረት «ፓራዶክስ» የሚለውን ቃል በምጠቀምበት ጊዜ፤ ኬ. ኤስ. ካንትዘር ሊን EDT, ed. የልተር ኤልዌል ገጽ 826-27 (በመሠረቱ «ፓራዶክስ» የሚለው ቃል «እርስ በርስ መቃረንን» ያመለክታል) «ፓራዶክስ» በሚል ርእስ ካጸፉት የትኩረት ጽሑፍ እንደምለይ አረዳለሁ። ይሁን እንጂ፤ እኔ «ፓራዶክስ» የሚለውን ቃል የምጠቀመው የተለመደው የእንግሊዝኛ መዝገብ ቃላት በሚለጠው ትርጉምና በፍልስፍና ውስጥ በታወቀው መሠረት ነው። እውነተኛ ያልሆነ ነገር ግን በግልጽ የሚታይ ተቃርኖ ያለበትን ሁኔታ ለማመልከት «ፓራዶክስ» ከሚለው ቃል የተሻለ የሚገኝ አይመስለኝም።

የሆኑ ሆኖ፤ ፓራዶክስ እና አንቲኖሚ የተባሉትን ተያያዥ ቃላት ከመጠቀም አንጸር፤ አሁን ባሉት በወንጌላውያን አማኞች መካከል መጠነኛ አለመመሳሰል አለ። አንቲኖሚ የሚለው ቃል አንዳንድ ጊዜ እዚህ ቦታ ላይ ፓራዶክስ ብዬ የጠራሁትን ቃል፤ ይኸውም፤ «በምንም ዐይነት ሁለተም እውነት ሊሆኑ የማይችሉ ተቃርኖ ያላቸው ዐረፍተ ነገሮችን የሚያመለክተውን ቃል ለመግለጽ ተጠቅሜበታለሁ» (ለምሳሌ John Jefferson Davis, *Theology Primer* [Grand Rapids: Baker, 1988], p. 18 ይመልከቱ)። አንቲኖሚ የሚለውን ቃል በዚህ መልኩ መረዳት ብዙዎች በሚያነቡት ጂ. አይ. ፓዘር በጸፉት «*Evangelism and the Sovereignty of God*» (London Inter-Varsity Press, 1961) በተሰኘው መጽሐፍ ላይ ከፍተኛ ድጋፍ አግኝተዋል። ፓዘር በገጽ 18-22 ላይ ለአንቲኖሚ የሚቃረን የሚመስል ትርጓሜ ሰጥቶታል (በገጽ 18 ላይ ደግሞ «*በርተር አስሰርጋሪ ዲክሽነሪ*» የሰጠው ፍቺ እርሱ ከሰጠው ጋር የሚለይ እንደ ሆነ ገልጸዋል)። አንቲኖሚን በዚህ ሁኔታ ከመጠቀሙ አንጻር የእኔ ችግር በመደበኛው እንግሊዝኛ ውስጥ የተለመደ አለመሆኑ ነው። ይህም በመሆኑ ክርስቲያኖች የሥነ መለኮት ምሁራን የሚናገሩትን ለመረዳት በቅድሚያ ትርጓሜያቸውን ማወቅ የሚያስፈልጋቸውን የሙያዊ ቃላት ከምችት ይጨምራል፤ በተጨማሪም እንደዚህ ዐይነት ሁኔታ አላይ በተጠቀሱት መዝገብ ቃላት በማናቸውም የተደገፈ አይደለም፤ እነዚህ ሁሉ አንቲኖሚን የሚፈቱት «ተቃርኖ» በማለት ነው (ለምሳሌ፤ *ኢክሰርጋሪ የእንግሊዝኛ መዝገብ ቃላት*፤ ገጽ 1:371 ይመልከቱ)። ችግሩ ከዚህ አይደለም፤ ነገር ግን የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት አማኞች እነዚህ ቃላት ወጥ የሆኑ ትርጓሜዎች ቢኖራቸው የተሻለ ግንኙነት ለመፍጠር ይረዳል።

በስልታዊ ሥነ መለኮት ውስጥ ፓራዶክስ መኖሩ በርግጥ ተቀባይነት አለው፤ በመሠረቱ ለማንኛውም ሥነ መለኮታዊ ርእስ ያለን መረዳት ውስን እስከ ሆነ ድረስ ፓራዶክስ መፈጠሩ የማይቀር ነው። ይሁን እንጂ፤ የክርስቲያን ሥነ መለኮት ቅራኔ እንዲኖር ፈጽሞ መፍትሄ አንደሌለበት ማወቅ አስፈላጊ ነው። «እግዚአብሔር ሦስት አካል አለው፤ እግዚአብሔር ሦስት አካል የለውም» ብንል (በሁሉም የዓረፍተ ነገሩ ክፍል ውስጥ «አካል» የሚለው ቃል ተመሳሳይ ትርጓሜ ካለው) ይህ እርስ በርስ የሚቃረን ነው።

እግዚአብሔር ስለ ራሱም ሆነ ስለ እውነታዎች ምንነት ካለው መረዳት አንጻር፤ ከፍተኛ ተቃርኖ መሆኑን ያመለክታል፤ ይህ ደግሞ ሊሆን አይችልም።

ዘማረው፤ «ቃል በሙሉ እውነት ነው፤ ጸድቅ የሆነው ሕግም ዘላለማዊ ነው» ብሎ ሲናገር (መዝ 119:160)፤ የእግዚአብሔር ቃላት በተናጠል ብቻ ሳይሆን በጥቅል ጭምር ታይተው እውነት መሆናቸውን የሚያመለክት ነው። በጥቅሉ ሲታዩ፤ «በሙሉ» ማለት «ድምራቸውም» «እውነት» ነው። በመጨረሻም፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥም ሆነ በእግዚአብሔር አሳብ ውስጥ ምንም ውስጣዊ ተቃርኖ የለም።

4. ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባን ክሊሎች ዕገዛ በማግኘት ነው። እግዚአብሔር በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አስተማሪዎችን ስለስቀመጠ ልናመሰግነው ያስፈልጋል። «እግዚአብሔር በቤተ ክርስቲያን ውስጥ አንደኛ ሐዋርያትን፤ ሁለተኛ ነቢያትን፤ ሦስተኛ መምህራንን . . . መድቦአል» (1ቆ 12:28 አ.መ.ት)። የማስተማር ስጦታ ያላቸው ሰዎች የእግዚአብሔርን ቃል እንዲያስረዱን መፍቀድ አለባቸው። እንዲህ ስንል በታሪክ ውስጥ እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን በሰጣቸው በአንዳንድ አስተማሪዎች የተጻፉትን ስልታዊ ሥነ መለኮትና ሌሎች መጻሕፍት መጠቀም ይገባናል ማለታችን ነው። እንዲሁም የሥነ መለኮት ጥናታችን ስለምናጠናው ነገር ክሊሎች ክርስቲያኖች ጋር የምናደርገውን ውይይት ማካተት ይገባል ማለት ነው። ውይይቱ በምናደርገው ጊዜ ከሚያጋጥሙን ሰዎች መካከል ብዙውን ጊዜ አንዳንዶቹ የማስተማር ስጦታ ያላቸው ስለሆኑ፤ መጽሐፍ ቅዱሳዊውን ትምህርት ማብራራት የሚችሉ እና በቀላሉ እንድንረዳው ሊያደርጉን የሚችሉ ናቸው። በርግጥ፤ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ትምህርት በክሊሮች እና በሴሚናሪዎች ውስጥ ሲሰጥ ብዙውን ጊዜ ውጤታማ ትምህርት የሚገኘው ተማሪዎች የመጽሐፍ ቅዱስን አስተምህሮ ለመረዳት ሲሉ ከክፍል ውጭ በሚያደርጋቸው መደበኛ ባልሆኑ የአሳብ ልውውጦች ውስጥ ነው።

5. ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባን በማንኛውም ርእስ ላይ የተጻፉትን አስፈላጊ ምንጮችን በሙሉ አንድ ላይ በማሰባሰብ እና በመረዳት ነው። ይህ ነጥብ በምዕራፉ መጀመሪያ ላይ ስልታዊ ሥነ መለኮትን በምንገልጽበት ጊዜ ተጠቅሷል። ነገር ግን ትክክለኛው ሂደት እዚህ ላይ መብራራት ያስፈልገዋል። አንድ ሰው በአንድ ርእስ ጉዳይ ላይ ሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ከሚሰጡት ሐሳብ ዋና የሆነውን አስተምህሮ ጨምቆ ሊያቀርብ የሚችለው አንዴት ነው? ብዙ ሰዎች በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተጠቀሱትን ርእስ ጉዳዮች ለመረዳት በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ያሉትን ምዕራፎችና በአንርስም ውስጥ የቀረቡትን የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅሶች ማንበብ ብቻ በቂ ነው ይላሉ። አንዳንዶች ግን በተወሰነ ርእስ ጉዳይ ላይ ለማንትኮር ወይም በዚህ መጽሐፍ ያልተካተተ ሌላ አዳስ ርእስ ለመረዳት ሲፈልጉ ተጨማሪ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን ያጠናሉ። አንድ ተማሪ በሚማርባቸው ሥርዓታዊ ሥነ መለኮት መጻሕፍት ውስጥ በግልጽ ያልተነገረን አዳስ ርእስ ጉዳይ መጽሐፍ ቅዱስን በማንበብ መረዳት የሚችለው አንዴት ነው? የሚከተለው ሂደት ቅጥሉ የተጠቀሰውን ይመስላል፡- (1) ክርስቶስ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ጥቅሶች በሙሉ ፈልግ። በዚህ ደረጃ ቁልፍ ቃላትንና በርእሱ ዙሪያ የተሰጡ ጥቅሶችን አንድ በአንድ በመዘርዘር ከሁሉ የበለጠ ሊረዳ የሚችል አጋጣኚ መሣሪያ የጥቅስ ማውጫ ነው። ለምሳሌ፤ ሰው በእግዚአብሔር መልክና ለምሳሌ ተፈጠረ የሚለውን ክፍል ስናጠና ይህ ምን ማለት እንደ ሆነ ለማወቅ «መልክ»፤ «ለምሳሌ» እና «ፍጥረት» የተባሉ ቃላት የሚገኙባቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በሙሉ መመልከት ያስፈልጋል። («ሰው» እና «እግዚአብሔር» የተባሉት ቃላት ብዙ ጊዜ ስለሚገኙ በጥቅስ ማውጫ አማካይነት ለምናደርገው ጥናት ይረዳሉ።) ጸሎትን የሚመለከት አስተምህሮ ስናጠና፤ ብዙ ቃላትን ለንመለከት እንችላለን (ለምሳሌ፤ ጸሎት፤ ጸሎት፤ ምልጃ፤ አቤቱታ፤ ልመና፤

ንበሐ መግባት፤ ንበሐ፤ ምስጋና፤ ውዳሴ፤ ምስጋና ማቅረብ፤ ወ.ዘ.ተ)። ምናልባት የሚዘረዘሩት ጥቅሶች በጣም እየበዙ ስለሚሄዱ፤ ማደራጀት ሊያስቸግር ይችላል። ስለዚህ ተማሪዎች ጥቅሶችን ሳይሆን የጥቅስ ማውጫ መግቢያዎችን ፈጥነው ማንበብ ይችላሉ። ወይም ጥናቱ በገደብ ክፍሎች ሊከፋፈል ወይም በሌላ መንገድ ሊቀመጥ ይችላል። ስለ አጠቃላይ የመጽሐፍ ቅዱስ ታሪክ በማሰብ እና አሁን በመጠናት ላይ ስላለው ርእሰ ጉዳይ መረጃ የምናገኛቸውን ክፍሎች በመመልከት ከርእሱ ጋር አግባብነት ያላቸውን ጥቅሶች ማግኘት እንችላለን። ለምሳሌ፤ ስለ ጸሎት የሚያጠና ተማሪ ሐና እግዚአብሔር ወንድ ልጅ እንዲሰጣት ያቀረበችውን ጸሎት (1ኛው 1)፤ ስለጥንት በቤተ መቅደሱ ምረቃ ላይ ያቀረበውን ጸሎት (1ኛው 8)፤ ኢየሱስ በጌቲሴሚኒ ያቀረበውን ጸሎት (ማቴ 26)፤ እና ሌሎች ወንጌላት) እና የመሳሰሉትን ምንጮች ሊያነብ ያስፈልጋል። ደግሞም ጥቅስ ማውጫውንና ተማሪው ከርእሱ ጋር አግባብ ያላቸው ሆኖ ያገኛቸውን ሌሎች ክፍሎች ከማንበብ በተጨማሪ፤ በሌሎች የስልታዊ ሥነ መለኮት መጻሕፍት ውስጥ ከርእሱ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ጥቅሶች መመርመር ብዙውን ጊዜ የተረሱ ጥቅሶች እንዲታዩ ያደርጋል። ምክንያቱም አንዳንድ ጊዜ በጥቅስ ማውጫ ላይ ከተጠቀሱት ቁልፍ ቃላት አንዱም በጥቅስ ላይ ላይገኝ ይችላል።

(2) ሁለተኛው ርምጃ ማንበብ፤ ማስታወሻ መያዝ እና ከርእሱ ጋር ግንኙነት ያላቸውን ጥቅሶች ነጥቦቻቸውን በዐጭሩ አሳጥሮ ለማስቀመጥ መሞከር። አንዳንድ ጊዜ ጭብጥ ብዙ ቦታ ላይ ተደጋግሞ ስለሚገኝ የተለያዩ ጥቅሶችን ዋና ሐሳብ ከሌሎች አንጻር ሲታይ ቀላል ይሆናል። በሌላ ጊዜ ደግሞ፤ ለመረዳት የሚያስቸግሩ ጥቅሶች ያጋጥማሉ፤ ተማሪው አንዲህ ያሉትን ጥቅሶች በጥልቀት ለመረዳት (ጥቅሶቹን በወውዳቸው መሠረት ደጋግሞ ማንበብ ወይም የተወሰነ ጊዜ በመውሰድ እንደ ኮሚንታሪ ሐተታና ትርጓሜ ስላል መዘገበ ቃላት የመሳሰሉትን ልዩ መሣሪያዎች በመጠቀም) አጥጋቢ ግንዛቤ እስኪገኝ ድረስ ማንበብ።

(3) በመጨረሻም፤ ከተለያዩ ጥቅሶች የተገኙት ትምህርቶች መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ርእሰ ጉዳዩ አስረግጦ በሚናገርባቸው አንድ ወይም ብዙ ነጥቦች ጠቅላላ ተደርገው መቀመጥ ይገባቸዋል። እጥርጥሩ ሌላ ሰው በዚያው ርእሰ ላይ ከሰጠው መደምደሚያ ጋር መሰሉ በመሰሉ መመሳሰል የለበትም። ምክንያቱም እያንዳንዳችን ሌሎች ሰዎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያላነሡአቸውን ወይም የሳታቸውን ነገሮች ልናይ ወይም ርእሱን በተለየ መንገድ ልናቀርበው እንችላለን፤ ወይም በርእሱ ውስጥ አጽንዖት የሰጠናቸው ነገሮች ሊለያዩ ይችላሉ።

በሌላ በኩል፤ በዚህ ነጥብ ላይ ተያያዥነት ያላቸውን ሌሎች ክፍሎች በሥርዐታዊ ሥነ መለኮት መጻሕፍት ውስጥ ከተገኙ ማንበብ ጠቃሚ ነው። ይህም በተሳቱና በተደገፉ ነገሮች ላይ ጠቃሚ እርምጃ ለማድረግ ያስችላል። እንዲሁም አጥኚው የያዘውን ሐጽም ለማሻሻል ወይም ለማጠናከር የሚረዱ አማራጭ አሳቦችን እንዲያይ ያደርገዋል። ሌሎች የተለየ ድምጽም እንዲኖረው አጠናክረው የሚሟገቱ መሆኑን ተማሪው ከተረዳ፤ እነዚህ የተለየ አመለካከቶች በትክክል ሊቀመጡና መልስ ሊያገኙ ይገባል። አንዳንድ ጊዜ ሌሎች የሥነ

¹¹የዮሐንስ ወንጌል ክርስቲያኖች እንዴት መጻላዩ እንዳላባቸው ምንም እየናነገም የሚሉ በተማሪዎች የቀረቡ ብዙ ጽሑፎችን አንብቤአለሁ፤ አንዲህ ያሉትም ምክንያት የጥቅስ ማውጫ በሚመለከቱበት ጊዜ «ጸሎት» የሚለው ቃል ጌታ ኢየሱስ ያደረገውን ጸሎት ለማመልከት በዮሐንስ 14፤ 16 እና 17 ላይ ከመጠቀሱ በስተቀር «ጸሎት» ስለሚለው ቃል ተጠቅሶ ስላላገኘ ነው። በቀጥታ «ጸሎት» ስላልሚያለ፤ ዮሐንስ «መጠየቅ» ከሚለው ቃል ጋር በተያያዘ የጠቀሳቸውን አስፈላጊ ጥቅሶች ችላ ብለዋቸዋል (ዮሐ 14:13-14፤ 15:7:16፤ ወዘተ)።

መለኮት መጻሕፍት ቀደም ሲል በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የተነሡ ታሪካዊ ወይም ፍልስፍናዊ አስተሳሰቦች ምን እንደ ሆኑ እንድንረዳ ያነቁናል። እነዚህም ከስሐተት ለመጠበቅ ይበልጥ እንድናስተውልና እንድንጠነቀቅ ይረዳናል።

ከላይ የቀረበት ሂደት ማንኛውም መጽሐፍ ቅዱስን የሚያነብና ከጥቅስ ማውጫ ውስጥ ቃላትን ፈልጎ ማንበብ የሚችል ክርስቲያን ሊጠቀምባቸው ይችላል። በርግጥ ሰዎች በዚህ ሂደት ለብዙ ጊዜ ሲጠቀሙ፤ ተመክሮአቸው ሲጨምር እና ክርስቲያናዊ ሕይወታቸው እየበሰለ ሲሄድ ለጥናቱ የሚወስዱት ጊዜ እያጠረ እና በጥናቱም ይበልጥ ትክክል እየሆነ ይሄዳሉ። ነገር ግን ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙ ርእሰ ጉዳዮችን ራሳቸው ለመፈለግና ከላይ በተጠቀሱት ሂደቶች መሠረት ማጠቃለያ ለመስጠት ሰፊ ጊዜ የሚሰጡ ከሆነ፤ ለቤተ ክርስቲያን እጅግ ከፍተኛ ድጋፍ የሚሰጥ ይሆናል። መጽሐፍ ቅዱሳዊ ጭብጦችን ለማግኘት የሚደረገው ስኬታማ ጥረት ወርቃው እጅግ ከፍተኛ ነው። በተለይም መጋቢያን እና የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት መሪዎች ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ባላቸው መረዳትና የማስተማር ዕውቀት ላይ እዲስ ነገርን ይጨምራሉ።

6. ስልታዊ ሥነ መለኮትን ማጥናት የሚገባን በከፍተኛ ደስታ እና ምስጋና ነው። የሥነ መለኮት ጥናት ንድፈ አሳባዊ የእእምሮ ልምምድ ብቻ አይደለም። የምናጠናው ስለ ሕያው እግዚአብሔር፤ በፍጥረት ውስጥ ስለ ተገለጡት አስደናቂ ሥራዎቹና ስላገኘነው ቤዛነት ነው። የፍቅር ስሜት ሳይኖረን ይህን ርእሰ ጉዳይ ልናጠና እንችልም። እግዚአብሔርን ራሱን፤ እርሱ የተናገረውን እና እርሱ የሚያደርገውን በሙሉ መውደድ አለብን። «አምላክህን እግዚአብሔርን (ያህዌ ኤሱሂም) በፍጹም ልብህ... ወደድ» (ዘጸ 6:5)። ለመጽሐፍ ቅዱሳዊ የሥነ መለኮት ጥናት ሊኖረን የሚገባው ምላሽ ዘማረው፤ «አምላክ ሆይ ለእኔ ያለህ ሐሳብ እንዴት ክብር ነው፤ ቍጥሩስ ምንኛ ብዙ ነው። በማለት እንደተናገረው መሆን አለበት። (መዝሙር 139:17)። የእግዚአብሔር ቃል የሚያስተምረውን በምናጠናበት ወቅት፤ ብዙ ጊዜ ልባችን ሳይታሰብ ተነክቶ ዘማረው ቀጥሎ እንደተናገረው የምስጋና እና የደስታ ቃል ከአንደበታችን ቢወጣ ሊያስደንቅን አይገባም።

«የእግዚአብሔር ሕጋዊ ትክክል ናቸው ልብን ደስ ያስኛሉ» (መዝ 19:80)።
 «ሰው በሀብቱ ብዛት ደስ እንደሚለው ምስክርነትህን በመከተል ደስ ይለኛል» (መዝ 119:14)።
 «ቃልህ ለምላሴ ምንኛ ጣፋጭ ነው፤ ለእኔም ከማር ወለላ ይልቅ ጣፅም አለው» (መዝ 119:103)
 «ምስክርነትህ የዘላለም ውርሴ ናት፤ ልቤ በዚህ ሐሴት ያደርጋልና» (መዝ 119:111)።
 «ትልቅ ምርኮ እንዳገኘ ሰው በቃልህ ደስ አለኝ (መዝ 119:162)።

ብዙውን ጊዜ ክርስቲያን ሥነ መለኮት በሚያጠናበት ጊዜ የሚሰጠው፤ ምላሽ ጳውሎስ በሮሜ 11:32 ላይ ከገለጸው ረጅም ሥነ መለኮታዊ አሳብ ጋር መመሳሰል ይገባዋል። እግዚአብሔር የበለጸገ አስተምህሮን መግለጥ ስላስቻለው፤ ጳውሎስ እንደሚከተለው በደስታ ለእግዚአብሔር ምስጋና ያቀርባል።

- 33 የእግዚአብሔር የጥበብና የዕውቀቱ ባለጠገንነት እንዴት ጥልቅ ነው፤ ፍርዱ አይመረመርም ለመንገዱም ፈለግ የለውም!
- 34 የጌታን ልብ ያወቀ ማነው? እማካሪውስ የነበረ ማን ነው?»
- 35 እግዚአብሔር መልሶ እንዲሰጠው «ለእግዚአብሔር ያበደረ ከቶ ማን ነው?»
- 36 ሁሉም ከእርሱ በእርሱ ለእርሱ ነውና (ሮሜ 11:33-36)

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

በእያንዳንዱ ምዕራፍ በስተመጨረሻ የሚገኙት እነዚህ ጥያቄዎች ትምህርቱን ከሕይወት ጋር በማዛመድ ላይ ያተኩራሉ። ክርስቲያናዊ ትምህርቶችን በስሜታዊም ሆነ በአስተሳሰብ ደረጃ ሁሉም ሰው ሊረዳው እንደሚችል ስለማምን፣ በብዙ ምዕራፎች ላይ አንባቢው ስለ አስተምህሮአዊ ነጥቦች ያለው መረዳት ምን ያህል እንደ ሆነ ለማወቅ ጥቂት ጥያቄዎችን አቅርቤአለሁ። በጥያቄዎቹ ላይ አሳባቸውን ለመስጠት ጊዜ የሚወስዱ ሰዎች፣ ጥያቄዎቹ በጣም ጠቃሚ ሆነው እንደሚያገኝቸው እምናለሁ።

1. የስልታዊ ሥነ መለኮትን ምንነት ከማወቅ አንጻር፣ ይህ ምዕራፍ ያላችሁን መረዳት የለወጠው በምን መንገድ ነው? ይህን ምዕራፍ ከማንበባችሁ አስቀድሞ ሥርዓታዊ ሥነ መለኮትን ስለ ማጥናት የነበራችሁ አመለካከት ምን ነበር?
2. ለአንድ ትውልድ ወይም ከዚያም ለበለጠ ጊዜ ስልታዊ ሥነ መለኮትን መማር አያስፈልገኝም ለምትል ቤተ ክርስቲያን ወይም ቤተ እምነት ላይ ምን ይደርስበታል? ይህ ሁኔታ በእናንተ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እውነት ነውን?
3. በዚህ ጊዜ በግል ሕይወትህ የገጠመህን ችግር ለመፍታት የተሟላ ግንዛቤ ሲያስጨብጠህ የሚችሉ አስተምህሮዎች በዚህ ትምህርት ውስጥ ተዘርዝረዋል? ስልታዊ ሥነ መለኮትን በምናጠናበት ጊዜ ልናውቃቸው የሚገቡን ስሜታዊና መንፈሳዊ ዐደጋዎች ምንድን ናቸው?
4. እነዚህን መሠረታውያን የክርስቲያን አስተምህሮዎች በምታጠናበት ጊዜ፣ የመንፈሳዊ ዕድገት እና ከእግዚአብሔር ጋር የጠለቀ ገብረት የምትፈጥርበት እንዲሁም የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርቶች በትክክል የምትረዳበትና በሥራ ላይ የምታውልበት ጊዜ እንዲሆን ወደ እግዚአብሔር ጸልይ።

ልዩ ቃላት

ዐቃቤ እምነት

መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥነ መለኮት

ክርስቲያናዊ ሥነ ምግባር

ተቃርኖ እውነት አዘል ተፃራሪ

አስተምህሮ

ቀኖናዊ ሥነ መለኮት

ስልታዊ ሥነ መለኮት

ንዑስ አስተምህሮ

የአዲስ ኪዳን ሥነ መለኮት

የብሉይ ኪዳን ሥነ መለኮት

ፍልስፍናዊ ሥነ መለኮት

ታሪካዊ ሥነ መለኮት

ዋና አስተምህሮ

ዋቢ መጻሕፍት

በእነዚህ ዋቢ መጻሕፍት ውስጥ የዘረዘርኳቸው መጻሕፍት በአብዛኛው ጽኑ የወንጌላውያን ቤተ ክርስቲያን አቋም ያላቸው ሰዎች ሥራዎች ናቸው። ምክንያቱም የዚህ ምዕራፍ ዐላማ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ባሕርይ ይኸውም እውነተኛና ልዩ የእግዚአብሔር ቃል እንዲሁም በእኛ ላይ ፍጹም ሥልጣን ያላቸው ቃል ስለ መሆኑ ከዚህ መጽሐፍ ጋር በጥቅሉ ተመሳሳይ የሆነ ሐሳብ ያለው የሥነ መለኮት ምሁራን ከእያንዳንዱ ርእሰ አንጻር የሰጡትን ገለፃ ተማሪዎች ማመሳከር እንዲችሉ ለማድረግ ነው። አንድ ጊዜ ከዚያ መረዳት ወጣ ካልን፣ የምናገኛቸው የተለያዩ የሥነ መለኮት አመለካከቶች የዓይነታቸው ብዛት እስኪገርመን ድረስ ሰፊ ይሆኑብናል፤ እንዲሁም ከዚህ በታች በተጠቀሱት የቅርብ ጊዜ ሥራዎች በቂ ዋቢ መጻሕፍትን በቀላሉ እናገኛለን። (የሆነ ሆኖ፤

የሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን በማናቸውም የዓለም ኅብረተሰብ ውስጥ ካላት ከፍተኛ ተደማጭነት የተነሣ፣ የሮማ ካቶሊክን ሥራ የሚወክሉ ሁለት መጻሕፍትን አካትቼአለሁ)።

ጸሐፊዎች በሰፊ ቤተ እምነታዊ ምድቦች ተከፍለዋል፤ እንዲሁም በእያንዳንዱ ምድብ ውስጥ የሚገኙት ጸሐፊዎች በጊዜ ቅደም ተከተል መሠረት ተዘርዝረዋል። በሮማጥ፣ ከዚህ በታች በቀረቡት ምድቦች ላይ መደራረብ ስለሚታይ፣ እያንዳንዱ ምንም ዝንፍ ሳይል አንድ ዐይነት አቋም አለው ማለት አይቻልም። ብዙውን ጊዜ ብዙ አንግሊካውያንና ባፕቲስቶች በሥነ መለኮት አቋማቸው ተሐድሶአውያን ሲሆኑ፣ በእነዚያ በድኖች ውስጥ የሚገኙ ሌሎች ደግሞ «እርሜኒያዊ» አቋም አላቸው። ብዙ «ዲስፐንሴሽናሊስቶች» ባፕቲስቶች ሲሆኑ፣ ሌሎች ደግሞ ፕሪስቢቴሪያኖች ናቸው፤ ወዘተ. . . ። ይሁን እንጂ፣ ምድቦቹ በወንጌላውያን ቤተ ክርስቲያናት ያሉ የተለያዩ ሥነ መለኮታዊ አቋማችን በሚገባ ይወክላሉ። የተጠቀሱት ጊዜያት እያንዳንዱ ጸሐፊ ሥርዓታዊ ሥነ መለኮትን ወይም ዋና የሥነ መለኮት መጽሐፉን ያሳተመበትን የመጨረሻ ጊዜ ያመለክታሉ። አንድ ትልቅ የሥነ መለኮት መጽሐፍ ያልታተመ ከሆነ፣ የተጠቀሰው ጊዜ ጸሐፊው ስለ ስልታዊ ሥነ መለኮት በትጋት ያስተማረበትንና የጻፈበትን ጊዜ ያመለክታል። የተሟላ የዋቢ መጻሕፍት መረጃ በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ቅጽ የመጨረሻ ገጾች ላይ ታገኛላችሁ።

የወንጌላውያን ኦብደተ ክርስቲያናት ስልታዊ ሥነ መለኮት ክፍሎች

1. Anglican (Episcopalian)

1882-92	Litton, 1-8
1930	Thomas, xvii-xxviii, 146-52
2. Arminian (Weslëyan or Methodist)

1875-76	Pope, 1:3-32 42-46
1892-94	Miley, 1:2-54
1940	Wiley, 1:13-123
1960	Purkiser, 19-38
1983	Carter, 1:19-101
1987-90	Oden, 1:11-14, 375-406
3. Baptist

1767	Gill, 1:vii-xxx
1887	Boyce, 1-8
1907	Strong, 1-51
1917	Mullins, 1-136
1976-83	Henry, 1:13-411;6:7-34
1983-85	Erickson, 9-149
1987-94	Lewis/Demarest, 1:13-123
4. Dispensational

1947	Chafer, 1:3-17
1948	Thiessen, 1-20
1986	Ryrie, 9-22
5. Lutheran

1917-24	Pieper, 1:3-190
1934	Mueller, 1-89

6. Reformed (or Presbyterian)¹²

1559	Calvin, 1:3-33, 35-43 (Prefaces and 1:1-2)
1724-58	Edwards, 2:157-63
1861	Heppe, 1:11, 42-47
1871-73	Hodge, 1:1-150
1878	Dabney, 133-44
1887-1921	Warfield, 55w, 2:207-320
1889	Shedd, 1:3-58;3:1-26
1937- 66	Murray, CW, 1:3-8, 169-73;CW, 4:1-21
1938	Berkhof, <i>Intro.</i> 15-128 170-86
1962	Buswell, 1:13-26

7. Renewal (or Charismatic/ Pentecostal)

1988-92	Williams, 1:11-28
---------	-------------------

በርማ ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional

1955	Ott, 1-10
------	-----------

2. Roman Catholic: Post-Vatican II

1980	McBrien, 1:3-78, 183-200
------	--------------------------

ሌሎች ሥራዎች

Baker, D. L. "Biblical Theology." In *NDT*, p. 671.

Berkhof, Louis, *Introduction to Systematic Theology*. Grand Rapids: Eerdmans, 1982, pp. 15-75 (first published 1932).

Bray, Gerald L., ed. *Contours of Christian Theology*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1993.

_____. "Systematic Theology, History of." In *NDT*, PP 671-72.

Cameron Nigel M., ed. *The Challenge of Evangelical Theology: Essays in Approach and Method*. Edinburgh: Rutherford House, 1987.

Carson, D. A. "Unity and Diversity in the New Testament: The Possibility of Systematic Theology." In *Scripture and Truth* Ed by D. A. Carson and John Woodbridge. Grand Rapids: Zondervan, 1983. pp. 65-95.

Davis, John Jefferson. *Foundations of Evangelical Theology*. Grand Rapids: Baker, 1980.

_____. *The Necessity of Systematic Theology*. Grand Rapids: Baker, 1980.

¹²በዚህ በተሐድሶ ምድብ ሥር አሥራ አንድ የስልታዊ ሥነ መለኮት ሥራዎችን አጣቅሻለሁ፡፡ (በዚህ ምዕራፍ የተዘረዘሩትና ባሽነክ ውስጥ ከሚገኙ ምዕራፍት አንዳንድ ነገር ተካተዋል)፡፡ ሌሎች ሁለት በሚገባ የተጻፉ የተሐድሶ ሥራዎች፤ የክርስቲያን እምነት መሠረቶች ሊሆኑ፤ በጀምስ ሞንትጎሜሪ ሰላ የተጻፉ ናቸው፡፡ (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1986) and *Concise Theology* by J. I. Packer (Wheaton, Ill.: Tyndale House, 1993)፤ ነገር ግን በእያንዳንዱ ምዕራፍ መጨረሻ ላይ አላጣተስኳቸውም፤ ምክንያቱም ከተዘረዘሩት ክልሎች የተሐድሶ ሥራዎች ይልቅ ታዋቂ ለሆኑ አድማሶች የተጻፉ ናቸው፤ ደግሞም አሥራ አንድ የተሐድሶ ሥነ መለኮት (ነገር መለኮት) ሥራዎች ከተሐድሷዊ አስተሳሰብ አንጻር አጥጋቢ መረጃ ለመስጠት በቂ ናቸው፡፡

Theology Primer Resources for the Theological Student.

Grand Rapids: Baker, 1981.

Demarest, Bruce. "Systematic Theology." In *EDT*, pp. 1064-66.

Erickson, Millard. *Concise Dictionary of Christian Theology*. Grand Rapids: Baker, 1986.

Frame, John. *Van Til the Theologian*. Phillipsburg, N.J.: Pilgrim, 1976.

Geehan, E. R., ed. *Jerusalem and Athens*. Nutley, N.J.: Craig Press, 1971.

Grenz, Stanley J. *Revisioning Evangelical Theology: A Fresh Agenda for the 21st Century*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1993.

House, H. Wayne. *Charts of Christian Theology and Doctrine*. Rapids: Zondervan, 1992.

Kuyper, Abraham. *Principles of Sacred Theology*. Trans by J. H. DeVries. Grand Rapids: Eerdmans, 1968 (reprint, first published as *Encyclopedia of Sacred Theology* in 1898).

Machen, J. Gresham. *Christianity and Liberalism*. Grand Rapids: Eerdmans 1923. (This 180 page book is, in my opinion one of the most significant theological studies ever written. It gives a clear overview of major biblical doctrines and shows the vital differences with Protestant liberal theology at every point. differences that still confront us today. It is required reading in all my introductory theology classes.)

Morrow, T.W. "Systematic Theology." In *NDT*, p. 671.

Poythress Vern. *Symphonic Theology: The Validity of Multiple Perspectives in Theology*. Grand Rapids: Zondervan, 1987.

Preus Robert D. *The Theology of Post-Reformation Lutheranism: A Study of Theological Prolegomena*. 2 vols. St Louis: Concordia, 1970.

Van Til, Cornelius. In *Defense of the Faith*, vo. 5: *An Introduction to Systematic Theology*. n.p.: Presbyterian and Reformed, 1976, pp. 1-61, 253-62.

_____. *The Defense of the Faith*. Philadelphia: Presbyterian and Reformed, 1955.

Vos, Geerhardus. "The Idea of Biblical Theology as a Science and as a Theological Discipline." In *Redemptive History and Biblical Interpretation*, pp. 3-24. Ed. by Reichard Gaffin. Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1980 (article first published 1894).

Warfield, B. B. "The Indispensableness of Systematic Theology to the Preacher." In *Selected Shorter Writings of Benjamin B. Warfield*, 2:280-88. Ed. by John E. Meeter. Nutley, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1973 (article first published 1897).

_____. "The Right of Systematic Theology." In *Selected Shorter Writings of Benjamin B. Warfield*, 2:21-297. Ed by John E. Meeter. Nutley, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1973 (article first published 1986).

Wells, David. *No Place for Truth, or, Whatever Happened to Evangelical Theology?* Grand Rapids: Eerdmans, 1993.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንባብ

ተማሪዎች በክሊጅ ወይም በሌሚናሪ ቆይታቸው በሚወስዷቸው ኮርሶች ውስጥ እጅግ ጠቃሚ ከሆኑት ክፍሎች አንዱ በቃል እንዲያጠኑ የሚጠበቅባቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅስ መሆኑን በተደጋጋሚ ተናግረዋል። መዝሙራኛው «አንተን አንዳልበደል ቃልህን በልቤ ሰወርህ» ይላል (መዝ 119:11 አ.መ.ት)። አስተማሪዎች በአስፈላጊው ቦታ ላይ የመጽሐፍ ቅዱስ የቃል ጥቅስ ጥናትን የትምህርታቸው አካል እንዲያደርጉት ከእያንዳንዱ ምዕራፍ ጋር አስፈላጊ የሆነ በቃል የሚጠና ጥቅስ አካትቼአለሁ።

ኢየሱስም ደቀ መዛሙርቱ ወዳሉበት ቀርቦ እንዲህ አላቸው፤ «ሥልጣን ሁሉ በሰማይና በምድር ተሰጥቶኛል ስለዚህ ሂዱና ሕዝቦችን ሁሉ በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም እያጠመቃችኋቸው ደቀ መዛሙርቱ አድርጓቸው ያዘዝኳችሁንም ሁሉ እንዲጠብቁ አስተምሯቸው እኔም እስከ ዓለም ፍጻሜ ድረስ ሁልጊዜ ከእናንተ ጋር ነኝ» (ማቴዎስ 28:18-20 አ.መ.ት)

መዝሙር

ሥርዓታዊ ሥነ መለኮት በትክክል ተግባራዊ ከተደረገ ውጤቱ እግዚአብሔር የሚመሰግንበት ይሆናል። ስለዚህ በእያንዳንዱ ምዕራፍ መጨረሻ ላይ ክርእሱ ጋር ተያያዥነት ያለውን ማሳሉት (መዝሙር) ማካተት ተገቢ ሆኖ አግኝቼዋለሁ። በክፍል ውስጥ ኮርሱ በሚሰጥበት ጊዜ መዝሙሩ በክፍል ጊዜው መጀመሪያ ወይም መጨረሻ ላይ በአንድነት ሊዘመር ይችላል። በአማራጭም አንድ ሰው በግሉ ሊዘመር ወይም የግጥሞቹን ስንኞች በጸጥታ ሊያሰላሰባቸው ይችላል።

በአብዛኛው ምዕራፎች የተጠቀሱት የመዝሙር ቃላት ማሳሉት ሥላሴ በሚለው ውስጥ ይገኛሉ (Philadelphia Great Commission Publications, 1990)¹³ ይህም በአሜሪካ የሚገኙ የፕሬስቢቴሪያንና የኦርቶዶክስ ፕሪስቢቴሪያን ቤተ ክርስቲያን የሚጠቀሙበት የመዝሙር መጽሐፍ ነው። ይሁንና፤ ከእነዚህ የመዝሙር ቃላት መካከል ብዙዎቹ በሌሎች የማሳሉት መዝሙሮች ውስጥ ይገኛሉ። በተለይ የተጠቀሰ ነገር እስከሌለ ድረስ¹⁴ እነዚህ ማሳሉቶች በየቦታው የሚዘመሩ ስለሆኑ፤ ከእንግዲህ የኮፒ ራይት ገደብ ሊኖራቸው አይችልም፤ ስለዚህ ያለአንዳች ቁጥጥር አገልቶ በሚያሳይ መሣሪያ ሊያቀርቡት ወይም ኮፒ ሊያደርጉት ይችላሉ።

ጥንታዊ ማሳሉቶችን በብዛት የተጠቀሙበት ለምንድን ነው? ዛሬ በስፋት እየተዘመሩ ያሉትን የአምልኮ መዝሙሮች በግሌ ብወዳቸውም፤ ከክርስቲያናዊ እምነት ዋና ዋና አስተምህሮዎች ጋር የሚጣጣሙ መዝሙራትን ስመርጥ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ሁሉ ታዋቂ የሆኑ ማሳሉቶች እስከዛሬም ድረስ በአስተምህሮ ብልጽግናቸው እና ስፋታቸው ተወዳዳሪ ስላልተገኘላቸው ነው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በሚገኙት በአብዛኞቹ ምዕራፎች ላይ ስለ አንድ ርእስ ጉዳይ በስፋት የሚናገሩ አዳዲስ የአምልኮ መዝሙራት አላየሁም። ምናልባትም

¹³ይህ የመዝሙር መጽሐፍ በኦርቶዶክስ ፕሬስቢቴሪያን ቤተ ክርስቲያን በ1961 ዓ.ም በአንድ ዐይነት ርእስ ታትሞ ከወጣው ከተመሳሳይ የመዝሙር መጽሐፍ ተሻሽሎ የቀረበ ነው።

¹⁴የዛግቤትነት መብት ማስጠበቅ አሁንም በምዕራፍ 21:37:51 ላይ ለተጠቀሱ ማሳሉቶች የሚሠራ ሲሆን፤ ባለመብት ከሆነው ግለሰብ ፈቃድ እስካላገኘ ድረስ አባዝቶ ማስራጨት አይቻልም።

እነዚህን ምዕራፎች አጥንቶ በተሰጠው ርእስ ጉዳይ¹⁵ ላይ የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት የሚያንጸባርቁ መዝሙሮች ለመጻፍ በዘመናዊ መዝሙር ጸሐፊዎች ዘንድ ይህ ከፍተኛ መነሣትን ሊፈጥር ይችላል።

ይሁን እንጂ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ላይ ተመሥርተን ሥርዓታዊ ሥነ መለኮትን ለማጥናት በመታደላችን (በመቻላችን) እግዚአብሔርን ለማመስገን የቀረበ የቆየም ሆነ አዲስ መዝሙር አላየሁም። ስለዚህ በሕዝብ ዘንድ የታወቀውንና ምን ጊዜም ለምስጋና ተሰማሚ የሆነውን፤ «አ ሺህ ልሳናት ይዘምሩልህ» የሚለውን መዝሙር መርጭአለሁ። ይህ ቻርልስ ዊስሊ (1707-88) ያዘጋጀው መዝሙር፤ በሺህ የሚቆጠሩ ልሳናት ለእግዚአብሔር የምስጋና መዝሙር እንዲያቀርቡ በመመኘት ይጀምራል። ሁለተኛው ቍጥር በምድር ዙሪያ ሁሉ ምስጋናውን እንድዘምር «እርዳኝ» የሚል ጸሎት ነው። ቀሪዎቹ ቍጥሮች ለኢየሱስ (ቍ 3-6) ደግሞ ለእግዚአብሔር (ቍ 7) ምስጋና ያቀርባሉ።

አ ሺህ ልሳናት ያቅርቡ መዝሙር
የታላቁ አዳኜን ምስጋና፤
ለአምላኬና ለንጉሤ ክብር፤
የጸጋው ድል አድራጊነት ብዙ ነውና።

መሐሪ ጌታዬ አምላኬ፤
ቃልህን እንዳውጅ እርዳኝ፤
በዓለም ዙሪያ ሁሉ ተልኬ፤
የስምህ ክብር በስፍራው ሁሉ ይናኝ።

ኢየሱስ! ፍርሃታችንን የሚያስወግድ ስም፤
ገዝናችንን የሚያቆም አለኝታ መከታ፤
በኃጢአተኞች ጆሮ ሊንቀረቁር ልዩ ጣዕም፤
ይህ ሕይወት ጤና እና ሰላም ነው፤ ደግሞም እጩይታ።

እርሱ በሰው ላይ የሚሠለጥነውን የንጢአት ገደል ይሰብራል፤
እርሱ እስረኞችን ነጻ ያወጣል፤
ደሙ በደለኛውን ማንጸት ይችላል፤
ደሙ እኔንም ረድቶኛል።

እርሱ ይናገራል፤ ቃሉን ለሚያደምጡ ሁሉ፤
ሙታን ተለውጠው አዲስ ሕይወትን ይቀጣሉ፤
ዝነተኞች፤ የተሰበሩ ልቦች ሐሴት ያደርጋሉ፤
ትሑታን ድኾች ዛሬም በእርሱ ያምናሉ።

እናንተ ደንቆሮዎች፤ እርሱን ስሙት፤ እናንተ ዲዳዎች፤
አመስግኑት፤
የተዘጋው አንደበታችሁ ተከፍቶ ይናገር፤
እናንተ ዕውሮች፤ እነሆ እዳችሁ መጥቷል፤ ዐይናችሁ ይከፈት፤
እናንተ ሽባዎች፤ በደስታ ዝለሉ፤ መስከሩ የተደረገላችሁን ነገር።

¹⁵በእዝል 3 ላይ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ከሚገኙት 57 ምዕራፎች ከ26ቱ ጋር ተመሳሳይነት ካላቸው የአምልኮ መዝሙሮች የመጀመሪያ ስንኞቻቸውን ዘርዝራ አትርብአለሁ።

ክብር ምስጋና ውዳሴ ለሃያሉ እግዚአብሔር
 ይሁን ከዘለዓለም፤ እስከ ዘለዓለም
 በሰማይ ባሉት ቅዱሳን ደግሞም በሚኖሩት በምድር
 በሰማይና በምድር ያለችው ቤተ ክርስቲያን ሁል ጊዜ ይህንን
 ትፈጽም።

እሐፊው፡- ቻርልስ ዌስሊ፣ 1739 ኤ.አ.አ.ተ

ክፍል 1 የእግዚአብሔር ቃል አስተምህሮ

ምዕራፍ 2 የእግዚአብሔር ቃል የእግዚአብሔር ቃል ልዩ ልዩ ቅርጾች ምንድን ናቸው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

የእግዚአብሔር ቃል የሚለው ሐረግ ፍቺ ምንድን ነው? በርግጥ፤ ይህ ሐረግ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በርካታ የተለያዩ ትርጉሞች ተሰጥተው ይታያል። ይህን ጥናት ከመጀመር አስቀድሞ እነዚህን ልዩ ልዩ ትርጓሜዎች በግልጽ መለየት ጠቃሚ ነው።

ሀ. «የእግዚአብሔር ቃል» አንደ ሰው፡- ኢየሱስ ክርስቶስ አንዳንድ ጊዜ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ልጅ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ ይናገራል። በራእይ 19:13 ላይ፤ የሐንስ ክሞት የተነሣውን ኢየሱስ በሰማይ ተመልክቶ፤ «ሰውም የእግዚአብሔር ቃል ነው» አለ። በተመሳሳይ መልኩ፤ በዮሐንስ ወንጌል መጀመሪያ ላይ፤ «በመጀመሪያ ቃል ነበረ፤ ቃልም እግዚአብሔር ነበረ። እርሱም በመጀመሪያ ከእግዚአብሔር ጋር ነበረ» (ዮሐንስ 1:1 አ.መ.ት)። እዚህ ላይ የሐንስ የሚናገረው ስለ እግዚአብሔር ልጅ መሆኑ ግልጽ ነው። ምክንያቱም በቀጥታ 14 ላይ፤ «ቃልም ሥጋ ሆነ፤ በመካከላችንም ዐደረ፤ እኛም ጸጋንና እውነትን ተሞልቶ ከአባቱ ዘንድ የመጣውን የአንድያ ልጅን ክብር አየን» ይላል። እነዚህ ጥቅሶችና ምናልባትም 1ዮሐንስ 1:1 መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር ወልድን አንደ ቃል ወይም አንደ እግዚአብሔር ቃል በማድረግ የገለጸባቸው ብቸኛ ማስረጃዎች ናቸው። ስለዚህ ይህ አጠቃቀም በሁሉም ቦታ የሚገኝ አይደለም። ሆኖም፤ ከሥላሴ አባላት መካከል በተለይ እግዚአብሔር ወልድ በሰውነቱ እንዲሁም በቃሉ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለእኛ የመግለጥ እና የእግዚአብሔርን ባሕርይ ለእኛ የማስተዋወቅ ሚና እንዳለው ያመለክታል።

ለ. «የእግዚአብሔር ቃል» በእግዚአብሔር እንደ ተነገረ ቃል
 1. የእግዚአብሔር ትእዛዝ፡- አንዳንድ ጊዜ የእግዚአብሔር ቃል ሁነቶች እንዲከሰቱ ወይም የሌሉ ነገሮች ወደ መኖር እንዲመጡ፤ ገያል የመንግሥት ትእዛዞችን ቅርጽ ይዞ ይታያል፤ «ከዚያም እግዚአብሔር 'ብርሃን ይሁን' አለ፤ ብርሃንም ሆነ» (ዘፍ 1:3)። «እግዚአብሔር 'ምድር ሕያዋን ፍጡራንን እንደየወገናቸው፤ ከብቶችን፤ በምድር ላይ የሚሰቡ ፍጡራንንና የዱር እንስሳትን እያንዳንዱን እንደ ወገኑ ታስገኝ' አለ፤ እንዳለውም ሆነ» (ዘፍ 1:24)። ስለሆነም ዘማሪው፤ «የእግዚአብሔር ቃል ሰማያት ተሠሩ፤ በአፉም አስትንፋስ የከዋክብት ሰራዊት» ይላል (መዝ 33:6)።

እነዚህ ገያልና ፈጣሪ የእግዚአብሔር ቃሎች ብዙውን ጊዜ የእግዚአብሔር ትእዛዞች ተብለው ይጠራሉ። የእግዚአብሔር ትእዛዝ አንድ ነገር እንዲፈጸም መንግሥት የሚሆን የእግዚአብሔር ቃል ነው። እነዚህ የእግዚአብሔር ትእዛዞች የመጀመሪያውን ፍጥረት ከሥተት ብቻ ሳይሆን፤ የሁሉም ነገሮች ህልውና መቀጠልን ያካትታሉ። ዕብ 1:3 ክርስቶስ ባለማድረግ፤ «በገያል ቃሉ ሁሉን ደግፎ ይዘክል» ይላል።

2. በቀጥታ ለግለሰቦች የተነገረ የእግዚአብሔር ቃል፡- አንዳንድ ጊዜ እግዚአብሔር በቀጥታ ለሰዎች በመናገር መልእክቱን ያስተላልፋል። እነዚህ

ሁኔታዎች የእግዚአብሔር ቃል ለግለሰቦች የተናገረባቸው ማስረጃዎች ሊባሉ ይችላሉ። ለእነዚህም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ ምሳሌዎችን እናገኛለን። በፍጥረት መጀመሪያ ላይ እግዚአብሔር ለአዳም የተናገረውን ሲገልጽ እንዲህ ይላል፤ «እግዚአብሔር አምላክ ሰውን እንዲህ በማለት አዘዘው 'በአትክልት ስፍራው ውስጥ ከሚገኝ ከማንኛውም ዛፍ ፍሬ ትበላለህ። ነገር ግን መልካምና ክፉን ከሚያሳውቀው ዛፍ አትብላ ምክንያቱም ከእርሱ በበላህ ቀን በርግጥ ትሞታለህ» (ዘፍ 2:16-17)። አዳምና ሔዋን ንጢአት ከሠሩ በኋላም እግዚአብሔር ወደ እነርሱ መጥቶ በቀጥታና በግል የመርገም ቃል ተናግሯቸዋል (ዘፍ 3:16-19)። እግዚአብሔር በቀጥታ በምድር ላይ ለሚኖሩ ሰዎች የተናገረበት ሌላው ታዋቂ ምሳሌ በዐሥርቱ ትእዛዛት ውስጥ ይገኛል፤ ያም እንዲህ ይላል፤ «እግዚአብሔር እነዚህን ቃሎች ሁሉ እንዲህ ብሎ ተናገረ፤ 'ከግብፅ ከባርነት ምድር ያወጣህ እግዚአብሔር አምላክህ እኔ ነኝ። ከእኔ በቀር ሌሎች አማልክት አይነሩህ» (ዘፀ 20:1-3)። በዐዲስ ኪዳን ኢየሱስ በተጠመቀበት ጊዜ እግዚአብሔር አብ ከሰማይ በቀጥታ፤ «በእርሱ ደስ የሚለኝ የምወደው ልጄ ይህ ነው» በማለት ተናገረ፤ ድምፅ ከሰማይ ተለማ» (ማቴ 3:17 አ.መ.ት)።

በእነዚህና በሌሎች እግዚአብሔር በቀጥታ ለግለሰቦች በተናገረባቸው ምሳሌዎች፤ ለሚሆኑ በርግጥ የእግዚአብሔርን ቃል መስማታቸው ግልጽ ነበር። የሰሙት በትክክል የእግዚአብሔር ድምጽ ነበር፤ ድምጽ ፍጹም መለኮታዊ ሥልጣን ያለውና ሙሉ በሙሉ እምነት የሚጣልበት ነው። ከእነዚህ ቃሎች ማናቸውንም አለማመን ወይም አለመታዘዝ እግዚአብሔርን አለማመን ወይም አለመታዘዝ በመሆኑ ንጢአት ነው።

በቀጥታ ለግለሰቦች የተነገሩት የእግዚአብሔር ቃሎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ሁል ጊዜ እንደ እግዚአብሔር እውነተኛ ቃል ቢታዩም፤ ሰዎች እንዲረዱቸው በተራ ሰብአዊ ቋንቋ የተነገሩ በመሆኑ፤ ሰብአውያን ቃሎችም ናቸው። እነዚህ ቃሎች በሰው ቋንቋ መነገራቸው መለኮታዊ ባሕርያቸውን ወይም ሥልጣናቸውን በምንም መንገድ አይገድቡም። በመሆኑም፤ በእግዚአብሔር በራሱ ድምፅ የተነገሩ ሙሉ በሙሉ የእግዚአብሔር ቃሎች ናቸው።

አንዳንድ የነገረ መለኮት ምሁራን፤ የሰው ቋንቋ በአንዳንድ ጉኑ ፍጹም ስላልሆነ፤ እግዚአብሔር በሰው ቋንቋ የሚያስተላልፍልን መልእክት ሥልጣናዊ ቃልነቱ ወይም እምነት ሊጣልበት መቻሉ የግድ መገደብ አለበት በማለት ይከራከራሉ። ይሁን እንጂ፤ የእግዚአብሔር ቃል በቀጥታ ለግለሰቦች የተናገረባቸው እነዚህና ሌሎች በርካታ ምንባቦች፤ የእግዚአብሔር ቃል በሰው ቋንቋ በመነገሩ ምክንያት፤ ሥልጣኑ ወይም እውነትነቱ ምንም ዐይነት ውሳኔነት አንዳለው አያመለክቱም። እንዲያምኑትና ሙሉ በሙሉ እንዲታዘዙት ቃሉ በሰሚዎቹ ላይ ሁልጊዜ ፍጹም ግዴታን ስለሚያስቀምጥ እውነቱ የዚህ ተቃራኒ ነው። የትኛውንም የቃሉን ክፍል አለማመን ወይም አለመታዘዝ እግዚአብሔርን ራሱን አለማመን ወይም አለመታዘዝ ነው።

3) በሰዎች አንደበት የሚነገር የእግዚአብሔር ቃል። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እግዚአብሔር መልእክቱን የሚናገሩ ነገሶችን በተደጋጋሚ አስነሥቷል። በድጋሚ ይህ ቃል በተራ ሰብአዊ ቋንቋ ተራ በሆነ ሰዎች የተነገረ ሰብአዊ ቃል ቢሆንም፤ የቃሉን ሥልጣንና እውነተኝነት በምንም መንገድ አይቀንሰውም። ይህ ሙሉ በሙሉ የእግዚአብሔር ቃል ነው።

በዘጸም 18:18-20 ላይ እግዚአብሔር ሙሴን እንዲህ ይለዋል፤ «ከወንድሞቻቸው መካከል እንደ አንተ ያለ ነቢይ አስነሣላቸዋለሁ፤ ቃሉን በአፉ አደርጋለሁ፤ የማዘውንም ሁሉ ይነግራቸዋል። ማንም ሰው ነቢዩ በስሜ የሚናገረውን ቃሉን ባይሰማ፤ እኔ ራሴ በተጠያቂነት እይዘዋለሁ።

ነገር ግን እንዲናገር እኔ ያለዘዘሁትን ቃል በድፍረት በስሜ የሚናገርም ሆነ በሌሎች አማልክት ስም የሚናገር ነቢይ ይገደል።» እግዚአብሔር ለኤርምያስም ተመሳሳይ ቃል እንደ ተናገረው የሚከተለው ሐሳብ ይገልጻል፤ «እግዚአብሔርም እጁን ዘርግቶ አፈን ዳሰሰና እንዲህ አለኝ፤ 'እነሆ! ቃሉን በአፍህ አትፈለሁ'» (ኤር 1:9)። እግዚአብሔር ኤርምያስን፤ «ያዘዘሁህን ሁሉ ትናገራለህና» (ኤር 1:7) እንዲሁም ዘፀ 4:12፤ ዘኁ 22:38፤ 1ኛ 15:3:18:23፤ 1ኛ 20:36፤ 2ኛ 20:20፤ 25:15-16፤ ኢሳ 30:12-14፤ ኤር 6:10-12፤ 36:29-31 ወዘተ ይመዝገባሉ። ከእግዚአብሔር መልእክት ሳይቀበል በእግዚአብሔር ስም የሚናገር ማንኛውም ሰው ክፉኛ ይቀጣ ነበር (ሕዝ 13:1-7፤ ዘዳ 18:20-22)።

ስለዚህ በዚህ ሁኔታ በሰዎች አንደበት የተነገረው የእግዚአብሔር ቃል እግዚአብሔር በቀጥታ ከተናገረው ቃል አኩል ሥልጣን ያለውና እውነት እንደ ሆነ ግልጽ ነው። ቃሉ በሰዎች አማካይነት በመነገሩ ምክንያት ሥልጣኑን የሚቀንሰው ነገር የለም። ማንኛውንም ቃሉን አለማመን ወይም አለመታዘዝ እግዚአብሔር ራሱን አለማመን ወይም አለመታዘዝ ነው።

4) የእግዚአብሔር ቃል በጽሑፍ መልክ (መጽሐፍ ቅዱስ)፤ ከእግዚአብሔር ትእዛዛዊ ቃል፤ ለሰዎች በግል ከተናገረው ቃልና በሰዎች አማካይነት ከተናገረው ቃል በተጨማሪ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእግዚአብሔር ቃል በጽሑፍ መልክ መቀመጡን የሚገልጹ ምሳሌዎችን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እናገኛለን። ከእነዚህ ምሳሌዎች የመጀመሪያው፤ ዐሥርቱ ትእዛዛት ስለ ተጻፋባቸው ስለ ሁለቱ የድንጋይ ጽላቶች መሰጠት የሚናገረው ትራኬ ውስጥ የሚገኘው ነው። ይህም እንደዚህ ይላል፤ «እግዚአብሔር በሲና ተራራ ላይ ለሙሴ መናገሩን ከፈጸመ በኋላ በእግዚአብሔር ጣት የተጻፈባቸውን የድንጋይ ጽላቶች፤ ሁለቱን የምስክር ጽላቶች ለእርሱ ስጠው።» «ጽላቶቹ የእግዚአብሔር ሥራ ነበሩ፤ በጽላቶቹ ላይ የተቀረጸው ጽሕፈትም የእግዚአብሔር ጽሕፈት ነበር» (ዘፀ 32:16፤ 34:1:28)

ሙሴ እንደዚህ የሚል ተጨማሪ ነገር ጽፏል፤ ሙሴም ይህን ሕግ ጽፎ፤ የእግዚአብሔርን የኪዳን ታቦት ለሚሸከሙ ለልዊ ልጆች፤ ለካህናቱና ለአስራኤል አለቆች ሁሉ ሰጠ። ከዚያም በኋላ ሙሴ እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ «... በየሰባቱ ዓመት መጨረሻ... ይህን ሕግ በእነርሱ ፊት በጀርአቸው ታነበዋለሁ። ይሰሙና አምላካችሁን እግዚአብሔርን መፍራት ይማሩ ዘንድ፤ የዚህን ሕግ ቃል ሁሉ በጥንቃቄ እንዲከተሉ... ይህን ሕግ የማያውቁት ልጆቻቸውም መስማትና አምላካችሁን እግዚአብሔርን መፍራት ሊማሩ ይገባቸዋል» (ዘፀ 31:9-3)።

ሙሴ የጻፈው ይህ መጽሐፍ በኪዳን ታቦት አጠገብ ተቀመጠ፤ እንዲህም ይላል፤ «ሙሴ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የዚህን ሕግ ቃል በመጽሐፍ ጽፎ እንዳበቃ የእግዚአብሔርን የኪዳን ታቦት የሚሸከሙ ሌዋውያንን እንዲህ ሲል አዘዛቸው፤ 'ይጩ የሕግ መጽሐፍ ውሰዱ፤ በእናንተ ላይ ምስክር ሆኖ በዚያ ይኖር ዘንድ በአምላካችሁ በእግዚአብሔር የኪዳን ታቦት አጠገብ አስቀምጡት'» (ዘዳ 34:24-26)።

በዚህ የእግዚአብሔር ቃል ላይ ከዚህም ሌላ ተጨማሪ አለ፤ «ኢየሱስም እነዚህን ቃሎች በእግዚአብሔር የሕግ መጽሐፍ ጻፋቸው» (ኢሳ 24:26)። እግዚአብሔር ኢሳይያስን እንዲህ በማለት አዘዘው፤ «ሕገ-ጌም ሂድ፤ በሰሌዳ ላይ ጻፍላቸው፤ በጥቅልል መጽሐፍ ላይ ከተባላቸው፤ ለሚመጡትም ዘመናት፤ ለዘለላም ምስክር ይሆናል» (ኢሳ 30:8)። እግዚአብሔር በድጋሚ ኤርምያስን፤ «የነገርህህን ቃል ሁሉ በመጽሐፍ ጻፈው» አለው (ኤር 30:2 ይመጥኑ) ከኤር 36:2-4:27-31፤ 51:60 ጋር ያገጸጽና። በዐዲስ ኪዳን ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን

መንፈስ ቅዱስ እርሱ የተናገራቸውን ቃላት ሁሉ እንደሚያስታውሳቸው ተስፋ ሰጣቸው (ዮሐ 14:26 ይመ! ከዮሐ 16:12-13 ጋር ያነጻጽር)። ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች የጻፈው ቃል «የጌታ ትእዛዝ» መሆኑን ተናገራቸው (1ቆሮ 14:37፤ 2ኤጥ 3:2)።

ቃሎቹ የተጻፉት በእነዚህ መሰረት በሰውና ሁልጊዜም በሰው ቋንቋ ቢሆንም፤ በድጋሚ ልብ መባል ያለበት የእግዚአብሔር የራሱ ቃላት መሆናቸው ነው። እሁንም ሙሉ በሙሉ ሥልጣናዊና ሙሉ በሙሉ እውነት ናቸው። እነርሱን አለመታዘዝ ወይም አለማመን ከባድ ገጠኦት ከመሆኑም በላይ ከእግዚአብሔር ዘንድ ፍርድን ያስከትላል (1ቆሮ 14:37፤ ኤር 36:29-31)።

ከተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል በርካታ ጥቅሞች ይገኛሉ። አንደኛ፤ የእግዚአብሔርን ቃል ትክክለኛነቱ ተጠብቆ ለሚቀጥሉት ትውልዶች ለማስተላለፍ ያስችላል። እነዚህን ቃላት ለረጅም ጊዜ በታሪክ ውስጥ ጠብቆ ለማቆየት የማስታወስን ችሎታና በቃል የመደጋገምን ልምድ መጠቀም በጽሑፍ መዝገብ ከማስተላለፍ ጋር ሲወዳደር አስተማማኝነቱ በጣም ዝቅተኛ ነው (ዘጸ 31:12-13)። ሁለተኛ፤ የተጻፈውን ቃል ደጋግሞ ለመመርመር ዕድል ማግኘት ጥንቃቄ የተሞላው ጥናትና ውይይት ለማድረግ ስለሚያስችል፤ ይህም ወደ ተሻለ መረዳትና ሙሉ በሙሉ ወደ መታዘዝ ያደርሳል። ሦስተኛ፤ በጽሑፍ የሚተላለፈው የእግዚአብሔር ቃል በማስታወስና በቃል በመደጋገም አማካይነት ብቻ ከሚተላለፈው የበለጠ እጅግ ብዙ ሰዎች በቀላሉ ሲያገኙት ይችላሉ። በቀላሉ የመገኘቱ ሁኔታ በቃል ደጋግመው ላጠኑት ወይም በቃል ሽምድደው ለሚይዙ ሰዎች ብቻ የተገደበ ሳይሆን፤ በማንኛውም ጊዜ በማንኛውም ሰው ሊመረመር ይችላል። በዚህ ምክንያት የእግዚአብሔር ቃል በተለማኒነት፤ በቋሚነትና በቀላሉ ማግኘት በሚቻልበት መልኩ በከፍተኛ ደረጃ ተጠብቆ እንዲኖር ማድረግ የሚቻለው ሲጻፍ (በጽሑፍ ሲቀመጥ) ነው። ይሁን እንጂ፤ ቃሉ በመጻፉ ምክንያት ሥልጣኑና እውነተኝነቱ እንደሚቀንስ የሚያሳይ ምንም ነገር የለም።

ሐ. የጥናታችን ትኩረት

ከሁሉም ዐይነት የእግዚአብሔር ቃል ቅርጾች፤ ስልታዊ ነገረ መለኮትን በምናጠናበት ጊዜ፤ የምናተኩረው በጽሑፍ በተቀመጠው በእግዚአብሔር ቃል ላይ ነው። ለጥናት፤ ለመመርመር፤ ደጋግሞ ለመፈተሽና በጋራ ለመወያይት አመቺ የሆነው ቅርጽ ይሆናል። ይህም ሰው ስለ ሆነው ስለ እግዚአብሔር ቃል ይኸውም እሁን በእኛ ለምድር ላይ ከእኛ ጋር ስላልሆነው፤ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ፤ ይነግረናል፤ ወደ እርሱም ያመለክተናል። በዚህ ምክንያት ከእንግዲህ በዐይነ ሥጋ ልንመለከተውና ከሕይወቱና ከትምህርቱ በቀጥታ የእርሱን ምሳሌነት ልንከርድ አንችልም።

ሌሎቹ የእግዚአብሔር ቃል ቅርጾች ለነገረ መለኮት ጥናት ቀዳሚ መነሻ ለማድረግ የሚመቹ አይደሉም። የእግዚአብሔርን ትእዛዛዊ ቃል አንሰማውም፤ የሚያመጣውንም ውጤት በመመልከት ካልሆነ በስተቀር በቀጥታ ልናጠናው

ካላይ ከተጠቀሱት የእግዚአብሔር ቃል ቅርጾች በተጨማሪ እግዚአብሔር በልዩ ልዩ ዐይነት የወል መገለጫ አማካይነት ለሰዎች ይናገራል፤ ያም ለተወሰነ ሰው ብቻ ሳይሆን በጥቅሉ ለሁሉም ሰው የተሰጠ መገለጥ ነው። የወል መገለጥ ከእግዚአብሔር ዘንድ በተፈጥሮ (መዝ 19:1-6፤ ሐሥ 14:17 ይመ) አማካይነት የሚመጣውን መገለጥና በሰው ልብ ውስጥ መልካምንና ክቶን በመለየት በሜት ውስጥ እግዚአብሔር የሚገልጠው (ሮሜ 2:15) ነው። እነዚህ ዐይነቶቹ መገለጫ በቅርጻቸው ቃል አልቦ ናቸው። እኒያ በዚህ ምዕራፍ ውስጥ በተመለከተናቸው የእግዚአብሔር ቃል ቅርጾች ውስጥ አላካተተኋቸውም። (በወል መገለጥ ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ ለማግኘት በምዕራፍ 7 ገጽ 124-26 ይመልከቱ)።

አንችልም። በቀጥታ ለግለሰቦች የተነገሩ የእግዚአብሔር ቃላት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥም እንኳ ቢሆን (ያልተለመዱ ናቸው) በቀላሉ የምናገኛቸው አይደሉም። ከዚህ በተጨማሪ ዛሬ እግዚአብሔር በግል ለራሳችን የሚናገረንን አንጻንድ ቃላት ብንሰማም እንኳ፤ ይህን በሚገባ ለመረዳታችን፤ ለማስታወሻችንና በተከታታይ ለሌላው ስንገልጸው ሙሉ በሙሉ ትክክል ለመሆናችን ርግጠኞች አይደሉንም። ወይም ያን መልእክት የተቀበልነው ከእግዚአብሔር ቢሆንም እንኳ ከእርሱ መሆኑን በርግጠኝነት ለሌሎች በቀላሉ ለማቅረብ አስቸጋሪ ይሆንብናል። የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት በተጠናቀቁበት ጊዜ በሰዎች አማካይነት የሚተላለፈው የእግዚአብሔር ቃል አክትሟል።፤ በዚህ ምክንያት እነዚህ የእግዚአብሔር ቃል የተረበባቸው ሌሎች ቅርጾች ነገረ መለኮትን ለማጥናት ዋና መሠረት ለመሆን ብቁ አይደሉም።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጻፈውን የእግዚአብሔር ቃል ማጥናታችን ከፍ ያለ ጠቀሜታ አለው። እግዚአብሔር እንድናጠናው ያዘዘን የተጻፈውን ቃሉን ነው። የእግዚአብሔርን ሕግ በቀንና በሌሊት የሚያሰላስል ሰው የተባረከ ነው (መዝ 1:1-2)። እግዚአብሔር እንዲህ በማለት ለኢያሱ የተናገረው ቃል ለእኛም ይሆናል። «ይህ የሕግ መጽሐፍ ከእኛህ አይለይ፤ በውስጡ የተጻፈውን ሁሉ በጥንቃቄ እንድትፈጽመውም ቀንም ሆነ ሌት ከሐሳብህ አትለየው። ይህን ካደረግህ ያሰብኸው ይቃናል፤ ይላካልም» (ኢሳ. 1:8)። የእግዚአብሔር አስትንፋስ ያለበት፤ ለማስተማር፤ ለመገሠጽ፤ ለማቅናት በጽድቅም መንገድ ለመምከር የሚጠቅመው በጽሑፍ ቅርጽ የተሰጠው የእግዚአብሔር ቃል ነው (2ጢሞ 3:16)።

የግል ሕይወትን የሚመለከቱ ጥያቄዎች

1. በተጻፈው ቃሉ አማካይነት ከሚናገራችሁ ይልቅ እግዚአብሔር በቀጥታ ከሰማይ ቃል ቢናገራችሁ ወይም በሕይወት በሚኖር ነቢይ አማካይነት ቢናገራችሁ ኖሮ የበለጠ ትኩረት ትሰጡት ነበር? እንደዚህ ያሉትን ቃላት ከመጽሐፍ ቅዱስ የበለጠ ታምናላችሁ ወይም ትታዘዛላችሁ? ለተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል የምትሰጡት ምላሽ ደረጃ ተገቢ ነው ብላችሁ ታስባላችሁ? ከመጽሐፍ ቅዱስ እንጂ ያላችሁን አስተሳሰብ የበለጠ እግዚአብሔር እንደሚፈልገው ዐይነት አስተሳሰብ ለማድረግ ምን ዐይነት ዐዎንታዊ ርምጃዎች መውሰድ ትችላላችሁ?

2. እግዚአብሔር ስለሚናገርባቸው ብዙ መንገዶችና በተደጋጋሚ ለፍጡራት በእነዚህ መንገዶች አማካይነት በመናገሩ ስለ እግዚአብሔር ማንነትና እርሱን ደስ ስለሚያሰኘው ነገር ምን ዐይነት ድምጻዊ ላይ መድረስ ትችላላሉ?

ልዩ ቃላት

Decree	ትእዛዝ
Word of God	የእግዚአብሔር ቃል
Personal address	ቀጥታ ንግግር/ሰግል መናገር

ዋቢ መጻሕፍት

ለዚህ የዋቢ መጻሕፍት ማብራሪያ የምዕራፍ 1፤ ገጽ 32ን ማስታወሻ ይመልከቱ፤ የተሟላ የዋቢ መጻሕፍት መረጃ በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ክፍል ውስጥ ሊገኝ ይችላል። የዚህ ምዕራፍ ርእስ በብዙ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት ትምህርቶች ላይ በግልጽ አልተቀመጠም፤ ነገር ግን የእግዚአብሔር ቃል ሥልጣን በሚለው ክፍል ውስጥ ተመሳሳይ አሳቦች ተጻሰዋል። ለዚያ ርእስ የተጠቀሰውን በምዕራፍ 4 ላይ የሚገኘውን ዋቢ መጻሕፍት ይመልከቱ።

ኋለ መጻሕፍት ቀኖና ምዕራፍ 3 ገጽ 46-67 እንዲሁም ስለ ወቅቱ የክርስቲያን ትንቢት ምዕራፍ 53 ላይ በጉዳዩ ላይ የተጻፈውን ይመልከቱ።

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Anglican (Episcopalian)
1882-92 Litton, 9-10
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)
1940 Wiley, 1:124-65
3. Baptist
1917 Mullins, 137-53
4. Reformed (or Presbyterian)
1861 Heppes, 12-21
1869 Shedd 1:61-70

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

በግልጽ የተጠቀሰ ነገር የለም።

ሌሎች ሥራዎች

Kline, Meredith. *The Structure of Biblical Authority*. Grand Rapids: Eerdmans, 1972.

Kuyper, Abraham. *Principles of Sacred Theology*. Trans. by J. H. de Vries. Grand Rapids: Eerdmans, 1968, pp. 405-12 (originally published as *Encyclopedia of Sacred Theology* in 1998).

McDonald, H. D. *Theories of Revelation: An Historical Study, 1860-1960*. Grand Rapids: Baker, 1979.

_____. "Word, Word of God, Word of the Lord." In *EDT*, pp. 1185-88.

Packer, J. I. "Scripture" In *NDT*, pp. 585-87.

Pinnock, C. H. "Revelation." In *NDT*, pp. 585-87.

Vos, Geerhardus. *Biblical Theology: Old and New Testaments*. Grand Rapids: Eerdmans, 1948, pp. 28-55; 321-27.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንግብ

መዝ 1:1-2 «በከፋዎች ምክር የማይሄድ፤

በጎጢአተኞች መንገድ የማይቆም

በፌዘኞችም ወንበር የማይቀመጥ፤

ሰው ብዕሪ ነው።

ነገር ግን ደስ የሚሰኘው በእግዚአብሔር ሕግ ነው

ሕጉንም በቀንና በሌሊት ያስላስሳል።» (አ.መ.ት)

መዝ/መር

«የሕይወትን እንጀራ ቀረሰ»

ይህ መዝሙር እግዚአብሔርን ምድራዊ እንጀራ እንዲሰጠን ሳይሆን፤ መንፈሳዊ መታደስን ከሕይወት እንጀራ እንዲሰጠን የሚጠይቅ ነው። ተለዋጭ ዘይቤው የተጻፈውን የእግዚአብሔርን ቃል (የተቀደሰ ገጽ) እና «ሕያው ቃል» የሆነውን ክርስቶስን ራሱን ያመለክታል (ቍ 1:3 ይመልከቱ)።

ውድ ጌታ! ቀረሰልኝ የሕይወት እንጀራ!

በባሕር ዳርቻ፤ እንዳደረግኸው አስደናቂ ሥራ!

ጌታ ሆይ፤ እንተን ከልብ እፈልጋለሁ፤ በጠቅላላው በተቀደሱ ገጾች!

ሕያው ቃል ሆይ፤ መንፈሴ እንተን እጅግ ተጠምታለኝ።

ውድ ጌታ ሆይ፤ እውነቱን ግለጽልኝ! ለእኔ ለራሴ!
በገሊላ እንዳደረግኸው ዳዕውን ቂርሰህ ስጠኝ ለነፍሴ!
ባርነት ሁሉ ይቀራል፤ እስራት ሁሉ ይፈታል፤
ለእኔ ሁሉም በሁሉ የሆነው ሰላሜን እገኛለሁ በግል።

ውድ ጌታ ሆይ፤ የሕይወት እንጀራ ነህ እንተ ለእኔ!
እውነት የሆነው ቅዱስ ቃልህ ያድነኛል በዘመኔ!
እንደበላው ስጠኝ ከእንተም ጋር እንድናር ስላይ!
እውነትህን እንድወድ አስተምረኝ ደግሞም በሕይወቴ ይታይ።

አ ጌታ ሆይ፤ መንፈሴህን አሁን ላክልኝ!
ዐይኔን ዳሶ እንዳይም ያድርገኝ!
በቃልህ ውስጥ የተደበቀውን እውነት አሳየኝ!
በተገለጸው በቃልህ እውነት ጌታን አየሁኝ።

ጸሐፊ ሜሪ ኤ. ሴትበሪ፤ 1877

ምዕራፍ 3

የቅዱስ መጽሐፍ ቀኖና

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መካተት ያለባቸው መጻሕፍት የትኞቹ ናቸው? መካተት የሌለባቸውስ?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

ከዚህ በፊት ያየነው ምዕራፍ ትኩረት ልንሰጠው የሚገባን በተለይ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን አስረግጦ ገልጿል። ሆኖም፤ ይህን ከማድረጋችን በፊት የትኛው ጽሑፍ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደሚካተትና የትኛው እንደማይካተት ማወቅ አለብን። ይህ የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና ጥያቄ ሲሆን፤ እንደሚከተለው ሊገለጽ ይችላል፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና የመጽሐፍ ቅዱስ አካላት የሆኑ መጻሕፍት ዝርዝር ነው።

የዚህን ጥያቄ አስፈላጊነት አቅልለን ልናየው አይገባም። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት መንፈሳዊ ሕይወታችንን የምንመግባባቸው ናቸው። መሴ የእግዚአብሔርን ቃል ሕገጋት በመጥቀስ ለእስራኤላውያን እንዲህ በማለት የሰጠውን አስተያየት እኛም ደግሞ ልናረጋግጥ እንችላለን። «ቃሎቹ ለእናንተ ሕይወታችሁ እንጂ እንዲሁ ባይቃሉት አይደሉም፤ በእነርሱ የርዳናስን ተሻግራችሁ በምትወርሷትም ምድር ረጅም ዘመን ትኖራላችሁ» (ዘ፩ 32:47 አ.መ.ት)።

ከእግዚአብሔር ቃል ማጉደል ወይም በእርሱ ላይ መጨመር የእግዚአብሔር ሕዝብ የተቀነሱትን ትእዛዛት ስለማያውቅና የተጨመሩት ትእዛዛት ደግሞ እግዚአብሔር ከሕዝቡ ከሚፈልገው ውጭ የሆኑ ሕገጋትን ስለሚያካትቱ፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ አምላኩን መላው በመላው እንዳይታዘዝ ይከለክላሉ፤ ዕንቅፋትም ይሆናሉ። በዚህ ምክንያት መሴ እስራኤላውያንን እንዲህ በማለት ያስጠነቅቃቸዋል፤ «በዘዘጋችሁ ላይ አትጨምሩ ከእርሱም አትቀንሱ፤ ነገር ግን የምስጢታችሁን የእግዚአብሔርን ትእዛዛት ጠብቁ» (ዘ፩ 4:2)።

ስለዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና መጠን በትክክል መወሰን እጅግ በጣም አስፈላጊ ነው። እኛ በፍጹም ልብ እግዚአብሔርን ብንታመንና ብንታዘዝው፤ እግዚአብሔር ለእኛ የሳክልን የራሱ ቃሎች ስብስብ እንዳለን ርግጦቻችን እንሆናለን። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆናቸው ጥርጣሬ ያሳደሩብን ክፍሎች ካሉ፤ ፍጹም የሆነ መለኮታዊ ሥልጣን አላቸው ብለን እናስብም፤ እግዚአብሔርን ራሱን የምንታመነውን ያህል አንታመንባቸውም።

ሀ. የብሉይ ኪዳን ቀኖና

የቀኖና ሐሳብ ይኸውም የእስራኤል ሕዝብ ከእግዚአብሔር የተሰጡትን ቃሎች ጠብቆ ማቆየት እንደሚገባው የጀመረው እንዴት ነው? መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ስለ ቀኖና ታሪካዊ እድገት ይመስከራል። ከተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል የመጀመሪያዎቹ ስብስቦች ዐሠርቱ ትእዛዛት ናቸው። በዚህ ምክንያት ዐሠርቱ ትእዛዛት የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና መጀመሪያ ይሆናሉ። እግዚአብሔር ራሱ ለሕዝቡ የሰጠውን ትእዛዝ በሁለት የድንጋይ ጽላቶች ላይ እንዲህ በማለት ጽፎአል፤ «እግዚአብሔር በሲና ተራራ ላይ ለመሴ መናገሩን ከፈጸመ በኋላ በእግዚአብሔር ጣት የተጻፈባቸውን የድንጋይ ጽላቶች ሁለቱን የምስክር ጽላቶች ለእርሱ ሰጠው» (ዘ፩ 31:18)። እንደገናም እንዲህ የሚል እናነባለን፤ «ጽላቶቹ የእግዚአብሔር ሥራ ነበሩ፤ በጽላቶቹ ላይ የተቀረጸው ጽሕፈትም የእግዚአብሔር ጽሕፈት ነበር» (ዘ፩ 32:16 ይመ፤ ከዘ፩ 4:13 ጋር ያነጻጽሩ)።

ጽላቶቹ የተቀመጡት በኪዳን ታቦት ውስጥ ሲሆን (ዘ፩ 10:5)፤ በእግዚአብሔርና በሕዝቡ መካከል የተፈጠረው ኪዳን መሠረቶች ነበሩ።¹

ይህን ከእግዚአብሔር ዘንድ የመጣ ፍጹም ሥልጣናዊ ቃል የማስባስቡ ጉዳይ በእስራኤላውያን ታሪክ ውስጥ በመጠን እያደገ ሄዷል። መሴ ራሱ ከኪዳን ታቦት ጉን የሚቀመጡ ተጨማሪ ቃሎችን ጽፎአል (ዘ፩ 31:24-26)። ለዚህ በቅርብ የምናገኘው መረጃ አረት ዘዳግም ቢሆንም፤ ሌሎቹ መረጃዎችም አራት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በመሴ መጻፋቸውን ያረጋግጣሉ (ዘ፩ 17:14፤ 24:4፤ 34:27፤ ዘጉ 33:2፤ ዘ፩ 31:22)። መሴ ከሞተ በኋላ አያሱም በተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል ላይ ጨምሮአል፤ ይህም እንዲህ ይላል፤ «ኢየሱስም እነዚህን ቃሎች በእግዚአብሔር የሕግ መጽሐፍ ጻፋቸው ትልቅ ድንጋይም ወስዶ በባሉጥ ዛፍ ሥር በተቀደሰው በእግዚአብሔር ስፍራ አጠገብ አቆመው» (ኢያ 24:26)። ይህ ሁኔታ በተለይም እግዚአብሔር በመሴ አማካይነት፡- «በዘዘጋችሁ ላይ አትጨምሩ፤ ከእርሱም አትቀንሱ» (ዘ፩ 4:2 ይመ፤ ከ12:32 ጋር ያነጻጽሩ) ብሎ ለሕዝቡ፤ ከሰጠው ትእዛዝ አንጻር ሲታይ የሚያስደንቅ ነው። እንደዚህ ላለው ግልጽ ትእዛዝ ላለመታዘዝ ኢየሱስ በተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል ላይ ሲጨምር፤ እግዚአብሔር ራሱ ይህን ተጨማሪ ጽሑፍ እንዳጽፍ ሥልጣን ሰጥቶት እንጂ በራሱ እንዳላደረገው ርግጦቻችን መሆን አለበት። በኋላም ሌሎች እስራኤላውያን በተለይም የነቢይነት አገልግሎት የተሰጣቸው ሰዎች ከእግዚአብሔር ዘንድ ተጨማሪ ቃሎችን ተቀብለው ጽፈዋል።

«ሳሙኤልም ለንጉሥ የሚገባውን ወግና ሥርዐት ለሕዝቡ ገልጦ ካስረዳ በኋላ በመጽሐፍ ጽፎ በእግዚአብሔር ፊት አኖረው...»

(1ኛው 10:25 አ.መ.ት)።

በንጉሥ ጻዊት ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የተከናወነው ድርጊት በባለ ራሱ በሳሙኤል የታሪክ መጽሐፍ በነቢዩ በናታን የታሪክ መጽሐፍ በባለ ራሱ በጋድ የታሪክ መጽሐፍ ተጽፎአል (ዘኢያ 29:29)።

በኢዮሣፍጥ ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ የተከናወነው ሌሎች ተግባራት የአናኒ ልጅ ኢዩ በዘገበው የእስራኤል ነገሥታት የታሪክ መጽሐፍ ተመዝግቦአል (2ዜና 20:34 ይመ፤ ከ1ነገ 16:7 የአናንያ ልጅ ኢዩ ነቢይ ከተባለበት ክፍል ጋር ያነጻጽሩ)።

በዎዘያን ዘመነ መንግሥት ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው የተከናወነውን ሌላውን ተግባር ሁሉ የአሞጽ ልጅ ነቢዩ ኢሳይያስ ጽፎታል (2ዜና 26:22 አ.መ.ት)።

«በሕዝቅያስ ዘመነ መንግሥት የተከናወነው ሌላው ሥራና ቸርነቱ በአሞጽ ልጅ በነቢዩ በኢሳይያስ ራሱ፤ በይሁዳና በእስራኤል ነገሥታት መጽሐፍ ተጽፎአል» (2ዜና 32:32 አ.መ.ት)።

የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል የነገርሁን ቃል ሁሉ በመጽሐፍ ጻፈው² (ኤር 30:2)።

¹Meredith Kline, *The Structure of Biblical Authority* (Grand Rapids: Eerdmans, 1972) በተለይም ከገጽ 48-53 እና 113-30 ይመልከቱ።

² በጽሑፍ የተላለፈውን የእግዚአብሔር ቃል አስባስብ የሚገልጽ ተጨማሪ ክፍሎችን ለማንበብ 2ዜና 9:29፤ 12:15፤ 13:22፤ ኢሳ 30:8፤ ኤር 29:1፤ 36:1-32፤ 45:1፤ 51:60፤ ሕዝ 43:11፤ ዳን 7:1፤ ዕን 2:2 ይመልከቱ። በአጠቃላይ ተጨማሪ የተደረገው በነቢያት አማካይነት ነው።

የብሉይ ኪዳን ቀኖና የመጻፍ ሂደት እስኪጠናቀቅ ድረስ ይዘቱ እድገት እያሳየ ቀጥሏል። ሐጌ በ520 ዓ.ቅ.ክ፡ ዘካርያስ ከ520-518 ዓ.ቅ.ክ (ከ480 ዓ.ቅ.ክ በኋላ ብዙ ነገሮች ተጨምረው ሊሆን ይችላል)፤ ሚልክያስ በ435 ዓ.ቅ.ክ ተጽፈዋል ካልን፤ የመጨረሻዎቹ የብሉይ ኪዳን ነቢያት የጻፉበትን ምታዊ ጊዜ ማወቅ እንችላለን ማለት ነው። ከእነዚህ ጊዜያት ጋር የሚገጣጠሙ የብሉይ ኪዳን የመጨረሻ የታሪክ መጻሕፍት ዕዝራ፤ ነህምያ እና አስቲር ናቸው። ዕዝራ ወደ ኢየሩሳሌም የሄደው በ458 ዓ.ቅ.ክ ሲሆን፤ ነህምያ ደግሞ ከ445-433 ዓ.ቅ.ክ ነበር።³ መጽሐፈ አስቲር የተጻፈው ጠረክሲስ በ565 ዓ.ቅ.ክ ከሞተ ከጥቂት ጊዜ በኋላ ምናልባትም በአርጤክስስ ዘመን መገንጠል (462-423 ዓ.ቅ.ክ) ሊሆን ይችላል። በዚህ ምክንያት በግምት ከ435 ዓ.ቅ.ክ በኋላ በብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ላይ ሌላ ጽሑፍ አልተጨመረም። ተጣዩ የአይሁድ ሕዝብ ታሪክ እንደ መቃቢያን ባሉ ሌሎች መጻሕፍት ውስጥ ተጽፈዋል፤ ነገር ግን እነዚህ ጽሑፎች ቀደም ካሉት ዓመታት ጀምሮ ከነበሩት የእግዚአብሔር ቃላት ጋር መጨመር የሚገባቸው ሆነው አልተገኙም። ከብሉይ ኪዳን ውጭ የሆኑትን የአይሁድ ጽሑፎች ስንመለከት፤ መለኮታዊ ሥልጣን ያላቸው የእግዚአብሔር ቃላት ተጽፈዋል የሚለው አስተሳሰብ፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ በሆኑ በርካታ የአይሁድ ጽሑፎች እንደ ተረጋገጠ እናያለን። በ1 መቃቢያን (በ100 ዓ.ቅ.ክ አካባቢ) ጽሑፈው ስለ ረከሰው መሠረድ እንዲህ በማለት ጽፎአል፤ «ሳቢይ መጥቶ በመሠረድ ደንጋዮች ምን ማድረግ እንደሚገባው እስኪነግራቸው ድረስ፤ የመሠረድ ደንጋዮች ነቃተለው ከተራራው ቤተ መቅደስ በመልካም ስፍራ አኖሩት» (1መቃቢያን 4:45-46)። እንደ ብሉይ ኪዳን ነቢያት ማንም በእግዚአብሔር ሥልጣናዊ ቃል መናገር እንደማይችል እነርሱ ራሳቸው በግልጽ ተረድተዋል፤ እነርሱ እንደሚያስታውሱት ሥልጣን ያለው ነቢይ በሕዝቡ መካከል የነበረው ከብዙ ዓመታት በፊት ነው፤ ምክንያቱም ጽሑፈው፤ «ነቢያት በሕዝቡ መካከል መገለጥ ካቀሙ ጀምሮ እንደዚህ ያለ ነገር ሆኖ አያውቅም» በማለት ስለ ታላቅ ጭንቀት ይናገራል (1መቃቢያን 9:27 ከ14-17 ጋር ያመለክታል)።

የሲፊስ እንዲህ ሲል ገልጿል፤ ከአርጤክስስ ዘመን ጀምሮ እስካሳለፈበት ጊዜ ድረስ የተሟላ ታሪክ ተጽፏል፤ ይሁን እንጂ ከጥንታዊዎቹ መረጃዎች እኩል ዋጋ እንዳለው ተደርጎ አልተወሰደም፤ ምክንያቱም ትክክለኛ የነቢያት ተተኪነት አልነበረም (Against Apion 1:41)። ይህ የ1ኛው ክፍለ ዘመን አይሁዳዊ የታሪክ ምሁር አባባል፤ እርሱ ካሬ የአዋልድ ክፍሎች ተብለው ስለሚጠሩት ጽሑፎች ያውቅ እንደ ነበር ያመለክታል። ነገር ግን እርሱና በዚያን ዘመን የነበሩ ጓዶቹ እነዚህ ተጨማሪ ጽሑፎች እኛ ብሉይ ኪዳን ነው ብለን ከምንቀበለው ሥልጣናዊ የእግዚአብሔር ቃል ጋር እኩል ዋጋ እንዳላቸው አድርገው አልተመለከታቸውም። በየሲፊስ አመለካከት ከ435 ዓ.ቅ.ክ በኋላ ምንም ዓይነት የእግዚአብሔር ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ አልተጨመረም። የአይሁድ መምህራን ጽሑፍ ተመሳሳይ በሆኑ የተደጋገሙ አባባሎች መንፈስ ቅዱስ (የእግዚአብሔር መንፈስ ነቢያትን የማነሣሣት ተግባር) ከአስራኤል እንደ ተሰየመ ያላቸውን መረጃዎች ያንጸባርቃል። «የኋለኞቹ ነቢያት ሐጌ፤ ዘካርያስና ሚልክያስ ከሞቱ በኋላ የእግዚአብሔር መንፈስ ከአስራኤል ተለይቷል፤ ነገር ግን «ባዝ ኮል» ተብሎ የሚጠራው (የባቢሎንናውያን ታላሙድ፤ የማኸ 9ለ በሶታ 48ለ ተደግሟል፤ ሳንሂደሪን 11ሀ እና ሚድራሽ ራባ በመንልየ መገልይ 8:9.3)⁴ ላይ የሚገኘውን እያነበቡ ራሳቸውን ረድተዋል።

የኩምራን ማገበረ ሰብ (የሙት ባሕር ጥቅልሎችን የተወልን የአይሁድ እምነት አንዱ ዘርፍ) ከማናቸውም ሕገጋት የሚበልጥ ሥልጣን ያለው ቃል የሚናገር ነቢይ እንደሚመጣ ይጠበቅ ነበር (1ቃ 9.11)፤ ሌላም ተመሳሳይ እነጋገር በጥንታዊ የአይሁድ ሥነ ጽሑፍ ውስጥ ብዙ በታ ተጠቅሶ ተገኝቷል (2 ባርክ 85.3 እና የአዛርያስ ጸሎት 15 ይመልከቱ)። በዚህ ምክንያት ከ435 ዓ.ቅ.ክ በኋላ የነበሩት ጽሑፎች በአይሁድ ሕዝብ ዘንድ ከተቀሩት ቅዱሳት መጻሕፍት ጋር እኩል ዋጋ አልነበራቸውም።

በዐዲስ ኪዳን የቀኖናን ደረጃ በተመለከተ በኢየሱስና በአይሁድ መካከል ክርክር ስለ መደረገ ምንም የተጠቀሰ ነገር አናገኝም። በግልጽ ለመረዳት እንደሚቻለው በአንድ በኩል በኢየሱስና በደቀ መዛሙርቱ፤ በሌላ በኩል በእነርሱና በአይሁድ መሪዎች ወይም በአይሁድ ሕዝብ መካከል ከዕዝራ፤ ከነህምያ፤ ከአስቲር፤ ከሐጌ፤ ከዘካርያስ እና ከሚልክያስ በኋላ በብሉይ ኪዳን ላይ ተጨማሪ ጽሑፎች ስላለመናራቸው ሙሉ ስምምነት ነበረ። ይህ እውነት ኢየሱስ እና የዐዲስ ኪዳን ጸሐፍያን ከብሉይ ኪዳን በጠቀሷቸው ክፍሎች ተረጋግጧል። አንድ ታሪክ እንደሚነግረን ዘሆን ኢየሱስና የዐዲስ ኪዳን ጸሐፍያን የተለያዩ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ክፍሎችን መለኮታዊ ሥልጣን እንዳላቸው በመግለጽ ከ295 ጊዜያት⁵ በላይ ጠቅሰዋል፤ ነገር ግን ከአዋልድ ወይም ከሌላ ከማናቸውም መጽሐፍ አንድም ዓረፍት ነገር መለኮታዊ ሥልጣን እንዳለው በመግለጽ አንድም ጊዜ አልጠቀሱም።⁶ በዚህ መልክ ሌሎቹ ጽሑፎች መለኮታዊ ሥልጣን እንደሌላቸው መግለጽና የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ደግሞ በአንጻሩ በመቶዎች በሚቆጠሩ ክፍሎች ውስጥ መለኮታዊ ሥልጣን እንዳላቸው ተደጋግሞ መነገሩ፤ የዐዲስ ኪዳን ጸሐፍያን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቀኖና ሳይጨመርባቸው ወይም ሳይቀነሰባቸው አሁን ባለው ይዘት የእግዚአብሔር የራሱ ቃል ተደርገው መወሰድ እንዳለባቸው ስለ መስማማታቸው ጠንካራ ማስረጃን ይሰጣል።

ታዲያ በሮማ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ቀኖና ውስጥ ተካተው ነገር ግን በፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያናት ቀኖና ውስጥ ስላልታቀፉት አዋልድ መጻሕፍት መባል ያለበት ምንድን ነው? አይሁድ እነዚህን መጻሕፍት ፈጽሞ

⁵See Roger Nicole, "New Testament Use of the Old Testament" in *Revelation and the Bible*, ed. Carl F. H. Henry (London) Tyndale Press, 1959), pp. 137-41.

⁶ይሁዳ በመልእክቱ 4፡ 14-15 ላይ ከ1ኛ ሄኖክ 60:8 እንዲሁም 1:9 የጠቀሰ ሲሆን፤ ጳውሎስም ቢያንስ በሁለት ስፍራ (ሐሥ 17:28፤ ቲቲ 1:12) አሕዛብ የገሪክ ደራሲያን የጻፉትን ጠቅሷል። ይሁን እንጂ፤ እነዚህ ጥቅሶች ከሚረጋገጡት ይልቅ መግለጫ በመስጠት ዓላማ የገቡ ናቸው። በእነዚህ የሥነ ጽሑፍ ሥራዎች የተነገሩት ቃላት መለኮታዊ ሥልጣን እንደ ተላበሱ የሚያመለክቱ «እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» ወይም «የእግዚአብሔር ቃል እንዲህ ይላል» ወይም «... ተብሎ እንደ ተጻፈው» የሚሉ የመግቢያ ሐረጎች በፍጹም የሷቸውም (1ኛ ሄኖክ) መጽሐፍም ሆነ ጳውሎስ የጠቀሳቸው ደራሲያን የጻፏቸው ከአዋልድ መጻሕፍት ዝርዝር ውስጥ የሚገኙ አይደሉም። ከአዋልድ መጻሕፍት አንዱም ቢሆን በዐዲስ ኪዳን ውስጥ አልተጠቀሰም።

⁷አዋልድ የሚከተሉትን ጽሑፎች ያነትታል፡- 1ኛና 2ኛ ኤዝድራ ጦቢት፤ ዩዲት፤ ተረፈ አስቲር፤ የሰሎሞን ጥበብ፤ የሦስቱ ቅዱሳን ሕፃናት መዝሙር ሶስት፤ ቤልና ድራጎን፤ የምናሴ ጸሎትና 1ኛና 2ኛ መቃባውያን ናቸው። እነዚህ ጽሑፎች በዕብራይስጥ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አይገኙም፤ ነገር ግን በሰብዐ ሊታዩት ትርጉም (የብሉይ ኪዳን የግሪክ ቋንቋ ትርጉም ሲሆን፤ ክርስቶስ በምድር ላይ በኖረበት ዘመን ብዙ ግሪክ ተናጋሪ አይሁዶች ይጠቀሙበት ነበር) ውስጥ ተካትተዋል። በጣም ጥሩው ዘመናዊ ትርጉም The Oxford Annotated Apocrypha (RSV), ed Bruce M. Metzger (New Yourk: Oxford University Press, 1965)። ሜትዝገር በእነዚህ መጻሕፍት ውስጥ ዐጻፋቸው መግቢያዎችንና ጠቃሚ ማስታወሻዎችን ጨምሯል። አዋልድ የሚለው የግሪክ ቃል

³«ከሮፍሎጂ እና፤ ዘ አልድ ቴስታሜንት» in IBD, 1:277 ይመልከቱ።
⁴መንፈስ ቅዱስ ለሥልጣናዊ የትንቢት ቃል ቀዳሚ ተጠቃሽ ስለ መሆኑ (ከሰማይ የመጣ (ድምፅ) ለዚህ ምትክ ሆኖ እንደሚታይ እንዲሁም መንፈስ ቅዱስ በአይሁዳዊያን ጽሑፍ በሌላ ስፍራ ትንቢትን ለማመልከት ገብቷል።

አንደ ቅዱሳት መጻሕፍት ተቀብለዋቸው አያውቁም። ነገር ግን በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ እነዚህ መጻሕፍት የመጽሐፍ ቅዱስ አካል ይሁኑ ወይስ አይሁኑ በሚለው ጉዳይ የተከፋፈለ አመለካከት ነበር። በርግጥ፣ ጥንታዊው የክርስቲያን መረጃ አዋልድ መጻሕፍት አንደ ቅዱሳት መጻሕፍት መታየት አለባቸው የሚለውን አመለካከት አጥብቆ የሚቃወም ነው። ነገር ግን እስከ ተሐድሶ ዘመን ባለት ጊዜያት በአንዳንድ አብያተ ክርስቲያን ውስጥ አዋልድ መጻሕፍትን በጥቅም ላይ የማዋሉ ጉዳይ ቀስ በቀስ እየጨመረ ነበር።⁸ ጆርግ ራስ እነዚህ መጻሕፍት አማኞችን በሚጠቅሙ የቤተ ክርስቲያን መጻሕፍት እንዲ የቀና መጻሕፍት ስላለመሆናቸው ቢናገርም፣ በላቲን ቫልጌት የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም (በ404 ዓ.ም. በተጠናቀቀው) ውስጥ እንዲካተቱ መደረጉ በቀና ውስጥ እንዲጨመሩ አበረታታቸዋል። የላቲን ቫልጌት ትርጉም በተጣዋቹ ዘመናት በሰፋት ጥቅም ላይ መዋል ወደፊት ባለማድረግ እንደ ልብ እንደሚገኙ ዋስትና የሰጠ ነበር። ነገር ግን እረጅናሉ የዕብራይስጥ ቅጽ ይደግፋቸው ዘንድ ከጀርባቸው ያለመኖር፣ የጽሑፎቹ ከአይሁድ ቀና መካከል አለመገኘት እንዲሁም በዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ አለመጠቀሙ ብዙዎች በጥርጣሬ እንዲመለከታቸው ወይም ሥልጣናቸውን እንዳይቀበሉ አድርጓል። ለምሳሌ፣ ዛሬ ያለው ጥንታዊው የክርስቲያኖች የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ዝርዝር በ170 ዓ.ም. በሰርዲኒያ ጳጳስ በሚሊቶ የተጻፈ ነው።⁹

ወደ ምሥራቅ መጥቼ እነዚህ መጻሕፍት በሚሰበኩበትና በሥራ ላይ በሚውሉበት ቦታ ስደርስ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን በትክክል ዐወቅኳቸው፤ እኔም እውነቱን ገልጼ በማስፈር መጻሕፍቱን ላክሁላችሁ። መጻሕፍቱም እነዚህ ናቸው። ዐምስቱ የሙሴ መጻሕፍት፣ ዘፍጥረት፣ ዘወላት፣ ዘጉልቁ፣ ዘሌዋውያን፣ ዘላግም፣ ኢያሱ፣ መሳፍንት፣ ሩት፣ አራቱ የነገሥት መጻሕፍት፣¹⁰ ሁለቱ የዜና መዋዕል መጻሕፍት፣ የዳዊት መዝሙር፣ የሰሎሞን ምሳሌዎችና ጥበብ።¹¹

ትርጉሙ «የተደበቁ ነገሮች» ማለት ነው። ሜገዝር ግን በማስታወሻው ላይ (P.ix) ይህ ቃል ለምን ለእነዚህ ጽሑፎች አንደ ዋለ ብዙ ሊቃውንት ርገጠኛ እንዳይደሉ ይገልጻል።

⁸አዋልድ መጻሕፍትን በተመለከተ የተለያየ አመለካከት ያላቸው ክርስቲያኖች ዝርዝር ታሪካዊ ጥናቶች F. F. Bruce, *The Canon of Scripture* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1988), pp. 68-97 ውስጥ ይገኛል። ከዚህ የበለጠ ዝርዝር ጥናት Roger Beckwith, *The Old Testament Canon of the New Testament Church and Its Background in Early Judaism* (London: SPCK, 1985, and Grand Rapids: Eerdmans, 1986), esp. pp. 338-433 ውስጥ ይገኛል። ቤክዊዝ በመጽሐፉ በብሉይ ኪዳን ቀና ላይ የመጨረሻ ሥራ እንደ ሠራ ይቆጥራል። በመጽሐፉ መዝገያ ላይ ቤክዊዝ እንዲህ ይላል «የተለያዩ የአዋልድንና የአመኝ/መሳይ ጽሑፎችን (የሲውዶግራፋ/pseudepigrapha) መጻሕፍትን በጥንቱ የክርስቲያኖች ቀናና ውስጥ በማካተቱ ጉዳይ ላይ በጥንት ዘመን ምንም ዐይነት ስምምነት አልተደረገም፣ ነገር ግን አሕዛብ ወደ ቤተ ክርስቲያን ከመጡ በኋላ ይህ አሳብ መነሣት ጀመረ። ቤተ ክርስቲያን በምክራብ ውስጥ ማድረግ ያለባትን ሳታደርግ በመቀረጋ፣ ስለ ጥንታዊ የክርስቲያን ቀናና የነበረው ዕውቀት ብቸታ ነገሠበት ይላል። ሲያጠቃልልም፣ የአዋልድንና በደራሲው የማይጠቅሙትን መጻሕፍት ቀናናዊነት በሚመለከት ቀደምት ክርስቲያናውያን መረጃዎች በሙሉ አፍራሽ አመለካከት ያላቸው ናቸው» (ገጽ 436-37)።

⁹Form Eusebius, *Ecclesiastical History* 4.26.14 እውሳብዮስ በ325 ዓ.ም. የጻፈ ታላቅ የቤተ ክርስቲያን የታሪክ ሰው ነበር። ይህ (ትምህርተ ጥቅስ) ጥቅስ የተወሰደው ከራሶፕ ሌክ የተባለው ሰው *hEusebius: The Ecclesiastical History*, two vol. 5. (London) Heinemann; and Cambridge, Mass.: Harvard, 1975), 1:393 ላይ ወስዶ ከተረጉመው ላይ ነው።

¹⁰የም 14መ-አልን፣ 24መ-አልን፣ 17ንግዳንና 27ንግዳን ያካትታል።

¹¹ይህም በአዋልድ መጻሕፍት ዝርዝር ውስጥ የሚገኘውን የሰሎሞን ጥበብ የሚባለውን የሚያመለክት ሳይሆን፣ የመጽሐፈ ምሳሌ ጥቅስ መገለጫ ነው። እውሳብዮስ

መከብብ፣ ማገልጥ መታደግ፣ ኢዮብ፣ ትገቢተ ኢሳይያስ፣ ኤርምያስ፣ ዐሥራ ሁለቱ ደቂቅ ነቢያት በአንድ መጽሐፍ፣ ዳንኤል፣ ሕዝቅኤል፣ ዕዝራ ናቸው።¹²

እዚህ ላይ ሚሊቶ አሁን በእጃችን ከሚገኙት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት መካከል መጽሐፈ አስቲርን¹³ ከማስቀረቱ በስተቀር ከአዋልድ መጻሕፍት የአንዱንም ስም አለመጥቀሱ የሚያስደንቅና ልብ መባል ያለበት ጉዳይ ነው። እውሳብዮስም አርጌን የአሁኑ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቀናና (መጽሐፈ አስቲርን ጭምር የያዘውን) ትክክል መሆኑን ማረጋገጡን ጠቅሷል። አርጌን አንድም የአዋልድ መጽሐፍ ቀናናዊ መሆኑን አላረጋገጠም እንዲያውም የመቃቢያን መጻሕፍት ከቀናና መጻሕፍት¹⁴ ውጭ ስለ መሆናቸው በግልጽ ተናግሯል። በተመሳሳይ መልኩ፣ በ367 ዓ.ም. ታላቁ የኢሉክሳንድሪያ ጳጳሳና የቤተ ክርስቲያን መሪ አትናቲዎስ «ፓስካል ሌተር» የተባለውን በጸፈበት ጊዜ፣ አሁን በእጃችን ያለውን የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍትና ከአስቲር መጽሐፍ በስተቀር ሁሉንም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቀናና ዘርዘርኳል። አትናቲዎስ ከአዋልድ መጻሕፍት፣ መካከል የሰሎሞን ጥበብ፣ የሊራክ ጥበብ፣ የዲት እና ጣቢት የተባሉትን ጠቅሶ እነዚህ መጻሕፍት በርግጥ በቀናና መጻሕፍት ውስጥ አለመካተታቸውን ሲናገር፣ ነገር ግን በቅርቡ ከእነርሱ ጋር የተቀላቀሉ ክርስቲያኖችና እግዚአብሔርን መምሰል¹⁵ የሚፈልጉ ሁሉ በእነዚህ ጽሑፎች እንዲማሩ አባቶች መፍቀዳቸውን ገልጿል። የሆነ ሆኖ፣ ሌሎች የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች በርካታ የአዋልድ መጻሕፍትን እንደ መጽሐፍ ቅዱስ¹⁶ ጠቅሞታል። በእነዚህ በርካታ መጻሕፍት ውስጥ የአስተምሕሮ እና የታሪክ መፋለስ ችግር ይታያል።

በ4.22.9 ላይ የምሳሌ መጽሐፍ በጥንት ጸሐፊያን ጥበብ ተብሎ መጠራቱ የተለመደ መሆኑን ጠቅሟል።

¹²በዕብራውያን መጻሕፍትን አጣምሮ የመኖር ባህል መሠረት መጽሐፈ ዕዝራ ዕዝራንና ነህምያን አካትቷል።

¹³በአንዳንድ ምክንያቶች በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን በአንዳንድ ክፍሎች (በምዕራቡ ክፍል ሳይሆን፣ በምሥራቁ) ውስጥ የአስቲርን መጽሐፍ ቀናናዊነት በሚመለከት መጠራጠር ይታይ ነበር። ነገር ግን ይህ ዐይነቱ ጥርጥር በመጨረሻ ላይ ዕልባት አግኝቷል። የኋላ ኋላ የክርስቲያኖች አመለካከት ምንጊዜም የመጽሐፈ አስቲርን ቀናናዊነት ከሚቀበለው ከአይሁዳውያን አመለካከት ጋር ተመሳሳሪ። በርግጥ፣ አንዳንድ ረቢዎች በራሳቸው ምክንያት የመጽሐፈ አስቲርን ከቀናና ክፍል መቆጠር አይቀበሉም ነበር (Beckwith, *Canon*, pp. 288-97 በዚህ ዘራያ የተሰጠውን አሳብ ይመልከቱ።)

¹⁴እውሳብዮስ፣ *Ecclesiastical History* 6.15.2. አርጌን በ254 A.D. ሲሞት ከ12 ታናናሽ ነቢያት (አንድ አንድ መጻሕፍት ይቆጠሩ የነበሩትን) በስተቀር አሁን ያለውን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ስምን ዘርዘርኳል ነገር ግን ይህ ድርጅት ከአርጌን የ22 መጻሕፍት ዝርዝር ውስጥ እውሳብዮስ የጠቀሰው 21 ብቻ ስለ ሆነ ቢያንስ ዛሬ በእጃችን በሚገኘው ዐጭት የተሟላ አይደለም። እውሳብዮስ ራሱ የአይሁድ የታሪክ ሊቅ የነበረው የጳጳራስን አሳብ ደግሞ በመጥቀስ መጽሐፍ ቅዱስ 22 መጻሕፍትን ማካተቱን ጠቅሟል። ነገር ግን ከአርጌክስስ ዘመን በኋላ (3.10.1-5) ምንም የብሉይ ኪዳን ቀናና አለመኖሩን ስለሚገልጽ፣ ይህም የአዋልድ መጻሕፍት ሁሉ ከቀናና ውጭ መሆናቸውን የሚጠቀም ነው።

¹⁵Athanasius, Letter 39, in *Nicene and Post Nicene Fathers*, 2d ser., ed. philip Schaff and Henry Wace (Grand Rapids: Eerdmans, 1978), Vol. 4: *Athanasius*, pp. 551-52.

¹⁶Mezger, *Apocrypha*, pp. xii-xiii. ሜገዝር ከላቲን ወይም ከግሪክ የቤተ ክርስቲያን አባቶች አንዳቸውም የዕብራይስጥ ቋንቋ የሚችሉ እንዳልነበሩ ተናግሯል። Beckwith, *Canon*, pp. 386-89 አዋልድ መጻሕፍት በቀናና ውስጥ መካተት አለባቸው ብለው ከሚሟገቱ ክርስቲያን ጸሐፊያን የሚያቀርቡት ማስረጃ ብዛት መካተት የላባቸውም ብለው ከሚሟገቱት ጋር ሲነጻጸር በጣም አናሳ ነው።

ይህንኑ በሚመለከት ኢ. ጂ. ያንግ የተባለ ሰው እንዲህ በማለት የተገነዘበውን ጽፏል፡-

እነዚህ መጻሕፍት መለኮታዊ ሥረ መሠረት እንዳላቸው የሚገልጽ ምንም ምልክት የላቸውም፡፡

የጻፉት እና ጠቢቅ የተባሉት ሁለቱም መጻሕፍት በርካታ ታሪካዊ እና መልክዓ ምድራዊ ስሕተቶች የሚገኙባቸው ሲሆን፤ ቅደም ተከተል ያለ መጠበቅ ችግርም ይታይባቸዋል፡፡ እነዚህ መጻሕፍት ሐሰትና ማታለል ትክክል እንደ ሆኑ ለማመልከት አሳማኝ ምክንያት ለመስጠት ይሞክራሉ፤ ድነትን ለማግኘት በመልካም ሥራ ላይ መመርኮዝ እንደሚገባም ያስተምራሉ፡፡ መጽሐፈ ሲራክ እና የሰለ-ሞን ጥበብ ግብረግባዊነትን እንደ ቀላል ነገር ይመለከቱታል፡፡ ጥበብ የተሰኘው መጽሐፍ ዓለም የተፈጠረው ከፍጥረት በፊት በነበሩ ቀሶች እንደ ሆነ ይገልጻል (11:17)፡፡ መጽሐፈ ሲራክ ምጽዋትን መስጠት የገጠነበት ስርዐትን እንደሚያስገኝ ያስተምራል (3:30)፡፡ መጽሐፈ ባርክ እግዚአብሔር የሙታንን ጸሎት እንደሚሰማ ይናገራል (3:4)፤ በመቃቢያን መጽሐፍም ውስጥ ታሪካዊ እና መልክዓ ምድራዊ ስሕተቶች ይስተዋላሉ፡፡¹⁷

በ1546 እ.ኤ.አ. በትሬንት እስከ ተካሄደው ጉባኤ ድረስ፤ የሮም ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን አዋልድ መጻሕፍት (ከ1ኛ እና 2ኛ ኢስድራስ እንዲሁም ከምናሉ ጸሎት በስተቀር) በይፋ ቀናኛውያት አካላት መሆናቸውን አላወጀችም ነበር፡፡ የትሬንቱ ጉባኤ የተጠራው የሮማ ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ለማርቲን ሉተር ትምህርቶችና በፍጥነት በመሠራጨት ላይ ለነበረው ለፕሮቴስታንት የተሐድሶ እንቅስቃሴ ምላሽ ለመስጠት መሆኑን መገንዘብ ጉልህ ጠቀሜታ አለው፡፡ እንዲሁም አዋልድ መጻሕፍት ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን ለሙታን መጸለይ እንደሚያስፈልግ፤ ጽድቅ የሚገኘው እምነት ላይ ሥራ ሲጨመር እንጂ፤ በእምነት ብቻ እንዳልሆነ በመገለጽ የምታስተምራቸውን ትምህርቶች የሚደግፉ ዐሰቦችን ይዘዋል፡፡ አዋልድ መጻሕፍት ቀናኛውያት መሆናቸውን በማረጋገጥ፤ የሮማ ካቶሊክ ክርስቲያኖች ቤተ ክርስቲያን የሥነ ጽሑፍ ውጤቶችን ቅዱስ መጽሐፍ የማድረግ ሥልጣን አላት የሚለውን አቋም ያዘ፡፡ ፕሮቴስታንቶች ግን ቤተ ክርስቲያን አንድን ጽሑፍ መጽሐፍ ቅዱስ የማድረግ ሥልጣን የላትም፤ ነገር ግን እግዚአብሔር እንዲጻፍ ላይረገው ለራሱ ቃል ዕውቅና ትሰጣለት ይላሉ፡፡¹⁸ እነዚህ ላይ አንድ ተመሳሳይ ዐላብ እናንሣ፤ አንድ መርማሪ ፖሊስ ሐሰተኛ የብር ኖት ሐሰተኛ መሆኑን፤ እውነተኛ የብር ኖት ደግሞ እውነተኛ መሆኑን ሊያውቅ ይችላል፡፡ ነገር ግን ይህ ፖሊስ ሐሰተኛ የብር ኖት እውነተኛ እንዲሆን ወይም ብዙ ፖሊሶች ተባብረው በመወሰን ሐሰተኛ የብር ኖቶች እውነተኛ የብር ኖቶች እንዲሆኑ ማድረግ አይችሉም፡፡ እውነተኛ የብር ኖቶችን መሥራት የሚችለው ሕጋዊ የሆነ ብሔራዊ የገንዘብ ተቋም ብቻ ነው፡፡ በተመሳሳይ መልኩ፤ የራሱን እውነተኛ ቃሎች በቅዱስ መጽሐፍ ውስጥ የመጨመር ሥልጣን ያለው ወይም መጨመር የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነው፡፡

በዚህ ምክንያት አዋልድ ጽሑፎች እንደ ቅዱስ መጽሐፍ ክፍሎች ሊታዩ አይገባም፤ (1) መጻሕፍቱ ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጋር በሚመሳሰል መንገድ ሥልጣን ያላቸው ስለ መሆናቸው አይናገሩም፤ (2) እነዚህን መጻሕፍት በጻፉት

አይሁዳውያንም ዘንድ እንደ እግዚአብሔር ቃሎች አይቆጠሩም ነበር፤ (3) ኢየሱስ ወይም የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች እነዚህን መጻሕፍት እንደ እግዚአብሔር ቃል አልቆጠሯቸውም፤ (4) እንዲሁም እነዚህ መጻሕፍት ከመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ጋር የሚጣረሱ ትምህርቶችን አካተዋል፡፡ ስለዚህ እነዚህ ጽሑፎች ሰው የተናገራቸው ቃላት ብቻ እንጂ፤ እንደ መጽሐፍ ቅዱስ እስትገሩስ እግዚአብሔር እንደሌለባቸው ድምዳሜ ላይ መድረስ አለብን፡፡ እነዚህ መጻሕፍት ለታሪክ እና ለቋንቋ ጥናት ፋይዳ ይኖራቸዋል፤ እንዲሁም የበርካታ አይሁዳውያንን ጉብዝና እና እምነት በሚመለከት የብሉይ ኪዳን ዘመን ካበቃ በኋላ የተጻፉትን ጠቃሚ ታሪኮች ይዘዋል፡፡ ይሁን እንጂ፤ እንደ ብሉይ ኪዳን ቀናኛ መጻሕፍት ወይም እንደ መጽሐፍ ቅዱስ አካል ተቁጥረው ፈጽሞ ሊታዩ አይችሉም፡፡ ስለሆነም፤ በዛሬው ዘመን ክርስቲያኖች እሳቤ ወይም አኗኗር ላይ የሚሠራ ምንም ዓይነት ሥልጣን የላቸውም፡፡

ለማጠቃለልም፤ የብሉይ ኪዳን ቀናኛን በሚመለከት የዛሬ ዘመን ክርስቲያኖች አስፈላጊ የሆነ የእግዚአብሔር ቃል ተተንሶ ይሆን ወይም የእግዚአብሔር ቃል ያልሆነ ነገር ተጨምሮ ይሆን የሚል ሥጋት ሊኖራቸው አይገባም፡፡

ለ. የዐዲስ ኪዳን ቀናኛ

የዐዲስ ኪዳን ቀናኛ የተጀመረው በሐዋርያት ጽሑፎች ነው፡፡ መጽሐፍ ቅዱስ በመጀመሪያ በጽሑፍ መልኩ ሊቀርብ የቻለው፤ እግዚአብሔር ታላቅ የቤዛነት ታሪክ ጋር በተያያዘ ሁኔታ መሆኑ መታወስ ይገባዋል፡፡ ብሉይ ኪዳን የአብርሃምን መጠራት እና የዘርቹን አኗኗር፤ የግብጽ ባርነት መውጣታቸውንና በምድረ በዳ መንክራተታቸውን፤ የእግዚአብሔር ሕዝብ የከነዓንን ምድር መውረሳቸውን፤ ገንዛዊ አገዛዝ መመሥረታቸውን እንዲሁም ወደ ምርኮ መጋዛቸውንና ከምርኮ መመለሳቸውን ይዘግብናል፤ ይተረጎማልም፡፡ እነዚህ ታላላቅ የእግዚአብሔር ሥራዎች እያንዳንዳቸው የእግዚአብሔር ቃል በሆነው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እኛ በምንረዳው መልኩ ቀርበውልናል፡፡ ብሉይ ኪዳን የሚደመድመው የመሲሐን የመምጣት ተስፋ፤ በመግለጽ ነው (ሚል 3:1-4፤ 4:1-6)፡፡ በቤዛነት ታሪክ ውስጥ ቀጣዩ ደረጃ የመሲሐ መምጣት ነው፤ ስለሆነም ይህ ሁለተኛውና በቤዛነት ታሪክ ውስጥ ከሁሉም በላይ ከፍተኛ የሆነው ሁነት እስከሚፈጸም ድረስ ተጨማሪ ቅዱስ መጽሐፍ አለመጻፉ የሚያስደንቅ አይደለም፡፡

የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት የሐዋርያትን ጽሑፎች የያዙት ከዚህ የተነሣ ነው፡፡¹⁹ የኢየሱስን ቃሎች እና ሥራዎች በትክክል እንዲያስታውሱ እና ለቀጣዩ ትውልድ በትክክል ዐሳቡን ተርጉመው እንዲያስተላልፉ መንፈስ ቅዱስ በተዳሚነት ችሎታ የሰጠው ለሐዋርያት ነበር፡፡

መንፈስ ቅዱስ ይህን ጎይልና ችሎታ እንደሚሰጣቸው ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ (ከትንሣኤው በኋላ ሐዋርያት የተባሉት) በዮሐንስ 14:26 ላይ እንዲህ በማለት ቃል ገብቶላቸዋል፤ «ሐብ በሰሜ የሚልከው አጽናኙ መንፈስ ቅዱስ ግንኙ ሁሉን ነገር ያስተምራችኋል፤ እኔ የነገርኋችሁንም ሁሉ ያሳስባችኋል፡፡ በትመሳሳይ መልኩ፤ ኢየሱስ ለደቀ መዛሙርቱ እውነትን በሚገባ ይረዱ ዘንድ መንፈስ ቅዱስ ተጨማሪ መገለጦችን እንደሚሰጣቸው እንዲህ በማለት ቃል ገብቶላቸዋል፤ «የእውነት መንፈስ በመጣ ጊዜ ወደ እውነት ሁሉ ይመራችኋል፡፡ እርሱ ከራሱ አይናገርም፤ የሚሰማውን ብቻ ይናገራል፤ እንዲሁም ወደፊት ስለሚሆነው ይነግራችኋል፡፡ የእኔ ከሆነው ወስዶ

¹⁷E. J. Young, "The Canon of the Old Testament," In *Revelation and the Bible*, pp. 167-68.

¹⁸የሮም ካቶሊካዊት ቤተ ክርስቲያን እነዚህን መጻሕፍት ለማመልከት አዋልድ ከማለት ይልቅ «በሁለተኛ ጊዜ የተጨመሩ የቀናኛ መጻሕፍት» የሚለውን ሐረግ እንደምትጠቀም ማስተዋል ይገባል፡፡ ይህን ሊሉ መጻሕፍቱ ወደ ኋላ ላይ በቀናኛ መጻሕፍት ላይ መጨመራቸውን ለመገለጽ ነው፡፡

¹⁹ጥቂት የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት (የማርቆስ ወንጌል፤ የሉቃስ ወንጌል፤ ዕብራውያን እና ይሁዳ) የተጻፉት በሐዋርያት ሳይሆን፤ ከእነርሱ ጋር ቅርበት ባላቸው እና በእነርሱ በተወከሉ ሰዎች ነው፡፡ ከገጽ 56-58 የተረበውን ዐሳብ ይመልከቱ፡፡

እንድታውቁ በማድረግ ያስብረኛል» (ዮሐ 16:13:14 አ.መ.ት)። በእነዚህ ጥቅሶች ውስጥ ለደቀ መዛሙርቱ የተገባቸው የአስደናቂ ስጦታዎች ተስፋ መጽሐፍ ቅዱስንም እንዲጽፉ የሚያስችል ነው። መንፈስ ቅዱስ «ሁሉን ነገር» ያስተምራቸዋል፤ ኢየሱስ ቀደም ሲል የተናገረውን «ሁሉ» እንዲያስታውሱ ያደርጋቸዋል፤ ወደ እውነትም ሁሉ ይመራቸዋል።

በተጨማሪ፣ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሐዋርያነት ስጦታ ያላቸው ሰዎች ከብሉይ ኪዳን ነቢያት ጋር እኩል ሥልጣን እንዳላቸው፤ የእግዚአብሔርን ቃል የመናገርና የመጻፍ ሥልጣን እንዳላቸው ታይቷል። ጴጥሮስ አንባቢዎቹን፣ «በቅዱሳን ነቢያትም ቀድሞ የተባለውን ቃል በሐዋርያቶቻችሁም ያገኛችኋትን የጌታንና የመድኃኒትን ትእዛዝ እንድታስቡ በሁለቱ አያሳስባችሁ ቅን ልቡናችሁን አነቃቃለሁ» (2ኛ ጥ 3:2) በማለት ያበረታታቸዋል። ሐዋርያትን መዋሸት (ሐሥ 5:2) መንፈስ ቅዱስን ከመዋሸት (5:3) እና እግዚአብሔርን ከመዋሸት (ሐሥ 5:4) ጋር እኩል ነው።

የእግዚአብሔር ቃል እንደ ሆነ የሚታወቀውን ቃል መናገር እንደሚችሉ በተለይ በሐዋርያው ጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ በተደጋጋሚ ተናግሯል። ሐዋርያው ጳውሎስ መንፈስ ቅዱስ እንደ ገለጠለት የሚናገረው፣ «ዐይን ያላየውን፣ ጆሮ ያልሰማውን፣ የሰውም ልብ ያላሰበውን፤» የሚለውን ብቻ ሳይሆን (1ኛ ጥ 2:9)፣ ይህን መግለጥ ሲናገር በመንፈስ ቅዱስ ምሪት እንደ ሆነ እንዲህ በማለት ይገልጻል፤ «ከሰው ጥበብ በተማርነው ቃል ሳይሆን፣ ከመንፈስ በተማርነው ቃል እንናገራለን፤ መንፈሳዊ እውነትንም የምንገልጸው በመንፈሳዊ ቃል ነው» (1ኛ ጥ 2-13) (የዚህ መጽሐፍ ደራሲ ትርጉም)።²⁰

በተመሳሳይ ሁኔታ፣ ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ሰዎች ሲጽፍላቸው፣ «ማንም ነቢይ ነኝ የሚል ወይም መንፈሳዊ ስጦታ አለኝ የሚል ቢኖር፣ ይህ የጸፍሁላችሁ የጌታ ትእዛዝ መሆኑን ይወቅ» ይላል (1ኛ ጥ 14:37)። ስለዚህ ጳውሎስ ለቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን የሰጠው መመሪያ የእርሱ ብቻ ሳይሆን የጌታም ትእዛዝ መሆኑን ገልጿል። ጳውሎስ ሐዋርያ ስለ መሆኑ የሚረጋገጫ ዐሳብ ለቆሮንቶስ ሰዎች ሲጽፍ፣ «ክርስቶስ በእኔ ዐድሮ እንደሚናገር ማስረጃ በመፈለጋችሁ ነው» በማለት (2ኛ ጥ 13: 3) ይነግራቸዋል። ሌሎች ተመሳሳይ ጥቅሶች ማቅረብ ይቻላል (ለምሳሌ፣ ሮሜ 2:16፣ ገላ 1:8-9፣ 1ተሰ 2:13፣ 4:8-15፣ 5:27፣ 2ተሰ 3:6-14)።

እንግዲህ ሐዋርያት ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጋር በእውነተኝነትና በሥልጣን እኩል የሆኑ የእግዚአብሔር የራሱ ቃሎች የሆኑትን ቅዱሳት መጻሕፍት የመጻፍ ሥልጣን አላቸው ማለት ነው። ይህንንም የሚያደርጉት ቃሉን ለመመዝገብ፣ ለመተርጎም እንዲሁም የክርስቶስን ሕይወት፣ ሞት እና ትንሣኤ የሚመለከቱ ታላላቅ እውነቶችን ከአማኞች ሕይወት ጋር ለማዛመድ ነው።

ስለዚህ በዐዲስ ኪዳን ዘመን ከተጻፉት ጽሑፎች እንዳንደቹ ከብሉይ ኪዳን የቀኖና መጻሕፍት ጋር እኩል ሆነው መቀመጣቸው አያስደንቅም። ለዚህም በምሳሌነት የቀረቡ ሁለት ማስረጃዎችን እንመለከታለን። በ2ኛ ጥ 3:16 ላይ ጴጥሮስ ሊያሳይ የፈለገው፣ ጳውሎስ የጻፋቸው መልእክቶች መኖራቸውን ብቻ ሳይሆን፣ መልእክቶቹን ሁሉ ከሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት ጋር እኩል አድርጎ

ለመቀጠር መፍቀዱን ጭምር ነው። ጴጥሮስ እንዲህ በማለት ይናገራል፤ «እርሱ ስለ እነዚህ ነገሮች በመልእክቶቹ ሁሉ ጽፎአል። በመልእክቶቹም ውስጥ በተላላ ለመረዳት የሚያዳግቱ ነገሮች አሉ። ዕውቀት የጉደላቸውና ጽናት የሌላቸው ሰዎች ሌሎችን ቅዱሳት መጻሕፍት እንደሚያጣምሙ፣ እነዚህንም ደግሞ ለገዛ ጥፋታቸው ያጣምማሉ» (2ኛ ጥ 3:15-16)። እነዚህ ጋ «ትዱሳት መጻሕፍት» ተብሎ የተተረጎመው የግሪክ ቃል "graphe" የሚለው ሲሆን፣ በዐዲስ ኪዳን ውስጥ 51 ጊዜ ተጠቅሷል። በሁሉም ቦታ ብሉይ ኪዳንን ያመለክታል። በዚህ ምክንያት «ትዱስ መጽሐፍ» የሚለው ቃል ለዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች ለየት ያለ ቃል ከመሆኑም በላይ፣ በቅዱሳት መጻሕፍት ቀኖና ውስጥ ለተካተቱት የእግዚአብሔር ቃሎች ብቻ ጥቅም ላይ የዋለ ነው። በዚህ ጥቅስ ላይ ግን ጴጥሮስ የጳውሎስን መልእክቶች ከሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት ማለትም ከብሉይ ኪዳን ቅዱሳት መጻሕፍት ጋር ይመድባቸዋል። ስለዚህ የጳውሎስ ጽሑፎች በጴጥሮስ አይታ «የእግዚአብሔር ቃል» የሚለውን ስያሜ ማግኘትና በቅዱሳት መጻሕፍት ቀኖና ውስጥ መካተት እንደሚገባቸው ተቈጥረዋል።

ሁለተኛው ማስረጃ በጢሞቴዎስ 5:17-18 ላይ ይገኛል። ጳውሎስ እንዲህ ይላል፤ «ቤተ ክርስቲያንን በሚገባ የሚያስተዳድር፣ ይልቁንም በመሰበከና በማስተማር የሚተጉ ሽማግሌዎች ዕጥፍ ክብር ይገባቸዋል፤ መጽሐፍም፣ 'እያበራየ ያለውን በራ አፉን አትሰር'፤ ደግሞም፣ 'ለሠራተኛ ደመወዙ ይገባዋል'፤ ይላልና። የመጀመሪያው ጥቅስ የተወሰደው ከዘጸግም 25:4 ሲሆን፣ ሁለተኛው፣ «ለሠራተኛ ደመወዙ ይገባዋል» የሚለው ግን በየተኛውም የብሉይ ኪዳን ክፍል ውስጥ አይገኝም። ይሁን እንጂ፣ በሉቃስ 10:7 ላይ (በግሪኩ ቅጂ በተመሳሳይ ዐይነት ቃል ተቀምጧል)። ስለዚህ እነዚህ ላይ ጳውሎስ የሉቃስን ወንጌል እንደ ክፍል ወሰደ፣ «የእግዚአብሔር ቃል» ብሎ መጥቀሱን በግልጽ እንመለከታለን።²¹ ያም የቅዱሳት መጻሕፍት ቀኖና አካል ሆኖ መፎጠሩን ያሳያል።²² በ2ኛ ጥ 3:16 እና በጢሞ 5:17-18 በሁለቱም ምዝገቦች ውስጥ የዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች የቅዱሳት መጻሕፍት ቀኖና ክፍል መሆናቸው ተቀባይነትን ያገኘው በቤተ ክርስቲያን ጅሚራ ላይ መሆኑን እንረዳለን።

ሐዋርያት በሐዋርያነት ሥልጣናቸው ምክንያት የመጽሐፍ ቅዱስ አካል የሆኑትን ቅዱሳት መጻሕፍት የመጻፍ ሥልጣን ስለ ነበራቸው፣ በጽሑፍ የቀረቡ እውነተኛ የሐዋርያት ትምህርቶች በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የቅዱስ መጽሐፍ ቀኖናዊ አካል በመሆን ተቀባይነት ነበራቸው። የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍትን ጸሐፊዎች በሚመለከት የጥንቷን ቤተ ክርስቲያን አስተያየት ለመደገፍ የቀረበውን ምክንያት ከተቀበልን።²³ በቀጥታ በሐዋርያት የተጻፉ በመሆናቸው አብዛኞቻቸው የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት በቀኖና መጻሕፍት ዝርዝር

²⁰ይህ የእኔ የ1ኛ ጥ 2:13 የመጨረሻ ሐረግ ትርጉም ነው። See Wayne Grudem, "Scripture's Self-Attestation," in *Scripture and Truth*, ed D. A. Carson and John Woodbridge (Grand Rapids: Zondervan, 1983) p. 365 n. 61። ነገር ግን ይህ ትርጉም ለዋናው ነጥብ፤ ይኸውም ጳውሎስ ከመንፈስ ቅዱስ እንደ ተማረው ለሚናገረው ቃል፣ ወሳኝ አይደለም። ሁለተኛው የጥቅሱ ክፍል ትርጉም ምንም ይሁን ምን፣ ዋናው ሐሳብ በመጀመሪያ የጥቅሱ ክፍል ተረጋግጧል።

²¹እንዳንድ ሰዎች ጳውሎስ ሉቃስ በወንጌሉ የጻፈውን ከመጥቀስ ይልቅ ኢየሱስ ከተናገራቸው በቃል ከተላለፉ ቃላት ጠቅሶ ሊሆን ይችላል የሚለውን ሐሳብ ይቃወሙ ይሆናል፤ ቃሉ በግሪኩ «ግራፊ» በዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች አጠቃቀም ምንጊዜም የሚያመለክቱት በጽሑፍ መልኩ ያሉትን ብቻ ስለ ሆነና ጳውሎስ ደግሞ ከሉቃስ ጋር የቅርብ ጓደኛ እስከ ሆነ ድረስ የሉቃስን ወንጌል ጠቅሶ ሊሆን ስለሚችል፣ ጳውሎስ ማንኛውንም በቃል የተላለፈ ትምህርት «ትዱስ መጽሐፍ» ብሎ ጠራው ብሎ ማሰብ ያስቸግራል።

²²ሉቃስ ሐዋርያ አልነበረም፤ ወንጌሉ ግን ከሐዋርያት ጽሑፍ ጋር እኩል ሥልጣን ተሰጥቶታል። በግልጽ መረዳት እንደሚቻለው ይህ ሊሆን የቻለው ሉቃስ ከሐዋርያት ጋር በተለይም ከጳውሎስ ጋር የቅርብ ግንኙነት ስለ ነበረው፣ ወንጌሉ በሐዋርያት ስለ እውነተኝነቱ የተመሰረተ በመሆኑም ነው።

²³የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎችን በተመለከተ የተነገሩትን አፈ ታሪካዊ አስተያየቶች ለመከላከል Donald Guthrie, *New Testament Introduction* (Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1970) ይመልከቱ።

ውስጥ እናገኛቸዋለን። ይህም ዝርዝር የማቴዎስንና፤ የዮሐንስን ወንጌላት፤ ከሮሜ ጀምሮ እስከ ፊልሞና ድረስ ያሉትን የጳውሎስ መልእክቶች፤ የደዕቆብን መልእክት፤²⁴ 1ኛ እና 2ኛ ኢፕሮስ፤ 1ኛ፤ 2ኛ እና 3ኛ ዮሐንስን፤ እና ራእይን ያካትታል።

ይህ አካሄድ በሐዋርያት ያልተጻፉትን ዐምስቱን መጻሕፍት ማለትም ማርቆስን፤ ሉቃስን፤ የሐዋርያት ሥራን፤ ዕብራውያንን እና ይሁዳን ያስቀራቸዋል። እነዚህ መጻሕፍት በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን እንደ ቅዱስ መጽሐፍ ክፍል ወደ መቄጠር የመጡበትን ታሪካዊ ሂደት በዝርዝር መረዳት አስቸጋሪ ነው። ነገር ግን የማርቆስ ወንጌል፤ የሉቃስ ወንጌል እና የሐዋርያት ሥራ ዕውቅና ያገኙት በጣም ቀደም ብሎ ነው። ይህ ሊሆን የቻለው ምናልባት ማርቆስ ከሐዋርያው ኢፕሮስ ጋር ሉቃስ (የሉቃስ ወንጌልና የሐዋርያት ሥራ ጸሐፊ) ደግሞ ከሐዋርያው ጳውሎስ ጋር የቅርብ ግንኙነት ስለ ነበራቸው ነው። በተመሳሳይ መልኩ፤ የይሁዳ መልእክት ጸሐፊ ከደዕቆብ (ይሁዳ I ይመልከቱ) ጋር ከነበረው ግንኙነት አኳያ እና የኢየሱስም ወንድም²⁵ ስለ ነበረ መልእክቱ ግልጽ ተቀባይነትን አግኝቷል።

በቤተ ክርስቲያን ያሉ ብዙዎች የዕብራውያንን መልእክት ተናግረው መቀበልን በተመለከተ ከፍተኛ ግፊት ያደረጉት ከጳውሎስ ጸሐፊነት ጋር በማያያዝ ነው። ነገር ግን ከጥንት ጀምሮ ሌሎች ደግሞ የተለያዩ አመለካከቶችን መሠረት በማድረግ ጳውሎስ ይህን መጽሐፍ አልጸፈም በማለት የተቃውሞ ዐሳቦችን ያቀርባሉ። በ254 ዓ.ም. አካባቢ የሞተው እርጌን የተባለው የቤተ ክርስቲያን አባት የዕብራውያንን ጸሐፊ ሚመለከት የተለያዩ አስተያየቶችን ጠቅሶ እንዲህ በማለት ያጠቃልላል፤ «ነገር ግን ይህን መልእክት በትክክል ማን እንደ ጻፈው የሚያውቀው እግዚአብሔር ብቻ ነው።» ስለዚህ የዕብራውያን መልእክት ተናግረው ተቀባይነትን ያገኘው የመጽሐፉ ጸሐፊ መሆኑን በመሉ ጳውሎስ መሆኑን በማመን አይደለም። ከዚህ ይልቅ፤ ከሰው እንጻር ጸሐፊው ማንም ይሁን ማን፤ የመልእክቱ የአጻጻፍ ብቃት፤ ጸሐፊው እግዚአብሔር ራሱ እንደ ሆነ በዚህ ዘመን ያሉ አማኞችን እያሳመነ በመሄድ ላይ እንዳለ ሁሉ፤ የጥንቷን ቤተ ክርስቲያን አገባብያንም አሳምኖአቸው መሆን አለበት። የክርስቶስ ግርማዊ ክብር በዕብራውያን መልእክት ገጾች ውስጥ በደማቁ ስለሚያንጸባርቅ ይህን መጽሐፍ ከልቡ የሚያነብ ማንም አማኝ መጽሐፉ በተናገረው ውስጥ ስለ መገኘቱ ጥያቄ ሊያቀርብ አይችልም።

ይህም ወደ ቀናና ማእከላዊ ጥያቄ ይመራል። እንደ መጽሐፍ በተናገረው ውስጥ እንዲካተት በመለከታዊ ደራሲ መጻፉ መሆኑ በመሉ አስፈላጊ ነው። የመጽሐፉ ቃላት በሰው በኩል የተጻፉ የእግዚአብሔር ቃል ከሆኑ እና የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን በሐዋርያት አመራር መጽሐፉን እንደ ቅዱስ መጽሐፍ ክፍል ቁጥራ ካቆየችው፤ ያ መጽሐፍ በተናገረው ውስጥ ይካተታል። ነገር ግን የመጽሐፉ ቃላት የእግዚአብሔር ቃል ካልሆኑ፤ መጽሐፉ በተናገረው ውስጥ አይካተትም። መጽሐፉ የተጻፈው በሐዋርያት ነው? የሚለው ጥያቄ በጣም አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ክርስቶስ ቃሉን በመሉ መለከታዊ ሥልጣን እንዲጽፉ ችሉታ

²⁴በ1ኛ 15:7 እና በገላ 1:19 ላይ ደዕቆብ እንደ ሐዋርያ የሚቁጠር ይመስላል። እንዲሁም በሐሥ 12:17፤ 15:13፤ 21:18፤ በገላ 2:9-12 ላይ ሐዋርያት የተገባ ሥራን ሊያከናውን ይታያል። በዚህ መጽሐፍ፤ 2ኛ ቅጽ ላይ በምዕራፍ 47 ውስጥ በጉዳዩ ላይ የተጻፈውን ማጣቀሻ ይመልከቱ።

²⁵የይሁዳን መልእክት ከቀናና መጽሐፍት አንዱ አድርጎ የመቀበሉ ጉዳይ ብዙ አወዛግሏል፤ ምክንያቱም ቀናናዊ ካልሆነው ከ1 መጽሐፈ ሄኖክ ላይ የተወሰደ ጥቅስ በማካተቱ ነው።

²⁶የእርጌን አባባል በአውሳብዮስ Ecclesiastical History, 6.25.14 መጽሐፍ ውስጥ ተጠቅሷል።

የሰጠው በተዳሚነት ለሐዋርያት ነው። ጽሑፉ በእንደ ሐዋርያ መጻፉ ከታወቀ፤ መሉ በመሉ መለከታዊ ሥልጣን እንዳለው ወዲያውኑ ይረጋገጣል።²⁷ በመሆኑም፤ ሐዋርያት የቅዱስ መጽሐፍ ክፍል ሆነው እንዲቁዩ ያስተማሯቸውን ጽሑፎች የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ወዲያውኑ ተቀብላቸዋለች።

ነገር ግን በሐዋርያት በተጥታ ያልተጻፉ የዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች መሠረታቸው፤ ክርስቶስ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ቃሉን እንዲጽፉ ችሉታ የሰጣቸው ሌሎች ሰዎች እንደ ነበሩ ያሳያል። እነዚህ ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ምራት አማካይነት የእግዚአብሔር የራሱ የሆኑትን ቃላት እና በመጽሐፍ ቅዱስ የተናገሩ ክፍል ውስጥ የሚካተቱትን እንዲጽፉ አድርገዋል። በእነዚህ ሁኔታዎች የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የትኞቹ ጽሑፎች የእግዚአብሔርን ቃል ባሕርይ እንደ ያዙ ወይም እንደ ነበራቸው የመለየት ሥራ ነበራት።

እንዳንዶቹ መጻሕፍት (ለምሳሌ፡- የማርቆስ ወንጌል፤ የሉቃስ ወንጌል፤ የሐዋርያት ሥራ፡- ምናልባትም ዕብራውያንና ይሁዳ) መሉ በመሉ መለከታዊ ሥልጣን ያላቸው መሆኑን ለማረጋገጥ ቤተ ክርስቲያን በሕይወት የነበሩ ሐዋርያትን የግል ምስክርነት አግኝታለች። ለምሳሌ፤ ጳውሎስ የሉቃስ ወንጌል እና የሐዋርያት ሥራ የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸውን ሲያረጋግጥ፤ ኢፕሮስ ደግሞ እርሱ የሰበከውን ወንጌል ዐሳብ በመያዙ ለማርቆስ ወንጌል መስክሮአል። በሌላ ሁኔታ፤ እና በእንዳንድ መልክ ምድራዊ ስፍራዎች ቤተ ክርስቲያን የእግዚአብሔር የራሱን ድምዕ በእነዚህ ጽሑፎች ውስጥ በሰፈረው ዐሳብ ሲናገር በመስማት መወሰን መቻል ነበረባት። በእነዚህ ሁኔታዎች የመጽሐፍቱ ቃላት ክርስቲያኖች ሲያባባሉ የእግዚአብሔር ቃላት ስለ መሆናቸው ራሳቸው ይመስክራሉ፤ የዕብራውያንን መልእክት ብንመለከት እንዲህ ዐይነት ምስክርነት አለው።

የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የዕብራውያንን መልእክትና ሌሎች በተጥታ በሐዋርያት ያልተጻፉ መጻሕፍትን የእግዚአብሔር የራሱ ቃላት እንደ ሆኑ አድርጎ መቀበል መቻሏ ሊያስደንቅን አይገባም። ኢየሱስ «በጉቼ ድምዳን ይሰማላ» (ዮሐንስ 10:27) ብሎ አልነበረም? ስለዚህ የተለያዩ ምክንያቶችን በማተናጀት ይኸውም የሐዋርያትን ምስክርነት፤ ከሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት ጋር ያላቸውን ስምምነት እና በአብዛኛዎቹ አማኞች ዘንድ ቃላቱ የእግዚአብሔር አስትንፋስ እንዳለባቸው የሚሰጠውን አስተያየት በመጨበጥ በርግጥ ጽሑፉ በሰዎች አማካይነት የተጻፈ የእግዚአብሔር ቃል እንደ ሆነና በተናገረ መጻሕፍት ውስጥ መካተት እንዳለበት መወሰን፤ ለጥንቷ ቤተ

²⁷በርግጥ፤ ሐዋርያት የጻፏቸው የሸተጣሽተጥ ዝርዝሮች እና ዕቃ የገዘባቸው ደረሰኞች በመሉ ቅዱስ ቃላት ናቸው ማለት አይደለም። እዚህ ላይ ያነሳነው ዐሳብ ሐዋርያት እንደ ሐዋርያነታቸው የሚጠበቅባቸውን በሚፈጽሙበት ጊዜ፤ ለቤተ ክርስቲያን እና ለግለሰቦች ሐዋርያዊ መመሪያዎች በሚሰጡበት ጊዜ የተጻፉትን ነገሮች የሚመለከት ነው። ለምሳሌ፤ ጢሞቴዎስን ወይም ፊልሞናን መጥቀስ ይቻላል።

በሕይወት የነበሩትም ሐዋርያት ራሳቸው የትኞቹ ጽሑፎች በቤተ ክርስቲያን ተጠብቀው መቁየትና በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እንደ ቅዱስ መጽሐፍ ማገልገል እንዳለባቸው ለአብያተ ክርስቲያናት መመሪያ ስጥተው ይሆናል (ቁላ 4:16፤ 2ተስ 3:14፤ 2ኛ 3:16)። በግልጽ እንደሚታየው መሉ በመሉ መለከታዊ ሥልጣን እያላቸው ነገር ግን ቤተ ክርስቲያን እንደ ቅዱስ መጽሐፍ ጠብቃ እንድታናገር ሐዋርያት ውሳኔ ያልሰጡባቸውም መጻሕፍት ነበሩ። ከእነርሱም መካከል ጳውሎስ ሰቆርትዮስ ሰዎች የጻፈውን ቀዳሚ መልእክት (1ኛ 5:9 ይመ) የመሳሰሉት ይገኙበታል። በተጨማሪም፤ ሐዋርያት መለከታዊ ሥልጣን የነበራቸው እጅግ ብዙ ትምህርቶችን በቃል አስተምረዋል (2ተስ 2:15 ይመ)። ነገር ግን እነዚህ ትምህርቶች በጽሑፍ አልተቀመጡም፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍልም ተደርገው ተጠብቀው እንዲቁዩ አልተደረገም። ስለዚህ፤ እንደገና ጽሑፍ በተናገረ ዝርዝር ውስጥ ለማስገባት፤ በሐዋርያ ከመጻፉ በተጨማሪ በሐዋርያት አመራር ሰዊነት በቤተ ክርስቲያን ተጠብቆ መቁየቱን ማረጋገጥ አስፈላጊ ነበር።

ክርስቲያን የማይቻል ነገር ተደርጎ ሊታሰብ አይገባም ወይም ጽሑፎቹ በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የተለያዩ ቦታዎች በሚሠራጩበት ጊዜ ቤተ ክርስቲያን ለብዙ ዘመን በዚህ ሂደት መጠቀሚያ ከእነዚያ የእግዚአብሔር እስተንፋስ አለባቸው ከተባሉት ጽሑፎች አንዱንም ሳታስቀር፤ የእግዚአብሔር ቃል ያልሆነትን ደግሞ አንዱንም ሳትጨምር በመጨረሻ ላይ ሙሉ በሙሉ ትክክለኛ ወደ ሆነው ላይ መምጣት መቻሏ አጠራጣሪ ተደርጎ መታየት የለበትም።²⁴

በ367 ዓ.ም. የተጻፈው የአትናቴዎስ 39ኛ የፋሲካ ደብዳቤ ዛሬ በእጃችን የሚገኙትን 27 የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ዝርዝር በትክክል ይሟላ። በምሥራቁ የሜዲትራኒያን ዓለም ውስጥ ባሉት አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ ተቀባይነት ያገኘው የእነዚህ መጻሕፍት ዝርዝር ነው። ከሆላሳ ዓመታት በኋላ በ397 ዓ.ም. የካርቴጅ ጉባኤ ከሜዲትራኒያን በስተ ምዕራብ የነበሩትን አብያተ ክርስቲያናት በመወከል ከሜዲትራኒያን በስተ ምሥራቅ ከነበሩት አብያተ ክርስቲያናት ጋር በእነዚያው የቅዱሳት መጻሕፍት ዝርዝር ላይ ተስማምቷል። ዛሬ በእጃችን የሚገኘው የመጨረሻ ቀኖና እነዚህን የመጀመሪያዎቹን መጻሕፍት ዝርዝር የያዘ ነው።

በቀኖናው ላይ የሚጨመሩ ሌሎች ጽሑፎችን መጠበቅ ይገባናል? የዕብራውያን መጽሐፍ የመጀመሪያው ዐረፍተ ነገር ይህን ጥያቄ ከትክክለኛው የታሪክ አይታ አንጻር ያስቀምጠዋል። ይህም ከቤዛነት ታሪክ አይታ አኒያ ሲሆን፤ እንዲህ ይላል፤ «እግዚአብሔር ከጥንት ጀምሮ በተለያዩ ጊዜና በልዩ ልዩ መንገድ በነቢያት በኩል ለአባቶቻችን ተናግሮ፤ በዚህ መጨረሻ ዘመን ግን ሁሉን ወራሽ ባደረገውና ዓለማትን በፈጠረበት በልጁ ለእኛ ተናገረን» (ዕብ 1:1-2)።

በጥንት ጊዜ በነቢያት አስቀድሞ የመነገሩ እና በኋለኛው ጊዜ እግዚአብሔር በልጁ መናገሩን አነጻጽረን ስንመለከተው፤ እግዚአብሔር በልጁ መናገሩ ለሰው ልጆች የንግግር ማጠቃለያ፤ እንዲሁም በዚህ በቤዛነት ታሪክ ዘመን ውስጥ የእርሱ መገለጥ ለሰው ልጆች የመጨረሻው እና ታላቁ መሆኑን ያሳስባል። በልጁ አማካይነት የተሰጠው መገለጥ ልዩ የሆነ ታላቅነት ያለውና በብሉይ ኪዳን ከነበረው ከማናቸውም ዐይነት መገለጥ እጅግ በጣም የላቀ መሆኑ በዕብራውያን መልእክት ምዕራፍ 1 እና 2 ላይ በተደጋጋሚ አጽንዖት ተሰጥቶበታል። እነዚህ እውነታዎች በሙሉ እግዚአብሔር በክርስቶስ የሰጠው መገለጥ ማብቂያ እንዳለውና አንድ ጊዜ ከተጠናቀቀ ደግሞ ሌላ የሚጠበቅ እንደሌለ የሚያመለክቱ ናቸው።

ሆኖም፤ በክርስቶስ አማካይነት ስለ ተሰጠው ስለዚህ መገለጥ የምንማረው ከየት ነው? የዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች ስለ ክርስቶስ የቤዛነት ሥራ የመጨረሻ፤ ሥልጣናዊ የሆነውን እንዲሁም የተሟላ ሐሳብ የያዘውን ግንዛቤ ይሰጡናል። ሐዋርያት እና የቅርብ ጓደኞቻቸው የክርስቶስን ቃላትና ሥራዎች የገለጹት ሙሉ በሙሉ መለኮታዊ ሥልጣኑን በመጠበቅ ጭምር ነው። በዚህ ግንኙያት የዐዲስ ኪዳን ሐዋርያት እንዲሁም ከእነርሱ ጋር ቅርብ የነበራቸውና ሥልጣን የተሰጣቸው የጓደኞቻቸው ጽሑፎች አንዱ ከተጠናቀቁ፤ ሌላ ከእነዚህ ጋር የሚመጣጠን መለኮታዊ ሥልጣን ያለውና የሚጨመር መጽሐፍ የለም። ስለ ክርስቶስ ሕይወት፤ ሞት እና ትንሣኤ እንዲሁም በሁሉም ዘመናት ውስጥ ለሚኖሩ አማኞች የሚሰጠው ትርጉም ምን እንደ ሆነ እግዚአብሔር እንድናውቅ የሚፈልጋቸው ነገሮች የመጨረሻ መረጃ ሁሉ በጽሑፍ መልክ አለን። ይህ ለሰው ልጆች ከእግዚአብሔር የተሰጠ ከሁሉም የላቀ መገለጥ ስለ ሆነ፤ ይህ አንድ ጊዜ ከተጠናቀቀ ሌላ የሚጠበቅ ነገር አይኖርም። ከዐዲስ ኪዳን ዘመን በኋላ ሌሎች ጽሑፎችን በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ መጨመር እንደማይገባቸው ዕብ

²⁴በዚህ ስፍራ በበርካታ የጥንት ቅዱስ መጽሐፍ ኮፒዎች ላይ እስከ ዛሬ ድረስ በአያንዳንዱ ቃል እና ሐረግ የሚታዩትን ልዩነቶች በሚመለከት ትንታኔ አልሰጥም። ይህ ጥያቄ በምዕራፍ 5 በገጽ 93-95 ላይ ተጻፈዋል።

11:1-2 የሚያሳየን ከዚህ የተነሣ ነው፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና አሁን ተዘግቷል።

በዮሐንስ ራእይ 22:18-19 ላይ ከዚህ ጋር የሚመሳሰል እንደዚህ የሚል ሐሳብ እናገኛለን፤

«የዚህን መጽሐፍ የትንቢት ቃል የሚሰማውን ሁሉ አስጠነቅቃለሁ፤ ማንም በዚህ ቃል ላይ አንዳች ቢጨምር፤ እግዚአብሔር በዚህ መጽሐፍ የተጻፉትን መቅሠፍቶች ይጨምርበታል፤ ማንም በዚህ የትንቢት መጽሐፍ ከተጻፈው ቃል አንዳች ቢያገድል እግዚአብሔር በዚህ መጽሐፍ ከተጻፉት ከሕይወት ዛፍና ከቅድስቲቱ ከተማ ዕድሉን ያገድልበታል» (ራእይ 22:18-19 አ.መ.ት)።

እነዚህ ጥቅሶች በቀዳሚነት የሚናገሩት በግልጽ እንደሚታየው የዮሐንስ ራእይን መጽሐፍ በሚመለከት ነው። ምክንያቱም የዮሐንስ ጽሑፉን፤ «የዚህ መጽሐፍ የትንቢት ቃል» በማለት በዚህ ምዕራፍ ቍጥር 7 እና 10 ላይ ይናገራል (ሙሉው መጽሐፍም በራእ 1:3 ላይ ትንቢት ተብሏል)። በተጨማሪ፤ «በዚህ መጽሐፍ ከተጻፉት ከሕይወት ዛፍና ከቅድስቲቱ ከተማ» በማለት የተገለጹት ሐረጎች የዮሐንስ ራእይን መጽሐፍ የሚያመለክቱ ናቸው።

የሆነው ሆኖ፤ ይህ ዐረፍተ ነገር በራእይ መጽሐፍ የመጨረሻው ምዕራፍ ላይ መጠቀሱ እና ራእዩ የዮሐንስ ራሱ የዐዲስ ኪዳን የመጨረሻ መጽሐፍ መሆኑ በአጋጣሚ አይደለም። በርግጥ፤ የዮሐንስ ራእይ በቀኖና መጻሕፍት ዝርዝር ውስጥ መጻፍ ያለበት በመጨረሻ ነው። የቀኖና መጻሕፍትን ከማሰባሰብ ጋር በተያያዘ ብዙ መጻሕፍት አሁን በሚገኙበት ቅደም ተከተል መቀመጣቸው መጠነኛ ጠቀሜታ ሊኖረው ይችላል። ነገር ግን እራት ዘፍጥረት ስለ ፍጥረት ስለሚነግረን የመጀመሪያ ሆኖ መጻፍ እንዳለበት ሁሉ፤ ራእዩ የዮሐንስም የሚያተኩረው በወደፊቱና በእግዚአብሔር ዐዲስ ፍጥረት ላይ በመሆኑ የመጨረሻውን ስፍራ መያዙ አስፈላጊ ይሆናል። በራእዩ የዮሐንስ የተገለጹት ሁነቶች በታሪክ ቅደም ተከተል በተቀሩት የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ውስጥ ከተጠቀሱት ሁነቶች ቀጥለው የሚመጡ ስለ ሆኑ፤ ራእዩ የዮሐንስ አሁን ባለበት ቦታ መሆን እንደሚያስፈልገው ያሳያል። ስለዚህም በዮሐንስ ራእይ መጨረሻ ላይ በተለይ ጠንክር ተደርጎ የተሰጠው ማስጠንቀቂያ ከራእዩ የዮሐንስ በተጨማሪ በሁለተኛ ደረጃ ሌሎችንም ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ የሚመለከት እድርገን መረዳታችን አግባብነት የሌለው አይደለም። መጻፍ በሚገባው በዚህ ቦታ መጻፉ ማስጠንቀቂያው ለሁሉም የቀኖና መጻሕፍት ትክክለኛና ተገቢ መደምደሚያ እንዲሆን ያደርገዋል። በእነዚያ ጥቅሶች በውስጥ ታዋቂነት ከተገለጸው ከዕብራውያን 1:1-2 እና ከቤዛነት ታሪክ አይታ በተጨማሪ ይህ በስፋት በሌሎችም ላይ ተግባራዊ የሚሆነው በራእይ 22:18-19 ላይ የተጠቀሰው ሐሳብ አሁን በእጃችን ከሚገኙት ውጭ ሌላ የቀኖና መጻሕፍትን መጠበቅ እንደማይገባን ያሳስበናል።

ታዲያ አሁን በእጃችን የሚገኙት የቀኖና መጻሕፍት ትክክለኛ ስለ መሆናቸው ጭን እናውቃለን? ጥያቄው በሁለት የተለያዩ መንገዶች ሊመለስ ይችላል። አንደኛ፤ በዚህ ጉዳይ መተማመኛ መሠረት ማድረግ የሚገባን ምንድን ነው የሚለው ሲሆን፤ መልሱም እምነታችንን ሙሉ በሙሉ መጣል ያለብን በእግዚአብሔር ታማኝነት ላይ ነው የሚል ይሆናል። እግዚአብሔር ሕዝቡን እንደሚወድ እናውቃለን። የእግዚአብሔር ሕዝብ የሕይወቱ መመሪያ የሚያደርገው የእርሱ ቃል ይኖረው ዘንድ እጅግ በጣም አስፈላጊ ነው፤ ምክንያቱም ቃሎቹ ሕይወታችን ናቸው (ዘጸ 32:47፤ ማቴ 4:4)።

ቃሎቹ በዚህ ዓለም ውስጥ ከሚገኙ ከማናቸውም ነገሮች ይልቅ እጅግ የከበሩና እጅግ የሚያስፈልጉን ናቸው። እግዚአብሔር አባቶችን ታሪክን ሁሉ የሚቁጣጠር መሆኑንም እናውቃለን። እንዲሁም እግዚአብሔር የሚያታልለን

ወይም የማይታወቅ ወይም ለእኛ እጅግ በጣም የሚያስፈልገንን ነገር የሚደብቅ ዐይነት አባት አይደለም።

በራሕይ 22:18-19 ላይ በእግዚአብሔር ቃላት ላይ በሚጨምሩ ወይም በሚቀንሱ ሰዎች ላይ የሚመጣው ቅጣት ዘግኝነት በሌላ በኩል የእግዚአብሔር ሕዝብ ትክክለኛ ቀኖና ያለው መሆኑ ምን ያህል አስፈላጊ እንደ ሆነ ያረጋግጣል። እነዚህ ቅጣቶች ዘላለማዊ ፍርዶች ስለ ሆኑ ከእነርሱ የከፋ ምንም ዐይነት ቅጣት ሊኖር አይችልም። ይህም እግዚአብሔር ራሱ የተጨመረ ወይም የተቀነሰ የሌለበት ትክክለኛ አስተንፋስ እግዚአብሔር ያለበት አንድ ቅዱስ መጽሐፍ እንዲኖረን ዘፍተኛ ዋጋ የሚሰጠው ጉዳይ መሆኑን ያሳያል። በዚህ አውነት መሠረት፣ ታሪክን ሁሉ የሚቋጣጠረው እግዚአብሔር አባታችን ቤተ ክርስቲያኑ ላለፉት ሁለት ሺሕ ዓመታት ያህል እርሱ ዘፍተኛ ዋጋ የሚሰጠው እና ለመንፈሳዊ ሕይወታችን እጅግ በጣም አስፈላጊ የሆነው ነገር እንዳይኖራት ፈቅዷል ብለን ማመናችን ትክክል ነው።²⁹

የቀኖና መጽሐፍትን ጠብቆ የማኖርና በትክክለኛ ቅደም ተከተል የማስቀመጡ ተግባር በአማኞች ዘንድ መታየት ያለበት፣ እግዚአብሔር ሕዝቡን ከተቤዝበት ታላቅ ሥራ ቀጣይ የሆነው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ዘፍል ተደርጎ ሳይሆን፣ ራሱ ዋነኛው የቤዛነት ታሪክ ዘፍል ሆኖ ነው። እግዚአብሔር በፍጥረት ሥራ ላይ፣ ሕዝቡን አስራሔልን በሚጠራበት ጊዜ እንዲሁም በክርስቶስ ሕይወት፣ ሞት እና ትንሣኤ ላይ፣ በሐዋርያት የመጀመሪያ ሥራዎችና ጽሑፎች ላይ እንደ ሠራ ሁሉ፣ በቤተ ክርስቲያን ዘመን ሁሉ ለሕዝቡ ጥቅም ቅዱሳት መጻሕፍትን ጠብቆ በማቋየት እና በአንድ ላይ በማሰባሰብ ተግባርም ላይ ሠርቷል። እንግዲህ በመጨረሻ፣ አሁን ያለንን ቀኖና ትክክለኛነት በሚመለከት ልቦ መሰሉ የምንሆነው በእግዚአብሔር ታማኝነት ላይ ነው።

ትክክለኛ የቀኖና መጽሐፍት እንዳለን በምን እናውቃለን ለሚለው ጥያቄ ሁለተኛው መልስ ትንሽ ለየት ባለ መንገድ ቀርቧል። ምናልባት እኛ በእጃችን ያሉትን የቀኖና መጽሐፍት ትክክለኛነት ለማመንና በተጠቀምንበት መንገድ ላይ ለማትከራ እንመኛለን። በዚህ ሂደት ውስጥ ሁለት ምክንያቶች ጉልሕ አስተዋፅኦ አላቸው፤ እነርሱም መጽሐፍ ቅዱስን በራሳችን በምናነብበት ጊዜ የመንፈስ ቅዱስ የማስረዳት ሥራ እና ለግንዛቤ የሚረዳን ታሪካዊ መረጃ ናቸው።

መጽሐፍ ቅዱስን ስናነብ በውስጡ ያሉት መጽሐፍት በሙሉ ከእግዚአብሔር የመጡ እና ለእኛ የተላኩ የእርሱ ቃላት መሆናቸውን የሚያስገነዝቡን መንፈስ ቅዱስ ነው። ሌላ ማንኛውም መጽሐፍ ሊያደርግ በማይችለው ሁኔታ ቅዱሳት መጽሐፍትን ሊያነቡ እግዚአብሔር ሊሰጣቸው እንደ ተናገራቸው በዘመናት ሁሉ የነበሩ ክርስቲያኖች ምስክር ናቸው። ከቀን ወደ ቀን፣ ከዓመት ወደ ዓመት ክርስቲያኖች የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላቶችን የትኛውም

²⁹በመሠረቱ ይህ ሲባል፣ ገልባጪ የቱንም ያህል ቸልተኛ ቢሆን በእያንዳንዱ ቅጂ ውስጥ ያሉትን ቃላት ሁሉ እግዚአብሔር በጸጋው መጠበቅ ይገባል ወይም እግዚአብሔር በታምራዊ መንገድ ለእያንዳንዱ አማኝ ወዲያውኑ መጽሐፍ ቅዱስን መስጠት አለበት የሚል የማይሆንን አስተሳሰብ ለማረጋገጥ አይደለም። ይሁን እንጂ፣ ይህ እግዚአብሔር ለልጆቹ የሚያደርገው አስተማማኝ ጥበቃ፣ በክርስቲያናዊ አስተምሕሮ ወይም ሥነ ምግባር ላይ የተረጋገጠ ልዩነት የሚፈጥሩ ምንጣቦች እንዳይኖሩ ስላደረገ፣ ለእግዚአብሔር ምስጋና እንድናቀርብ ምክንያት ይሆናል። ስለዚህ ቃሉ በትክክል ከዘመን ወደ ዘመን ተላልፏል፤ ተጠብቋልም። የሆነ ሆኖ እስከ ዛሬ ድረስ ባሉት የተለያዩ ጥንታዊ ያመጽሐፍ ቅዱስ ቅጂዎች ውስጥ በርካታ የሚለያዩ ቃላት መኖራቸውን በግልጽ ለንገር ይገባል። እነዚህ «አማራጭ ትርጉም» ተብለው ይጠራሉ። እስከ ዛሬ ድረስ ባሉት የቀኖና መጽሐፍት ውስጥ የሚታዩ አማራጭ ትርጉሞችን በሚመለከት በምዕራፍ 5፣ ከገጽ 93-95 ላይ አሳብ ተለጥቷል።

ዐይነት ጽሑፍ ሊናገር በማይችልበት ሁኔታ እግዚአብሔር በሥልጣን፣ በሳይልና በሚያሳምን ሁኔታ በርግጥ ለእነርሱ የሚናገርባቸው ሆነው አግኝተዋቸዋል። የእግዚአብሔር ቃል በእውነት፣ «ሕያውና፣ የሚሠራ ነውና በሁለት በኩል ስለት ካለው ሰይፍ ሁሉ ይልቅ ስለታም ነው፤ ነፍስንና መንፈስን፣ ጅማትንና ትልጥምን እስኪለያይ ድረስ ዘልቆ ይወጋል፤ የልብንም ሐሳብና ምኞት ይመረምራል» ይላል (ዕብ 4:12)።

ይሁንና፣ አሁን ያለውን የቀኖና መጽሐፍ ትክክለኛነት የተረዳንበትን ሂደት የተቀበልነው በታሪካዊ መረጃዎችም በመታገዝ ነው። ከላይ እንደ ተገልጸው በርግጥ ቀኖናን የማሰባሰብ ሥራ በቤዛነት ታሪክ ውስጥ እግዚአብሔር ካከናወናቸው ዐበይት ተግባራት አንዱ ከሆነ፣ በዚህ ዘመን ያሉ ክርስቲያኖች በቀኖና መጽሐፍት ላይ ሌላ ለመጨመር ወይም ካለው ለመቀነስ መድፈር አይገባቸውም፤ ምክንያቱም ሂደቱ ከረጅም ጊዜ በፊት ተጠናቋል። ነገር ግን የቀኖና መጽሐፍት በተሰበሰቡባቸው ጊዜያት በነበሩት ታሪካዊ ሁኔታዎች ዘረያ ጥልቅ ምርምር ማድረጉ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ያደረገችው ውሳኔ ትክክለኛ ለመሆኑ ያለንን እምነት ለማረጋገጥ ይረዳናል። ከእነዚህ መካከል ጥቂቶቹ ታሪካዊ መረጃዎች ቀደም ባሉት ገጾች ውስጥ ተጠቅሰዋል። ለተለያዩ መደቦች መረጃዎች ቀርበዋል።³⁰

ይሁን እንጂ፣ አንድ ተጨማሪ ታሪካዊ መረጃ መጠቀስ አለበት። ዛሬ በቀኖና መጽሐፍት ላይ መጨመር አለባቸው የሚባሉ አሳማኝ ጽሑፎች ወይም አሁን ባሉት የቀኖና መጽሐፍት በማናቸውም ላይ የሚሰነዘሩ ጠንካራ ተቃውሞዎች የሉም። በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን የነበሩ አንዳንድ ሰዎች በቀኖና ውስጥ እንዲካተቱ ከሚፈልጓቸው ጽሑፎች መካከል በዚህ ዘመን ያሉ ወንጌላውያን አማኞች በቀኖና ውስጥ እንዲካተቱ የሚፈልጉት አንድም መጽሐፍ የሰም ብሎ መናገሩ አስተዋይነት ነው። አንዳንድ የጥንት ጽሑፍያን በሐዋርያት እና በእነርሱ መካከል፣ በሐዋርያት ጽሑፎችና በእነርሱ ጽሑፎች መካከል በጣም ግልጽ የሆነ ልዩነት መኖሩን ገልጸዋል። ለምሳሌ፣ እግናጢየስ በ110 ዓ.ም. «እኔ እንደ ጴጥሮስና እንደ ጳውሎስ አላዘዛችሁም፤ እነርሱ ሐዋርያት ናቸው፤ እኔ ግን አማኝ ነኝ፤ እነርሱ ነጻ ናቸው፤ እኔ ግን እስካሁንም ድረስ ባሪያ ነኝ» Ignatius, *To the Romans*, 43, በ 1 Clement 42:1, 44:1-2 [A.D. 95], Ignatius, *To the Magnesians*, 7:1, 13:1-2፤ ወዘተ. . . ስለ ሐዋርያት ከተሰጠው አመለካከት ጋር ያነጻጽሩ።

በዚያን ዘመን እንዳንድ ሰዎች በቀኖና መጽሐፍት ላይ መጨመር ይገባቸዋል ያሏቸው መጽሐፍት ከተቀሩት የቀኖና መጽሐፍት እንኳ መሠረታዊ አስተምህሮ ጋር የሚቃረኑ ትምህርቶችን ይዘዋል። ለምሳሌ፣ የኤርመስ «ሕረኛ» የተባለው መጽሐፍ «ንስሐ የመግባት አስፈላጊነት» እና ቢያንስ አንድ ጊዜ ከጥምቀት በኋላ የንጢአት ይቅርታ ማግኘት እንደሚቻል . . . ያስተምራል። ጸሐፊው ከኢርሰቶስ ተሠግሞ በፊት መንፈስ ቅዱስን እና የእግዚአብሔርን ልጅ

³⁰በዚህ የትምህርት ዘርፍ በቅርቡ በጣም ጠቃሚ ጥናት የቀረበው David Dunbar ነው። "The Biblical Canon." In *Hermeneutics, Authority, and Canon*, ed. D. A. Carson and John Woodbridge (Grand Rapids: Zondervan, 1986), ገጽ 295-360። በተጨማሪም ለማመጣት በርካታ ዓመታት ከቀኖና አንጻር ለሚነሡ ጥያቄዎች አሳብ የሚሰጡ እጅግ በጣም ጥሩ ብቃት ያላቸው ሦስት የቅርብ ጊዜ መጽሐፍት አሉ። Roger Beckwith, *The Old Testament Canon of the New Testament Church and Its Background in Early Judaism* (London: SPCK, 1985, and Grand Rapids: Eerdmans, 1986); Bruce Metzger, *The Canon of the New Testament: Its Origin, Development, and Significance* (Oxford: Clarendon; New York: Oxford University Press, 1977); and F. F. Bruce, *The Canon of Scripture* (Downers Grove, Ill.: Intervarsity Press, 1988)።

አንድ የሚያደርግ እንዲሁም ሥላሴ የተከሰተው የክርስቶስ ስብእና ወደ ሰማይ ከተወሰደ በኋላ ነው የሚል ይመስላል (Oxford Dictionary of the Christian Church, p. 641)።

የተማሰ ወንጌል፤ በአንዳንዶች ዘንድ ለጊዜው እንደ ቀኖና ሲታይ ቢቆይም፤ ጽሑፉ የሚያመደመው በሚከተለው አሳፋሪ አረፍተ ነገር ነው (JC. 114)።

ስምዎን ጴጥሮስ እንዲሁ አላቸው፤ «ሐቶች ለሕይወት የተገቡ ስልሆኑ ማርያም ከእኛ ትላይ» ኢየሱስ እንዲሁ አለ፤ «እኔ አመራታለሁ፤ እናንተን ወንዶችን የምትመስል ሕያው መንፈስ እንድትሆን ወንድ አደርጋታለሁ። ራሷን ወንድ የምታደርግ ሴት ሁሉ ወደ መንግሥተ ሰማይ ትገባለች።»¹

በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን በተኖና ውስጥ እንዲካተቱ የታሰቡትና አሁንም የሚገኙት ሆነዶች ከላይ ከተገለጹት ጽሑፎች ጋር በሚመሳሰል መልኩ የተኖናን መመዘኛ የማያሟሉ ወይም ከእውነተኛው ትምህርት ያፈነገጡ አንዳንድ አስተምህሮዎችን ስለሚጨምሩ በተኖና ውስጥ የመግባት ብቃት የላቸውም።²

በሌላ በኩል፤ በአሁኑ ጊዜ በተኖና መጻሕፍት በማናቸውም ላይ የሚነግ ጠንካራ ተቃውሞ የለም። በሁሉም አብያተ ክርስቲያናት ሂቀባይነት እስኪያገኙ ድረስ በተኖና ውስጥ ለመካተት ያዘገመ አንዳንድ የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍትን (2ጴጥሮስ፤ 2 እና 3 ዮሐንስ) በተመለከተ የነበረው ማትማማት መንግሥት መጻሕፍት መጀመሪያውን በሰፋት አለመሠራጨታቸው እንዲሁም ሁሉም የዐዲስ ኪዳን መጻሕፍት በቤተ ክርስቲያን አማካይነት ሙሉ ዕውቅና እግኝተው መሠራጨት የጀመሩት ዘግየት ብሎ በመሆኑ ነው። ማርቲን ሉተር በያዕቆብ መጽሐፍ ቀኖናዊነት ላይ የነበረው ጥርጣሬ እርሱ ከሚያምንበት አስተምህሮ ጋር የሚያወዛግብ ሐሳብ በመያዙ እንደ ሆነ ግልጽ ነው። ነገር ግን ይህ ጥርጣሬ በርግጥ አስፈላጊ አልነበረም። ከጳውሎስ ትምህርት ጋር በግልጽ

¹ይህ ሰነድ የተጻፈው በሐዋርያው ቶማስ እያደለም። በአሁኑ ጊዜ የሚሰጠው ምሁራዊ አስተያየት እንደሚመለከተው ሰነዱን የጻፈው በሁለተኛው ክፍል ዘመን የነበረና በተማሰ ስም የተጠቀመ ያልታወቀ ጽሑፍ ነው።

²እዚህ ላይ «ዲዳክ» "Didache" ተብሎ ስለሚጠራው የጽሑፍ ዐይነት ጥቂት ነገር መናገር ተገቢ ነው። ይህ ሰነድ በቤተ ክርስቲያን የጥንት ታሪክ ውስጥ በተኖና ውስጥ እንዲካተት ባይታሰብም፤ ብዙ ምሁራን ሰነዱ ከሁሉም ቀድሞ የተጻፈ ነው ይላሉ። አንዳንዶች ባይሆንም ከጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት እንደ ከዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች ጋር እኩል ሥልጣን እንዳለው አድርገው ይጠቅሱታል። መጽሐፉ ለመጀመሪያ ጊዜ የተገኘው በ1875 ዘንግ በታንቲናፕላ ቤተ መጻሕፍት ውስጥ ነው። የተጻፈበት ጊዜ ግን በአንደኛው ወይም በሁለተኛው ክፍል ዘመን ሊሆን ይችላል። ይሁን እንጂ፤ ይህ ጽሑፍ በብዙ ነጥቦች ላይ በዐዲስ ኪዳን ትእዛዛት ላይ ይጨምራል ወይም ይታረናል። ለምሳሌ፤ ክርስቲያኖች መባቸውን (ምጽዋታቸውን) ለማን እንደሚሰጡት እስኪያውቁ ድረስ በእጃቸው ጨብጠው እንዲያቁዩ ተነግሯቸዋል (1:6)፤ ለጣዖታት የሚቀርቡ ምግቦች ተከልክለዋል (6:3)፤ ሰዎች ከመጠመቃቸው በፊት እንዲጸሙ ይጠበቅባቸዋል እንዲሁም ጥምቀት መፈጸም ያለበት በወራጅ ውሃ መሆን እንዳለበት ተነግሯቸዋል (7:1-4)፤ ጸም በረቡዕ እና በዐርብ ቀናት እንጂ በስኞ እና በሐሙስ ቀናት መጸም ተከልክሏል (8:1)፤ ክርስቲያኖች የጌታን ጸሎት በቀን ሦስት ጊዜ እንዲጸልዩ ታዘዘዋል (8:3)፤ ያልተጠመቀ ሰው የጌታ ራት እንዳይወስድ ይከለክላል፤ እንዲሁም በዐዲስ ኪዳን የማይታወቁ ጸሎቶች በጌታ ራት ላይ ጌታን ለማመስገን በሚረዳ መንገድ ቀርበዋል (9:1-5)፤ ሐዋርያት ከሁለት ቀን በላይ በአንድ ከተማ ውስጥ እንዳይቆዩ ይከለክላል (11:5)፤ ነገር ግን ጳውሎስ እንደ ዓመት ተከልክለው በቆሮንቶስ እና ሦስት ዓመት በኤፌሶን መቆየቱን ልብ ይበሉ፤ በመንፈስ የሚናገሩ ነበሩት ሊፈላጉ ወይም ሊመረመሩ አይችሉም (11:7)፤ ይህ አሳብ ከ1ቆሮ 14:29 እና 1ተሰ 5:20-21 ጋር ይጋጻጻል፤ ደንክንት በመጨረሻው ጊዜ ፍጹምነትን ይፈልጋል (16:2)። ይህ ባልታወቀ ደራሲ የተጻፈው መጽሐፍ የጥንታ ቤተ ክርስቲያን በምታስተምራቸው ትምህርቶች ምግባሮች ብዙም አስተማማኝ መመሪያ አልነበረም።

የሚታረን የሚመስለው አስተምህሮ በተላላ መፍትሔ የሚያገኘው፤ ያዕቆብ የተጠቀመባቸው ሦስት ተልፍ ታላት ማለት መጽደት፤ እምነት እና ሥራ ከጳውሎስ መረዳት በተለየ መንገድ እንደ ተረቡ ከተረዱ ብቻ ነው።³

በእዚህ በአሁኑ ጊዜ ላሉት የተኖና መጻሕፍት ትክክለኛነት ታሪካዊ ማረጋገጫዎች አሉ። ይሁን እንጂ፤ ከየትኛውም ታሪካዊ ምርመራ ጋር በተያያዘ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን መለኮታዊ ሥልጣን ወይም በሰው እእምሮ ብቻ ለተጻፉት አንዳንድ ጽሑፎች ቤተ ክርስቲያናዊ ሥልጣን የመስጠት ግልጽነት እንዳልነበራት መታወቅ አለበት። ነገር ግን፤ የእርሷ ግላሬነት ቀደም ሲል በመለኮታዊ ደራሲ ለመጻፋቸው አላማኝ የሆኑትን ጽሑፎች መቀበል ነበር። ይህ የሆነበት ምክንያት የተኖና ከፍተኛው መስፈርት ከሰበአዊ ጽሑፊ ወይም ከቤተ ክርስቲያን የሚሰጥ ዕውቅና ሳይሆን፤ ከመለኮታዊ ደራሲ የሚሰጥ መሆኑ ነው።

ለምሳሌ፤ ሌሎች የጳውሎስ መልእክቶች በገኙ፤ በዚህ ነጥብ ላይ አንድ ሰው ምን ማድረግ ይገባል የሚል መለምታዊ ጥያቄ ሊያቀርብ ይችላል። በቅዱሳን መጻሕፍት ውስጥ እናነትታቸዋለን? ይህ ጥያቄ ሁለት እርስ በርስ የሚጋጩ ዕለባዊን አሰጣጥ በመያዙ አስቸጋሪ ጥያቄ ነው። በአንድ በኩል፤ እጅግ ብዙ አማኞች ይህ በርግጥ ሐዋርያዊ ተልእኮውን ለመፈጸም የጻፈው እውነተኛ የጳውሎስ መልእክት መሆኑ ካሳመናቸው፤ የጳውሎስ ሐዋርያዊ ሥልጣን ጽሑፉ የእግዚአብሔር የራሱ ቃል (እንዲሁም የጳውሎስ) ስለ መሆኑ ምስትና ይሰጣል፤ ስለዚህ ጽሑፉ ከተቀሩት ቅዱሳን መጻሕፍት ጋር ይስማማል። ነገር ግን ጽሑፉ በተኖና መጽሐፍ ውስጥ አለመገኘቱ የሚያመለክተው፤ ቤተ ክርስቲያን ይህን መጽሐፍ ከተኖና መጻሕፍት መካከል እንደ አንዱ አድርጋ ጠብቃ እንድታኖር ሐዋርያት አለመፈለጋቸውን ነው። በተጨማሪም፤ እንደዚህ ያለው መለምታዊ ጥያቄ የሚያውቀው መለምታዊ ነው መባል አለበት። ለ1900 ዓመታት ያህል ጠናቶ የቆየውን ጽሑፍ በትክክል በጳውሎስ የተጻፈ መጽሐፍ ለመሆኑ ቤተ ክርስቲያንን የሚያሳምን ታሪካዊ መረጃ ማግኘት አስቸጋሪ ይሆናል፤ እንዲሁም ለ1900 ዓመታት ያህል ሕዝቡን በታማኝነት የጠበቀው ለዓላዊው እምነቶችን በእጥሰ ስር በክርስቶስ ራሱን በገለጠባቸው የመጨረሻ መንገዶች አንዱ የሆነውና ለሕዝቡ የሚጠቀመውን ጽሑፍ እንዳያገኙ ፈቅዷል ብሎ ማመን የበለጠ አስቸጋሪ ነው። እነዚህ ግምቶች በሙሉ ማንኛውም እንዲህ ዐይነት የተኖና ጽሑፍ ወደፊት የመገኘቱን ዕድል በከፍተኛ ደረጃ አጠራጣሪ ያደርጉታል። እንደዚህ ያለው መለምታዊ ጥያቄ በጉዳይ ላይ በርግጥ ጠበቅ አድርገን እንድንገፋበት አያስችለንም።

ለማጠቃለል፤ በአሁኑ ቀኖናችን ውስጥ መኖር የማይገባቸው መጻሕፍት አሉ? መልስ የሉም ነው። እኛ ለ2000 ዓመታት ያህል ሕዝቡን የእርሱ ባልሆነው ቃል እንዲመሩ ባለደረገው በእግዚአብሔር በአባታችን ታማኝነት ጸንተን በእነዚህ ቅዱሳን መጻሕፍት ላይ እምነታችንን ልንጥል እንችላለን። በታሪካዊ ጥናት የሚገኝ መረጃ እንዲሁም መንፈስ ቅዱስ በእጃችን ከሚገኙት ክስድሳ ስድስት የተኖና መጻሕፍት አንዱን ስናነብ፤ በተለየ መንገድ የእግዚአብሔርን ድምፅ እንድንሰማ ሊያደርገን፤ እምነታችን ትክክል መሆኑን በተደጋጋሚም ሊያረጋግጥልን እናገኘዋለን።

³R. V. G. Tasker. *The General Epistle of James*. TNTC (London) Tyndale Press. 1956). pp. 67-71 ይመልከቱ። ለተር የያዕቆብን መጽሐፍ በእርሱ የጀርመንኛ ዐዲስ ኪዳን ትርጉም መጨረሻ ላይ ቢያስተምጠውም እንኳ፤ ከተኖና አላወጣውም እንዲሁም እንደ ሥልጣናዊ ቃል የያዕቆብን መጽሐፍ ጥቅሶች በክፍል በጽሑፎቹ ውስጥ ጠቅሷል (Douglas Moo. *The Letter of James*. TNTC (Leicester and Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press. 1985). p. 18; እምነትና ሥራ በያዕቆብ ውስጥ ገጽ 100-117 ይመልከቱ።

በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ መካተት ሲገባቸው ያልተካተቱ መጻሕፍት ይኖሩ ይሆን? መልሱ የሉም የሚል መሆን አለበት። እስከ ዛሬ ከታወቁት መንፈሳውያን ጽሑፎች መካከል በአስተምህሮታዊ ይዘታቸው ከሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት ጋር ባላቸው ስምምነት እንዲሁም ሥልጣን ያላቸው ለመሆናቸው ጽሑፎቹ ለራሳቸው በሚሰጡት ማረጋገጫና ሌሎች ስለ እነርሱ በሚሰጡት ምስክርነት ሲመዘኑ፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር በቅርበት ሊወዳደር የሚችል አንድም መጽሐፍ የለም። አሁንም በድጋሚ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያለው ታማኝነት እርሱን ለመታዘዝ እና በእርሱ ለመታመን ማወቅ እንደሚያስፈልገን ከሚያስበው ከቃሉ እግዚአብሔር አንድም ነገር እንዳልተቀረበን ያረጋግጥናል። አሁን ያለው የቅዱስ መጽሐፍ ቀኖና በትክክል እግዚአብሔር በዚሁ መልኩ እንዲሆን የፈለገውና ክርስቶስ ዳግመኛ አስዘመጣ ድረስ የሚቀይሩ ነው።

ከግል ሕይወት ጋር ለማዘመድ የሚጠቅሙ ጥያቄዎች

1. የትኞቹ የእግዚአብሔር ቃል እንደ ሆኑና የትኞቹ የእግዚአብሔር ቃል እንዳልሆኑ ማወቅ ለክርስቲያናዊ ሕይወትህ አስፈላጊ የሚሆነው ለምንድን ነው? በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ዘመናት በሙሉ በመንፈሳዊ ጽሑፎች መካከል የተሠራጨትን የእርሱን ቃል መፈለግ ቢገባህ፤ ከእግዚአብሔር ጋር ያለህ ግንኙነት ምን ያህል ልዩነት ይኖረው ነበር? የእግዚአብሔር ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብቻ ሳይሆን ቤተ ክርስቲያን በዘመኑ በደነገገችቸው ሕገጋት ውስጥ ቢገኝ ኖር፤ ክርስቲያናዊ ሕይወትህ ከአሁኑ ምን ያህል ይለይ ነበር?
2. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሚገኙት መካከል ቀኖናዊነቱን የምትጠራጠረው መጽሐፍ አለ? እንደ ያ እንድታስቡ ያነሣህ ምንድን ነው? ለዚህ ጥያቄ መፍትሔ ለመፈለግ ምን መደረግ አለበት?
3. ሞርሞኖች፣ የይሖዋ ምስክሮች እና የሌሎች ትምህርታት ኑፋቱ አባላት አሁንም ከእግዚአብሔር የሚሰጡ ዐዳዲስ መገለጦችን ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር እኩል ሥልጣናዊ ቃል እንደ ሆኑ አድርገው ይመለከቷቸዋል። የእነርሱ ዐሳብ ትክክል ያለመሆኑን ለማስረዳት ምን ዐይነት ምክንያቶች ማቅረብ ትችላህ? በተግባር ሲታይ እነዚህ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስ ከእነዚህ ዐዳዲስ መገለጦች ጋር እኩል ሥልጣን አለው ብለው ያምናሉ?
4. ከብሉይ ኪዳን አዋልድ መጻሕፍት ክፍሎች እስካሁን አንብቦህ የማታውቅ ከሆነ፤ ምናልባት እንዳንድ ክፍሎችን ማንብብ ትፈልግ ይሆናል። እነዚህን ጽሑፎች ከመጽሐፍ ቅዱስ እኩል ትታመንባቸዋለህ? እነዚህ ጽሑፎች የሚያሳድሩብህን አዎንታዊ ተጽዕኖ መጽሐፍ ቅዱስ በውስጥህ ከሚያሳድረው አዎንታዊ ተጽዕኖ ጋር አነጻጽር። ተመሳሳይ ንጽጽር ምናልባትም የዐዲስ ኪዳን አዋልድ ስብስብ ከሚባሉት ጽሑፎች ወይም ከሞርሞን መጽሐፍ ወይም ከቁርዓን ጋር ልታደርግ ትፈልግ ይሆናል። እነዚህ መጻሕፍት በሕይወትህ ላይ የሚያሳድሩት መንፈሳዊ

ተጽዕኖ አዎንታዊ ነው ወይስ አሉታዊ? መጽሐፍ ቅዱስ በሕይወትህ ካስገኘው መንፈሳዊ ውጤት ጋር የሚወዳደረው እንዴት ነው?

ልዩ ቃላት

አዋልድ	ኪዳን
ሐዋርያ	እስትንፋሱ-እግዚአብሔር
ቀኖና	የቤዛነት ታሪክ
ቀኖናዊ	ስለ ራሱ ማረጋገጫ የሚለጥ

ዋቢ መጻሕፍት

ስለዚህ ዋቢ መጻሕፍት ማብራሪያ በምዕራፍ 1 ገጽ 32 ላይ የቀረበውን የዋቢ መጻሕፍት ማስታወሻ ይመልከቱ። የተሟላ የዋቢ መጻሕፍት መረጃ በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ቅጽ ላይ ይገኛል።

«የሌሎች ሥራዎች» በሚለው በዚህ ምዕራፍ የዋቢ መጻሕፍት ክፍል ውስጥ ቀኖናን በሚመለከት ታሪካዊ መረጃዎችን ለመመርመር ካላቸው ጠቀሜታ እንጂ ከወንጌላውያን አማኞች ወጣ ያለ አመለካከት ባላቸው ሰዎች የተጻፉ ጽሑፎችን አካትቷል።

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ውስጥ የሚገኙ ክፍሎች

1. Anglican (Episcopalian)

1882-92	Litton 10-18
1930	Thomas 101-15
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)

1875-76	Pope, 1:193-230
1941	Wiley, 1:185-214
1983	Carter, 1:291-94
3. Baptist

1907	Strong, 145-72; 236-40
1976-83	Henry, 2:69-76; 4:405-75
1987-94	Lewis/Demarest, 1:147-48
4. Dispensational

1947	Chafer, 1:95-102; 124-28
1949	Thiessen, 50-61
1986	Ryrie, 105-9
5. Lutheran

1917-24	Pieper, 1:330-48
---------	------------------
6. Reformed (or Presbyterian)

1862	Heppe, 12-21; 28-31
1871-73	Hodge 1:152-53
1887-1921	Warfield, IAB, 411-18
1889	Shedd, 1:134-41
1938	Berkhof, 116-43
1962	Buswell, 1:193-98

³⁴በቅርብ ጊዜ የተሠራ ጥሩ ትርጉም *The Oxford Annotated Apocrypha* (RSV), ed. Bruce M. Metzger (New York: Oxford University Press, 1965) ነው። ከዐዲስ ኪዳን ዘመን ጀምሮ «የዐዲስ ኪዳን አዋልድ» የሚባል ሌላ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ያልሆነ ስብስብ አለ። (ቀጣዩን ማስታወሻ ይመልከቱ)፤ እነዚህ ግን በብዙዎች ዘንድ የሚነበቡ አይደሉም። ሰዎች ስለ አዋልድ መጻሕፍት ሲናገሩ ተጨማሪ መግለጫ አስከፊነት ድረስ የሚያመለክቱት የብሉይ ኪዳን አዋልድ ብቻ ነው።

³⁵E. Hennecke, *New Testament Apocrypha*, ed. W. Schneemelcher; English trans. ed. R. MCL. Wilson (2 Vols: SCM Press, 1965). በይበልጥ ወግ አጥባቂ የሆነ ሌላ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ጽሑፍ «ጥንት የቤተ ክርስቲያን አባቶች» በተባሉት የሥነ ጽሑፍ ስብስቦች ውስጥ እንደሚገኝ ልዝ መባል ይገባል። ጥሩ ትርጉም Kirsopp Lake, trans.

The Apostolic Fathers, Loeb Classical Library (2 Vols. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1912, 1913) ሲሆን፤ ነገር ግን ሌሎች ጠቃሚ ትርጉሞችም አሉ።

በርም ካቶሊካውያን በልታዊ ነገረ መለኮት ውስጥ የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
1955 Ott (no explicit treatment)
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
1980 McBrien, 1:50-62; 201-43, 2:817-42

ሌሎች ማጣቀሻዎች

- Beckwith, R. T. "Canon of the Old Testament." In *IBD*, 1:235-38.
- Beckwith, Roger. *The Old Testament Canon of The New Testament Church and Its Background in Early Judaism*. Grand Rapids: Eerdmans, 1985.
- Birdsall, J. N. "Apocrypha." In *IBD*, 1:75-77.
- _____. "Canon of the New Testament." In *IBD*, 1240-45.
- Bruce, F. F. *The Canon of Scripture*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1988.
- Carson, D. A., and John D. Woodbridge, eds. *Hermeneutics, Authority, and Canon*. Grand Rapids: Zondervan, 1986.
- Dunbar, David G. "The Biblical Canon." In *Hermeneutics, Authority, and Canon*. Ed by D. A. Carson and John Woodbridge. Grand Rapids: Zondervan, 1986.
- Green, William Henry. *General Introduction to the Old Testament: The Canon*. New York: Scribners, 1898.
- Harris, R. Laird "Chronicles and the Canon in New Testament Times." *JETS*. Vol. 33, no. 1 (March 1990): 75-84.
- _____. *Inspiration and Canonicity of the Bible: An Historical and Exegetical Study*. Grand Rapids: Zondervan, 1989.
- Kline, Meredith G. *The Structure of Biblical Authority*. Grand Rapids: Eerdmans, 1972.
- Leiman, S. Z. *The Canonization of Hebrew Scripture: The Talmudic and Midrashic Evidence*. Hamden, Conn.: Arcion, 1976.
- McRay, J. R. "Bible, Canon of" In *EDT*, pp. 140-41.
- Metzger, Bruce M. *The Canon of the New Testament: Its Origin, Development, and Significance*. Oxford: Clarendon, and New York: Oxford University Press, 1987.
- Packer, J. I. "Scripture." *NDT*, 627-31.
- Ridderbos, Herman N. *Redemptive History and the New Testament Scriptures*. Formerly, *The Authority of the New Testament Scriptures*. 2d rev. Trans. by H. D. Jongste. Rev. by Richard B. Gaffin, Jr Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1988.
- Westcott, Brooke Foss. *The Bible in the Church: A Popular Account of the Collection and Reception of the Holy Scriptures in the Christian Churches*. First ed. with alterations. London: Macmillan, 1901.
- Zahn, Theodor. *Geschichte des Neutestamentlichen Kanons*. 2 vols. Erlangen: Deichert, 1888-90. Reprint ed., Hildesheim and New York: Olms, 1975.

በቃል የሚጠና ጥቅስ

«እግዚአብሔር ከጥንት ጀምሮ በተለያዩ ጊዜና በልዩ ልዩ መንገድ በነቢያት በኩል ለአባቶቻችን ተናግሮ፤ በዚህ መጨረሻ ዘመን ግን ሁሉን ወራሽ ባደረገውና ዓለማትን በፈጠረበት በልጁ ለእኛ ተናገረን» (ዕብ 1:1-2)።

ማገራት

«በሥጋ የተገለጸው የእግዚአብሔር ቃል ሆይ»

አንተ ሰማያዊው የሆነ ጥበብ ሆይ፤
ያልተለወጠህ፤ ጨርሶ የማትለወጥ እውነት ሆይ፤
በጨለማው ሰማያትን የምታበራልኝ ከላይ፤
ከከበረው ፊት ስለሚመጣው ጸዳል እናመሰግናለን፤
ለመንገዳችን ብርሃን የሚያበራልን ከዘመን እስከ ዘመን።

ቤተ ክርስቲያን ከሰማያዊ ውድ ጌታዋ መለኮታዊ ስጦታ ተቀብላ፤
እሁንም ብርሃኗ ያበራል በምድር ዙሪያ ጠቅላላ።
ወርቃማ ማጎደር፤ ዕንቁ የሆነ እውነት ማከማቻ፤
ከሰማይ የወረደው ሕያው ቃል እርሱም ክርስቶስ የማይገኝለት አይቻል።

በእግዚአብሔር ሰራዊት ፊት ቃሉ እንደ ባንዲራ ተወለደ፤
ጨለማ የዋጠው ዓለም እንደገና በብርሃን ታጀበ።
በሕይወት የባሕር ሞገድ የምትመራን እንደ ኮምፓስ፤
ጭጋግ፤ ዐለቶች አሸዋውም ጭምር ወዳንተ የሚመሩ አ ጌታችን ክርስቶስ።

ውድ አዳኞችን ሆይ፤ ቤተ ክርስቲያንን ንጹሕ የወርቅ አምቼል አድርጋት፤
እውነተኛ ብርሃንን እንደ ጥንቱ ዘመን እንድታበራ ለዓለም ሁሉ ለመንግሥታት።
ከመንገዳቸው እንዳይወጡ የጽዮን ተጓዦችን ምራቸው፤
ደመናው፤ ጨለማው ዐልፎ አንተን ፊት ለፊት እስከሚያዩ በዐይናቸው።
በዩሊያም ዋልሻም ሃው፤ 1867

አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት፡- (1) ሥልጣን

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን በምን እናውቃለን?

ከዚህ ቀደም ብለን በተመለከተው ምዕራፍ ውስጥ ዐላማችን የትኞቹ ጽሑፎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል እንደ ሆኑና የትኞቹ ደግሞ እንዳልሆኑ መወሰን ነበር። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚካተቱ ጽሑፎችን እንድ ጊዜ ከወሰንን በኋላ፤ ቀጣይ ርምጃችን መጽሐፍ ቅዱስ ምን ይመስላል የሚለውን መጠየቅ ነው። መሰሉው መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ራሱ ምን ያስተምረናል?

መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ራሱ የሚያስተምረን ትምህርቶች በአራት ዋና ዋና ባሕርያት ሊመደቡ ይችላሉ። እነርሱም፡- (1) የመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን፤ (2) የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት፤ (3) የመጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊነት፤ እና (4) የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ናቸው።

የመጀመሪያውን የባሕርይ መግለጫ በሚመለከት፤ አብዛኞቹ ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱስ በበርካታ ርዕሰ ጉዳዮች በእኛ ላይ ሥልጣን እንዳለው ይስማማሉ። ይሁን እንጂ፤ መጽሐፍ ቅዱስ በእኛ ላይ ሥልጣን ያለው በትክክል በየትኞቹ ርዕሰ ጉዳዮች ላይ ነው? መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ የሚነገረው ነገር እውነት መሆኑን እንዴት ልጥምን ቻልን? በዚህ ምዕራፍ ውስጥ የተነሱ ጥያቄዎች እነዚህ ናቸው።

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

የመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን ማለት፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙት ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት ስለ ሆኑ፤ ከእነዚህ ቃላት ማናቸውንም አለማመን ወይም አለመታዘዝ፤ እግዚአብሔርን አለማመን ወይም እርሱን አለመታዘዝ ማለት ነው።

የዚህን ፍቺ የተለያዩ ክፍላት ከዚህ ቀጥሎ በጥልቀት እንመለከታቸዋለን።

ሀ. በመጽሐፍ ቅዱስ የሚገኙት ቃላት ሁሉ የእግዚአብሔር ቃላት ናቸው።

1. መጽሐፍ ቅዱስ በይገባኛል ስለ ራሱ የሚናገረው ይህ ነው። ሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት (በሰዎች የተጻፉትም ጭምር) ስለ መሆናቸው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተደጋጋሚ ተነግሯል። በብሉይ ኪዳን ይህ አሳብ «እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» ተብሎ በብዛት በተጠቀሰው የመግቢያ ሐረግ በተደጋጋሚ ታይቷል። በብሉይ ኪዳን ዘመን፤ ይህ ሐረግ አንድ ንጉሥ ለሚገዛቸው ሰዎች ላወጣው ማንም ሳይቃወምና ለምን ብሎ ሳይጠይቅ ሊፈጽመው ለሚገባ ዐዋጅ መግቢያ ተደርጎ በጥቅም ላይ ከዋለው «ንጉሥ እንዲህ ይላል» ከሚለው ሐረግ ጋር ተመሳሳይ ነው። በዚህ ምክንያት ነቢያት «እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» ብለው ሲናገሩ፤ ከአስራአል ለዐላዊ ንጉሥ ክራሱ ከእግዚአብሔር የተላኩ መሆናቸውን ማረጋገጣቸውና የሚናገሯቸውም ቃላት ፍጹም ሥልጣናዊ የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸውን

¹በርግጥ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኘው እያንዳንዱ ቃል በእግዚአብሔር በራሱ የተነገረ ነው ማለቱ አይደለም፤ ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ እንደ ዳዊት (ንጉሥ) እና ጴጥሮስ የመሳሰሉ ሰዎች እንዲሁም ለይጣን የተናገሩትን ቃል ያካትታል። ነገር ግን ለማለት የፈለግሁት ክሌሎች ሰዎች የተወሰዱ ጥቅሶች እንኳ ለእኛ ግንዛቤ ለመስጠት በእግዚአብሔር የቀረቡ መረጃዎች እንደ ሆኑና በወጡ መሠረት በትክክል ተተርጉመው ወደ እኛ የመጡትም በእግዚአብሔር ሥልጣን እንደ ሆኑ ለመግለጽ ነው።

²Wayne Grudem, *The Gift of Prophecy in 1 Corinthians* (Lanham, Md.) University Press of America, (1982), pp. 12-13, also Wayne Grudem "Scripture's Self Attestation," In *Scripture and Truth*, ed. D. A. Carson and J. Woodbridge, pp. 21-22.

መግለጻቸው ነው። አንድ ነቢይ በዚህ መንገድ በእግዚአብሔር ስም ከተናገረ፤ የተናገራቸው ቃላት ሁሉ ምንጭ እግዚአብሔር መሆን አለበት፤ ይህ ካልሆነ፤ ሐሰተኛ ነቢይ ነው (ከዘገ 22:38፤ ከዘጸ 18:18-20፤ ከኤር 1:9፤ 14:14፤ 23:16-22፤ 29:31-32፤ ከሐዘ 2:7፤ 13:1-16 ጋር ያነጻጽሩ)።

በተጨማሪም፤ እግዚአብሔር ብዙ ጊዜ «በነቢያቱ» አማካይነት እንደሚናገር ተገልጿል (1ነገ 14:18፤ 16:12-34፤ 2ነገ 9:36፤ 14:25፤ ኤር 37:2፤ ዘክ 7:7-12)። በዚህ ምክንያት ነቢይ በእግዚአብሔር ስም የሚናገረው፤ እግዚአብሔር የሚናገረውን ነው (1ነገ 13:26፤ ከቶጥር 21 ጋር፤ 1ነገ 21:19፤ ከ2ነገ 9:25-26፤ ሐጌ 1:12፤ ከ1ሳሙ 15:3-18 ጋር ያነጻጽሩ)። በእነዚህና በሌሎች የብሉይ ኪዳን ክፍሎች ነቢያት የተናገሯቸው ቃላት እግዚአብሔር ራሱ የተናገራቸው ናቸው ማለት ይቻላል። ስለሆነም፤ ነቢይ የተናገረውን ቃል አለማመን ወይም አለመታዘዝ እግዚአብሔርን ራሱን አለማመን ወይም አለመታዘዝ ነው (ዘጸ 18:19፤ 1ሳሙ 10:8፤ 13:13-14፤ 15:3-19፤ 23፤ 1ነገ 20:35-36)።

በርግጥ እነዚህ ጥቅሶች በብሉይ ኪዳን የተጠቀሱት ቃላት በሙሉ የእግዚአብሔር ቃላት እንደ ሆኑ የሚናገሩ አይደሉም። ምክንያቱም ጥቅሶቹ ራሳቸው በብሉይ ኪዳን ውስጥ በንግግር ወይም በጽሑፍ የተላለፉ የተወሰኑ ክፍላትን ብቻ የሚያመለክቱ ናቸው። ነገር ግን «እግዚአብሔር እንዲህ ይላል» በማለት የሚጀምሩ መጽሐፍት የሚቀጠሩ ክፍሎችን ጨምሮ የእነዚህ ምንግቦች ድምር ገደለ ቃል ዐላማ በብሉይ ኪዳን ውስጥ እግዚአብሔር ራሱ የተናገረው በጽሑፍ የቀረበ ቃል እንዳለን ለማሳየት ነው። እነዚህ ቃላት ሲጻፉ የብሉይ ኪዳንን ሰፊ ክፍሎች ይይዛሉ።

በአዲስ ኪዳን ውስጥ በርካታ ምንግቦች ሁሉም የብሉይ ኪዳን ጽሑፎች የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን ያመለክታሉ። ሁለተኛ ጢጥሮዎስ 3:16፤ «ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለባቸው ናቸው፤ ለማስተማር፤ ለመገሠጽ፤ ለማቅናት በጽድቅም መንገድ ለመምከር ይጠቅማሉ» ይላል። እዚህ ላይ «ቅዱስ መጽሐፍ» (ግራፊ) የተባለው ቃል የተጻፈውን የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ የሚያመለክት መሆን አለበት። ምክንያቱም በአዲስ ኪዳን ውስጥ በንግግሩ አንዱም ቦታዎች ግራፊ የሚለው ቃል የሚያመለክተው ብሉይ ኪዳን ነው። በተጨማሪም፤ ጳውሎስ በቶጥር 15 ላይ የብሉይ ኪዳን ቅዱሳት መጻሕፍት በማለት ጠቅሰዋል።

እንዳንድ ሰዎች «የእግዚአብሔር አስትንፋስ ያለበት መጽሐፍ ሁሉ... ለማስተማር ይጠቅማል» የሚለውን አማራጭ ትርጉም ያቀርባሉ። የሆነ ሆኖ፤ ይህ ትርጉም የግሪኩ «ሳይ» («ደግሞ») በግሪክ ዐረፍተ ነገር ውስጥ እኛን ወልጋል ስለሚያደርገው ተቀባይነት ያለው አይደለም። በጥብቅ በተያያዘ ንግግር ውስጥ ደግሞም ሌላ ዐይነት ባሕርይ አለው ከመባሉ በፊት፤ ይህ ነገር እንዲህ ዐይነት ባሕርይ አለው መባል አለበት። «ደግሞም» የሚለው ቃል ቀደም ሲል በተጠቀሰው ነገር ላይ ተጨማሪ የሆነ ሐሳብ ማመልከት አለበት። በዚህ ምክንያት፤ («ተያያዘተኩ») (የእግዚአብሔር አስትንፋስ) እና እፈሊጦስ «ጠቃሚ» ሁለቱም በይበልጥ አመልካች ቅጽሎች ስለ ሆኑ፤ ተመራጩ ትርጉም ቅዱሳት መጻሕፍት በሙሉ የእግዚአብሔር አስትንፋስ ናቸው ደግሞም ለትምህርታችን ይጠቅማሉ» የሚለው ነው።

፲፱ያንስ በሁለት ክፍሎች፤ በጢጥር 5:18 እና 2ኛጥ 3:16 ግራፊ የተባለው የግሪክ ቃል የብሉይ ኪዳን ጽሑፎችን ከማመልከቱ በተጨማሪ አንዳንድ የአዲስ ኪዳን ጽሑፎችን አካትቶ ይዟል (ቀጥሎ የቀረበውን አሳብ ይመልከቱ)።

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንደ ጠቀሱት፤ የእኛ 2 ጢጥሮዎስ እንዲሁም የተቶ ጸሐፊ ጳውሎስ መሆኑን አምናለሁ። የጳውሎስን ጸሐፊነት በመደገፍ በቅርብ ጊዜ ለቀረበው ክርክር George W. Knight III, *The Pastoral Epistles*. NIGTC (Grand Rapids: Eerdmans, and Carlisle: Paternoster, 1992), pp. 4-54 ይመልከቱ።

እዚህ ላይ ጳውሎስ ሁሉም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት «የእግዚአብሔር እስትንፋስ» (ቲዮፕሊስቶስ) እንደ ሆኑ ያረጋግጣል። ጽሑፎቹ «እስትንፋስ» እስከ ተባሉ ድረስ፤ ይህን እስትንፋስ የቅዱሳን መጻሕፍትን ቃላት የሚገልጽ ዘይቤያዊ እነጋገር አድርገን ልንረዳው ይገባል። ይህ ጥቅስ በብሉይ ኪዳን ውስጥ በበርካታ ምዝባቦች ላይ የተረጋገጠውን እውነት በዐጭሩ ይገልጻል። የብሉይ ኪዳን ጽሑፎች የሚታወቁት በጽሑፍ መልክ የቀረቡ የእግዚአብሔር ቃል እንደ ሆኑ ነው። ምንም እንኳን እነዚህ ቃላት የተጻፉት በሰዎች አማካይነት ቢሆንም፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኙትን ቃላት በሙሉ የተናገረውና እስከ አሁንም ድረስ በእነዚህ ቃላት የሚናገረው እግዚአብሔር ራሱ ነው።⁶

ሁሉም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በባሕርያቸው የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸውን በተመሳሳይ ሁኔታ የሚያመለክት ሐሳብ በጸሐፊው 1:21 ላይ ይገኛል። ጴጥሮስ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ትንቢቶች ሲናገር (ቀ. 20)፤ አንባቢዎቹ ከፍተኛ ትኩረት እንዲሰጧቸው (ቀ. 19) በማሰብ ስለ ብሉይ ኪዳን መጻሕፍት መግለጽ ሲሆን፤ ከእነዚህ ትንቢቶች አንዳቸውም በሰው ፈቃድ እንዳልመጡ ነገር ግን «ከእግዚአብሔር የተላኩ ሰዎች በመንፈስ ቅዱስ ተመርተው» እንደ ተናገሯቸው አስረድቷል። መጽሐፍ ቅዱስን በመጻፍ ተግባር ላይ የሰው ፈቃድ ወይም የግል ባሕርይ ሙሉ በሙሉ አልተንጸባረቀበትም ማለት የጴጥሮስ ዐላማ አይደለም (ሰዎች ተናገሩ ይላል)። ነገር ግን ምን መጻፍትን እንዳለበት ከመወሰን አንጻር የአያንዳንዱ ትንቢት ዋነኛ ምንጭ ሰው ሳይሆን፤ በዚህ ስፍራ (ወይም በርግጥ፤ በሌላም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል) በግልጽ በማይታዩ መንገዶች ሐሳቡን በነቢዩ ሕይወት ውስጥ ያኖረው መንፈስ ቅዱስ ነው። ይህ የሚያመለክተው ሁሉም የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች በኩፕር 19:20 አንጻርም ይህ ምናልባት የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት በሙሉ ያጠቃልላል ይሆናል። «ከእግዚአብሔር» የተነገሩ ናቸው የሚለውን እምነት ነው። ይኸውም የራሱ የእግዚአብሔር ቃላት ናቸው ማለት ነው።

ሌሎች በርካታ የአዲስ ኪዳን ምንባቦች ስለ ብሉይ ኪዳን ክፍሎች በተመሳሳይ መንገዶች ይናገራሉ። በማቴዎስ 1:22 እና በሊዳይያስ 7:14 ላይ አሳይያስ የተናገረው ቃል እግዚአብሔር በነቢዩ አማካይነት እንደ ተናገረው ተጠቅሞአል። በማቴዎስ 4:4 ኢየሱስ ኢየሱስን «ሰው ከእግዚአብሔር አፍ በሚወጣ ቃል ሁሉ እንጂ በእንጆራ ብቻ አይኖርም» ተብሎ ተጽፎአል። ሲል መለሰለት። ኢየሱስ በተደጋጋሚ ከአረት በዳግም እየጠቀሰ ለአያንዳንዱ

የኢየሱስ ጥያቄ መልስ ለመስጠት በተጠቀመበት ዐውድ፤ «ከእግዚአብሔር አፍ» የሚወጡት ቃላት የተጻፉት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ክፍሎች ናቸው።

በማቴዎስ 19:5 ላይ የአረት ዘፍጥረት ጸሐፊ የመጽሐፉን ታሪክ ሲተርክ፤ በዘፍ 2:24 ላይ በቀጥታ እግዚአብሔር የተናገረው እንደ ሆነ ያልገለጸውን ክፍል እግዚአብሔር እንደ ተናገረው ጌታ ኢየሱስ ጠቅሷል። በማርቆስ 7:9-13 ላይ እንዲሁ የብሉይ ኪዳን ሐሳብ በመለዋወጥ «የእግዚአብሔር ትእዛዝ» ወይም «ሙሴ የተናገረው» ወይም «የእግዚአብሔር ቃል» ተብሏል። በሐዋርያት ሥራ 1:16 ላይ የመዝሙር 69 እና 109 ቃላት የእግዚአብሔር መንፈስ አስቀድሞ በዳዊት እንደሰጡ የተናገራቸው እንደ ሆኑ ተገልጿል። ስለዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት በመንፈስ ቅዱስ የተነገሩ ናቸው ማለት ነው። በሐዋርያት ሥራ 2:16-17 ላይ በነቢዩ ኢዩዴል የተነገረውን በመጥቀስ (ኢዩ 2:28-32) ሲናገር፤ ጴጥሮስ «ከእግዚአብሔር እንዲህ ይላል» የሚል ሐረግ በማስገባቱ በኢዩዴል የተጻፈው ቃል የእግዚአብሔር ቃል መሆኑንና ዛሬም በዚህ ቃል እየተናገረ ያለው እግዚአብሔር ስለ መሆኑ አስረድቷል።

ለሌሎች በርካታ ምንባቦች ሊጠቀሱ ይችላሉ (ሉቃ 1:70፤ 24:25፤ ዮሐ 5:45-47፤ ሐ/ሥ 3:18-21፤ 4:25፤ 13:47፤ 28:25፤ ሮሜ 1:2፤ 3:2፤ 9:17፤ 14፣ 9:8-10፤ ዕብ 1:1-2:6-7)፤ ሆኖም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን የምናሳይበት መንገድ በጣም ግልጽ መሆን ይገባዋል። በተጨማሪም ሊታመኑ የሚገባቸው ወይም ከእግዚአብሔር የተነገሩ ቃላት ስለ መሆናቸው በብዙ ቦታዎች የተገለጹት፤ ነቢያት የተናገሯቸው ቃላት ወይም የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ቃላት ናቸው (ሉቃ 24:25-27:44፤ ሐ/ሥ 3:18፤ 24:14፤ ሮሜ 15:4)።

ነገር ግን ጳውሎስ በ2ጢሞ 3:16 ላይ ስለ ቅዱሳን መጻሕፍት የተናገረው የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ብቻ የሚመለከት ከሆነ፤ ይህ ጥቅስ የአዲስ ኪዳን ጽሑፎችንም የሚያካትት እንደሆነ ይችላል። ስለ አዲስ ኪዳን ጽሑፎች ባሕርይ የሚናገረው ሐሳብ አለ? ያን ጥያቄ ለመመለስ «ግራሬ» (መጽሐፍ) የሚለው የግሪክ ቃል ለአዲስ ኪዳን ጽሑፍን ሙያዊ ቃል መሆኑንና በቅዱሳን መጻሕፍት ላይ ብቻ የሚያተኩር ናቸው እንዳለው ማወቅ አለብን። ቃሉ በአዲስ ኪዳን ውስጥ በተለያዩ ቦታዎች 51 ጊዜ የተጠቀሰ ቢሆንም እንኳ፤ አያንዳንዱ ክፍል የብሉይ ኪዳንን ጽሑፎች እንጂ ከቀኖና መጻሕፍት ውጭ ያሉ ሌሎች ጽሑፎችን የሚያመለክት አይደለም። በዚህ ምክንያት ቅዱስ መጽሐፍ በሚል የተጠቀሰው በሙሉ «የእግዚአብሔር እስትንፋስ» የመሆን ባሕርይ ስላላቸው ቃላቶቹ የእግዚአብሔር እውነተኛ ቃላት ናቸው።

ሆኖም በአዲስ ኪዳን ውስጥ በሁለት ቦታዎች ላይ የአዲስ ኪዳን ጽሑፎች ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እኩል «ቅዱስ መጽሐፍ» ተብለው መጠቀሳቸውን እናያለን። በምዕራፍ 3 እንደ ገለጽነው፤ በጴጥሮስ 3:16 ላይ ጴጥሮስ ለማሳየት የፈለገው፤ ጳውሎስ የጻፋቸው መልእክቶች መኖራቸውን ብቻ ሳይሆን፤ ሁሉንም የጳውሎስ መልእክቶች ከሌሎች ቅዱሳን መጻሕፍት ጋር በአኩል ደረጃ ለማስቀመጥ ሙሉ ፈቃደኛነት እንደ ነበር ጭምር ለመግለጽ ነው። ይህም በጥንታዊው የዩሐን ክርስቲያን ታሪክ ጳውሎስ የጻፋቸው መልእክቶች ሁሉ ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እኩል የእግዚአብሔር ቃል ተደርገው ይቆጠሩ እንደ ነበር ያመለክታል። በተመሳሳይ ሁኔታም፤ ሐዋርያው ጳውሎስ በሉቃስ 10:7 ላይ ኢየሱስ የተናገራቸውን ቃላት በ1ጢሞ 5:18 ላይ በመጥቀስ «መጽሐፍም» ብሎ ይጠራቸዋል።⁷

⁶በጴጥ 3:16 እና በ1ጢሞ 5:17-18 ላይ የተረበውን ትንተና በሚመለከት ምዕራፍ 3 ገጽ 54-55 ይመልከቱ።

⁷ጥንታዊ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት መጻሕፍት የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት በእግዚአብሔር የተነገሩ መሆናቸውን ለመግለጽ «ኢንስፓየሽን» እና «ኢንስፒሬሽን» (እስትንፋስ እግዚአብሔር) የሚሉትን ቃላት ተጠቅመዋል። ይህ ቃል በተለይ መሠረት ያደረገው የቀድሞውን የ2ጢሞ 3:16 ትርጉም፤ «ሁሉም ቅዱሳን መጻሕፍት በእግዚአብሔር እስትንፋስ የተሰጡ ናቸው።» የሚለውን ከዚህን ጂምስ ትርጓሜ የተወሰደውን ነው። ይህን እንጂ፤ እስትንፋስ እግዚአብሔር (Inspiration) የሚለው ቃል ዛሬ ተራ በሆነ ነገር ሐሳብን ለማስተላለፍ በመዋሉ የሚሰጠው ትርጉም ይኮላል። ሁሉም ገጣሚ ወይም ዘፈን ቀማሪ ለሚጽፉት ነገር ይህን «ኢንስፓየሽን» እንደ ሆኑ ይናገራሉ። ሌላው ቀርቶ ስፖርተኞችም «ኢንስፓየሽን» የሆነ አፈጻጸም ነው የሚል ቃል ይጠቀማሉ። በርግጥ፤ ይህን ቃል በመጽሐፈ ውስጥ አልጠቀሱም። እኔ አሙት በ2ጢሞ 3:16 ላይ የእግዚአብሔር «እስትንፋስ» ብሎ የገለጸውን ቃል አመርጧለሁ። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር እውነተኛ ቃላት መሆናቸውን ለመግለጽ ሌሎች መግለጫዎችን ተጠቅሟለሁ። «ፕሊናሪ ኢንስፓየሽን» (Plenary inspiration) የሚለው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙት ቃላት በሙሉ የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን የሚገልጽ ሲሆን፤ ይህንንም በሐረግ ሳልጠቀም በዚህ ምዕራፍ ውስጥ አረጋግጧለሁ።

እነዚህ ሁለት ክፍሎች በአንድነት ሲታዩ የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት ጽሑፎች እየተጻፉ በባሕርይ ቃላት ባሕርይ ያላቸው ተጨማሪ መጻሕፍት ሊኖሩ እንደሚችሉ ግንዛቤ እንደ ነበረ ያመለክታሉ። በዚህ ዐይነት የአዲስ ኪዳን ጽሑፎች «ቅዱስ መጽሐፍ» በተባለው ልዩ ምድብ ውስጥ እንደሚገኙ ከተረዳን፤ 2ጢሞቴዎስ 3:16ን በዚህ ምድብ ውስጥ ብናነትና ጳውሎስ የቅዱሳት መጻሕፍት ባሕርይ ቃላት ያላቸውን ይህም ጽሑፍ እንዳለው ብንናገር ትክክል ነን፤ ጽሑፉም «የእግዚአብሔር እስትንፋስ» ያለበት ሲሆን፤ ቃላቱ የእግዚአብሔር የራሱ ቃላት ናቸው።

የአዲስ ኪዳን ጽሑፎች የራሳቸው ጽሑፎች (በሉይ ኪዳንን ላይሆን) የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆናቸው የሚሰጡን ተጨማሪ ማስረጃ ይኖር ይሆን? በአንዳንድ ሁኔታዎች ውስጥ ይህ ይገኛል። በ1ቆሮንቶስ 14:37፤ ጳውሎስ እንዲህ ይላል፤ «ማንም ነቢይ ነኝ የሚል ወይም መንፈሳዊ ስጦታ አለኝ የሚል ቢኖር፤ ይህ የጻፍሁላችሁ የጌታ ትእዛዝ መሆኑን ይወቅ፤» ጳውሎስ በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን የገባሉ አምልኮ ላይ ተግባራዊ የሚሆኑ በርካታ ደንቦችን ሲደነግግ «የእግዚአብሔር ትእዛዛት» ናቸው ብሏል። «ይህ የጻፍሁላችሁ» የሚለው ሐረግ በግሪክ የብዙ ቁጥር ተዛማጅ ተውላጠ ስም መግለጫ የሆነውን «ሃ» ይይዛል። «እኔ የጻፍሁላችሁ ነገሮች የጌታ ትእዛዛት ናቸው» ተብሎም በቁጥር ይተረጎማል።

የአዲስ ኪዳን ጽሑፍያንን ቃላት እንደ እግዚአብሔር ቃል ላለማየት የሚነሣው አንድ ተቃውሞ በ1ቆሮ 7:12፤ ጳውሎስ የእርሱን ቃል ከጌታ ቃል ላይቶ፤ «ለሌሎች ደግሞ እንዲህ አላለሁ፤ ይህንም የምለው እኔ እንጂ ጌታ አይደለም» በማለት ከተናገረው የሚመጣ ነው። ነገር ግን ትክክለኛውን የዚህን ምንባብ ሐሳብ ለመረዳት ቁጥር 25ን እና 40ን ጨምሮ ማየት አስፈላጊ ነው። በቁጥር 25 ላይ ጳውሎስ የላገበትን የሚመለከት ትእዛዝ ከጌታ እንዳልተሰጠው ይናገራል፤ የራሱን አስተያየት ግን ይሰጣል። ይህ እንግዲህ ጳውሎስ በዚህ ርእሰ ጉዳይ ላይ ኢየሱስ የተናገራቸው ምድራዊ ቃላት እንዳልነበሩትና ምናልባትም ስለዚህ ጉዳይ ቀጣይ መገለጥ ከኢየሱስ አለማግኘቱን የሚያሳይ መሆኑን አሳይተዋል። ይህም በቁጥር 10 ላይ ጳውሎስ ኢየሱስ በምድር ላይ ሳለ ያስተማራቸውን ትምህርቶች በመድገም «ሚስት ከባሏ አትለያይ. ባልም ሚስቱን አይፍታት» ብሎ ከተናገረው ክፍል የተለየ ነው፤ እንግዲህ በቁጥር 12 መሠረት የጳውሎስ ሐሳብ ኢየሱስ በምድር ላይ ሳለ፤ ካስተማራቸው ትምህርቶች ውስጥ አማኝ ያላመነን ሰው ስለ ማግባት የሚናገር አንድም ጽሑፍ በእጁ እንደሌለ የሚያመለክት ነው። ስለዚህ ጳውሎስ እንዲህ በማለት የራሱን መመሪያ ይሰጣል፤ «ለሌሎች ደግሞ እንዲህ አላለሁ፤ ይህንም የምለው እኔ እንጂ ጌታ አይደለም፤ ያላመነች ሚስት ያለው ወንድም ቢኖርና ሚስቱ አብራው ለመኖር የምትፈቅድ ከሆነ ሊፈታት አይገባውም» (1ቆሮ 7:12)።

ስለዚህ ጳውሎስ በቁጥር 12:15 ላይ በርካታ ዝርዝር ሥነ ምግባራዊ ድንጋጌዎችን ለቆሮንቶስ ሰዎች መስጠቱ አስገራሚ ነው። ለጳውሎስ እንደነዚህ ያሉትን ግብረገባዊ ትእዛዛት የመደንገግ መብት የሰጠው ማን ነው? እርሱ የተናገረው «ከጌታ ምሕረት የተነሣ እንደ ታማኝ ሰው ነው» (1ቆሮ 7:25 አ.መ.ት)። እዚህ ላይ የእርሱ ድንጋጌዎች ኢየሱስ ከተናገራቸው ቃላት ጋር በእኩል ሥልጣናዊ ደረጃ ሊቀመጡ እንደሚችሉ የሚጠቀም ይመስላል። ስለዚህ በ1ቆሮ 7:12 ላይ፤ «ይህንም የምለው እኔ እንጂ ጌታ አይደለም» የሚለው ቃል ጳውሎስ ላለው ሥልጣን አስደናቂ ማረጋገጫ ነው። ስለ አንድ ሁኔታ ሲናገር ኢየሱስ የተናገረው ቃል ከሌለው፤ ጳውሎስ በራሱ ቃላት ይጠቀማል። ምክንያቱም የእርሱ ቃላት የኢየሱስን ቃላት ያህል ሥልጣን አላቸው፤

በአዲስ ኪዳን ጽሑፎች ውስጥ ከዚህ ሐሳብ ጋር ተመሳሳይነት ያላቸው አመለካከቶች በዮሐንስ 14:26 እና 16:13 ላይ ኢየሱስ የነገራቸውን በሙሉ መንፈስ ቅዱስ እንደሚያስታውሳቸውና ወደ እውነት ሁሉ እንደሚመራቸው ቃል በግባቸው ቦታዎች ላይ ተጠቅመዋል። ይህም ኢየሱስ የነገራቸውን በሙሉ ደቀ መዛሙርቱ እንዲያስታውሱና ያለ ስሕተት እንዲጽፉ መንፈስ ቅዱስ ልዩ የመቁጣጠር ሥራ መሥራቱን ያሳያል። ተመሳሳይ ጥቂማዎችም በ2ኤፕ 3:2፤ በ1ቆሮ 2:13፤ በ1ተሰ 4:15፤ እና በራእ 22:18-19 ላይ ይገኛሉ።

2. መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ራሱ የእግዚአብሔር ቃል መሆን የሚናገረው ሐሳብ እውነት እንደ ሆነ ስናነበው ተረድተናል። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን እንደሚናገር ማረጋገጥ አንድ ነገር ነው። የሚናገራቸው ማስረጃዎች እውነተኛነት መሆናቸውን መቀበል ደግሞ ሌላ ነገር ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት ስለ መሆናቸው በመጨረሻ የምናገኘው አሳማኝ ማረጋገጫ መንፈስ ቅዱስ በመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ውስጥና በቃላቱ አማካይነት ለልባችን ሲናገርና እነዚህ ቃላት ፈጣሪያችን ለእኛ የሚናገርባቸው ቃላት ስለ መሆናቸው ውስጣዊ ማረጋገጫ ሲሰጠን ብቻ ነው። ጳውሎስ ሐዋርያዊ ንግግና ከመንፈስ ቅዱስ የተሰጠው ቃላት ያለሆነ ሰው ከእግዚአብሔር መንፈስ የሆነውን ነገር ሊቀበል አይችልም፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለው ነገር ለእርሱ ሞኝነት ነው፤ በመንፈስም የሚመረመር ስለ ሆነ፤ ሊረዳው አይችልም» (1ቆሮ 2:14 አ.መ.ት)። ከመንፈስ ቅዱስ ሥራ ውጭ አንድ ሰው መንፈሳዊ እውነተኛነት በተለይም የቅዱሳት መጻሕፍት ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት የመሆናቸውን እውነት መቀበል ወይም ማመን አይችልም።

መንፈስ ቅዱስ በውስጣቸው ሲሠራ ግን ሰዎች የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን ሳይተው ይረዳሉ። ይህ ሂደት በኢየሱስ የሚያምኑ ሰዎች የኢየሱስ ቃላት እውነት መሆናቸውን ካወቁበት መንገድ ጋር የተቀራረበ ምስሉላሽ አለው። ኢየሱስ እንዲህ አለ፤ «ብንቺ ድምጺን ይሰማሉ፤ እኔ ዐውቃቸዋለሁ፤ እነርሱም ይከተሉኛል፤» (ዮሐ 10:27) የኢየሱስ በገዥ የሆኑ ሁሉ መጽሐፍ ቅዱስን ሲያነቡ፤ የታላቁ እረኛቸውን ቃላት ይሰማሉ፤ እነዚህ ቃላት በእውነት የእነርሱ ጌታ ቃላት መሆናቸውን ይረዳሉ።

የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን መረዳት ከመጽሐፍ ቅዱስ ሌላ ወይም ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት በተጨማሪ ሊመጣ እንደማይችል መገንዘብ በጣም አስፈላጊ ነው። ይህ መረዳት አንድ ቀን መንፈስ ቅዱስ፤ «በጠረጴዛህ ላይ ያለውን መጽሐፍ ቅዱስ ታውቀዋለህ? የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን እንድታውቅ እፈልጋለሁ» በማለት በጀርአችን ሽኩ ያለን አይደለም። ሰዎች በመጽሐፍ ቅዱስ አማካይነት የፈጣሪያቸው ድምፅ ሲናገሩት የሚሰሙት፤ ይህ መጽሐፍ ከሌሎች መጻሕፍት የተለየ መሆኑን የሚረዱትና በርግጥም የእግዚአብሔርን ቃላት የያዙ ለልባቸው የሚናገር መጽሐፍ መሆኑን የሚያውቁት መጽሐፍ ቅዱስን ሲያነቡ ብቻ ነው።

¹ «እግዚአብሔር መንፈስ የሆነውን ነገር» የሚለውን ጥቅስ ተርጉሜዋለሁ፤ ምክንያቱም እዚህ ላይ የግሪኩ ቃል የብዙ ቁጥር ግዕዝ የተወሰነ መስተጓፃምር (ቃ) (ta) እንደ ባለቤት ሆኖ ነው፤ ሌላ የታወቀ ስም አልተሰጠም። በዚህ ዐይነት የ1954ቱም «የእግዚአብሔር መንፈስ ስጦታዎች» የሚለው ትርጉም የዐረፍተ ነገሩን ግልጽ ከማሳየት እንጻር ከቀረበት ቃላት ይልቅ ውሳኔ ነው፤ ዐውዱም ይህን የሚጠይቅ አይደለም።

3. በመጨረሻ ወሳኝነት ባይኖረውም ሌላ ማስረጃ መኖሩም ይጠቅማል። አስቀድሞ የተመለከተው ክፍል መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ የሚያስረዳ የሌሎች ደጋፊ ሐሳቦችን ጠቀሜታ የሚከድ አይደለም። መጽሐፍ ቅዱስ ከታሪክ አንጻር ትክክል መሆኑን፣ ውስጣዊ ይዘቱ ወጥነት (ስም-ስምነት) ያለው መሆኑን፣ በውስጡ የያዛቸው ትንቢቶች ከጠቡ መቶ ዓመታት በኋላ ተፈጻሚነት ማግኘታቸውን፣ ከማናቸውም መጽሐፍ በበለጠ በሰው ልጅ የታሪክ ሂደት ላይ ተጽዕኖ ማሳደሩን፣ በታሪኩ ዘመናት ሁሉ በሚለዩኖች የሚቈጠሩ ግለሰቦችን ሕይወት እየለወጠ መዝለቱን፣ በእርሱ አማካይነት ሰዎች ደኅንነት ማግኘት መቻላቸውን፣ ማናቸውም ሌላ መጽሐፍ የሌለውን ታላቅ ክብር የተላበሰ ውበትና በጣም ጥልቅ ትምህርት ያለው መሆኑና በመቶዎች ከሚቀጠሩ ጊዜያት በላይ እርሱ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን መናገሩን ማወቅ ለእኛ ጠቃሚ ነው። እነዚህ ሁሉ የክርክር ሐሳቦችና ሌሎችም መጽሐፍ ቅዱስን እምነን በምንገነዘብ ጊዜ በሂደት የሚያጋጥሙንን ዕንቅፋቶች ለማስወገድ ይጠቅሙናል።

ነገር ግን እነዚህን ማስረጃዎች በሙሉ በትናጠልም ሆነ በአንድነት ብንመለከታቸው በመጨረሻ አሳማኝ ሊሆኑ አይችሉም። የ1643-46 የዊስት ሚኒስቴር የእምነት መግለጫ እንዲህ ይላል፡-

ምናልባት እኛ በቤተ ክርስቲያን አባቶች ከፍተኛ ምስክርነት ተነሣሥተንና ተገፋፍተን ለመጽሐፍ ቅዱስ ከፍተኛና የክብር አመለካከት ይኖረን ይሆናል። የጉዳዩ ስማያዊነት፣ የአስትምህርው ፍቱንነት፣ የዘይቤው አስደናቂነት፣ የክፍሎች ሁሉ ስምምነት፣ የሁሉም ዕለማ ክብርን ሁሉ ለእግዚአብሔር መስጠት፣ ለሰው ደኅንነት የሚያስገኘውን አንዱን መንገድ ለማሳየት የተሟላ ጥረት ማድረጉ፣ ሌሎችም ወደር የማይገኝላቸው በርካታ ድንቆችን መያዝና ሙሉ በሙሉ ፍጹም መሆኑ፣ ራሱ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ የሚያቀርባቸው አጥጋቢ ማስረጃዎች ናቸው። ይህ ቢሆንም እንኳ፣ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ያለን ሙሉ እምነት እንዲሁም ስሕተት የለለበት እውነትና መለኮታዊ ሥልጣን እንዳለው ማረጋገጫችን፣ መንፈስ ቅዱስ በመጽሐፍ ቅዱስ አማካይነትና በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለልባችን የሚሰጠው ምስክርነት ነው። (ምዕራፍ 1 አንቀጽ 5)

4. የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች ስለ ራሳቸው የሚመሰክሩ ናቸው። መጽሐፍ ቅዱስ እንግዲህ «ስለ ራሱ የሚመሰክር ነው።» የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች የእግዚአብሔር ቃሎች መሆናቸውን ከፍተኛ ሥልጣን ላለው ማናቸውም አካል አቅርቦ ማረጋገጥ አይቻልም። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ያለመሆኑን እንዲያረጋግጡልን ከፍተኛ ሥልጣን ወዳላቸው (ለምሳሌ፣ ከታሪካዊ ትክክለኛነት ወይም ከአመክንዮአዊ ወጥነት አንጻር) ቀርቦ ቢመረመር ኖሮ፣ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ለእኛ ፍጹም ሥልጣን ያለው መጽሐፍ ሊሆንልን አይችልም ነበር። ሰው የሚያቀርበውን ምክንያት ወይም አመክንዮን፣ ወይም ታሪካዊ ትክክለኛነትን ወይም ሳይንሳዊ እውነትን እንደ ባለሥልጣን ቁጥረን፣ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ያለመሆኑን እንዲያረጋግጡልን የምንፈልግ ከሆነ፣ እነዚህ መለኪያዎች ከእግዚአብሔር ቃል የበለጠ ከፍተኛ ሥልጣን ያላቸውና ከመጽሐፍ ቅዱስ ይልቅ የሚታመኑ ናቸው ማለታችን ነው።

5. ተቃውሞ፡- ይህ ዘራያ ጥምጥም ከርክር ነው። እኛ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን የምናምነው ራሱ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ነገረን ነው ስንል፣ አንዱ ምናልባት መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ ራሱ ይመሰክራል ማለት ዘራያ ከርክር ሙግት ነው ሊል ይችላል። እኛም መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ነኝ ማለቱን የምናምነው በርግጥ የእግዚአብሔር

ቃል ስለ ሆነ ነው። እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል እንደ ሆነ ራሱ ስለሚናገር፣ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን እናምናለን ወዘተ።

ይህ ዐይነቱ ክርክር በየጊዜው የሚደጋገም ክርክር መሆኑን ልንቀበለው ይገባል። የሆነው ሆኖ፣ ይህ አቀራረብ የክርክሩን ጠቀሜታ ዋጋ ቢስ አያደርገውም። ፍጹም ሥልጣን የትኛው እንደ ሆነ ለማረጋገጥ በመጨረሻ ክርክሮች በሙሉ ለዳኝነት የሚቀርቡት ወደዚያ ሥልጣን ነው፤ አለበለዚያ ይህ ሥልጣን ከሁሉም የበለጠ ሥልጣን ሊሆን አይችልም። ይህ ችግር ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣናዊ ቃልነት የሚያግኑት የክርስቲያኖች ብቻ ችግር አይደለም። ሁሉም ሰው በሰውርም ይሁን በግልጽ የእምነቱ መሠረት ስለ ሆነው የመጨረሻ ሥልጣናዊ አካል በሚያስረዳበት ጊዜ፣ ዘራያ ጥምጥም ክርክርን ሊጠቀም ይችላል።

ምንም እንኳ እነዚህ ዘራያ ጥምጥም ክርክሮች ሁልጊዜ የማይደረጉና አንዳንድ ጊዜም በረጅም የውይይት ሐሳብ ሥር የሚደበቁ ወይም በቀላሉ ማረጋገጫ እንደሌላቸው ተደርገው የሚገመቱ ቢሆንም፣ የሚከተሉት ምሳሌዎች እንደሚያሳዩት፣ እነርሱም በተመሳሳይ መንገድ ዘራያ ጥምጥም ክርክርን ተጠቅመው በመጨረሻ ፍጹም ሥልጣን ወዳለው ለዳኝነት ይቀርባሉ።

«የማቀርበው አመክንዮ ለእኔ የመጨረሻው ከፍተኛ ባለሥልጣኔ ነው። ምክንያቱም እንደዚያ ማድረግ አግባብነት ያለው እንደ ሆነ እንምታሰቡ።»

«አመክንዮአዊ ወጥነት ለእኔ የመጨረሻው ከፍተኛ ባለሥልጣኔ ነው። ምክንያቱም እንዲህ ማድረግ አመክንዮአዊ ነው።»

«በሰብአዊ የሰሜት ሕዋሳት ተመክሮዎች ላይ የተመሠረተ ምርምር የትኛው እውነት፣ የትኛው ደግሞ እውነት እንዳልሆነ ለመለየት የመጨረሻው ከፍተኛ ሥልጣን ነው። ምክንያቱም ሰብአዊ ሰሜቶቻችን ከዚህ ውጭ ምንም የተለየ ነገርን ሊያገኙ አይችሉም። ስለዚህ የሰብአዊ ሰሜት ተመክሮዎች የተከተሉበት መርህ ትክክል መሆኑን ይነግረኛል።»

«የመጨረሻ ከፍተኛ ሥልጣን ሊኖር እንደማይችል ዐውቃለሁ፤ ምክንያቱም እንደዚህ ዐይነት የመጨረሻ ከፍተኛ ሥልጣን መኖሩን አላውቅም።»

ለምናምነው ነገር መሠረት የሆነው የመጨረሻ ከፍተኛ ባለሥልጣን ማለትም ፍጹም እውነት የትኛው እንደ ሆነ ለማወቅ የሚደረጉት እነዚህ ሁሉ ክርክሮች የዘራያ ጥምጥምን ባሕርይ አላቸው።⁹

ታዲያ ክርስቲያን ወይም ሌላ ሰው ከተለያዩ ሥልጣናት መካከል ፍጹም ሥልጣን ያለውን የሚመርጠው እንዴት ነው? በመጨረሻም የመጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛነት ከሌሎች የሃይማኖት መጻሕፍት (የሞርሞን መጽሐፍ ወይም ቱርክን) ይልቅ ወይም ከሁሉም የሰብአዊ እእምሮ ውጤቶች (አመክንዮ፣ ሰብአዊ ምክንያት፣ የሰሜት ሕዋሳት ተመክሮ፣ ሳይንሳዊ ዘዴ፣ ወዘተ) የበለጠ መጽሐፍ ቅዱስ አሳማኝ ስለ መሆኑ ይመሰክራል። በርግጥም ይህ ከሁሉ የበለጠ አሳማኝ ነው፤ ምክንያቱም ለመጨረሻ ሥልጣንነት የቀረቡት እነዚህ ተወዳዳሪዎች በሙሉ ወጥነት የሌላቸው ወይም ብቃት እንዲያጡ የሚያደርጓቸው ጉድለቶች

⁹John M. Frame, "God and Biblical Language: Transcendence and Immanence," in *God's Inerrant Word*, ed. John Warwick Montgomery (Minneapolis: Bethany Fellowship, 1974), pp. 159-77; እንዲሁም J. P. Moreland, "The Rationality of Belief in Inerrancy," *TrinJ* 7:1 (1986), 75-86, ባዘጋጁት ጽሑፍ በሕይወታችን ውስጥ ዐቢይ በሆኑ ጉዳዮች ላይ ጠቃሚ ውይይት ለድርገት ወደ ትክክለኛ መረዳት እንድንመጣ ይህ ሐሳብ በሚገባ ተገልጿል።

ያሏቸው ሲሆኑ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ግን ሙሉ በሙሉ በዙሪያችን ስላለው ዓለም፤ ስለ ራሳችንና ስለ እግዚአብሔር ከምናውቃቸው ነገሮች ጋር እንደሚስማማ እንመለከታለን።

መጽሐፍ ቅዱስ አሳማኝ መሆኑን ስለ ራሱ የሚገልጸው በዚህ መንገድ ነው። ይህም ስለ ተፈጥሮና ስለ ራሳችን እንዲሁም ስለ እግዚአብሔር በትክክል የምናስብና መረዳት ያለን ከሆነ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ የምናምን እንደ ሆነን ነው። ቸግራም በገጢአት ምክንያት አሳባችን፤ ስለ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረት የምንሰጠው ትንተና የተሳሳተና ጉድለት ያለበት መሆኑ ነው። ገጢአት ፈጽሞ አምክንያታዊ ነው፤ ስለ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረት በትክክል እንዳናስብ ያደርገናል። ስለዚህ ገጢአት በሌለበት ዓለም መጽሐፍ ቅዱስ የራሱን የእግዚአብሔር ቃል መሆን ለሁሉም ሰው አሳማኝ በሆነ መንገድ ያቀርባል። ነገር ግን ገጢአት ሰዎች የነበራቸውን እውነታን የመረዳት ችሎታ በማሳሸቁ፤ መጽሐፍ ቅዱስ በርግጥ ምን እንደ ሆነ አያውቁም። ስለዚህ የገጢአትን ገይላ አሸንፈን መጽሐፍ ቅዱስ በእውነት የእግዚአብሔር ቃል መሆኑንና እርሱ ስለ ራሱ የሚሰጠው ምስክርነት እውነት እንደ ሆነ ለማመን የመንፈስ ቅዱስ ርዳታ ያስፈልገናል።

ስለዚህ፤ በሌላ አባባል መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃልና የእኛም ፍጹም ባለሥልጣን ስለ መሆኑ የሚቀርበው ክርክር የተለመደው ዐይነት ዙሪያ ጥምጥም ክርክር አይደለም ማለት ነው። የማሳመኑ ሂደት ምናልባትም እየተጠመለሰ ከሚሄድ ነገር ጋር ሊመሳሰል ይችላል። ይህ ሂደት እየጨመረ የሚሄደውን የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት፤ ሶላ እግዚአብሔርና ስለ ፍጥረት ያለን ትክክለኛ መረዳት ተስማሚ በሆነ ሁኔታ እርስ በርሱ እየተደጋገፈ እንደሚሄድ ያሳያል፤ እያንዳንዱም ነጥብ የሌለውን ነጥብ ትክክለኛነት የሚያረጋግጥ ነው። ይህም በዙሪያችን ስላለው ዓለም ያለን ዕውቀት ከቅዱሳት መጻሕፍት የበለጠ ከፍተኛ ሥልጣን አለው ማለት አይደለም። ከዚህ ይልቅ እንደዚህ ያለው ዕውቀት እውነተኛ ዕውቀት ከሆነ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ብቸኛው የመጨረሻ ከፍተኛ ሥልጣን ስለ መሆኑ እጅግ ከፍተኛና የተረጋገጠ ዋስትና እየሰጠን ይሄዳል። የመጨረሻ ከፍተኛ ሥልጣን አለን በለው ሌሎች የሚያቀርቡት የፋክክር ሐሳብ ሐሰት መሆኑንም በጥልቀት እንድንረዳ ያደርገናል።

6. ይህም እግዚአብሔር የሚናገርበት ብቸኛ መንገድ ቃል በቃል ማስጻፍ መሆኑን አያመለክትም። የዚህ ምዕራፍ ቀዳሚ ክፍል በሙሉ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች ሁሉ የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸውን ለማረጋገጥ ተሟግቷል። በዚህ ነጥብ ላይ ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች በሙሉ የእግዚአብሔር ቃል ናቸው ማለታችን እግዚአብሔር እያንዳንዱን ቃል ሥጋ ለባሽ ለሆኑ ጸሐፊያን ቃል በቃል እየተናገረ አስጽፏል ብለን ወደ ማሰብ ሊመራን አይገባም።

የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች በሙሉ የእግዚአብሔር ቃሎች ናቸው ስንል፤ መጽሐፍ ቅዱስ አሁን ወዳለበት ሁኔታ ሊደርስ ስላስቻለው የሂደት ውጤት መናገራችን ነው። ቃል በቃል ስለ ማስጻፍ ጥያቄ ማግኘት ይህን ውጤት ስላስገኘው ሂደት ወይም እግዚአብሔር ለቃሉ ያቀደውን ውጤት ለማስገኘት የተጠቀመበትን ሁኔታ መጠየቅ ነው።¹⁰ እግዚአብሔር ሊናገር የፈለገውን ነገር በሥጋ ለባሽ ጸሐፊያን በኩል እንዲተላለፍ ያደረገበት መንገድ እንደ ዐይነት ሂደት ብቻ መሆኑን መጽሐፍ ቅዱስ አስመግለጹ ጉልቶ መታየት አለበት።

¹⁰በእንዳንድ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት መጻሕፍት እግዚአብሔር እውነተኛ ቃሉን ሥጋ ለባሽ ጸሐፊያን እንዲጽፉ ያደረገበት ሂደት «የእስትንፋስ እግዚአብሔር አሠራር» ይባላል። እኔ በዚህ መጽሐፍ ይህን ቃል (ሐረግ) አልተጠቀምሁበትም፤ ምክንያቱም ይህ ሐረግ በዚህ ዘመን ያሉ ሰዎች በተላላ የሚረዱት አይደለም።

በርግጥ፤ እግዚአብሔር ተፈላጊውን ውጤት ለማስገኘት ብዛት ያላቸውን የተለያዩ ሂደቶች እንደ ተጠቀሙ ፍንጮች አሉ።

ቃል በቃል ስለ ማስጻፍ የሚናገሩ ጥቂት ማስረጃዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተለያዩ ቦታዎች በግልጽ ተጠቅሰዋል። ሐዋርያው ዮሐንስ በፍጥም ደሴት ከሞት የተነሣውን ኢየሱስ በራእይ ሲመለከት፤ ኢየሱስ የሚከተለውን ተናግሮታል፡- «በኤፌሶን ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ» (ራእ 2:1)፤ «በስምርኔስ ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ» (2:8)፤ «በጳርጋምን ላለው ቤተ ክርስቲያን መልአክ እንዲህ ብለህ ጻፍ...» (ራእ 2:12 አ.መ.ት)። እነዚህ ጥቅሶች ቃል በቃል ስለ ማስጻፍ ጥርት ያሉና ግልጽ ምሳሌዎች ናቸው። ከሞት የተነሣው ጌታ ዮሐንስ ምን መጻፍ እንዳለበት ሲነግረው፤ ዮሐንስ ደግሞ ከኢየሱስ የሰማቸውን ቃሎች ይጽፋል።

ከዚህ ሂደት ጋር ተመሳሳይ የሆኑ ሐሳቦች ዐልፎ ዐልፎ በባሉ ዜግን የትንቢት መጻሕፍት ውስጥ ሳይታዩ አልቀሩም። በትንቢተ ኢሳይያስ ላይ እንዲህ ተብሎ ተጽፎአል፤ «የእግዚአብሔርም ቃል ወደ ኢሳይያስ እንዲህ ሲል መጣ፤ «ሂድና ለከዝቅያስ እንዲህ ብለህ ንገረው፤ «የአባትህ የዳዊት አምላክ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል፤ 'እሱትህን ሰምቻለሁ፤ እንባህንም አይቻለሁ፤ በዕድሜህም ላይ ዐሥራ አምስት ዓመት እጨምርላለሁ። አንተን ይህችን ከተማ ከአሦር ንጉሥ እጅ እታደጋለሁ፤ ለከተማዋም እከላከልላታለሁ'» (ኢሳ 38:4-6)። በዚህ ትረካ ውስጥ የተሰጠን ሐሳብ ኢሳይያስ (በጆሮው ይሁን ወይም በልቡ ውስጥ ባገኘው ልዩ መረዳት ለመግለጽ በርግጥ ያስተግራል) ለከዝቅያስ እንዲናገር እግዚአብሔር የፈለጋቸውን ቃሎች መስማቱን፤ ከዚያም እንደ እግዚአብሔር መልእክተኛነቱ እነዚያን ቃሎች በተሰጠው መመሪያ መሠረት መናገሩን የሚገልጽ ነው።

ነገር ግን በሌሎች በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እንደዚህ ዐይነቱ ከእግዚአብሔር በተጥታ ቃል በቃል ስምቶ የመጻፍ ሁኔታ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃሎች የተላለፉበት መንገድ አይደለም። የዕብራውያን ጸሐፊ እግዚአብሔር ለሰባቶቻችን በነበረው አማካይነት «በልዩ ልዩ መንገድ» ተናገረ ይላል (ዕብ 1:1)። ቃል በቃል ከማስጻፍ በተቃራኒ መልኩ ለምሳሌ ሉቃስ ወንጌሉን ሲጽፍ ታሪካዊ ምርምር ማድረጉን ከሚከተለው ሐሳብ እንረዳለን፤

«በእኛ መካከል ስለ ተፈጸሙት ነገሮች ብዙዎች ታሪኩን የተታላቸውን ያህል ጽፈውት ይገኛል፤ ይህም ታሪክ ከመጀመሪያው አንሥቶ የዐይን ምስክሮችና የቃሉ አገልጋዮች የነበሩት ያስተላለፉልን ነው። ክቡር ቴዎድሎስ ሆይ፤ እኔም በበኩሌ ሁሉን ከመሠረቱ በጥንቃቄ ከመረመርሁ በኋላ፤ ታሪኩን ቅደም ተከተሉን በጠበቀ ሁኔታ ልጽፍልሁ መልካም ሆኖ ታየኝ፤» (ሉቃ 1:1-3 አ.መ.ት)።

በግልጽ ለመረዳት እንደሚቻለው ይህ ቃል በቃል የማስጻፍ ውጤት አይደለም። ሉቃስ ስለ ኢየሱስ ሕይወትና ስለ አስተማራቸው ትምህርቶች ትክክለኛውን ታሪክ ለመጻፍ ይረዳው ዘንድ የተጠቀመው የዐይን ምስክሮች የሚናገሩትንና ታሪካዊ መረጃ የማስባሰብን የተለመደ ሂደት ነው። ታሪካዊ ምርምሩን ጥልቀት ባለው መንገድ አከናውኖአል፤ የብዙ የዐይን ምስክሮችን ቃል አድምጠአል፤ ያገኛቸውንም መረጃዎች በጥንቃቄ መርምሮአል። እርሱ የጻፈው ወንጌል አጽንዖት የሚሰጠው በራሱ አመለካከት በጣም አስፈላጊ የሆነውን በመሆኑ የእርሱን የአጻጻፍ ዘይቤ የሚያንጸባርቅ ነው።

በእነዚህ ሁለት ጽንፎች ማለትም በአንድ በኩል ቀላልና ግልጽ በሆነው ቃል በቃል የማስጻፍ፤ በሌላ በኩል ደግሞ በተለመደው ታሪካዊ ምርምር መካከል፤ እግዚአብሔር በሥጋ ለባሽ ጸሐፊያን መልእክቱን ያስተላለፈባቸው የተለያዩ መንገዶች እንዳሉ ብዙ መረጃዎችን እናገኛለን። በእንዳንድ ቦታዎች መጽሐፍ

ቅዱስ ራሱ የተለያዩ መንገዶች ስለ መኖራቸው ፍንጭ ይሰጠናል። ይህም ስለ ሕልም፣ ስለ ራዕይ፣ የጌታን ድምፅ ስለ መስማት ወይም በእግዚአብሔር ዙፋን ፊት ስለ መገኘት እንደሚናገር የሚጠቀም ነው። በተጨማሪም ከኢየሱስ ጋር ስለ ክብር፣ ሕይወቱን ስለ ተመለከቱና ትምህርቱን ስለጻጩት እንዲሁም እነዚህን ቃላቶችና ሥራዎችን መሰሉ በመሰሉ ትክክለኛ በሆነ መንገድ መንፈስ ቅዱስ እንዲያስታውሱ ስለደረጋቸው ሰዎች ይነግረናል (ዮሐ 14:26)። ይሁን እንጂ፣ በሌሎች በርካታ ቦታዎች እግዚአብሔር የእርሱ ቃል የሆነው መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈበት ሁኔታ ግልጽ ተደርጎ አናይም። ልዩ ልዩ በርካታ ዘዴዎች በሥራ ላይ መዋላቸው ግልጽ ነው። ይሁንና፣ እነዚህ መንገዶች በእያንዳንዱ ሁኔታ ላይ እንዴት ተግባራዊ እንደ ሆኑ ማወቅ ያን ያህል አስፈላጊ አይደለም።

በዋና ዋና የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እንደሚታየው የጸሐፊው የተለመደ ሰብአዊ ባሕርይና የግል የአጻጻፍ ዘይቤው በግልጽ ጥቅም ላይ ይውላል። በታላቅ እግዚአብሔር በጸጋው የእያንዳንዱን ጸሐፊ ሕይወት የመራባቸው መንገዶች፣ እነርሱም፡- የግል ባሕርያቸውና ታሪካዊ መነሻቸው፣ የነበራቸው ሙያና ሥልጠና፣ በከተማቸው ባለው ዓለም የሚፈጸሙ ሀገራትን ለመገምገም የነበሯቸው ችሎታዎች፣ ታሪካዊ መረጃዎችን ለማግኘት የሚያስችላቸው መንገድ፣ የአንድን መረጃ ትክክለኛነት በሚመለከት ብዬ የመስጠት ችሎታቸውና በሚጽፉበት ጊዜ የነበሩበት ግላዊ ሁኔታ። ሲሆን፣ ስለ እነዚህ ማለት የምንችለው ነገር፣ እግዚአብሔር በጸጋው የእያንዳንዱን ጸሐፊ ሕይወት የመራባቸው መንገዶች እንደ ሆኑ ነው። እነዚህ በሙሉ እግዚአብሔር በትክክል እንዲሆኑ የፈለጋቸው ነገሮች ናቸው። በመጨረሻ ብርሃናቸውንና ቀለማቸውን በወረቀት ላይ በሚያገኙበት ጊዜ፣ ቃላቶቹ ሙሉ በሙሉ የእነርሱ የራሳቸው ቃላት ቢሆኑም፣ እግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ እንዲጽፉ የፈለጋቸው ቃላቶችም ናቸው። ስለዚህ እግዚአብሔርም የእኔ ቃላት የሚላቸው ናቸው።

ለ እንዲህ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የትኛውንም ቃል አለማመን ወይም አለመፈጸም እግዚአብሔርን አለማመን ወይም እግዚአብሔርን አለመታዘዝ ነው

እነዚህ ቀድሞ የሚገኘው ክፍል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙት ቃላት በሙሉ የእግዚአብሔር ቃላት ስለ መሆናቸው በእጽንዖት አስገንዝቦአል። በመቀጠልም፣ ከመጽሐፍ ቅዱስ የትኛውንም ክፍል አለማመን ወይም አለመታዘዝ እግዚአብሔር ራሱን አለማመን ወይም አለመታዘዝ ነው ይላል። ስለዚህ፣ ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱ የብሉይ ኪዳንን መጻሕፍት ባለማመናቸው ምክንያት የገሠጸቸው መሆኑ አግባብነት አለው (ሉቃ 24:25)። በማኞች የደቀ መዛሙርትን ቃላት መጠበቅ ወይም መታዘዝ ይኖርባቸዋል (ዮሐ 15:20፣ «ቃሉን ጠብቀው ከሆነም፣ ቃላትሁን ይጠብቃሉ»)። ክርስቲያኖች፣ «... በሐዋርያቶቻችሁ ለማካይነት በጌታችንና በእጃችን የተሰጠውን ትእዛዝ...» እንዲያስቡ ይበረታታሉ (2ጴጥሮስ 3:2)። የጳውሎስን ቃላት አለመታዘዝ አንድን ሰው በቤተ ክርስቲያን የሚገሠጽ ሊያደርገው ይችላል፤ ይኸውም ከቤተ ክርስቲያን መገለልን (2ተሰ 3:14) እና መንፈሳዊ ቅጣትን (2ቆሮ 13:2-3)፣ የእግዚአብሔርንም ቅጣት («ይህን የማያውቅ ቢሆን ግን እርሱም አይታወቅ» 1ቆሮ 14:38) የሚለውን ጭምር የሚያካትት ነው። በአንጻሩ ግን እግዚአብሔር በቃሉ በሚንቀጠቀጡ ሁሉ ይደሰታል (ኢሳ 66:2)።

¹¹ይህ በተጨማሪም በአንድ መጽሐፍ ውስጥ ባለ የቃላት አጠቃቀም ረገድ የጸሐፊን (በተክኒካዊ አነጋገር ለማንኛውም ይላል) ተጽዕኖም እንዲ ያነታል። በሮሜ 16:22 ላይ ያለውን የጦርጥዮስን ሰላምታ ይመልከቱ።

በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሁሉ ታላላቅ ሰባክያን ተብለው የሚታወቁት፣ ከራሳቸው የሆነ ምንም ሥልጣን እንደሌላቸውና ተግባራቸውም የእግዚአብሔርን ቃል ማብራራትና ከአድማራቸው ሕይወት ጋር ግልጽ በሆነ መንገድ ማዘመድ መሆኑን የተረዱ ሰዎች ናቸው። የሰብከታቸው ገይል የሚመነጨውም፣ ከግል ክርስቲያናዊ ተመክሮአቸው ወይም ከሌሎች ሰዎች ልምምድ፣ አለበለዘም ከራሳቸው አስተያየቶች፣ ፈጠራ ካለባቸው አሳቦች ወይም ከሰብነት ችሎታቸው ሳይሆን፣ ገይልኛ ከሆነው ከእግዚአብሔር ቃል ነው።¹² በመሠረቱ ሰባክያቸው በምስክር ላይ ቆመው ወደ መጽሐፍ ቅዱስ ክፍል በማመልከት ለገባላቸው የሚናገሩት እንዲህ በማለት ነው። «የዚህ ጥቅስ ትርጉም ይህ ነው። ያን ትርጉም እዚህም ላይ ሲንጸባረቅ ታዩታላችሁ? ካያችሁት ባረ ቃሉን የተናገሩትሁ አምላካችሁና ፈጣሪያችሁ እግዚአብሔር ራሱ ስለ ሆነ፣ በሙሉ ልባችሁ ማመንና መታዘዝ አለባችሁ።» ለሰብከት እንዲህ ዐይነቱን ሥልጣን የሚሰጠው የተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል ብቻ ነው።

ሐ. የመጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛነት

1. እግዚአብሔር ሊዋሽ ወይም በሐሰት ሊናገር አይችልም። የመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን ልዩ ባሕርይ እንድናምነውና እንድንታዘዝ ማድረግ፣ ይህም እምነትና መታዘዝ እግዚአብሔርን ከማመንና ከመታዘዝ ጋር እኩል እንደ ሆነ ማሳመን መቻሉ ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላቶችን ሁሉ ማመን፣ መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ እውነተኛ መሆኑን ስለማያመለክት፣ የመጽሐፍ ቅዱስን እውነተኛነት በሚገዛ መረዳት አስፈላጊ ነው። ይህን ርእስ ጉዳይ በስፋት የምንመለከተው የመጽሐፍ ቅዱስን ሕዕፅ አልባነት በሚናገረው (ምዕራፍ 5 ይመልከቱ) ክፍል ላይ ቢሆንም፣ እዚህ ላይ በዐጭሩ እንጠቅሳለን።

የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ሰብአዊ ቢሆኑም፣ የራሱ የእግዚአብሔር ቃላት መሆናቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊያን በተደጋጋሚ ስለሚያረጋግጡ፣ የእግዚአብሔርን ቃላት ባሕርያት የሚናገሩ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን መመልከትና እነዚህን ውጤቶች ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ጋር ማጣጣም ተገቢ ነው። በተለይም እግዚአብሔር ስለ ተናገረው ቃል እውነተኛነት የሚናገሩ በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች አሉ። ቲቶ 1:2 እግዚአብሔር ፈጽሞ እንደማይዋሽ ይናገራል ወይም ቃል በቃል ሲተረጎም «የማይዋሽው እግዚአብሔር» በማለት ይናገራል። እግዚአብሔር ውሸት መናገር የማይችል አምላክ በመሆኑ ቃላቶቹ ሁልጊዜ የሚታመኑ ናቸው። ሙሉው መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር የተናገረው ቃል እንደ መሆኑ መጠን፣ ልክ እንደ እግዚአብሔር «የማይዋሽ» መሆን አለበት። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ምንም ውሸት ሊኖር አይችልም።¹³

¹²በሰብከት ውስጥ ጥሩ የመናገር ችሎታ ወይም የፈጠራ ችሎታ ወይም የግል ተመክሮ ያላቸውን ቦታ መዘዴ አይደለም፤ ምክንያቱም ጥሩ ሰብከት እነዚህን በሙሉ ያነታል (ሞላሌ 16:21-23)። እኔ ለማለት የፈለግሁት ሕይወትን የሚለውጠው ገይል ከራሱ ከቃሉ መምጣት አለበት ነው፤ ሰባኪው ይህን በትክክል በማያምንበት ጊዜም ለአድማራቱ ግልጽ ይሆናል።

¹³አንዳንድ ሊቃውንት መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ነው፤ እግዚአብሔር ፈጽሞ አይዋሽም። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ፈጽሞ አይዋሽም የሚለውን የመከራከሪያ ሐሳብ «ጣም ተራ» የክርክር ሐሳብ ነው በማለት ይቃወሙታል። ይሁን እንጂ፣ ጳውሎስ በትክክል እንደዚህ ዐይነት ክርክር በቲቶ 1:2 ላይ አቅርቧል። እርሱ «ከዘመናት በፊት» በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ቃል ስለ ተገባው የዘላለም ሕይወት ተስፋ ይናገራል። እነዚህ ቃላት የተነገሩት ፈጽሞ በማይዋሽው በእግዚአብሔር ነው። በዚህ ምክንያት ጳውሎስ የመጽሐፍ ቅዱስን ቃላት እውነተኛነት ለማረጋገጥ የእግዚአብሔርን ቃል ትክክለኛነት ይናገራል። ምናልባት ይህ ቀላል ክርክር ነው ቢባልም ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው። ደግሞም እውነት ነው። ስለዚህ እኛ ይህን እውነት ለመቀበልና በሥራ ላይ ለማዋል ማመንታት አይገባንም።

ዕብራውያን 6:18 ሁለት የማይለወጡ ነገሮችን (የእግዚአብሔርን መሐላና ቃል ኪዳን) ይጠቅሳል። «እግዚአብሔር ከቶ ሊዋሽ አይችልም።» እዚህ ላይ ጸሐፊው የሚነግረን እግዚአብሔር አይዋሽም ብቻ ሳይሆን፤ እርሱ መዋሸት እንደማይችለው ነው። ምንም እንኳን ይህ በቀጥታ የሚያመለክተው መሐላዎችንና ቃል ኪዳኖችን ብቻ ቢሆንም፤ እግዚአብሔር በእነዚህ ጉዳዮች መዋሸት የማይችል ከሆነ፤ በርግጥ ለዘላለም እርሱ መዋሸት አይችልም ማለት ነው (ኢየሱስ ካልማለ በቀር እውነት የማይናገሩትን ሰዎች አጥብቆ ይነቅፋል። ማቴ 5:33-37፤ 23:16-22)። በተመሳሳይ መልኩ፤ ጻዊት እግዚአብሔርን፤ «ልዑል እግዚአብሔር ሆይ፤ እንተ አምላክ ነህ፤ ቃልህም የታመነ ነው» ይለዋል (2ሳሙ 7:28)።

2. ስለዚህ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየትኛውም ክፍል የሚገኙ ቃላት መላው በመላው እውነተኛና ስሕተት የሌለባቸው ናቸው። የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት ከሆኑና እግዚአብሔርም ሊዋሽ ወይም በሐሰት ሊናገር የማይችል ከሆነ፤ በየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ውስጥ እውነት ያልሆነ ነገር ወይም ስሕተት የለም ብሎ ማጠቃለል ትክክል ነው። ይህ ጉዳይ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በበርካታ ክፍሎች ተረጋግጦ እናገኛለን። «የእግዚአብሔር ቃል የጠራ ቃል ነው፤ ሰባት ጊዜ እንደ ተጠራ፤ በምድር ላይ በከውር እንደ ተፈተነ ብር ነው» (መዝ 12:6)። «የእግዚአብሔር ቃል ፈጽሞ የማይደበዝዝ፤ ብሩህና ጥርት ያለ መሆኑን ለመግለጽ በምስል ከሣች ቃል ይጠቀማል። በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ እንድም ጉድለት የለም፤ በምሳሌ 30:5 ላይም፤ «የእግዚአብሔር ቃል ሁሉ እንደ የለበትም፤ እርሱ ለሚታመኑበት ሁሉ ጋሻቸው ነው» ይላል። እውነተኛ የሆኑት የተወሰኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ብቻ ሳይሆኑ፤ ሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ናቸው። በርግጥ የእግዚአብሔር ቃል በሰማይ ለዘላለም የጻፈ ነው። በመዝሙረ ጻዊት ላይ፤ «እግዚአብሔር ሆይ፤ ቃልህ በሰማይ፤ ለዘላለም ጸንቶ ይኖራል» ይላል (መዝ 119:8)። ኢየሱስ ቃላቱ ዘላለማዊ ባሕርይ እንዳላቸው ሲናገር፤ «ሰማይና ምድር ያልፋሉ፤ ቃሉ ግን ፈጽሞ አያልፍም» ብላል (ማቴ 24:3)። የእግዚአብሔር ቃል ከሰዎች ሁሉ ንግግር ጋር በመነጻጸር፤ «ይዋሽ ዘንድ እግዚአብሔር ሰው አይደለም፤ ይጻጸትም ዘንድ የሰው ልጅ አይደለም፤ ...» ተብሎአል (ዘኁ 23:19)። እነዚህ ጥቅሶች በየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል እውነት ያልሆነ ወይም ውሸትነት ያለው ዐረፍተ ነገር የለም ብለን በውስጡ ታዋቂ የምናቀርባቸውን መስፈርቶች ትክክለኛነት ግልጥ በሆነ መንገድ ያረጋግጣሉ።

3. የእግዚአብሔር ቃላት የመጨረሻ ክፍተኛ የእውነት መለኪያዎች ናቸው። በዮሐንስ 17 ላይ ኢየሱስ ወደ አባቱ ሲጸልይ፤ «ቃልህ እውነት ነው፤ በእውነትህ ቀድሳቸው» ይላል (ዮሐ 17:17)። ይህ ጥቅስ አስገራሚ ነው ምክንያቱም እዚህ ላይ ኢየሱስ «አሉቴኖስ» ወይም «አሉቴኖስ» (በግሪክ «እውነተኛ» ማለት ነው) የሚለውን ቅጽል አልተጠቀመም። ከእነዚህ የግሪክ ቃላት አንዱን ተጠቅሞ ቢሆን ኖሮ የምንጠቀመው ትርጉም «ቃልህ እውነተኛ ነው» የሚል ይሆን ነበር። እርሱ ግን በዚህ ፈንታ «አሉቴኖ» ማለትም «እውነት» የሚለውን ስም በመጠቀሙ፤ የእግዚአብሔር ቃል እውነተኛ ብቻ ሳይሆን እርሱ እውነት እንደ ሆነ ተናግሯል።

ልዩነቱ ትልቅ ትርጉምን ያዘለ ነው፤ ምክንያቱም ይህ ዐረፍተ ነገር መጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛ መሆኑን ወይም በክፍተኛ ደረጃ የእውነት መለኪያ መሆኑን የሚያረጋግጥ ብቻ ሳይሆን፤ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ የመጨረሻው የእውነት መመዘኛ መሆኑን እንድናስብ ያበረታታል። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ነው፤ የእግዚአብሔር ቃል እውነት የሆነውና እውነት

ያልሆነው ሁሉ ተለይቶ የሚታወቅበት የመጨረሻ መለኪያ ነው። ይህም እውነት ከሚለካባቸው መስፈሪያዎች ሁሉ የሚልቅ የመጨረሻው መስፈርት ነው። ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የሚስማሙ መመዘኛዎች እውነተኛች ሊሆኑ፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የማይስማሙ የእውነት መስፈሪያዎች ሁሉ ግን እውነተኛች አይደሉም።

ቃዲያ እውነት ምንድን ነው? እውነት እግዚአብሔር የሚናገረው ብቻ ነው፤ እኛም እግዚአብሔር የተናገራቸው ቃላት (በዝርዝር ባይሆንም ትክክለኛነትን በጠበቀ ሁኔታ) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አሉን።

4. አንዳንድ አዳዲስ እውነታ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ሊጣረስ ይችላል ይሆን? አንዳንድ ሳይንሳዊ ወይም ታሪካዊ ጥናት ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ይጣረስ ይሆን? እዚህ ላይ በድፍረት ይህ ፈጽሞ ሊሆን አይችልም ማለት አንችላለን፤ በርግጥ፤ ይህ ሊሆን የማይችል ነው። በማናቸውም ጊዜ እውነተኛ ነው የተባለ አንድ አዲስ ጥናት ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ተጣርሷል ከተባለና እኛ በትክክል የመጽሐፍ ቅዱስን ሐሳብ የምንረዳ ከሆነ፤ ያ እውነት ሐሰት ሆኖ መገኘት አለበት፤ ምክንያቱም የመጽሐፍ ቅዱስ ደራሲ የሆነው እግዚአብሔር ሁሉንም እውነተኛ (ያላፋትን) ያሉትንና የወደፊቱን ያውቃቸዋል። በቀደመት ዘመናትና መጽሐፍ ቅዱስ እንዲጻፍ ባደረገባቸው ጊዜያት የነበሩትን ሁኔታዎች ብንመለከት፤ እግዚአብሔር የማያውቃቸው እውነታዎች አልታዩም። ሁሉም እውነታዎች እግዚአብሔር ከዘላለም ዘመናት በፊት የሚያውቃቸው ስለ ሆኑ እግዚአብሔር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተናገራቸው ቃላት ጋር የማይጣረሱ ናቸው።

ይሁን እንጂ፤ ሳይንሳዊ ወይም ታሪካዊ ጥናቶች (ለሎች ፍጥረታትን የሚመለከቱ ጥናቶችም) መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚያስተምር የምናስባቸውን ነገሮች በትክክል የሚያስተምር መሆኑን ደጋግመን ለመመረመር እንድንችል እንደሚረዱን መታወስ አለበት። በአንድ ወቅት አንዳንዶች ምድር በ4004 ዓ.ቅ.ክ. ተፈጥራለች ብለው ያስቡ እንደ ነበር፤ መጽሐፍ ቅዱስ እንደዚህ አያስተምርም (በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው የዘር ልረንጅ ዝርዝር በመካከላቸው ክፍተት ይታይባቸዋል)።¹⁴ ነገር ግን ይህ ክርስቲያኖች ምድር እንደዚህ በቅርብ የተፈጠረች መሆኗን በሚመለከት መጽሐፍ ቅዱስ በትክክል አስተምሮ ከሆነ ደጋግመው እንዲመረምሩ ያደረጋቸው በከፊል ታሪካዊ፤ ሥነ ቅርሳዊ፤ ሥነ ፈለካዊና ሥነ ምድራዊ ጥናት ነበር። የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በጥንቃቄ በመተንተን የተደረገው ጥናት መጽሐፍ ቅዱስ ይህን እንደሚያስተምር አረጋግጦአል።

በተመሳሳይ መልኩ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ፅሕፈት በምድር ዙሪያ እንደምትዞር አያስተምርም፤ ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ የሚነግረን ከራሳችን አይታ አንጻር እንደምንመለከተው በከሥተቶች መላው መግለጫ ይጠቅማል እንጂ፤ በሐዋ ላይ ከሚገኝ ጭፍን ምናብ በመነሣት የአጽናፈ ዓለምን አሠራር አይገልጽም፤ ነገር ግን የሥነ ፈለክ ጥናት ምድር በራሷ ካቢያ ላይ እንደምትዞር አስከስታወቀበት ጊዜ ድረስ፤ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስ ፀሐይ በምድር ዙሪያ እንደምትዞር ያስተምራል ብለው ያምኑ ነበር። ከዚያ በኋላ የሳይንሳዊ መረጃዎች ጥናት መጀመር የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን እንደገና ለመመርመር የሚያሳዛሣ ሁኔታን ፈጥሮአል። በዚህ ምክንያት ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ይባረራል የሚባሉ እውነታዎች ሲያጋጥሙን መፈተሽ የሚገባን፤ በጥያቄ ውስጥ ያለውን እውነት ለማሳየት የቀረቡትን መረጃዎች ብቻ ሳይሆን፤ መጽሐፍ ቅዱስ ያስተምራል ብለን የምናስበውን ነገር በትክክል እንደሚያስተምር ለማወቅ ከጉዳዩ ጋር

¹⁴ምድርን ዕድሜ በሚመለከት ምዕራፍ 15 ከገጽ 317-342፤ በዘር ሐረጎች መካከል ሰለው ክፍተት ደግሞ ከገጽ 318-320 ይመልከታል።

አገገባብነት ያላቸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ደጋግመን መመርመር ይኖርብናል።

በማናቸውም ሕጋዊነት ባለው የሰው ምርምር ወይም ጥናት የተገኙ አዳዲስ እውነታዎችን ምንጊዜም ማስተናገድ እንጂ፤ በፍጹም መፍራት የሰበከም። ለምሳሌ፤ በሰርዳ አገር የተሰማሩ የሥነ ቅርስ ተመራማሪዎች የሌብሳ ሠራዊዎች (ታብሊትስ) በመባል የሚጠሩትን አግኝተዋል። እነዚህ ብዙ ነገሮችን ያካተቱ ጽሑፎች በ2000 ዓ.ቅ.ክ. ገደማ የተጻፉ በመሆናቸው፤ የእምነት አባቶች ተብለው በሚጠሩት ሰዎች ዓለምና እንደዚሁም ከአብርሃም፤ ከይስሐቅና ከያዕቆብ ሕይወት ጋር ግንኙነት ባላቸው ከሥራተኞች ላይ የተሻለ ግንዛቤ እንዲኖረን አድርገዋል። እንደዚህ ያሉት መረጃዎች በእራት ዘፍጥረት ውስጥ አንዳንድ የተሳሳቱ እውነታዎች ስለ መኖራቸው ያረጋግጣሉ በሚል ዘርብተዋል። መሥጋት ይገባቸዋልን? በፍጹም መሥጋት የሰባቸውም። እንደዚህ ያሉትን የጽሑፍ መረጃዎች በሙሉ በትክክል ከተረዳናቸው፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር እንደሚስማሙና የመጽሐፍ ቅዱስን ትክክለኝነት እንደሚያረጋግጡ ሙሉ በሙሉ በመተማመን መጠበቅ ይኖርብናል። ማንኛውም እውነተኛ መረጃ ሁሉንም እውነታዎች ከሚያውቀውና ፈጽሞ ከማይዋሸው ከእግዚአብሔር ቃል ጋር የሚጣረስ አይደለም።

መ. የተጻፈው መጽሐፍ ቅዱስ የመጨረሻው ሥልጣናትን ነው

መጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣናዊ በሆነ ሁኔታ የሚገኘው በመጨረሻ በጽሑፍ በተረበበት መልኩ እንደ ሆነ ማወቅ በጣም አስፈላጊ ነው። ሙሉ በዚህ ታላቅ ውስጥ ያስቀመጠው በድንጋይ ጽላት ላይ የተጻፈውን የእግዚአብሔር ቃል ነበር። በጎሳም እግዚአብሔር፤ ሙሉንና ከአርሶ በጎሳ የመጡትን ነቢያት ቃላታቸውን በመጽሐፍ እንዲጽፉ አሟቸዋል። ጳውሎስ «የእግዚአብሔር እስትገፋስ» (2ጢሞ 3:16) ሲል የተናገረው የተጻፈውን ቅዱስ መጽሐፍ (በግሪክ፤ ግራፌ) ነው። በተመሳሳይ መልኩ «የጌታ ትእዛዝ» (1ቀሮ 14:37) የተባለውና ከሌሎች ቅዱሳት መጻሕፍት ክፍሎች ጋር በእኩል ደረጃ የተቀመጠው የጳውሎስ ጽሑፍ ነው (2ኢጥ 3:16)።

አንዳንድ ጊዜ ሰዎች (ዐውቀውም ይሁን ሳያውቁ) በተጻፈው በእግዚአብሔር ቃል ፈንታ ሌላ የመጨረሻ መስኪያ እንዳለ አድርገው ለመሰማት እንደሚሞክሩ መረዳት አስፈላጊ ነው። ለምሳሌ፤ ሰዎች አንዳንድ ጊዜ «ኢየሱስ በትክክል የተናገረውን» በግሪክ ቋንቋ የተጻፉትን ወንጌላት ኢየሱስ ወደ ተጠቀመበት ወደ አራማይስጥ ቋንቋ ስንተረጉም፤ የወንጌላት ጽሑፎች ካላቸው መረዳት የተሻለ ስለ ኢየሱስ ቃላት ልንረዳ እንችላለን ይላሉ። በርግጥም፤ ኢየሱስ በአራማይስጥ ቋንቋ የተናገራቸውን እንደገና ጽፎ መመልከት በወንጌል ጽሑፍያን የተሳሳቱትን ትርጉሞች ለማቃናት ያስችለናል።

በሌላ አንጻር፤ ሰዎች «ጳውሎስ ሊል የፈለገው ነገር» ከጻፈው ቃል ፍቺ ጋር ልዩነት በሚኖረው ጊዜ እንኳ ምን እንደ ሆነ እናውቃለን ይላሉ። ወይም ከሌላው የራሱ ሥነ መለኮታዊ አቋም ጋር ተመሳሳይ መሆን ቢያስፈልገው፤ ጳውሎስ ምን ማለት ይገባው እንደ ነበር እናውቃለን ይላሉ። በተመሳሳይ መልኩ፤ ሌሎችም ማቴዎስ ስለ ቤተ ክርስቲያን የጻፈበትን ሁኔታ ይጠቅሱና ለዚያ ሁኔታ ወይም ማቴዎስ ለዚያ ወቅታዊ ሁኔታ ሊሰጥ የፈለገውን የመፍትሔ ሐሳብ ለማምጣት ሊከተለው ይገባ የነበረ መመሪያ ለመስጠት ይሞክራሉ።

በእነዚህ ሁሉ ምሳሌዎች ውስጥ ከተጻፈው የቅዱስ መጽሐፍ ምንባብ ጀርባ ስላሉት ወቅታዊ ሁኔታዎች መጠየቅ ጽሑፉ ምን እንደሚሉ ለመረዳት አንዳንድ ጊዜ ጠቃሚ መሆኑን እምነን መቀበል ይገባናል። ይሁንና፤ መላምታዊ ሐሳብ በመያዝ እንደገና ቃላቱን የመጻፍ ተግባራችን ወይም ሁኔታዎቹ ምን ይመስሉ እንደ ነበረ የምናቀርበው ትንተና ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር ሊወዳደር ወይም

የመጽሐፍ ቅዱስን ፍጹም ሥልጣን ሊተካ ፈጽሞ አይችልም። እኛም በምንም ዐይነት ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት ጋር እንዲጣረሱ ወይም የመጽሐፍ ቅዱስን ትክክለኝነት ጥያቄ ውስጥ እንዲያስገቡ መፍቀድ አይገባንም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የራሱ የእግዚአብሔር ቃል እንዳለና በማናቸውም መንገድ ልናሻሽለው እንደማይገባን ማስታወስ አለብን። ምክንያቱም ይህን ልናደርግ አንችልም። ከዚህ ይልቅ በሙሉ ልብ ቃሉን ለመረዳት፤ በቃሉ ለመታመንና ቃሉን ለመታዘዝ ጥረት ማድረግ ይገባናል።

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

1. መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ እንድን ሰው ለማስረዳት ብትፈልግ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ካሉት ጽሑፎች በይበልጥ እንዲያነብ የምትፈልገው የትኛውን ነው?
2. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሚገኙት ቃላት መካከል አንዱን ወይም ብዙዎችን ሰዎች እንዳያምኑና እንዳይታዘዙ ለማድረግ የሚሞክረው ማን ነው? በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ልታምነው ወይም ልትታዘዙው የማትፈልገው ነገር አለ? ለሁለቱ ጥያቄዎች የምትሰጠው መልስ አዎንታዊ ከሆነ፤ በዚህ ዙሪያ ያሉትን ችግሮች መፍታት የምትፈልገው እንዴት ነው?
3. በመጽሐፍ ቅዱስ ከተጻፉት ቃላት መካከል አንዱ ስለተተካ መሆኑን የሚያረጋግጥ እውነታ እንዳለ በታሪክ ሁሉ ውስጥ ታውቃለህ? ይህ እውነታ ሌሎችን የሃይማኖት ጽሑፎች ለምሳሌ፤ የጦርሞንን መጽሐፍ ወይም የቁርካንን ሐሰተኝነት ያሳያል? እንደዚህ የመሳሰሉትን መጻሕፍት ስታነብ፤ በመጓፈሳዊ ሕይወትህ ላይ ያሳደሩትን ተጽዕኖ ለመግለጽ ትችላለህ? መጽሐፍ ቅዱስን ስታነብ፤ ሌሎች መጻሕፍት ሊያደርጉት በማይችሉት መንገድ የፈጣሪህን ድምፅ እንደምትሰማ መናገር ትችላለህ?
4. ምንም ውጫዊ ማስረጃ በማታገኝለት ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ ተጻፈ ብቻ የምታምነው ነገር አለ? በዕብራውያን 11:1 መሠረት ያ እምነት ተገቢ ነው? መጽሐፍ ቅዱስ ስለሚናገራቸው ብቻ ነገሮችን የምታምን ከሆነ፤ በክርስቶስ የፍርድ ወንበር ፊት ስትቀርብ ክርስቶስ ስለዚህ አድራጎትህ ምን የሚልህ ይመስልሃል? መጽሐፍ ቅዱስ ያረጋገጠውን ነገር ሁሉ ማመንና መታዘዝ ምንጊዜም ወደ ግጢአት እንደሚመራ ወይም ሕይወትህን ከእግዚአብሔር በረከት እንደሚያርቀው ታስባለህ?

ልዩ ቃላት

ፍጹም ሥልጣን	እስትገፋስ እግዚአብሔር
ሥልጣን	ያልተገደበ እስትገፋስ እግዚአብሔር
ሂራ መግት	መጽሐፍ ቅዱስ
ቃል ቢቃል ማስጻፍ	ስለ ራሱ የሚመስክር
	የእግዚአብሔር እስትገፋስ

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

2. Anglican (Episcopalian)
1882-93 Litton, 18-40
1930 Thomas, 115-20, 123-33, 141-45
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)
1875-77 Pope, 1:92-99, 156-92
1892-94 Miley, 2:481-89
1942 Wiley, 1:166-84
1960 Purkisor, 60-80

- 1983 Carter, 1:287-330
3. Baptist
- 1767 Gill, 1:15-37
- 1908 Strong, 111-242
- 1918 Mullins, 142-44, 150-53
- 1976-83 Henry, 2:247-334; 3:28-47, 203-488; 4:7-271, 470-93
- 1983-85 Erickson, 175-259
- 1987-94 Lewis/Demjarest, 1:93-171
4. Dispensational
- 1948 Chafer, 1:21-104, 120-23
- 1950 Thiessen, 43-49, 62-74
- 1987 Ryrie, 20-22, 63-76
5. Lutheran
- 1917-25 Pieper, 1:193-317, 349-59
- 1934 Mueller, 90-136
6. Reformed (or Presbyterian)
- 1559 Calvin, 1:7-8, 74-93
- 1863 Heppe, 21-28
- 1871-74 Hodge, 1:153-82
- 1887-1922 Warfield, *IB*, 3:410, 419-42; *SSW*, 2:537-638
- 1889 Shedd, 1:70-110; 3:27-88
- 1937-66 Murray, *CH*, 3:256-62; *CH*, 4:30-57
- 1938 Berkhof, *Intro*, 144-65, 182-86
- 1962 Buswell, 1:183-93, 198-213
7. Renewal (or Charismatic/ Pentecostal)
- 1988-92 Williams, 1:22-25

በሮም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
Ott, (no explicit treatment)
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
1981 McBrien, 1:62-77, 201-44

ሌሎች ሥራዎች

- Carson, D. A. and John Woodbridge, eds. *Hermeneutics, Authority, and Canon*. Grand Rapids: Zondervan, 1986.
- _____. *Scripture and Truth*. Grand Rapids: Zondervan, 1983.
- Geisler, Norman L., ed., *Inerrancy*. Grand Rapids: Zondervan, 1980.
- Grudem, Wayne A. *The Gift of Prophecy in 1 Corinthians*. Washington, D.C.: University Press of America, 1982. pp. 1-54.
- Helm, Paul. *The Divine Revelation: The Basic Issues*. Westchester, Ill.: Crossway, 1982.
- Henry, Carl F. H. "Bible, Inspiration of." IN *EDT*, pp. 145-49.

- Kuyper, Abraham. *Principles of Sacred Theology*. Trans. by J. H. de Vries, Pepr. ed.: Grand Rapids: Eerdmans, 1968, pp. 413-563 (first published as *Encyclopedia of Sacred Theology* in 1898).
- Montgomery, John W., *God's Inerrant Word*. Minneapolis: Bethany Fellowship, 1974.
- Nash, Ronald H. *The Word of God and the Mind of Man*. Grand Rapids: Zondervan, 1982.
- Packer, J. I. *"Fundamentalism" and the Word of God*. London: Inter-Varsity Press, 1958.
- _____. "Infallibility and Inerrancy of the Bible." In *NDT*, pp. 337-39.
- _____. "Scripture." In *NDT*, pp. 627-31.
- Pinnock, Clark. *Biblical Revelation*. Chicago: Moody, 1971.
- Radmacher, Earl D., and Robert D. Preus, eds. *Hermeneutics, Inerrancy, and the Bible*. Grand Rapids: Zondervan, 1984.
- Van Til, Cornelius. In *Defense of the Faith*, vol. 1: *The Doctrine of Scripture*. Ripon, Calif.: den Dulk Christian Foundation, 1967.
- _____. In *Defense of the Faith*, vol. 5: *An Introduction to Systematic Theology*. Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1976, pp. 110-58.
- Warfield, B. B. *Limited Inspiration*. Philadelphia: Presbyterian and Reformed, 1962.
- Wells, Paul. *James Barr and the Bible: Critique of a New Liberalism*. Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1980.
- Wenham, John W. *Christ and the Bible*. London: Tyndale Press, 1972.
- Woodbridge, John. *Biblical Authority: A Critique of the Rogers/McKim Proposal*. Grand Rapids: Zondervan, 1982.
- Westminster Seminary Faculty. *The Infallible Word*. 3d ed. Philadelphia: Presbyterian and Reformed, 1967.
- Young, Edward J. *Thy Word Is Truth*. Grand Rapids: Eerdmans, 1957.

Works From a Noninerrancy Perspective.

- Baillie, John. *The Idea of Revelation in Recent Thought*. New York: Columbia University Press, 1956.
- Barr, James. *Fundamentalism*. London: SCM, 1977.
- Beegle, Dewey M. *Scripture, Tradition, and Infallibility*. Grand Rapids: Eerdmans, 1973.
- Berkouwer, G. C. *Holy Scripture*. Trans. by Jack B. Rogers. Grand Rapids: Eerdmans, 1975.
- Burtchaell, James Tunstead, *Catholic Theories of Biblical Inspiration Since 1810: A Review and Critique*. Cambridge: University Press, 1969.
- Davis, Stephen T. *The Debate About the Bible*. Philadelphia: Westminster, 1977.
- McKim, Donald K., ed. *The Authoritative Word: Essays on the Nature of Scripture*. Grand Rapids: Eerdmans, 1983.
- Pinnock, Clark. *The Scripture Principle*. San Francisco: Harper and Row, 1984.
- Rogers, Jack, ed. *Biblical Authority*. Waco, Tex.: Word, 1977.
- Rogers, Jack, and Donald K. McKim. *The Authority and Interpretation of the Bible: An Historical Approach*. San Francisco: Harper and Row, 1979.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምዝገባ

2ጢሞቴዎስ 3:16 «ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለባቸው ናቸው፤ ለማስተማር፤ ለመገሠጽ፤ ለማቅናት በጽድቅም መንገድ ለመምከር ይጠቅማሉ።»

መዝሙር

«በተስፋ ቃላት ላይ ጸንቶ መቆም»

ይህ ማግሌት የእግዚአብሔር የተስፋ ቃላት ዘላለማዊ ጥንካሬና የማይናወጥ መሠረት ስላላቸው፤ እምነታችንን በእነርሱ ላይ እንድንጥል ያስተምራል። በጥርጥር ውስጥና በአስፈሪ ነገሮች መካከል በምንሆንበት ጊዜ እንኳ እነዚህ ተስፋዎች ሊሻሩ አይችሉም። በተስፋ ቃላቶቹ ጽንሹን በመቆም ከዘላለም እስከ ዘላለም ለእርሱ ክብር ይሁን እያልን መዘመር እንችላለን። ይሁንና፤ ይህ ማግሌት ስለ እግዚአብሔር የተስፋ ቃላት ብቻ ሳይሆን፤ ስለ ጠቅላላው መጽሐፍ ቅዱስ የሚናገር ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ጠላቶቻችንን ድል እንድናደርግ የሚያስችለን የእግዚአብሔር ቃል ነው (ቍ 2)፤ በየዕለቱ ድል የምናደርግበት የመንፈስ ሰይፍ ነው (ቍ 3)። ከእግዚአብሔር ከራሱ ቃላትና ከሰጠው ተስፋ በተር እምነት የምንጥልበት ሌላ አስተማማኝ መሠረት የለም። «እኔ በእግዚአብሔር የተስፋ ቃላት ላይ እጽናለሁ» የሚለው ቃል በእምነት የተሞላ ሰው የደስታ መግለጫ ነውና እኛም ለዘላለም ልንዘምረው ይገባል።

በንጉሤ በክርስቶስ የተስፋ ቃላት ላይ ጸንቼ፤

የእርሱን ምስጋና ለዘላለም ላስተጋግባለሁ፤

በዘፍታ ላለው ክብር ይሁን እያልሁ እሮሜክለሁ፤ እዘምርማለሁ፤

በእግዚአብሔር የተስፋ ቃላት በመጽናት ከንዴን አበረታለሁ።

አዝማች።

መጽናት፤ መጽናት፤ በእጽኔ በእግዚአብሔር የተስፋ ቃላት መጽናት፤

መጽናት፤ መጽናት፤ እኔ በእግዚአብሔር የተስፋ ቃላት ላይ እጽናለሁ።

በማይሻሻሉት የተስፋ ቃላቶቹ ልጽና፤ በእነርሱም ደገፍ ልበል።

አስፈሪ የጥርጣሬ ማዕበል ሲያስገመገም፤ ፍርሀትም ሲከብ ሲያይል፤

በኤያው እግዚአብሔር ቃል አሸንፋለሁ፤

በተስፋ ቃላትም እጽናለሁ፤

በጌታዬ በክርስቶስ የተስፋ ቃላት ላይ ቆሜአለሁ፤

በፍቅር ጠንካራ ገመድ ለዘላለም ክርሱ ጋር ታስፊያለሁ።

በመንፈስ ሰይፍ በየዕለቱ እያሸነፍሁ፤

በእግዚአብሔር የተስፋ ቃላት ለዘላለም እጽናለሁ፤

በተስፋ ቃላቶቹ ላይ ቆሜ ፈጽሞ ልወድቅ አልችልም፤

የመንፈሱን ድምፅ ሳጸምጥ ምንጊዜም ልቤ አይዝልም።

ሁሉ በሁሉ በሆነኝ በእጽኔ ከንድ ልረፍ፤

በእግዚአብሔር የተስፋ ቃላትም ሙሉ በሙሉ ልደገፍ፤

ደራሲ፡- አር. ኬልሶ ካርተር፤ 1886

ምዕራፍ 5

የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዐልባነት

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስሕተቶች አሉ?

በዚህ የሥርዐታዊ ሥነ መለኮት መጽሐፍት ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ ዐልባነት የሚናገር የተለየ ምዕራፍ የላቸውም። ይህንም ርእስ ጉዳይ የመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን መሆኑ ርእስ ጋር አያይዞ መመልከት የተለመደ ነው። በዚህ ምክንያት ተጨማሪ ትንታኔ እንደሚያስፈልገው አይታሰብም። የሆነው ሆኖ፤ ይህ ጉዳይ በዛሬው የወንጌላውያን አማኞች ዓለም ውስጥ ትኩረት የተሰጠው በመሆኑ፤ የመጽሐፍ ቅዱስን ሥልጣን ተከትሎ ለተባቸው የሚታደቡት የተለየ ምዕራፍ ሊኖረው ይገባል።

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

ሀ. የሕጻጽ-ዐልባነት ፍቺ

በዚህ ነጥብ ላይ የመጽሐፍ ቅዱስን ሥልጣን በሚመለከት በምዕራፍ 4 ላይ የተረቡትን ክርክሮች እንደምንም። እዚያ ላይ ሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር ቃላት እንደ ሆኑ እና እነርሱን አለማመን ወይም አለመታዘዝ እግዚአብሔርን አለማመን ወይም አለመታዘዝ እንደ ሆነ ተገልጿል። በተጨማሪም እግዚአብሔር ሊሞሽ ወይም ሐሰት ሊናገር እንደማይችል (2ሳሙ. 7:28፤ ቲቶ 1:2፤ ዕብ 6:18) መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ እንደሚያስተምር ማብራሪያ ተሰጥቷል። ስለዚህ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየትኛውም ክፍል የሚገኙ ቃላት ሁሉ ሙሉ በሙሉ እውነተኛ እና ያለ ስሕተት ናቸው (ዘኁ. 23:19፤ መዝ 12:6፤ 119:89;96፤ ምላ 30:5፤ ማቴ 24:35)። የእግዚአብሔር ቃላት በርግጥ የእውነት የመጨረሻ መለኪያዎች ናቸው (የሐንስ 17:17)።

በዚህ ነጥብ ላይ በተለይ ግንኙነት ያላቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ስለ እግዚአብሔር ቃል ሙሉ በሙሉ እውነትነት እና አስተማማኝነት የሚናገሩት ናቸው። «የእግዚአብሔር ቃል የጠራ ቃል ነው፤ ሰላት ጊዜ እንደ ተጣረ፤ በምድር ላይ በዘውር እንደ ተፈተነ ብር ነው» (መዝ 12:6 አ.መ.ት) የሚለው ሐሳብ የመጽሐፍ ቅዱስን እንክንዓልባነት ወይም ፍጹም ተአማኒነት እና ገጽሕና ያመለክታል። በተመሳሳይ መልኩ፤ «የእግዚአብሔር ቃል ሁሉ አንዝን የለበትም፤ እርሱ ለሚታነብት ሁሉ ጋሻቸው ነው» (ምላ 30:5 አ.መ.ት) የሚለው፤ እግዚአብሔር የተናገራቸውን ቃላት በሙሉ (የመጽሐፍ ቅዱስን) እውነተኝነት ያመለክታል። የሰዎች ንግግር ሙሉ በሙሉ ወይም በከፊል ስሕተት ያለበት ቢሆንም፤ የእግዚአብሔር ንግግር በገጠኢነትና ሰው አማኒነት እንኳ ቢገነር ፈጽሞ አይዋሸም፤ ስሕተትንም ፈጽሞ አያጸድቅም። «ይዋሽ ዘንድ እግዚአብሔር ሰው አይደለም፤ ይጸጸትም ዘንድ የሰው ልጅ አይደለም» (ዘኁ. 23:19 አ.መ.ት)፤ ይህ ቃል የተነገረው በገጠኢነትና በዘላለም አንደበት ሲሆን፤ በተለይ እግዚአብሔር በራሱ አፍ አስቀድሞ የተናገራቸውን ትንቢታውያን ቃላት የሚያመለክት ነው።

እንግዲህ እንደዚህ ያሉትን ማስረጃዎች ከሰበሰብን መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዐልባ መሆኑን ለመግለጽ በሚያበቃ እኛም ላይ ነን ማለት ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዐልባነት ማለት መጽሐፍ ቅዱስ በመደመሪያዎቹ ጽሑፎች ውስጥ ከእውነታ ጋር የሚሳረር ነገር አይናገርም ማለት ነው።

ይህ ገለጻ የመጽሐፍ ቅዱስን ቋንቋ እውነተኝነት በሚመለከት በሚነሱ የጥርጣሬ ሐሳቦች ላይ ያተኮራል። ገለጻው በተለሉ መጽሐፍ ቅዱስ ሁልጊዜ እውነትን ይናገራል ማለት ነው፤ ሁልጊዜ ስለሚናገራቸው ነገሮች እውነቱን ይናገራል ማለት ነው። ይህ ገለጻ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ማንኛውም ርእስ ጉዳይ

ሁሉንም እውነታዎች ይነግረናል ማለት ሳይሆን፤ ስለ ማንኛውም ነገር ቢናገር፤ እውነትን ይናገራል ማለት ነው።

ከገለጻው ጀማሪ እንግሊዝኛ የዚህ ውዝግብ ትኩረት በንግግር እውነትን ማስተላለፍ በተመለከተ በሚነሳው ጥያቄ ላይ መሆኑን ማወቅ አስፈላጊ ነው። በንግግር ውስጥ ፍጹም እውነተኝነት ሁልጊዜ የተጠበቀ ሊሆን የሚችለው ቀጥሎ እንደ ተመለከቱት ባሉ የንግግር ዐይነቶች ውስጥ እንደ ሆነ መታወቅ አለበት።

1. መጽሐፍ ቅዱስ በሐተት-ዐልባ ሆኖ ዛሬም በየዕለቱ በሚነገር መደበኛ ቋንቋ ሊነገር ይችላል። ይህ አባባል በተለይ በሳይንሳዊ ወይም በታሪካዊ የእውነታ ወይም የሁነት መግለጫዎች ትክክል ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ፀሐይ መውጣት እና ስለ ዝናብ መዝነብ መናገር ይችላል፤ ምክንያቱም ከተናጋሪው እይታ አንጻር በትክክል የተፈጸመ ነገር ነው። በፀሐይ ላይ ከቆመው (ይህ የሚቻል ቢሆን) ወይም ሕዋ ላይ ይገኛል ተብሎ በሚታሰብ መላምታዊ ቦታ ላይ ከቆመው ተመልካች አንጻር መሬት ስትዞር ፀሐይን እንድትታይ ታደርጋታለች፤ እንዲሁም ዝናብ ወደ ታች ሳይሆን ወደ ላይ ወይም ወደ ጉን ወይም በመሬት ላይ ስበት ወዳለበት ወደ ማንኛውም አቅጣጫ ይዘንባል፤ ነገር ግን ይህ ዐይነቱ ገለጻ ለጥቃትን ነገሮች ሁሉ ትኩረት ስለሚሰጥ መደበኛውን ግንኙነት እንዳይከናወን ዕንቅፋት ይፈጥራል። ተናጋሪው ሹቅመበት ቦታ አንጻር፤ ፀሐይ ትወጣለች፤ ዝናብ ይዘንባል፤ እነዚህም ተናጋሪው የሚመለከታቸው ተፈጥሮታዊያን ክሥተቶች መሉ በመሉ እውነተኛ መግለጫዎች ናቸው።

ለመቀጠር ወይም ለመለካት ቁጥሮችን ስንጠቀም ተመሳሳይ ሐሳብ ተግባር ላይ ሊውል ይችላል። አንድ ዜና ዘጋቢ እያንዳንዱን ቁጥር 7.999 ወታደሮች የሉም ወይም 8.001 ወታደሮች ተገድለዋል ብሎ መናገር ሲያስፈልገው፤ በተደረገው ጦርነት 8.000 ወታደሮች ተገድለዋል ማለት ይችላል። በግምት 8000 ሰዎች ሞተው፤ 16.000 ሰዎች ሞተዋል ማለት በርግጥ ውሸት ነው። ነገር ግን የሞቱት ሰዎች ቁጥር 7.823 ወይም 8.242 ሆኖ ዘጋቢው 8.000 ሰዎች ሞቱ ቢል በብዙ መልኩ ሐሰት ሊሆን አይችልም። የእውነተኝነቱ ልክ የሚወሰነው በተናጋሪው ትክክለኛነት እና በመጀመሪያዎቹ አድማሶች ግምት ላይ ነው።

ይህ በመስፈሪያዎችም ላይ እውነት ነው። «መኖሪያ ቤቱ ከቢሮዬ ሩት አይደለም፤ ወይም የምኖረው ከቢሮዬ ከአንድ ማይል በማይበልጥ ርቀት ላይ በሚገኝ ቦታ ነው» ወይም የምኖረው ከቢሮዬ በአንድ ማይል ርቀት ላይ ነው ወይም ከቢሮዬ 1.287 ማይሎች ርቀ እኖራለሁ አራቱም አረፍተ ነገሮች ለአንድ ትክክለኛ መጠን ተቀራራቢ ግምቶች ናቸው። ከዚህ በተሻለ ሁኔታ ትክክለኛነት የሚገኘው የበለጠ ትክክለኛ በሆኑ ሳይንሳዊ መሣሪያዎች በመጠቀም ነው። ነገር ግን እነዚህም ቢሆኑ በተወሰነ ደረጃ ለትክክለኛነት ቀራቢ ግምቶች ናቸው። በዚህ ምክንያት መስፈሪያዎችም ትክክል ይሆኑ ዘንድ ተናገረው ከሚያመለክተው የትክክለኛነት ደረጃ እና በመጀመሪያው ዐውድ ውስጥ ያሉት አድማሶች ስለ ትክክለኛነቱ ካላቸው ግምት ጋር መስማማት አለበት። መጽሐፍ ቅዱስ በሚናገረው በሁሉም ነገር መሉ በመሉ እውነተኛ መሆኑና ተፈጥሮታዊያን ክሥተቶችን ለመግለጽ ወይም በዐውዱ ውስጥ ተገቢ ሆነው ሊገኙ ተቀራራቢ ቁጥሮችን ለመስጠት ተራ ቋንቋ መጠቀሙ ሊያስደነግረን አይገባም።

አነጋገሩ እውነት ሆኖ ነገር ግን ቋንቋው ግልጽ ወይም ትክክል ያልሆነ አረፍተ ነገርን ሊያስተላልፍ እንደሚችል ልብ ልንል ይገባል። «ከቢሮዬ ከአንድ ማይል በብዙም በማይበልጥ ቦታ እኖራለሁ» የሚለው አረፍተ ነገር ግልጽ ያልሆነና በትክክል ያልተላለፈ ነው፤ ነገር ግን ሕጻጽ የለበትም። አባባሉ እውነት ያልሆነ አይደለም፤ ከእውነታ ጋር የሚቃረን አንድም ነገር አይናገርም።

በተመሳሳይ መንገድ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ አባባል ወይም አነጋገር ግልጽ ያልሆነና በትክክል ያልተጻፈ ሆኖ ነገር ግን መሉ በመሉ እውነት ሊሆን ይችላል። የሕጻጽ አልባነት ጉዳይ ከእውነትነት ጋር እንጂ ሁነቶች ከተዘገቡበት የትክክለኛ ነት ደረጃ ጋር የተያያዘ አይደለም።

2. መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዐልባ ሆኖ ሳለ ከሌሎች ጽሑፎች ቃል በቃል ሳይሆን ትክክለኛ የሆነ ሐሳብን አሳጥሮ ሊገልጽ ይችላል። አንድ ሰው ከሌላው ሰው ጽሑፍ ወይም ቃል የሚጠቅስበት ዘዴ ከባህል ባህል ቅደም ተከተሉ በሰፊው ይለያያል። በዘመናዊው የአሜሪካ እና የእንግሊዝ ባህል የአንድን ሰው ጽሑፍ እንዳለ ለመጥቀስ አረፍተ ነገሩን ወይም ሐረጉን በትምህርተ ጥቅስ ውስጥ ማስተመጥን ይጠይቃል። ይህም «ቀጥተኛ አነጋገር» ይባላል። ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ (ያለ ትምህርተ ጥቅስ) አንድ ሰው የተናገረውን ስንገልጽ፤ የዚያን አረፍተ ነገር ፍሬ ነገር ትክክለኛ ዘገባ መረዳት እንዲቻል አድርገን እናቀርባለን። ይህን አረፍተ ነገር ልብ ይበሉ፤ «ኢሊዮት አሁኑን ለራት ወደ ቤት እንደሚመለስ ተናገረ።» በአረፍተ ነገሩ ውስጥ ኢሊዮት የተናገረው በቀጥታ አልተጠቀሰም። ነገር ግን ዘገባው ኢሊዮት «በሁለት ደቂቃ ውስጥ ለመመገብ ወደ ቤት እመጣለሁ» በማለት ለአባቱ የተናገረውን ትክክለኛ ቃል ስለሚያስተላልፍ ተቀባይነት ያለውና እውነተኛ ነው። አረፍተ ነገሩ የመጀመሪያውን ተናጋሪ ቃላት መሉ በመሉ ባይዝም እንኳ እውነተኛነቱ አጠራጣሪ አይደለም።

በዐዲስ ኪዳን ዘመን የነበረው የግሪክ ጽሑፍ ምንም ዐይነት ትምህርተ ጥቅስ ወይም ተመጣጣኝ የሆነ ሥርዐተ ነጥብ አልነበረውም፤ በመሆኑም የሌላውን ሰው ሥራ በቀጥታ መጥቀስ ሲያስፈልግ፤ የተናገረውን ቃል ይዘት በትክክል የሚወክልን ዐሳብ ብቻ ማካተት ያስፈልግ ነበር። ይህም እኛ የአንድን ሰው ንግግር ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ለመግለጽ ከምንጠቀምባቸው መንገዶች ጋር የሚመሳሰል ነበር። እያንዳንዱን ቃል እንዳለ እንዲጠቅስ አይጠበቅበትም ነበር። በዚህ ምክንያት በመጀመሪያ የተነገረው ቃል ይዘት ሐሰት እስካልሆነ ድረስ ሕጻጽ ዐልባነት ለምሳሌ፤ ብሉይ ኪዳን ወይም ኢየሱስ የተናገረው ቃል በቀጥታ ባልተጠቀሰበት ሁኔታ የተጠበቀ ነው። የመጀመሪያው ጸሐፊ የተናጋሪውን ቃላት በቀጥታ፤ ምንም ዐይነት ለውጥ ሳያደርግባቸው እነርሱን ብቻ እንደሚያስተላልፍ አይገልጽም፤ ወይም ሰሚዎቹ እንደዚህ ያለው ዘገባ ቃል በቃል ይተላለፋል ብለው አይጠብቁም።

3. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያልተለመዱ ወይም እንግዳ ሰዋስዋዊ አገባቦች ቢኖሩም፤ ስሕተት-ዐልባነቱ ግን ሁልጊዜ የተጠበቀ ነው። አንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ቋንቋ ድንቅ እና የአጻጻፍ ስልቱም ግሩም ነው። ሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ጽሑፎች ግን በተራ ሰዎች ግርድፍ ቋንቋ የተጻፉ ናቸው። አንዳንድ ጊዜ ይህ በብዙዎች ዘንድ ተቀባይነት ያለው የሰዋስወ መግለጫ ሕገጋት (ማለትም ሰዋስዋዊ ሕግ የነጠላ ቁጥር ግስን በሚጠይቅበት ቦታ የብዙ ቁጥር ግስን መጠቀም፤ ወይም ተባባሪ ትጽል በሚጠይቅበት ቦታ እንስት ትጽል መጠቀም ወይም ብዙ ጊዜ ለሚታወቀው ቃል የተለመደ ሥርዐተ ሁኔታ ከመጠቀም ይልቅ የተለያዩ ሆሀዎችን መጠቀም፤ ወዘተ) የመሳሰሉትን ድክመቶች ዐቅፎ የያዘ ነው። እነዚህ በአጻጻፍ ስልታቸው ወይም በሰዋስዋዊው ሁኔታቸው ኢመደበኛ የሆኑ አረፍተ ነገሮች (በተለይም በየሐንስ ራዕይ ውስጥ የምናገኛቸው) ትኩረት የተሰጠበትን አነጋገር እውነትነት ስለማይለውጡ ሊያውኩን አይገባም። አንድ አረፍተ ነገር ሰዋስዋዊ ሕገጋትን ያልተከተለ ሆኖ መሉ በመሉ እውነት ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ፤ አንድ ያልተማረ ጌላ ቀር ገጠፊ የሰዋስዋዊ ሕግ ዕውቀቱ ደካማ ቢሆንም እንኳ፤ በሚኖርበት አካባቢ ከሁሉ የበለጠ ታማኝ ሰው ሊሆን ይችላል። ምክንያቱም ይህ ሰው ፈጽሞ ውሸት እንደማይናገር ተመስክሮለታል። በተመሳሳይ መልኩ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጥቂት አረፍተ ነገሮች (በመጀመሪያዎቹ ቋንቋዎች ሲጻፉ) ሰዋስወን ያልተከተሉ (በዛሬው ዘመን

የሰዋሰው መስፈርቶች፤ የዚያን ዘመን ሰዋሰው የማያሟሉ ናቸው፤ ሆኖም፤ ሙሉ በሙሉ እውነተኛነት ስለ ሆነ ሕጻኑ ዕልቦዎች ናቸው። ዋናው ጉዳይ በንግግር ውስጥ እውነተኛነት መኖሩ ነው።

ለ ከሕጻኑ-ዕልቦነት አንጻር የሚያጋጥሙ አንዳንድ ወቅታዊ ተግዳሮቶች በዚህ ክፍል በሕጻኑ-አልቦነት ዙሪያ የሚነሱ የተለመዱ ዋና ዋና ተቃውሞዎችን እንመረምራለን፤

1. መጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን ያለው ለ«እምነት እና ለተግባር» ብቻ ነው። በተደጋጋሚ ከሚቀርቡት ዋነኛ ተቃውሞዎች አንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕልማ «እምነትና እምነትን በተግባር መግለጽ» ብቻ በሚመለከቱ ርእሰ ጉዳዮች ዙሪያ ማስተማር ነው ከሚሉ ሰዎች የሚነሳው ነው። ያም በተጥታ ከሃይማኖታዊ ተግባራችን ወይም ከሥነ ምግባራዊ አካሄዳችን ጋር ተያያዥነት አለው። ይህ አቋም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተሳሳቱ አረፍተ ነዢዎች እንዲኖሩ ያደርጋል። ለምሳሌ፤ እናሳ ታሪካዊ ትንታኔዎችን ወይም ሳይንሳዊ እውነታዎችን የመሰሉሉ ሌሎች ትምህርቶችን በምን ማመን እንዳለብንና እንዴት መኖር እንደሚገባን ለሚያስተምረን ለመጽሐፍ ቅዱስ ዕልማ ማለብ የለብንም ይላሉ። የዚህ አመለካከት አቀንቃኛነት አብዛኛውን ጊዜ «የማይሳሳት» የሚለውን ቃል መጠቀም ይወዳሉ። ሕጻኑ-ዕልቦ የሚለውን ቃል ለመጠቀም ግን የመነታለ።

በዚህ ተቃውሞ የሚለጠው ምላሽ እንደሚከተለው ሊነገር ይችላል፤ መጽሐፍ ቅዱስ በተደጋጋሚ ሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እንደሚጠቅሙ (2ጢ.ሞ 3:16)፤ ሙሉ በሙሉም የእግዚአብሔር መንፈስ ያለባቸው መሆኑን ያረጋግጣል። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ ገጽሕ ነው (መዝ 12:6)፤ ፍጹም ነው (መዝ 119:96)፤ እውነት ነው (ምላ 30:5)። መጽሐፍ ቅዱስ እውነት የሚናገርባቸውን የእርእስተ ጉዳይ ዐይነቶች በሚመለከት ምንም ገደብ አያደርግም።

ዐዲስ ኪዳን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በሙሉ ተለማኝነት ስለ መሆናቸው የሚያስረዳ፤ ተጨማሪ ማረጋገጫዎችን ይሰጣል፤ በከዋርያት ሥራ 24:14 ላይ ጳውሎስ እግዚአብሔርን እንደሚያመልክ ሲናገር፤ «ይሁን እንጂ እነርሱ ነፋቱ በሚሉት፤ በጌታ መንገድ የአባቶቻችንን እምላክ አመልካለሁ» ይላል። በሉቃስ 24:25 ላይ ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱ፤ «የማያስተውሉ ሰዎች» ስለ መሆናቸው ተናግሯል። ምክንያቱም «በዚያት የተናገሩትን ሁሉ ከማመን የዘገዩ» ነበሩ። በሮሜ 15:4 ጳውሎስ እንዲህ ይላል፤ «ቀደም ብሉ የተጻፈው ሁሉ» (በብሉይ ኪዳን ማለት ነው) «ለትምህርታችን ተጽፎአል»። እነዚህ ጽሑፎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ሙሉ በሙሉ ልንታመንበት ወይም ልንደገፍበት የማንችል አንድም ክፍል ስለ መኖሩ አያመለክቱም። በተመሳሳይ መልኩ፤ በ1ቀሮ 10:11 ላይ ጳውሎስ፤ «ለቤሱና ሊጠጡ ተቀመጡ ሊዘፍኑም ተነሡ» በማለት በብሉይ ኪዳን ውስጥ የተፈጸሙትን ጥቃቅን ታሪካዊ ዝርዝር ከሥተቶች ጠቅሷል። እርሱም፤ «ደረሰ» (የታሪኩን ተለማኝነት ሲያመለክት) እንደዚሁም «እኛን ለማስጠንቀቅም ተጻፈ» ማለት ችሏል።

¹ይህን አመለካከት ለመቋቋም የሚያስችል የጽሑፍ ስብስብ Jack Rogers, በጸፈው Biblical Authority (Waco, Tex.: Word, 1977); እንዲሁም በስፋት Jack Rogers and Donald McKim, በጸፉት The Authority and Interpretation of the Bible: An Historical Approach በተባለው መጻሕፍት (San Francisco: Harper and Row, 1979) ውስጥ ይገኛል።

²ካስከ 1960 ወይም 1965 እ.ኤ.አ. የማይሰት (እነዚን የሌለው) የሚለው ቃል ሕጻኑ-ዕልቦ ከሚለው ቃል ጋር አየተለዋወጠ ጥቅም ላይ ውሏል። በቅርብ ዓመታት ግን ቢያንስ በአሜሪካ አገር የማይሰት የሚለው ቃል መጽሐፍ ቅዱስ በእምነትና እምነትን በሥራ ላይ በማዋል ረገድ አንድነትን አያደርገንም በሚል ደክሞ ያለ ስሜት ጥቅም ላይ ውሏል።

የዐዲስ ኪዳን ጽሑፍን በብሉይ ኪዳን ትረካ ውስጥ ጥቃቅን ታሪካዊ መዘርዘሮች ላይ ሳይቀር ያላቸውን እምነት መፈተሽ ስንጀምር፤ በእምነትና በተግባር መካከል ልዩነት የመፍጠርን ስሜት እናይም፤ ወይም ሁሉም የብሉይ ኪዳን ክፍል ትክክለኛነቱ የታመነ ነው ማለት ነው። ወይም ከዚህ ምድብ (ክፍል) ውጪ የሆኑ አነጋገሮች ሊታሙ ወይም ሕጻኑ-አልቦ እንደ ሆኑ ተደርጎ ሊታሰቡ እንደማይገባ ያመለክታል። ይልቁን፤ የዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች እያንዳንዱ የብሉይ ኪዳን ክፍል እውነት መሆኑን ለማረጋገጥና ለመጥቀስ ፈቃደኛ እንደ ሆኑ ያሳያል።

ቀጥሉ ባለው ዝርዝር ውስጥ፤ በዐዲስ ኪዳን ጽሑፎች የተጠቀሱ ለእነዚህ ታሪካዊ መግለጫዎች ምሳሌ የሆኑ ነገሮች ይገኛሉ። እነዚህ ሁሉ «የእምነትና እምነትን በተግባር የመግለጽ» ጉዳዮች ከሆኑ፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኝ ማንኛውም ዝርዝር ታሪካዊ ጉዳይ፤ «ከእምነትና እምነትን በተግባር ከመግለጽ» ጋር የተያያዘ ነው ማለት ነው፤ ይህም ተቃውሞ በመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻኑ-አልቦነት ላይ የሚቀርብ ተቃውሞ መሆኑ ያበቃል ማለት ነው። በሌላ በኩል፤ ብዙ ዝርዝር ታሪኮች እውነት መሆናቸውን በርግጠኝነት መናገር ከተቻለ፤ በብሉይ ኪዳን ውስጥ የሚገኙ ዝርዝር ታሪካዊ ጉዳዮች ሁሉ እውነት መሆናቸው የተረጋገጠ ነው ማለት ነው፤ ስለዚህ አስፈላጊ የሆነውን የመጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛነት የተወሰነ ጥቃቅን ዝርዝር ጉዳዮችን ለማያካትተው፤ «እምነትና ተግባር» ለሚለው ክፍል ብቻ የተወሰነ አድርገን መናገር የለብንም፤ እውነት መሆኑ ርግጠኛ ሳይሆን የቀረ ምንም ዐይነት ዝርዝር ጉዳይ የለም።

ዐዲስ ኪዳን የሚከተሉትን መረጃዎች ይሰጠናል፤ ጻዊት የተቀደሰውን ኅብስት በላ (ማቴ 12:3-4)፤ ዮናስ በዐሣ አንባሪ ሆኖ ውስጥ ቂየ (ማቴ 12:40)፤ የነነዊ ሰዎች ንሐሐ ገብተዋል (ማቴ 12:41)፤ የደቡብ ንግሥት የሰለሞንን ጥበብ ለመስማት መጣች (ማቴ 12:42)፤ ኤልሳክ ወደ ሰራጊታዊ መበለት ተላከ (ሉቃ 4:25-26)፤ ሶርያዊው ንዕማን ከሰማኑ ነጻ (ሉቃ 4:27)፤ ሉጥ ሰዶምን ሰቅቆ በወጣበት ቀን እሳትና ዲን ከሰማይ ዘነበ (ሉቃ 17:29)፤ የሉጥ ሚስት የጨው ዐምድ ስለ መሆኗ ከሚናገረው ከቀ. 32 ጋር ያነጻጽሩ፤ ሙሴ በምድረ በዳ እባብ ሰቀለ (ዮሐ 3:14)፤ ያዕቆብ ለዮሴፍ ቦታ ሰጥቶታል (ዮሐ 4:5)፤ የአስራኤል ዝርዝር ታሪኮች ተፈጽመዋል (ሐሥ 13:17-23)፤ አብርሃም ከመገረዙ አስቀድሞ የተሰሩ ቃል ተቀበለ (ሮሜ 4:10)፤ አብርሃም የአንድ መቶ ዓመት ሰው ነበር (ሮሜ 4:19)፤ እግዚአብሔር ርብቃን ትልቁ ልጁ ትንሹን እንደሚያገለግለው፤ ልጆቹ ከመወለዳቸው በፊት ነገሩት (ሮሜ 9:10-12)፤ ኤልያስ ከእግዚአብሔር ጋር ተነጋገረ (ሮሜ 11:2-4)፤ የአስራኤል ሕዝብ ባሕርን አቋረጠ፤ መንፈሳዊ መብልና መጠጥ ተመገቡ፤ ከፋትን ተመኙ፤ ሊጠጡ ተቀመጡ፤ ሊጨፍሩ ተነሡ፤ ሥነ ምግባር በጉደለው ተግባር ተሳተፉ፤ አጥረመረሙ፤ ጠፉ (1ቀሮ 10:11)፤ አብርሃም ለመልክ ጼዴቅ ከሁሉም ነገር ዐሥራቱን ሰጠ (ዕብ 9:1-2)፤ የብሉይ ኪዳን የመገናኛ ድንኳን ዝርዝር እና የተለየ ንድፍ ነበረው (ዕብ 9:1-5)፤ ሙሴ ሕዝቡንና የመገናኛውን ድንኳን ዕቃዎች ከቀይ የበግ ጠጉርና ከሂሶጽ ጋር ወሰደ በደምና በውሃ ረጫቸው (ዕብ 9:19-21)፤ ዓለም በእግዚአብሔር ቃል ተፈጠረች (ዕብ 11:3)፤ የአቤልን፤ የሄኖክን፤ የኖጎን፤ የአብርሃምን፤ የሙሴን፤ የረዓብን ሕይወት የሚመለከቱ ዝርዝር ታሪኮች በርግጥ ተፈጽመዋል (ዕብ 11፤

³ይህ ቀላል መረጃ አይደለም፤ ነገር ግን ለሳይንሳዊ መረጃ ምሳሌነቱ በብሉይ ኪዳን የተረጋገጠ በመሆኑ ጠቃሚና ጽሑፊውም ዕውቀትን በእምነት ያገኘበት ነው ብሎ የሚጠቅሰው ነው። ስለዚህ እዚህ ላይ የተጠቀሰው እምነት በብሉይ ኪዳን በተዘገቡት ሳይንሳዊ እና ታሪካዊ መረጃዎች እውነተኛነት ላይ የተመሠረተና ርግጠኛ ሆኖ ለመቀበል የሚያስችል ነው።

ፓሲም)፤ ዓላው ብኩርናውን ለአንድ ጊዜ ምግብ ሸጠ፤ በኋላም እንዲመለስለት በእንባ ፈለገው፤ ነገር ግን ተከለከለ (ዕብ 12:16-17)፤ ረዓብ ሰላዮቹን ተቀብላ በሌላ መንገድ እንዲሄዱ አደረገች (ያዕ 2:25)፤ በኖኅ መርከብ ውስጥ 8 ሰዎች ገብተው ዳኑ (1ዱጥ 3:20፤ 2ዱጥ 2:5)፤ እግዚአብሔር ሰዶምና ገሞራን ወደ ዐመድ ለወጠ፤ ሱጥን ግን አዳነው (2ዱጥ 2:6-7)፤ የበለፃም አህያ ተናገረች (2ዱጥ 2:16)።

ይህ ዝርዝር ነገር የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች በማናቸውም የብሉይ ኪዳን ክፍል እውነተኝነት ላይ ለመደገፍ ያሳዩትን ፈቃደኝነት ያመለክታል። ለዐዲስ ኪዳን ክርስቲያኖች የማይጠቅሙ ምንም ዓይነት ዝርዝር ታሪኮች በብሉይ ኪዳን ውስጥ አይገኙም። ጸሐፊዎቹ አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ምድቦች ታሪካዊ እና ሳይንሳዊ በመሆናቸው፤ ከአስተምህሮታዊና ግብፃዊ ዐሳቦችን ከሚያስተምሩ ክፍሎች ጋር ስለሚታረኑ፤ ልንደገፍባቸው የማንችልና እውነተኝነት የሚገድላቸው እንደ ሆኑ የጠቀሙበት ጊዜ የለም። መጽሐፍ ቅዱስ ፍጹም ሥልጣናዊና እውነተኛ ሆኖ በሚናገርባቸው አርእስተ ጉዳዮች ዐይነት ላይ ገደብ ለማስቀመጥ የሚደረግን መከራ አይቀበለውም። ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በርግጥ የእንደዚህ ዐይነቶቹን ገደቦች ጠቀሜታ የማይቀበሉ ናቸው።

የመጽሐፍ ቅዱስ እውነተኝነት የሚያስፈልገው «በእምነትና በተግባር» ላይ ብቻ ነው ብለው ገደብ ለሚያበጁ ሰዎች የሚሰጠው ሁለተኛ ምላሽ፤ ይህ አመለካከት ዋናውን የመጽሐፍ ቅዱስ ዐላማ ከአጠቃላይ የመጽሐፍ ቅዱስ ዐላማ ጋር እንደሚያምታታው ማሳሰብ ነው። ዋነኛው የመጽሐፍ ቅዱስ ዐላማ ስለ «እምነትና መታዘዝ» እኛን ማስተማር ነው ማለት እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ለእኛ ስለ ሰጠበት ሁኔታ ጠቃሚ እና ትክክለኛ ማጠቃለያ ሐሳብ ነው። ነገር ግን እንደ ማጠቃለያ ጽሑፍ ይህ ጭብጥ እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ለእኛ የሰጠበትን ዋነኛውን ዐላማ ብቻ ያካተተ ነው። ሆኖም፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ታሪካዊ መረጃዎች ወይም ስለ ሥነ ክዋክብት ወይም ስለ መልክዓ ምድር ሁኔታ እና ስለ መሳሰሉት እንደሚያስፈልግ ላለመቀበል፤ ይህን ማጠቃለያ ሐሳብ መጠቀም አግባብ አይደለም። በአንድ ጽሑፍ ማጠቃለያ ላይ ከሚነሱት ነገሮች አንዱን ለመቃወም አጥርጥሩን በተገቢው ሁኔታ መጠቀም አይቻልም። ማጠቃለያውን በዚህ መንገድ ለማቅረብ መሞከር መታየት የሚገባቸው ነጥቦች በጥልቀት አለመታየታቸውን ያሳያል።

የመጽሐፍ ቅዱስ ጥቅል ዐላማ በማናቸውም ርእሶች ላይ ሊናገር የፈለገውን ነገር በሙሉ መናገር ነው የሚለው አስተሳሰብ የተሻለ ነው። የእግዚአብሔር ቃሎች እያንዳንዳቸው ለእኛ አስፈላጊ መሆናቸው በእግዚአብሔር ታምናባቸዋል። በዚህ ምክንያት እግዚአብሔር ለእኛ ከተናገረባቸው ቃሎች አንዱን እንኳ በሚቀንስ ማንኛውም ሰው ላይ ከባድ ቅጣት እንደሚያመጣ ተናግሯል (በዳ 4:2፤ 12:32፤ ራእ 22:18-19)፤ ስለዚህ፤ እግዚአብሔር በሰፊው ለእኛ ሊናገር ካቀደባቸው ቃሎች ላይ አንዳች ልንጨምር ወይም ልንቀንስ አንችልም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጻፉት ቃሎች በሙሉ በቦታቸው የተቀመጡት እግዚአብሔር በዚያ ቦታ እንዲሆኑ ስላቀደ ብቻ ነው። እግዚአብሔር አንድንም ነገር ሳያቀድ በድንገት አይናገርም፤ በዚህ ምክንያት በእግዚአብሔር ቃል ሕጽጽ-ዐልቦነት ላይ የሚሰነዘረው ይህ ተቃውሞ ከመነሻ ጽሑፉ ጋር የማይጣጣም ማጠቃለያ ሐሳብ በማቅረብ፤ እግዚአብሔር ለእኛ ሊናገር ስለሚችልባቸው ነገሮች ሰው ሠራሽ ገደብ በማስቀመጥ የተሳሳተ ዐሳብ ሲያስጨብጠን ይሞክራል።

2. ሕጽጽ-ዐልቦ የሚለው ደካማ ሐረግ ነው። ይህን ሁለተኛ ተቃውሞ የሚያቀርቡ ሰዎች ቃሉ በጣም ፍጹም እና በተለመደው የቋንቋ አጠቃቀም

መጽሐፍ ቅዱሳችን እንዲኖረው የማንጠብቀውን ፍጹምነት ያለውን ሳይንሳዊ መረጃ የሚያመለክት ነው ይላሉ። በተጨማሪ፤ ይህን ተቃውሞ የሚያቀርቡ ሰዎች ሕጽጽ-ዐልቦ የሚለው ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጥቅም ላይ እንዳልዋል ይናገራሉ። ስለዚህ፤ ምናልባት እንደዚህ ያለውን ቃል ለመጠቀም ግፊት ማድረግ አግባብነት ሳይኖረው ይችላል።

ለዚህ ተቃውሞ የሚሰጠው መልስ እንደሚከተለው ሊቀርብ ይችላል፤ አንደኛ፤ ሕጽጽ-ዐልቦ በሚለው ቃል የሚጠቀሙት ምሁራን ከአንድ መቶ ዓመት በላይ ለሚሆን ጊዜ የቃሉን ፍቺ በግልጽ ለማስቀመጥ ሞክረዋል። እንዲሁም ፍቺውንም ሆነ ቃሉን ከሚገልጸው መደበኛ ቋንቋ ጋር በተያያዘ ምንጊዜም ውሳኔነት እንደሚኖር ተናግረዋል። ቃሉ በምንም ምክንያት የሕጽጽ-ዐልቦን አመለካከት በሚደግፉ ሰዎች አማካይነት ፍጹም ሳይንሳዊ መረጃን ለማመልከት በጥቅም ላይ አልዋለም። ስለዚህ በቃሉ ላይ ይህን የተቃውሞ ዐሳብ የሚያነሡ ሰዎች ለምሳሌ ዓመት ያህል ጊዜ በሥነ መለኮታዊ ሐሳብ ውስጥ ጥቅም ላይ የዋለበትን መንገድ ጥንቃቄ የተሞላው ትኩረት እንዳልሰጡት መረዳት ይቻላል።

ሁለተኛ፤ ለመጽሐፍ ቅዱሳዊው ትምህርት የማጠቃለያ ሐሳብ ለመጽፍ ብዙ ጊዜ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ያልሆነ ቃል እንደምንጠቀም ልብ ማለት አስፈላጊ ነው። ሥላሴም ሆነ ትሥጉት የሚለው ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የለም። ይሁን እንጂ፤ ሁለቱም ቃሎች መጽሐፍ ቅዱሳዊውን ዕንሰ ሐሳብ በአንድ ቃል አጠቃልሰን እንድንረዳ የሚጠቅሙ ናቸው። እንዲሁም ስለ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት በቀላሉ ለመነጋገር ያስችሉናል። ሙሉ በሙሉ እውነተኛ የሆነውን ነገር በቋንቋ ለመግለጽ ላለን ምኞት ልንጠቀምበት የምንችል በግልጽ የተቀመጠ ሌላ ነጠላ ቃል አለመኖሩንም ልብ ማለት ተገቢ ነው። ሕጽጽ-ዐልቦ የሚለው ቃል ይህን ለማድረግ በሚገባ ይጠቅማል። ስለዚህ ለዚህ ዐላማ ይህን ቃል መጠቀም እንዳንቀጥል የሚያደርግ ምንም ምክንያት ያለ አይመስልም።

በመጨረሻም፤ በዛሬዋ ቤተ ክርስቲያን ይህን ቃል ሳንጠቀም በዚህ ርእስ ዙሪያ መወያየት የማይቻል እንደ ሆነ አንረዳለን። ሰዎች ከፈለጉ የዚህን ቃል አጠቃቀም በተመለከተ ሊቃውሙ ይችላሉ፤ ነገር ግን ወደዱም ጠለም የሚደረገው ውይይት የሚያተኩረው በዚህ ርእስ ጉዳይ ዙሪያ ሲሆን፤ በተጣዮቹም ብዙ ዐህርት ዓመታት ትኩረት የሚደረግበት ይኸው ቃል ነው። ዐለማተፋ የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጽጽ-ዐልቦነት መማከር (ICBI) እ.ኤ.አ. በ1977 የመጽሐፍ ቅዱስን ሕጽጽ-ዐልቦነት ትምህርት ለማስፋፋትና ለመከላከል የዐሥር ዓመት ዘመቻ ሲጀምር፤ የውይይቱ የትኩረት አቅጣጫ በዚህ ቃል ላይ ሆኖ እንደሚቀጥል ግልጽ ነበር። በ1987 እ.ኤ.አ. በICBI ድጋፍ ሰጪነት የተረቀቀውና የታተመው የቼክካን የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጽጽ-ዐልቦነት መግለጫ (ተቀጥላ 1 ይመልከቱ)፤ ሙሉ በሙሉ ፍጹም ባይሆንም፤ በአጥጋቢ ሁኔታ አብዛኛዎቹ የወንጌላውያን አማኞች ሕጽጽ-ዐልቦነት ሊባል ምን ማለት እንደ ሆነ የሚለውን ፍቺ ገልጿል፤ በስፋት ጥቅም ላይ በዋለው ቃል ላይ የሚቀርበው ተቃውሞ ለቤተ ክርስቲያን የማያስፈልግ እና ቤተ ክርስቲያንንም የማይጠቅም ነው በማለት የሚቀርቡ ተጨማሪ ተቃውሞዎችንም ያብራራል።

3. ሕጽጽ-ዐልቦ ጽሑፎች የሉም፤ ስለዚህ፤ ሕጽጽ ዐልቦ ስለ ሆነ መጽሐፍ ቅዱስ መናገር አሳሳች ነው። ይህን ተቃውሞ የሚያቀርቡ ሰዎች ሕጽጽ-ዐልቦነት የነበራቸው የመጀመሪያዎቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ሰነዶች ብቻ እንደ ሆኑ ይናገራሉ። ይሁን እንጂ፤ የመጀመሪያዎቹ ጽሑፎች አንዳቸውም አይገኙም። አሁን ያሉን የሙሴ፤ የጳውሎስ ወይም የጴጥሮስ ጽሑፎች የግልባጭ

“በሥነ መለኮታዊ አባባል እነዚህ የመጀመሪያ ጽሑፎች «የራስ እጅ ጽሑፎች» ይባላሉ። ይህም፤ ጽሑፎቹ በሌላ ሰው ሳይሆን በራሱ በጸሐፊው መጻፋቸውን ያመለክታል።

ግልባጮች ናቸው። ታዲያ ማንም እጅ ላይ በማይገኝ መጽሐፍ ቅዱስ ላይ የተመሠረተ ታላቅ አስተምህሮ የመፍጠር ጥቅሙ ምንድን ነው?

ለዚህ ተቃውሞ ምላሽ ስንሰጥ በቅድሚያ ከ99% የሚልቀው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የመጀመሪያው ጽሑፍ የሚናገረውን በትክክል መያዝን እናውቃለን። ብዙ ጥቅሶች በተለያዩ የጥንት ቅጂዎች ላይ እንደ ዐይነት ባይሆኑም እንኳ (እንደ ጥቅስ በተለያዩ የጥንት ቅጂዎች ላይ በተለያዩ ቃላት መጠራቱ)፤ ብዙ ጊዜ ትክክለኛው ቃል የቱ እንደ ሆነ ለማመልከት አስቸጋሪ አይደለም። አብዛኛውን ጊዜ ትክክለኛው ውሳኔ በጣም ግልጽ ነው። በጣም ጥቂት በሆኑ ክፍሎች ውስጥ የተለያዩ ቅጂዎች ከሚሰጡት የተለያዩ ትርጉሞች ትክክለኛው የትኛው እንደ ሆነ ለመገመትና ለመበየን አስቸጋሪ ይሆናል። ከመቶ ሲላ በጥቂት ቦታዎች ላይ የመጀመሪያው ጽሑፍ ምን እንደሚል ርግጠኛ ያለመሆኑን ሁኔታ ይታያል። ሆኖም፤ የአረፍተ ነገሩን ጥቅል ዐሳብ ብዙውን ጊዜ ከዐውዱ መረዳት ይቻላል። እነዚህ ተለዋጭ ትርጉሞች የት እንደሚገኙ ለማወቅ የግድ የዕብራይስጥ ወይም የግሪክ ሊቅ መሆን አያስፈልግም። ምክንያቱም ሁሉም ዘመናዊ የእንግሊዝኛ ትርጉሞች (በግርጌ ማስታወሻዎችና) በጥቅም ላይ በሚያስተምሩት ማስታወሻዎች፤ «አንዳንድ ጥንታዊ ቅጂዎች እንዲህ ይላሉ...» ወይም ሌሎች የጥንት ጽሑፎች ይህን ይጨምራሉ።» በማለት ያመለክታሉ።

ይህም ተለዋጭ ትርጉሞችን ማጥናት አሳስፈላጊ ነው ለማለት ሳይሆን፤ ተለዋጭ ትርጉሞችን ማጥናት የመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ስለሚናገሩት ነገር ግራ እንድንጋባ አያደርገንም ለማለት ነው። ይህ ጥናት ይልቅም ወደ መጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ዐሳብ በይበልጥ እንድንጠጋ ያደርገናል። እንዲህ ከሆነ ምሁራን የተረጎሟቸው በዘመናችን የታተሙ የዕብራይስጥ ብሉይ ኪዳንና የግሪክ ዐዲስ ኪዳን ቅጂዎች በአብዛኛው ከመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ጋር ተመሳሳይ ናቸው ማለት ነው። በዚህ ምክንያት የመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ሕጻጽ-ዐልቦ ናቸው ስንል ዛሬ በእጃችን የሚገኘው መጽሐፍ ቅዱስ ከ99% በላይ ሕጻጽ-ዐልቦ ነው ማለታችን ነው። ምክንያቱም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉት ቃላት የመጀመሪያው ቅጂ ትክክለኛ ግልባጮች ናቸው። በተጨማሪ፤ ያልተረጋገጡ ምንባቦች የት ቦታ እንደሚገኙ እናውቃለን። ተለዋጭ ትርጉሞች ባልተሰጡባቸው ስፍራዎች የመጀመሪያው ቅጂ ስሕተት አለበት የምንልበት ምንም ምክንያት የለንም። በዚህ ምክንያት የአሁኖቹ ቅጂዎችን በብዙ መንገድ ከመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ጋር ተመሳሳይ ናቸው፤ ስለዚህ የሕጻጽ-ዐልቦነት አስተምሕሮ በተጥታ የአሁኖቹንም የመጽሐፍ ቅዱስ ቅጂዎች ይመለከታቸዋል ማለት ነው።

ከዚህም ይበልጥ፤ የመጀመሪያዎቹን ቅጂዎች ሕጻጽ ዐልቦነት ማረጋገጥ እጅግ በጣም አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ቅጂዎች ትክክል ለመሆናቸው ምንም

የተለዋጭ ትርጉሞች ጥናት በበርካታ የዐዲስ ኪዳን ቅጂዎች ላይ እጅግ በጣም ጥልቅ ዳሳን ያደረገው Bruce M. Metzger ነው። መጽሐፉ *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration*, 2d. ed. (Oxford Carendon Press, 1968) ነው።

በርግጥ ከእውሉስ መልእክቶች ለምሳሌ፤ በአንዱ ላይ የገልባጭ ስሕተት እንደ ቅበረ የሚገልጽ ንድፈ ሐሳብ አለ። ይህ ስሕተት በቀሪዎቹም ቅጂዎች ሁሉ ላይ ተከሥቷል ይላል። ነገር ግን ይህ ዕሳቤ አጠራጣሪ ነው፤ (1) ይህ ሐሳብ ከመጀመሪያው ቅጂ የተገለበጠው እንደ ቅጂ ብቻ ነው እንድንል ያደርገናል፤ ወይም ለብዙዎቹ ቅጂዎች መነሻ የሆነው ለአንድ ቅጂ ነው እንድንል ያደርገናል፤ (2) ቀደም ሲል እግዚአብሔር ቀኖናን ጠብቆ በማኖሩ ስለ ታማኝነቱ ያቀረብናቸውን መከራከሪያ ዐሳቦች (ሦላ 3 ገጽ 59-60 ይመልከቱ) እንዲህ ዐይነቱ ስሕተት በፈጸም፤ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ባለን መረዳት ላይ ተጽዕኖ አይኖረውም የሚያስኝ ይመስላል። እንዲህ ዐይነቱን የገልባጭ ስሕተት ለማረጋገጥ ወይም ልክ አለመሆኑን ለማስረዳት አይቻልም፤ ነገር ግን ከጠንካራ ማስረጃ ውጭ ያሉ ሌሎች ሐተታዎች አይጠቅሙም።

ተጨማሪ መለኮታዊ ዋስትና ሳያስፈልጋቸው፤ ሰዎች በተለያዩ ጊዜያት ተከታታይ ቅጂዎችን ከመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ገልብጠዋል። የመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ግን የራሱ የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸው እሙን ነው። በዚህ ምክንያት (በምንተረጎምበት ወይም በምንገለብጥበት ጊዜ) በቅጂዎች ላይ ስሕተት ከሠራን፤ እነዚህ ስሕተቶች የሰው ስሕተቶች ብቻ ናቸው። በመጀመሪያዎቹ ቅጂዎች ላይ ስሕተቶችን ካገኘን ግን እነዚያ ስሕተቶች ሰው ሠራሽ ብቻ አይደሉም። ነገር ግን እግዚአብሔር ራሱ ተሳስቷል፤ እንዲሁም በሐሰት ተናግሯል ለማለት እንገደዳለን። ይህን ደግሞ ማድረግ አንችልም።

4. የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎችን «በዘመናቸው የተነሡ ሐሰተኛ ዐሳቦችን ለማፍረስ ዝርዝር መልእክቶችን እንድ ላይ አድርገው ጽፈዋል፤ ወይም እነዚያን ዐሳቦች ባልተጠበቀ መንገድ አስተምረዋል። በሕጻጽ-ዐልቦነት ላይ የሚተርበው ይህ ተቃውሞ የመጽሐፍ ቅዱስን ሕጻጽ-አልቦነት በእምነትና እምነትን በሥራ ላይ በማዋል ላይ ብቻ ከሚገድበው አስተሳሰብ በመጠኑ ይለያል፤ ሆኖም ተያያዥነት አለው። ይህን አቋም የያዙ ሰዎች፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች በዘመናቸው በነበሩ ሰዎች ይታመኑ የነበሩትን የተሳሳቱ ታሪካዊና ሳይንሳዊ መረጃዎች ለማስተካከል በጥንካሬ፤ ከእነዚህ ሰዎች ጋር መረጃ ለመለዋወጥ አስቸጋሪ ይሆንባቸው ነበር ይላሉ። ይህን አቋም የያዙ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስ ሐሰተኛ መረጃዎችን ትክክል ናቸው ብሎ ያረጋገጠባቸው ስፍራዎች አያሉ ናቸው በማለት አይሟገቱም፤ ወይም እንደዚህ ዐይነት ምንባቦች የየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ዋና ነጥቦች ናቸው ብለው አይሟገቱም። ከዚህ ይልቅ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች ዋና ነጥባቸውን ለመግለጥ ሲሞክሩ፤ በዚያ ዘመን የነበሩ ሰዎች የሚያምኑባቸውን አንዳንድ ውሸቶች ዐልፎ ዐልፎ በድንገት አረጋግጠዋል ይላሉ።፤

በሕጻጽ-ዐልቦነት ላይ ለተሰነዘረው ለዚህ ተቃውሞ እንዲህ ብሎ ምላሽ መስጠት ይቻላል፤ አንደኛ፤ እግዚአብሔር የሰው ቋንቋ ባለቤት ነው፤ አርሱ መጽሐፍ ቅዱስ በተጻፈበት ዘመን የኖሩ ሰዎች የያዙትን የተሳሳቱ ዐሳቦች ሁሉ ማረጋገጥ ሳያስፈልገው መልእክቱን በሰው ቋንቋ በትክክል ያስተላልፋል። በመሆኒቱ ይህ ተቃውሞ እግዚአብሔር በሰው ቋንቋ ላይ ያለውን ሙሉ ጌትነት ይከዳል።

ሁለተኛ፤ እንዲህ ዐይነቱን ስምምነት በመቀበል እግዚአብሔር እንድንሳሳት አድርጓል ብለን ካሰብን፤ «የማይዋሽ አምላክ» (ዘጉ 23:19፤ ቲቶ 1:2፤ ዕብ 6:18) ከራሱ ባሕርይ ጋር የሚጣረስ ነገርን ያደርጋል እንደ ማለት ነው። እግዚአብሔር በእኛ ደረጃ ለመናገር ሲል በጸጋ ራሱን ዝቅ ዝቅ የማድረጉን ዐሳብ እጽንዖት ሰጥቶ በመደጋገም ከቸግሩ ላይ የትኩረት አቅጣጫን ማስተዋወር አይጠቅምም። እውን፤ እግዚአብሔር በእኛ በሰዎች ቋንቋ ለመናገር ራሱን እጅግ ዝቅ አድርጓል። ነገር ግን የትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል እግዚአብሔር ከባሕርይ ጋር የሚጣረስ ነገርን ለመሥራት ራሱን ዝቅ ስለ ማድረጉ አይነግረንም። አርሱ በአጋጣሚም እንኳ ቢሆን ሐሰት የሆነን ነገር ለማጽደቅ ራሱን ዝቅ እንደሚደርግ በጭራሽ አልተነገረም። እግዚአብሔር በዚህ ዐይነት ራሱን ሲያስማማ ከነበረ፤ «የማይዋሽ አምላክ» መባሉ ያበቃ ነበር። በመጽሐፍ ቅዱስ የተገለጸው ዐይነት አምላክ መሆኑም አይቻልም ነበር። እንደዚህ ያለው ድርጊት በማንኛውም መንገድ የእግዚአብሔርን ታላቅነት አያሳይም፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ከባሕርይ ጋር የሚጣረስ ነገርን በማድረግ ታላቅነቱን አይገልጽም። ስለዚህ ይህ ተቃውሞ ከመነሻው የእግዚአብሔር ንጽሕና እና

የዚህ አመለካከት ገለጻ (ማኅበራሪያ) በDaniel P. Fuller, "Benjamin B. Warfield's View of Faith and History," *BETS* 11 (1968): 75-83 ላይ ይገኛል።

አንድነት በቃላቶች በተግባር ሁሉ ላይ ተጽዕኖ እንዳላቸው ግንዛቤ ሳይኖር የቀረበ ተቃውሞ ነው።

በተጨማሪም፤ ይህ የማስማማት ሂደት በርግጥ ተከሥቶ ቢሆን ኖሮ፤ በእኛ ላይ ታላቅ መንፈሳዊ ችግር ይፈጥር ነበር። እኛ የእግዚአብሔርን ባሕርይ በመልበስ እርሱን መምሰል ይገባናል (ዘሌ 11:44፤ ሉቃ 6:36፤ ሉፌ 5:1፤ 1ዳጥ 5:1 የመሳሰሉት)። ጳውሎስ በዐዲሱ ተፈጥሮአዊነት የበለጠ እግዚአብሔርን እየመሰለን የምንሄድ ከሆነ (ሉፌ 4:24)፤ «ሰለዚህ ውሽትን አስወግዳችሁ፤ እያንዳንዳችሁ ከባልንጀራችሁ ጋር እውነትን ተነጋገሩ» (ቱ. 25) ይላል። በንግግራችን የእግዚአብሔርን እውነተኝነት መግለጽ አለብን። የሆነው ሆኖ፤ የመስማማት ጉድፈ ሐሳቡ ትክክል ከሆነ፤ እግዚአብሔር ግንኙነት የተዋጣ እንዲሆን ሐሰተኛ ነገሮችን ሆነ ብሎ አጽድቋቸዋል ማለት ነው። ስለዚህ፤ ግንኙነትን ከፍ የሚያደርግልን ከሆነ፤ ሐሰት የሆነውን ነገር-ጽንሾች ማጽደቃችን ትክክል ሊሆን አይችልም። ይሁንና፤ ለበጎ ዐላማ ጥቃትን ውሸቶችን መዋሸት (ነጭ ውሸት) አግባብ ነው ከሚለው ዐላብ ጋር ይመጣጠናል። እንደዚህ ዐይነቱ አቋም እግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ በሚናገራቸው ቃላት ሁሉ እውነተኛነቱን ከሚናገሩት ከላይ ከተጠቀሱት ምንግቦች ጋር ይጣረሳል። ስለዚህ ይህን አቋም መያዝ አይቻልም።

5. ሕጻጽ-ዐልቦነት ከመጠን በላይ ለመለኮታዊ ጸሐፊ ሚና አጽንዖት ሲለጥ የሰብአዊውን ጸሐፊ ሚና ቸል ይላል። በይበልጥ ጥቅል የሆነው ይህ ተቃውሞ የሚቀርበው፤ የመጽሐፍ ቅዱስን መለኮታዊነት አግንነው ሰብአዊ ገጽታውን ዝቅ በሚያደርጉ ሰዎች ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ ሰብአዊና መለኮታዊ ገጽታ ስላለው፤ ለሁለቱም ገጽታዎች በቂ ትኩረት መስጠት እንዳለበት የታወቀ ነው። የሆነው ሆኖ፤ ይህን ተቃውሞ የሚያቀርቡ ሰዎች ሙሉ በሙሉ ሰብአዊ የሆነው የመጽሐፍ ቅዱስ ገጽታ የግድ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስሕተትን ያካተተ መሆን አለበት የሚል የጸና አቋም አላቸው። ለዚህ አቋም የምንሰጠው ምላሽ መጽሐፍ ቅዱስ ምንም እንኳ የሰውን ቋንቋ በመጠቀም በሰዎች ቢጻፍም፤ መጽሐፍ ቅዱስን በመጻፉ ተግባር እግዚአብሔር ከበላይ ሆኖ በማስፈጸሙ እና የእርሱ ቃል እንዲጻፍ መንገዱ በመሆኑ፤ የእርሱ ቃል በትክክል ሰዎች ከጻፏቸው ከሌሎች ጽሑፎች እጅግ የተለየ መሆኑን ልናይ እንችላለን። ቃሉ ስሕተትን አይጨምርም። ይህ ዐላብ በዘኁልቱ 23:19 ላይ ንጢአተኛ እና ስግብግብ በሆነው እንዲሁም በማይታዘዘው በበለፃም እንኳ በትክክል ተገልጿል፤ እግዚአብሔር በንጢአተኛው ሰው አማካይነት የሚናገረው ቃል ከተራ የሰዎች ንግግር ይለያል፤ ምክንያቱም «እግዚአብሔር ይዋሽ ዘንድ ሰው አይደለም፤» ከዚህም በላይ ሁሉም የሰው ንግግር እና ጽሑፍ ውሸት ነው ማለት ስሕተት ነው። ምክንያቱም በእያንዳንዱ ቀን ሙሉ በሙሉ እውነት የሆነ በርካታ ዐሳቦችን እንነጋገራለን፤ ለምሳሌ፡- «ሰሜ ዋይኒ ግሩደም ነው»፤ «ሦስት ልጆች አሉኝ»፤ «ዛሬ ማለዳ ተርስ በልቻለሁ»።

6. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ጥቂት ግልጽ ስሕተቶች አሉ። ይህ የመጨረሻ ተቃውሞ የሚቀርበው በቀጥታም ወይም በተዘዋዋሪ የመጽሐፍ ቅዱስን ሕጻጽ-ዐልቦነት በሚከዳ ሰዎች ነው። ከእነዚህ ሰዎች ብዙዎቹ የመጽሐፍ ቅዱስን ስሕተት-አልቦነት አስተምህሮ ለመቃወም ዋና ምክንያት የሆናቸው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በትክክል አንዳንድ ስሕተቶች እንዳሉ ማመናቸው ነው።

በማንኛውም ሁኔታ፤ ለዚህ ተቃውሞ በመጀመሪያ ሊለጥ የሚገባው መልስ ስሕተቶች የት ሁ አንደሚገኙ በመጠየቅ ነው። እነዚህ ስሕተቶች የሚገኙት በየትኛው ጥቅስ ወይም ጥቅሶች ላይ ነው? ብዙ ጊዜ እንደዚህ ያሉ ስሕተቶች የት እንዳሉ ጥቂት ወይም ምንም ግንዛቤ በሌላቸው ሰዎች መቅረቡ

የሚያስገርም ነው። ነገር ግን እነዚህ ሰዎች ስሕተቶች እንዳሉ የሚያምኑት ሌሎች ሰዎች ስለ ነገሯቸው ነው።

በሌላ ሁኔታ፤ ሰዎች አንድ ወይም ከአንድ በላይ የሚሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በመጥቀስ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስሕተት አለ ይላሉ። እነዚህ ሁኔታዎች ሲያጋጥሙ፤ በቀጥታ እነዚያን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በቅርበት ማየትና መመርመር በጣም አስፈላጊ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዐልቦ መሆኑን በርግጥ የምናምን ከሆነ፤ እነዚህን ምንግቦች በዝርዝር ለመመርመር መንገዱን አለብን እንዲፈጽሞ መፍራት አይኖርብንም። በመሠረቱ፤ የእኛ ፍላጎት ይህ ጥልቅ ምርመራ በክፍሎቹ ውስጥ ምንም ዐይነት ስሕተት ያለመኖሩን እንዲያሳይ ነው። በድጋሚ ለማለት የምፈልገው፤ ጥያቄ የተፈጠረበትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል በጥንቃቄ ማንበብ ለችግር አንድ ወይም ከአንድ በላይ የመፍትሔ ዐሳቦችን ለማግኘት ማስቻሉ የሚያስደንቅ መሆኑን ነው።

በጥቂት ምንግቦች ውስጥ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በማንበብ ወዲያውኑ መፍትሔ ማግኘት አስቸጋሪ ሊመስለን ይችላል። በዚህ ጊዜ ማብራሪያዎች ከዚህ ምንግብ አንጻር ምን እንደሚናገሩ መመልከት ጠቃሚ ነው። አውግስጢኖስ (354-430 ዓ.ም.) እና ጆን ካልቪን (1509-64) ሌሎችም የቅርብ ጊዜ ማብራሪያዎች አስቸጋሪ የሆኑትን ምንግቦች ጊዜ ወስደው በመመርመር የመፍትሔ ሐሳብ ሰጥተዋል። ከዚህም ሌላ አንዳንድ ጽሑፍያን ለመረዳት እጅግ አስቸጋሪ የሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በአንድ ላይ ሰብስበው ለእነዚህ የሚሰጠውን መልስ በሚመለከት አማራጭ የመፍትሔ ዐሳቦችን ለመስጠት ጥክረዋል።

ፍቺያቸውን ለመረዳትና መፍትሔ ለመሻት የዕብራይስጥ ወይም የግሪክ ቋንቋ ዕውቀት የግድ የሚያስፈልጋቸው ጥቂት ምንግቦች አሉ። እነዚህን ቋንቋዎች በቀጥታ የሚያውቁ ሰዎች ከበድ ላሉ ቃላትና ሐረጎች ገለጻና ሐተታ በሚሰጡ መጻሕፍት በመታገዝ ወይም የቋንቋው ዕውቀት ያለውን ሰው በመጠየቅ መፍትሔ ሊያገኙ ይችላሉ። በርግጥ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀታችን መቼም ቢሆን ፍጹም ሊሆን አይችልም። ይህም ማለት በሕይወት ዘመናችን ምንም ዐይነት መፍትሔ ልናገኛለቸው የማንችል አንዳንድ አስቸጋሪ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እንደሚኖሩ ያሳያል። ለዚህ ምክንያቱ ምናልባት በዚህ ጊዜ ያን ክፍል ለመረዳት አስፈላጊ የሆኑትን ቋንቋውን፤ ታሪኩንና ዐውዱን በተመለከተ መረጃዎች አለማግኘት ሊሆን ይችላል።

እነዚህን ምንግቦች የምንመረምርባቸው አጠቃላይ ዘዴዎች፤ ክፍሎቹ በጥልቀት ከተጠኑ መፍትሔ እንደሚገኛላቸውና ምንም ዐይነት ስሕተት እንደማይገኝባቸው እስከ ጠቂሙ ድረስ ጥቂት ቀጥሮ ያላቸውን ምንግቦች ለጊዜው መረዳት አለመቻላችን ሊረብሽን አይገባም።

*በዚህ ርእስ ጉዳይ የተማረከ እንባቢ የሚከተሉትን መጻሕፍት ሊያነብ ይችላል፡- Gleason L. Archer, *Encyclopedia of Bible Difficulties* (Grand Rapids: Zondervan, 1982); William Arndt, *Does the Bible Contradict Itself?* (St. Louis: Concordia, 1955); idem; *Bible Difficulties* (St. Louis: Concordia, 1932); and John W. Haley, *Alleged Discrepancies of the Bible* (1874; reprinted Grand Rapids: Baker, 1977). አብዛኛዎቹ ለመረዳት የሚያስችግሩ ምንግቦች በዐዲሱ መደበኛ ትርጉም የማጥፋት ጽሑፍ ላይ ሰፊ ያለ ጠቃሚ ማብራሪያ ተሰጥተዋል።

†J. P. Moreland, "The Rationality of Belief in Inerrancy," in *TrinJ* 7:1 (1986): 75-86) ላይ ክርስቲያኖች ሊገዙው ግልጽ መፍትሔ ባላገኙላቸው ጥቂት ምንግቦች ምክንያት የሕጻጽ-ዐልቦነትን አስተምህሮ በቀላሉ ሊተውት እንደማይገባ በአላማች መልኩ ያስረዳል።

ነገር ግን እኛ ለአንዳንድ አስቸጋሪ ምንጮች መፍትሔ ማግኘት እንደማይቻል ብናምንም፤ ዛሬ በጣም ብዙ የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን አጥጋቢ መፍትሔ የማይገኝላት አንዳችም አስቸጋሪ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል የለም ማለታቸውን ከገምተው ውስጥ ልንከተው ይገባል። በርግጥ፤ ይህ ሊሆን የሚችል ነገር ነው። እንደዚህ ያሉ አንዳንድ አስቸጋሪ ምንጮች በእነርሱ እይታ ውስጥ የሚገቡት ወደፊት ይሆናል። ላላፋት 15 እና ከዚያ በላይ በነበሩት ዓመታት በመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዕልቦንት ዙሪያ ለሚገኙ አወዛጋቢ ጉዳዮች መፍትሔ ያላገኙ ክፍሎች ወደ እነርሱ ተርበው አያውቁም።¹⁰

በመጨረሻም፤ በዚህ ጥያቄ ላይ ታሪካዊ ግንዛቤ ማግኘት ጠቃሚ ነው። በርግጥ ዐዲስ ችግሮች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሉም። ሙሉው መጽሐፍ ቅዱስ የ1900 ዓመታት ዕድሜ አለው፤ ለመረዳት አስቸጋሪ ናቸው። የሚባሉትም ክፍሎች በእነዚህ ጊዜያት ሁሉ በውስጡ ይገኛሉ። ይሁንና፤ በዚህ ምዕራፍ ላይ ለመግለጽ እንደ ተሞክረው፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ሁሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዕልቦንት ላይ የእና እምነት ነበረ። በተጨማሪም፤ ብመቶዎች በሚቆጠሩ በእነዚህ ዓመታት የተገነቡት ክፍላቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት የነበራቸው ምሁራን ችግር አለባቸው የተባሉትን የመጽሐፍ ቅዱስ ባህሪያት ማዝብና ማጥናት ብቻ ሳይሆን፤ በሕጻጽ-ዕልቦንታቸውም ላይ ምንም ችግር አልገጠማቸውም። ይህም ለእነዚህ ችግሮች የሚሆኑ የመፍትሔ ዐሳቦች ስለ መኖራቸውና በመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዕልቦንት ላይ ያለን እምነት በሕይወት ዘመናችን ሁሉ ለመጽሐፍ ቅዱስ ከምንሰጠው ዋጋ ጋር የሚስማማ ስለ መሆኑ ለበ ሙሉ እንድንሆን ሊያደርገን ይገባል።¹¹

ሐ. ሕጻጽ-ዕልቦንትን መከድ የሚያስከትለው ችግር

ሕጻጽ-ዕልቦንትን በመከድ የሚፈጠሩት ችግሮች በተለሉ የሚታዩ አይደሉም። የእነዚህን ችግሮች ክብደት ምን ያህል እንደ ሆነ ስንረዳ፤ ሕጻጽና ዕልቦንትን እንድናውቀው ከማበረታታቱም በላይ ለቤተ ክርስቲያን የሚሰጠውንም ጥቅም እንድናረጋግጥ ያደርገናል። አንዳንዶቹ ክፍላቸው ችግሮች ከዚህ በታች ተዘርዝረዋል።

1. ሕጻጽ-ዕልቦንትን የምንከድ ከሆነ፤ ክፍላቸው የግብረገብ ችግር ይገጥመናል። በአንድ በኩል እግዚአብሔርን ለመምሰል እየፈለግን በሌላ በኩል ግን በጥቃቅን ነገሮች እንኳ ሳይቀር ሆነ ብለን መዋሸት ይገባናል። ይህ ዐሳብ ከላይ በተጥር 4 ላይ ለቀረበው ተቃውሞ ከተሰጠው ምላሽ ጋር ተመሳሳይ ነው። ነገር ግን ይህ ምላሽ በተጥር 4 ላይ የተሰነዘረውን ተቃውሞ ለሚገጥሙ ብቻ ሳይሆን፤ በስፋት ከታየ ደግሞ ሕጻጽ-ዕልቦንትን ለሚቃወሙ ሁሉ መልስ የሚሰጥ ነው። ሌፊ 5:1 እግዚአብሔርን የምንመስል እንድንሆን ይነግረናል። ሕጻጽ-ዕልቦንትን ከደ ግን የመጽሐፍ ቅዱስ ቃላት የእግዚአብሔር አስተንፋስ ያለባቸው ቃላት እንደ ሆኑ መናገር፤ እግዚአብሔር የተሟላ ማረጋገጫ በሌላቸው አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ሆነ ብሎ ውሸት ተናግሯል የሚል ግምት

እንዲፈጠር ያደርጋል። እዚህ ላይ የሚነሳው ጥያቄ እግዚአብሔር ትክክል ነው ብሎ ያደረገው ነገር በእኛ ዐይን እንዴት ስሕተት ሊሆን ይችላል? የሚለው ነው። እንዲህ ያለውን የምክንያታዊነት መሥመር ከተከተልን፤ የተሻለ ግንኙነት ለመፍጠር የሚያግዝን መስለው በሚታዩን ሁኔታዎች ውስጥ ውሸት እንድንናገር ጠንካራ ጫና ይፈጥርብናል። ይህ አቋም በራሳችን ሕይወት ላይ ምንገዚም እየጨመረ የሚሄድ አለታዊ ውጤት ላይ የሚያስከትል አንሸራታች ቊልቀላት ነው።

2. ሕጻጽ-ዕልቦንት ከተከደ፤ በሚናገራቸው ነገሮች ሁሉ በእግዚአብሔር መታመን መቻላችን አጠያያቂ ጉዳይ ይሆናል። እግዚአብሔር በቃሉ ውስጥ ጥቃቅን ነገሮችን በሚመለከት በሐሰት እንደ ተናገረን አንድ ጊዜ ካሰብን፤ እግዚአብሔር ዋሽቶ ሊናገረን እንደሚችል ማመን እንጀምራለን። ይህም ተራዎችን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በእምነት እንዳንቀበል፤ ሙሉ በሙሉ በእግዚአብሔር አንዳንታመን ወይም ሙሉ በሙሉ እርሱን መታዘዝ እንዳንችል ስለሚያደርግ፤ አለታዊ ተጽዕኖ ያሳድርብናል። በቅድሚያ አለመታዘዝን የምንጀምረው ለመታዘዝ ዝቅተኛ ፍላጎት ባለን በመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ላይ ነው። እንዲሁም በእነርሱ ላይ እምነት ለመባል ዝቅተኛ ዝንባሌ ያሳየንባቸው እነዚያ ክፍሎች በቀዳሚነት የማንታዘዛቸው ይሆናል። ነገር ግን እንዲህ ያለው ሂደት መንፈሳዊ ሕይወታችን በከፍተኛ ደረጃ እስኪገደብ ድረስ በመጨረሻ እየጨመረ ይሂዳል። በርግጥ፤ እንዲህ ያለው የእምነት መሸርሸር እና መጽሐፍ ቅዱስን መታዘዝ አለመቻል፤ ሕጻጽ-ዕልቦንትን በሚከድ ሰው ሁሉ ሕይወት ውስጥ ይፈጸማል ማለት አይደለም። ይሁን እንጂ፤ አጠቃላይ መልኩ ይህን የመሰለ ነው። ይህ ሁኔታ ሕጻጽ-ዕልቦንትን እንዳይከድ በሚማር በወደፊቱ ትውልድ ሕይወት ውስጥም ሊከሰት የሚችል ነው።

3. ሕጻጽ-ዕልቦንትን ከካድን፤ ከእግዚአብሔር ክራሱ ቃል ይልቅ አስምሮአችንን ክፍላቸው የእውነት መለኪያ እናደርገዋለን ማለት ነው። በአንዳንድ የእግዚአብሔር ቃል ክፍላቸው ላይ ለመፍረድና ስሕተት አለባቸው ብለን ለመፈረጅ አስምሮአችንን እንጠቀማለን። ይሁን እንጂ፤ እንዲህ ስንል፤ ከእግዚአብሔር ቃል (ከእግዚአብሔር) የበለጠ እውነትን በርግጠኝነትና በትክክል እናውቃለን ማለታችን ነው። እንዲህ ዐይነቱ ሂደት የእኛን አስምሮ ከእግዚአብሔር ቃል ይልቅ ክፍላቸው የእውነት መለኪያ ስለሚያደርገው፤ በዕውቀት ሰበብ ለሚሠሩ ገጠአቶች ሁሉ ሥር ነው።¹²

4. ሕጻጽ-ዕልቦንትን ከካድን፤ መጽሐፍ ቅዱስ በጥቃቅን ጉዳዮች ላይ ብቻ ሳይሆን በአንዳንድ አስተምህሮዎችም ላይ ተሳስቷል ማለት አለብን። ሕጻጽ-ዕልቦንትን መከድ ማለት መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ቅዱሳት መጻሕፍት ምንነት የሚያስተምረው ትምህርት፤ የእግዚአብሔር ቃል እውነተኛነትና ተአማኒነት ሐሰት ነው ማለታችን ነው። እነዚህ ጉዳዮች ጥቃቅን ነገሮች ሳይሆኑ ዋነኛ የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ ትኩረቶች ናቸው።¹³

¹⁰ ለምሳሌ፤ የዚህ መጽሐፍ ጽሑፊ በሕጻጽ-ዕልቦንት ዙሪያ በተገኙ ክርክሮች ምክንያት ላላፋት 20 ዓመታት በደርዘኖች የሚቆጠሩ፤ ለመረዳት አስቸጋሪ ናቸው የተባሉ ምንጮችን መርምሮአል። ከሕጻጽ-ዕልቦንት አንጻር አከራካሪ በሆነው በእያንዳንዱ ክፍል ላይ ጥልቀት ያለው ጥናት ተደርጎ መፍትሔ የሚሆኑ ዐሳቦች ተገኝተዋል።

¹¹ ስለ ቤተ ክርስቲያን የሕጻጽ-ዕልቦንት አስተምህሮ Philip Hughes, Geoffrey W. Bromiley, W. Robert Godfrey, and John D. Woodbridge and Reandall H. Balmer ያቀረቡትን ጽሑፍ Scripture and Truth በሚለው ላይ ይመልከቱ። እንዲሁም John D. Woodbridge, *Biblical Authority: A Critique of the Rogers and McKim Proposal* (Grand Rapids: Zondervan, 1982) የሚለውን ጥልቅ ጥናት ይመልከቱ።

¹² መጽሐፍ ቅዱስ ፍጹም የእውነት መለኪያ ስለ መሆኑ የተሰጠውን ማብራሪያ በምዕራፍ 4 ገጽ 80 ላይ ይመልከቱ።

¹³ ምንም እንኳ ከላይ የተጠቀሱት አሳሳፊላጊ አቋሞች ሕጻጽ-ዕልቦንትን ከመከድ ጋር ተያያዥነት በኖራቸውም፤ ማሳሰቢያ መስጠቱንም ልብ ማለት ይገባል። ሕጻጽ-ዕልቦንትን የሚከዱ ሁሉ የተዘረዘሩት የማይፈለጉ ውጤቶች ይገጥሟቸዋል ማለት አለመሆኑ ተገልጿል። አንዳንድ ሰዎች ዘላቂታ በሌለው ሁኔታ ሕጻጽ-ዕልቦንትን ይከዳሉ፤ ነገር ግን የሚከተሉትን ርምጃዎች አይራመዱም፤ በሕጻጽ-ዕልቦንት ላይ በሚደረግ ክርክር በሌሎች ሥነ መለኪያዊ ጉዳዮች ላይ እንደሚደረገው ሁሉ ሰዎችን መመገብ ያለብን በያዙት አቋም ላይ ተመሥርተን መሆን አለብን። ሰዎች በጽሑፍ ካስቀመጡት አመለካከት ጋር

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

1. በዚህ ክፍል ዘመን በሕጻጽ-ዕልቦነት ላይ መከራከር እስከዚህ ትልቅ ርእሰ ጉዳይ የሆነው ለምንድን ነው ብለህ ታስባለህ? ከዚህ ጥያቄ እንጸር በሁለቱም ወገን ያሉ ሰዎች ይህ አስፈላጊ ነው ብለው የሚያስቡት ለምንድን ነው?
2. እንዳንድ ስሕተቶች መኖራቸውን መጽሐፍ ቅዱስ አረጋግጧል ብለህ ካሰብህ፤ ይህ ሁኔታ መጽሐፍ ቅዱስን ስታነብ የሚያሳድርብህ አሉታዊ ተጽዕኖ ምን ያህል ነው? በየቀኑ ክለዎች ጋር ዐሳብ ስትለዋወጥ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛነት ባለህ ግንዛቤ ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ አለው?
3. ስሕተት እንዳለባቸው የምትገምታቸው የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች አሉን? ካሉ፤ የትኞቹ ናቸው? በእነዚያ ምንባቦች ውስጥ ላሉት ችግሮች እልባት ለመስጠት ጥረት አድርገሃል? ለእንዳንድ ክፍሎች መፍትሔ ማግኘት ካልቻልህ፤ ምን ዐይነት ቀጣይ ርምጃ ለመውሰድ ታስባለህ?
4. ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱሳቸውን የተሻለ ለማወቅና በመንፈሳዊ ሕይወታቸው ለማደግ በሕይወት ዘመናቸው ሁሉ መማራቸውን ሲተጥሉ፤ መጽሐፍ ቅዱስን የሚያምኑት ካሁኑ በበለጠ ወይስ ባነሰ ሁኔታ ይሆናል? በሰማይ መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ ዕልቦ መሆኑን እንደምታምን ታስባለህ? ይህ እውነት ከሆነ፤ አሁን ከምታደርገው የበለጠ አጠንክረህ ታምነዋለህ ወይስ አሳንሰህ?
5. መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዕልቦነትን በሚመለከት እንደሚያስተምር ከተረዳህ፤ ስለዚህ ጉዳይ ምን ይሰማሃል? እንደዚህ ያለውን ትምህርት በውስጡ በመያዝ ደስተኛ ነህ ወይስ አንተ ልትከብላለህ የማትችለው ሽኩቻ ሆኖ ነው የሚሰማህ?
6. በሕጻጽ-ዕልቦነት ማመን ለእውነተኛ አስተምህሮና ለእውነተኛ የክርስትና ሕይወት ዋስትና ይሰጣል? የይሆዋ ምስክሮች ራሳቸው እጅግ ብዙ የሐሰት ትምህርቶች እያሏቸው መጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዕልቦ ነው ማለት እንዴት ይችላሉ?
7. በሕጻጽ-ዕልቦነት ከተስማማህ፤ ለቤተ ክርስቲያን አባልነት ከሚቀርቡት መመዘኛዎች አንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ ሕጻጽ-ዕልቦነትን ማመን መሆን አለበት ብለህ ታስባለህ? የሰንበት ትምህርት ለማስተማርስ? የቤተ ክርስቲያን ሽማግሌ ወይም ዲያቆን ለመሆንስ? መጋቢ ሆኖ ለመሾምስ? በሥነ መለኮት ትምህርት ቤት ለማስተማርስ? ለምን እንደዚያ መሆን አለበት? ካልሆነስ፤ ለምን?
8. በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የአስተምህሮ ውዝግብ በሚኖርበት ጊዜ፤ አቋማቸው (አመለካከታቸው) ከመጽሐፍ ቅዱስ አቋም ጋር የሚስማማ ለዎች በግል የሚገጥሟቸው አደጋዎች ምንድን ናቸው? በተለይ ትክክል የሆነውን አስተምህሮ በመያዝ ለቤተ የትዕቢት ችግር ሊፈጠር የሚችለው እንዴት ነው? መፍትሔው ምንድን ነው? ሕጻጽ-ዕልቦነት ለቤተ ክርስቲያን የወደፊት ሁኔታ አስፈላጊ ርእሰ ጉዳይ ይሆናል ብለህ ታስባለህ? ለምን ይሆናል ወይም ለምን አይሆንም? ዕልባት የሚያገኘው እንዴት ነው ብለህ ታስባለህ?

የሚጣጣም ነገርን እስከ ተናገሩ ድረስ፤ እነዚያን አመለካከቶች እኛ ይህ የእነርሱ አቋም ነው ብለን ከምናስበው ተነሥተን በግልጽ መለየት አለብን።

የሥነ መለኮት ቃላት

autograph	በራስ እጅ የተጻፈ	inerrant	ሕጻጽ የሌለበት
faith and practice	እምነትና ተግባር	infallible	ስሕተት የሌለበት
ICBI		textual variant	አማራጭ ትርጉም

ዋቢ መጻሕፍት

ለዚህ የዋቢ መጻሕፍት ማብራሪያ በምዕራፍ 1 ገጽ 32 ላይ የሚገኘውን ማስታወሻ ይመልከቱ። አጠቃላይ የዋቢ መጻሕፍት ዝርዝር በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ቅጽ ላይ ይገኛል።

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

በዚህ ክፍል በተጥታ ስለ ሕጻጽ-ዕልቦነት ልዩ ማብራሪያን የማያካትቱ የእንዳንድ አንጋፋ ቀደምት ሥራዎች በተጠቀሱበት ቦታ በአጠቃላይ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣናዊነት የሚናገሩትን ገጾች ዘርዝረዋል። እነዚህን ዐሳቦች የበለጠ ግልጽ ለማድረግ፤ ምዕራፍ 4 ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣናዊ ቃልነት በዝርዝር ያስቀመጣቸው ክፍሎች በእነዚህ ገጾች ውስጥ ተደግመዋል።

1. Anglican (Episcopalian)

1882-92	Litton, 18-40
1930	Tomas, 500-501
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)

1875-76	Pope, 1: 36-192
1892-94	Miley, 2:41-49
1940	Wiley, 1:166-84
1960	Purkiser, 66-80
3. Baptist

1767	Gill, 11-18
1907	Strong, 222-42
1917	Mullins, 142-44, 150-53
1976-83	Henry, 3:248-487; 4:129-255, 353-404
1983-85	Erickson, 221-40
1987-94	Lewis/Demarest, 1:93-171
4. Dispensational

1949	Chafer, 1:63-88
1951	Thiessen, 105-15
1988	Ryrie, 77-104
5. Lutheran

1917-1924	Pieper, 1:232-65, 338-49
1934	Mueller, 101-37
6. Reformed (or Presbyterian)

1559	Calvin, 1:74-92
1871-73	Hodge, 1:163-82
1878	Dabney, DET, 1:282-313, 466-81

- 1887- 1921 Warfield, *IAB*, passim
 1889 Shedd, 1:93-110
 1937-66 Murray, *CW*, 1:9-15; *CW* 4:22-29
 1938 Berkhof, *Intro*, 144-65, 182-86

7. Renewal (or Charismatic/Pentecostal)

- 1988-92 Williams, 1:36-43

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
 1955 Ott (no explicit treatment)
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
 1980 McBrien, 1: 64

ሌሎች ሥራዎች

(በምዕራፍ 4 ስለ «ሥልጣናዊ ቃል» የተረቡት ዋቢ መጻሕፍት ከዚህ ክፍል ጋር ተያያዥነት ስላላቸው ተመልከቷቸው::)

Archer, Gleason. *Encyclopedia of Bible difficulties*. Grand Rapids: Zondervan, 1982.

Arndt, W. *Bible Difficulties*. St. Louis: Concordia, 1932.

_____. *Does the Bible Contradict Itself?* St. Louis: Concordia, 1955.

Boice, James, ed. *The Foundation of Biblical Authority*. Grand Rapids: Zondervan, 1978.

Carson, D. A., and John Woodbridge, eds. *Hermeneutics, Authority, and Canon*. Grand Rapids: Zondervan, 1986.

_____. *Scripture and Truth*. Grand Rapids: Zondervan, 1983.

Feinberg, Paul. "Bible, Inerrancy and Infallibility of." IN *EDT*, pp. 141-45.

Geisler, Norman, ed. *Biblical Errancy: An Analysis of Its Philosophical Roots*. Grand Rapids: Zondervan, 1981.

_____. ed. *Inerrancy*. Grand Rapids: Zondervan, 1979 (papers from the October 1978 Chicago Conference of the ICBI).

Haley, John W. *Alleged Discrepancies of the Bible*. Repr. ed. Grand Rapids: Baker, 1977 (first published 1874).

Lindsell, Harold. *The Battle for the Bible*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.

_____. *The Bible in the Balance*. Grand Rapids: Zondervan, 1979.

Montgomery, John W., ed. *God's Inerrant Word*. Minneapolis: Bethany Fellowship, 1974.

Packer, J. I. "Scripture." In *NDT*, pp. 627-31.

_____. "Infallibility and Inerrancy of the Bible." In *NDT*, 337-39.

Schaeffer, Francis. *No Final Conflict: The Bible Without Error in All That It Affirms*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Pres, 1975.

Warfield, B. B. *Limited Inspiration*. Philadelphia: Presbyterian and Reformed, 1962.

Woodbridge, John. *Biblical Authority: A Critique of the Rogers/McKim Proposal*. Grand Rapids: Zondervan, 1982.

Young, Edward J. *Thy Word Is Truth*. Grand Rapids: Eerdmans, 1957.

Works From a Noninerrancy Perspective

(See also the bibliography for chapter 4.)

Barr, James. *Fundaentalism*. London: SCM, 1977.

Beegle, Dewey M. *Scripture, Tradition, and Infallibility*. Grand Rapids: Eerdmans, 1973.

Davis Stephen T. *The Debate About the Bible*. Philadelphia: Westminster, 1977.

McKim, Donald K., ed. *The Authoritative Word: Essays on the Nature of Scripture*. Grand Rapids: Eerdmans, 1983.

Rogers, Jack, ed. *Biblical Authority*. Waco, Tex.: Word, 1977.

Rogers, Jack B. and Donald K. McKim. *The Authority and Interpretation of the Bible: An Historical Approach*. San Francisco: Harper and Row, 1979.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጣብ

መዝሙር 12:6:- «የእግዚአብሔር ቃል የጠራ ቃል ነው፤ ሰባት ጊዜ እንደ ተጣራ በምድር ላይ በከውር እንደ ተፈተነ ብር ነው::»

መዝሙር

«የእግዚአብሔር ሕግ ፍጹም ነው»

በዐዲስ መልክ የተስተካከለው መዝ 19:7-11 ያለው ክፍል የእግዚአብሔርን ፍጹምነት በተለያዩ መንገዶች ይገልጻል እንዲሁም ይህን ፍጹምነት ከሕይወታችን ጋር የምናዛምድባቸውን ልዩ ልዩ ገጽታዎች ያሳየናል::

የእግዚአብሔር ሕግ ፍጹም ነው፤

ነፍሱን ይለውጣል::

የኤታ ምስክር ርግጠኛ ነው፤

አላዋቂን ጠቢብ ያደርጋል::

አዝማች:-

ከወርቅ ይልቅ ይፈለጋል፤

እጅግ ከጠራ ወርቅ ይልቅ ይፈለጋል::

ከማር ይልቅ ይጣፍጣል፤

ከማር እሽትም ይልቅ ይጥማል::

የእግዚአብሔር ሕገጋት ትክክል ናቸው፤

ልብን ደስ ያሰኛሉ::

የእግዚአብሔር ትእዛዛት ገጽሐን ናቸው፤

ዐይንን ብሩህ ያደርጋሉ::

እግዚአብሔርን መፍራት ገጽሐ ነው፤

ለዘላለም ይኖራል::

የእግዚአብሔር ፍርድ እውነት ነው፤ ጽድቅም የሞላበት ነው::

ደራሲው አይታወቅም (ከመዝ 19:7-11 የተወሰደ)

አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት፡- (2) ግልጽነት

መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል መረዳት የሚችሉት የሥነ መለኮት ምሁራን ብቻ ናቸው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

መጽሐፍ ቅዱስን አጥብቆ ማንበብ የጀመረ ማንኛውም ሰው አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን በቀላሉ መረዳት እንደሚቻልና ሌሎች ክፍሎች ደግሞ ለመረዳት አስቸጋሪ እንደሆኑ ይረዳል። በርግጥ፣ ቀደም ባለው በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጴጥሮስ፣ እንዳንዶቹ የጳውሎስ መልእክቶች ለመረዳት አስቸጋሪ መሆናቸውን መልእክቱን ለሚያነቡ ሰዎች እንዲህ በማለት አሳስቦአል። «እንዲሁም ወንድማችን ጳውሎስ እንደ ተሰጠው ሞብሰ መጠን ጻፈላቸው፤ እርሱ ስለ እነዚህ ነገሮች በመልእክቶቹ ሁሉ ጽፎአል፤ በመልእክቶቹም ውስጥ በቀላሉ ለመረዳት የሚያዳግቱ ነገሮች አሉ። ዕውቀት የጉደላቸውና ጽናት የሌላቸው ሰዎች ሌሎችን ቅጂሳት መጻሕፍት እንደሚያጣምሙ፤ እነዚህንም ደግሞ ለገዛ ጥፋታቸው ያጣምማሉ» (2ኢጥ 3:15-16 አ.መ.ት)። ስለዚህ በቀላሉ ልንረዳ የምንችለው ሁሉንም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች አለመሆኑን አምነን መቀበል ይገባናል።

ነገር ግን አብዛኛውን ወይም በአጠቃላይ መጽሐፍ ቅዱስን መረዳት አስቸጋሪ እንደሆነ ማሰብ ስሕተት ነው። በርግጥ፣ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ማንኛውም አማኝ ሊረዳው በሚችል መንገድ መጻፉን ብሉይና ዐዲስ ኪዳን በተደጋጋሚ አረጋግጠዋል። ሌላው ቀርቶ በጴጥሮስም አባባል ዐውዱ የጳውሎስን ትምህርቶች የሚያመለክት ነው፤ ተቀባዮቹም መልእክቱን ቀደም ብለው ያነበቡና የተረዱ ናቸው (2ኢጥ 3:15)። በርግጥ፣ ጴጥሮስ፣ «ለገዛ ጥፋታቸው» እነዚህን ምንባቦች በሚያጣምሙት ሰዎች ላይ የግብረገብ ችግር እንዳለባቸው ይጠቅሳል። ለመረዳት አስቸጋሪ የሆኑ ነገሮች አሉ ነው እንጂ፣ ለመረዳት የማይቻሉ ነገሮች አሉ አይደለም ያለው።

ሀ. መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ራሱ ግልጽነት ደጋግሞ ያረጋግጣል

የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱስን ለማንበብና ለመረዳት የአማኝ ጎሳፊነት ብዙ ጊዜ አጽንዖት ተሰጥቶበታል። በጣም በሚታወቅ ምንባብ ውስጥ ሙሴ ለእስራኤል ሕዝብ እንዲህ ባሏል፤

«ዛሬ የምሰጥህን እነዚህን ትእዛዛት በልብህ ያዝ። ለልጆቼህም አስጠናቸው፤ በቤትህ ስትቀመጥ፤ በመንገድም ስትሄድ፤ ስትተኛና ስትነሣም ስለ እነርሱ ተናገር» (ዘጸ 6:6-7)።

መላው የእስራኤል ሕዝብ የመጽሐፍ ቅዱስን ቃሎች በሚገባ ተረድቶ ልጆቹን በትጋት እንዲያስተምር ይጠበቅ ነበር። ይህ ትምህርት መረዳት የጉደለውን ማኅበብ ብቻ ያካተተ አልነበረም። ምክንያቱም የእስራኤል ሕዝብ በቤት ተቀምጠው ሲሠሩ ወይም ሲጓዙ ወይም ወደ መኝታቸው ሲሄዱ ወይም በማለዳ ከእንቅልፋቸው ሲነቁ ቃሉን በሚመለከት ይነጋገሩ ነበር። የእርሱ ሕዝቦች በመሉ ቃሉን እንዲያውቁና ስለ ቃሉ እንዲወያዩ እግዚአብሔር ይጠበቅባቸዋል። ይህም ቃሉን በዕለታዊ ሕይወታቸው ውስጥ በተገቢው መንገድ መተግበርን ጭምር ያጠቃልላል። በተመሳሳይ መልኩ በእስራኤል የሚኖሩ ጻድቃን ሁሉ አርአያነቱን የሚከተሉት ብዕራ ሰው፤ «የእግዚአብሔርን ሕግ በቀንና በሌሊት የሚያሰላሰል» እንደሆነ ይነግረናል (መዝ 1:2 አ.መ.ት)።

ይህ የየዕለቱ ማሰላሰል በሚያጠነት ሰዎች ዘንድ መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል መረዳት መቻልን እንደሚጠይቅ ያሳያል።

የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርይ ያልተማረ ሰው እንኳ በትክክል ተረድቶት በእርሱም ጠቢብ እንደሚሆን በብዙ ቦታ ተነግሮአል። «የእግዚአብሔር ሕግ ፍጹም ነው፤ ነፍስንም መልሶ ያለመልማል!» የሚለውን በመዝ 19:7 ላይ እንደዚሁም፤ «የቃልህ ተርጓሚ ያበራል አላዋቂዎችንም አስተዋዋች ያደርጋል» የሚለውን ቃል በመዝ 119:130 ላይ እናነባለን። እዚህ ላይ «አላዋቂ» በዕብራይስጡ «ፒቲ» የሚለው ቃል የሚያመለክተው የማሰብ ችሎታ የጉደላቸውን ብቻ ሳይሆን ትክክለኛ ብዬ መስጠት የማይችሉትን፤ ስሕተት ለመሥራት ዝንባሌ ያላቸውን በቀላሉ ወደ ስሕተት መንገድ የሚወስዱትን ሁሉ ጭምር ነው። የእግዚአብሔር ቃል እጅግ በጣም ሊረዱት የሚቻል እና ግልጽ በመሆኑ ሌላው ቀርቶ እንዲህ ያለው አላዋቂ እንኳ ጠቢብ የሚሆንበት ነው። ይህ አማኞች ሁሉ እጅግ የሚበረታቱበት ጉዳይ ነው። ማንም አማኝ ቃሉን እንብቦ በሚገባ ለመረዳት እና ጥበበኛ ለመሆን የማይችል አላዋቂ አድርጎ ራሱን ሊቈጥር አይገባም።

በዐዲስ ኪዳን ውስጥ ተመሳሳይ አጽንዖት ተሰጥቶ እናያለን። ኢየሱስ ራሱ በትምህርቱ፤ ከሰዎች ጋር ባደረጋቸው ገግጦች፤ በክርክሮቹ ለተነሡ ጥያቄዎች ለማናቸውም መልስ ሲሰጥ፤ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን ግልጽ ስላልመሆናቸው በመንቀፍ ፍንጭ የሰጠበት ቦታ ፈጽሞ አይገኝም። ኢየሱስ የተናገረው ከዳዊት በ1000 ዓመታት፤ ከሙሴ በ1500 ዓመታት፤ ከአብርሃም ደግሞ በ2000 ዓመታት ርቀው ለሚገኙ እና በመጀመሪያው ምእት ዓመት ለነበሩ ሰዎች ቢሆንም፤ እነዚህም ሰዎች የብሉይ ኪዳንን መጽሐፍ በትክክል አንብበው መረዳት እንደሚችሉ ያምናል።

መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል ለመተርጎም አስቸጋሪ ነው የሚሉን ሰዎች በሚበዙበት ጊዜ፤ ኢየሱስ በወንጌላት ውስጥ እንደዚህ ዐይነት ዕሳብ እንዴም አለመሰንዘርን ማስታወስ አስፈላጊ ነው። «ችግርህ ከምን የተነሣ እንደሆነ ወውቃለሁ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ይህን ርእስ ጉዳይ በጣም ግልጽ አያደርገውም» በማለት ፈንታ ኢየሱስ ለተማሩትም ሆነ ለተራ ሰዎች የሚናገር ቢሆን፤ ማንኛውንም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት በሚገባ መረዳት ባለመቻል ለሚቀርበው ወቅጥ የሚሰጠው ምላሽ ችግሩ ምንጊዜም የተጻፈውን ነገር የማይቀበሉ ሰዎች የግል ችግር እንጂ የመጽሐፍ አለመሆኑን ያሳያል። ኢየሱስ በተደጋጋሚ ለተረበሉት ጥያቄዎች፡- «አላነበባችሁምን?» (ማቴ 12:35፤ 19:14፤ 22:31)፤ «ብቅዱሳት መጻሕፍት የተጻፈውን አላነበባችሁምን?» (ማቴ 21:42) ወይም «ቅዱሳት መጻሕፍትንና የእግዚአብሔርን ገይል ስለማታውቁ ትስታላችሁ» በማለት መልስ ይሰጣል (ማቴ 22:29 ይመ፤ ከማቴ 9:13፤ 12:7፤ 15:3፤ 21:13፤ ዮሐ 3:10፤ ከሌሎችም ጋር እነጻጽሩ)።

በተመሳሳይ መልኩ፤ አብዛኞቹ የዐዲስ ኪዳን መልእክቶች የተጻፉት ለቤተ ክርስቲያን መረምሮች ሳይሆን ለምእመናን ሁሉ ነው። ጳውሎስ፤ «በቆሮንቶስ ላላቸው የእግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን» (1ቆሮ 1:2፤ «በጎሳት ያላሉት አብያተ ክርስቲያናት» (ግላ 1:2)፤ «ከቤተ ክርስቲያን ሽማግሌዎችና ዲያቆናት ጋር በፊልጶስቶስ ላሉ በክርስቶስ ኢየሱስ ቅዱሳን ለሆኑ ሁሉ» (ፊል 1:1) በማለት እነዚህን እና የመሳሰሉትን ጽፏል። ጳውሎስ አድማጮቹ እርሱ የጻፈውን እንደሚረዱ ይገምታል፤ እንዲሁም መልእክቶቹ በሌሎችም አብያተ ክርስቲያናት እንዲነበቡ እንዲህ በማለት ያበረታታል፤ «ይህች መልእክት ከተነበባችሁ በኋላ በሎዶቶ ያላቸው ቤተ ክርስቲያን ደግሞ እንድትነበቡ አድርጉ፤ እናንተም ደግሞ በሎዶቶ ያላቸውን መልእክት አንብቡ» (ቂላ 4:16 ይመ፤ ከዮሐ 20:30-

፲፱ምሳ 1:4፤ 7:7፤ 8:5፤ 9:6፤ 14:15:18፤ 22:3፤ 27:12 ካለው ተመሳሳይ ቃል ጋር ያነጻጽሩ።

31: ከ2ቀር 1:13! ከሌፌ 3:4! ከ1ጢሞ 4:13! ከያዕ 1:1:22-25! ከ1ዬጥ 1:1! 2:2! ከ2ዬጥ 1:19! ከ1ዮሐ 5:13 ጋር ያነጻጽሩ):²

ሁለተኛ ጴጥሮስ 1:20 በዚህ ምዕራፍ የተገለጸውን የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት ዐሳብ የሚታረን አመለካከት ያለው ይመስላል። ጥቅስ እንዲህ ይላል። «በመጽሐፍ ያለው የትንቢት ቃል ሁሉ ማንም ሰው በገዛ ራሱ መንገድ የሚተረጎመው አይደለም፤» እንደ ሰው ይህ ማለት ተራ አማኞች መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል ራሳቸው መተርጎም አይችሉም ማለት ነው ሊል ይችላል። ይህ ጥቅስ የሚናገረው ስለ ቃሉ አመጣጥ እንጂ ስለ ቃሉ ትርጉም ስላልሆነ፤ ዐሳቡን በዚህ ጥቅስ የተደገፈ አድርጎ ማየቱ አስቸጋሪ ነው። በዚህ ምክንያት የአዲሱ መደበኛ ትርጉም «ምንም ዐይነት የትንቢት ቃል በነቢዩ የገዛ ትርጉም አልመጣም» ይላል። በተጨማሪ፤ ጥቅሱ የእግዚአብሔርን ቃል ስለ መተርጎም እንደሚናገር አድርጎን ብንረዳውም እንኳ፤ ዐሳቡ መጽሐፍ ቅዱስን የመተርጎም ተግባር መከሰት ያለበት በአማኞች ጥበብ እንጂ የግለሰብ ሥራ ብቻ አለመሆኑን የሚገልጽ ነው። ይህ ጥቅስ እውነተኛውን የእግዚአብሔር ቃል ፍቺ ለማረጋገጥ ሥልጣን ያላቸው ተርጓሚዎች ያስፈልጋሉ የሚል ዐሳብም የለውም። ነገር ግን ቃሉን የማንበብና የመተርጎም ተግባር መሉ በመሉ ከሌሎች ክርስቲያኖች ተለይቶ መደረግ የሚገባው አስመሆኑን ጥቅስ ያመለክታል።

የአንደኛው ክፍል ዘመን ክርስቲያኖች ከአኛ ይልቅ መጽሐፍ ቅዱስን በቀላሉ እንደሚረዱት ብናስብም እንኳ፤ የዐዲስ ኪዳን መልእክቶች በብዙ ሁኔታዎች የእስካብ አማኞች ተጥር ክፍ ብሉ ለሚገኝባቸው አብያተ ክርስቲያናት እንደ ተጻፉ ማወቅ ጠቃሚ ነው። እነዚህ ሰዎች በአመዛኙ ምንም ዐይነት የክርስቲያን ማገበረ ሰብ ዳራ ያልነበራቸው ዐዳዲስ ክርስቲያኖች ነበሩ፤ እንዲሁም ስለ አስራአል ታሪክና ባህል ምንም ዐይነት ቅድመ መረዳት ያልነበራቸው ናቸው። ይሁን እንጂ፤ የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች እነዚህ አስካብ ክርስቲያኖች እንኳ በራሳቸው ጽንጽ የብሉይ ኪዳንን ትርጉም ማንበብና በትክክል መረዳት እንደሚችሉ እንዳትም ጥርጣሬ አልነበራቸውም (ከርጫ 4:1-25፤ 15:4፤ ከ1ቀር 10:1-11፤ ከ2ጢሞ 3:16-17፤ ከመሳሰሉት ጋር ያነጻጽሩ)።

ለ ቃሉን በትክክል ለመረዳት ሥነ ምግባራዊ እና መንፈሳዊ ብቃቶች ያስፈልጋሉ

የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች ቃሉን በትክክል ለመረዳት፤ ከአእምሮ ዕውቀት የበለጠ የሚያስፈልገው ግብረገባዊነት እና መንፈሳዊነት መሆኑን በተደጋጋሚ ገልጾታል። «መንፈሳዊ ያልሆነ ሰው ከእግዚአብሔር መንፈስ የሆነውን ስጦታ ሊቀበል አይችልም፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለው ነገር ለእርሱ ሞኝነት ነው፤ በመንፈስም የሚመረምር ስለ ሆነ፤ ሊረዳው አይችልም» (1ቀር 2:14ን ይመ፤ ከ1:18-3:4፤ ከ2ቀር 3:14-16፤ 4:3-4:6፤ ከዕብ 5:14፤ ከያዕ 1:5-6፤ ከ2ዬጥ 3:5፤ ከማር 4:11-12፤ ከዮሐ 7:17፤ 8:43 ጋር ያነጻጽሩ)። በዚህ ምክንያት

²እውሉስ ለቆርነቱስ ሰዎች ሲናገር «ልታነቡት ወይም ልትረዱት የማትችሉትን ነገር አንጽናላችሁም፤ ሁሉንም እንደምትረዱ ተስፋ አደርጋለሁ» ይላል። የሁለተኛው አረፍተ ነገር መጨመር የመጀመሪያውን ስለ ጸፈላቸው ጽሑፍ ግልጽነት የተናገረውን የሚገረር ሳይሆን፤ የቆርነቱስ ሰዎች በክፍል ስለሚያውቁት ነገር የበለጠ ተልቀው ያለውና የዳበረ ግንዛቤ ማግኘት እንዲችሉ የእርሱን ቃላት በትጋት እንዲያደምጡ ያበረታታቸዋል። በርግጥ፤ የጳውሎስ ተስፋ የእርሱ ጽሑፍን ለመረዳት አስቸጋሪ እንዳልሆነ ያለውን ግምት ያሳያል (eipizo, «ተስፋ አደርጋለሁ») በዐዲስ ኪዳን ይህ ቃል እንግሊዝኛው ወደፊት ለማሆን፤ ከሥራቶች አንባቢዎች እንደሚረዱ አድርጎ ከሚገልጸው የበለጠ መተማመንን የሚገልጽ ዐሳብ አለው።

³ይህ ፍቺ Michael Green, *The Second Epistle of Peter and the Epistle of Jude*, TNTC (Grand Rapids: Eerdmans, 1987), pp. 100-102 ላይ በሚገባ ተገልጿል።

የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች መጽሐፍ ቅዱስ ግልጽ በሆነ መንገድ መጻፉን በያረጋግጡም፤ ትምህርቱን ለመቀበል ፈቃደኛ ያልሆኑ ሰዎች በትክክል ሊረዱት እንደማይችሉ ገልጾታል። መጽሐፍ ቅዱስ በእውነት ደገንነትን ፈልገው የሚያነቡ ያላሰሱ ሰዎች ሊረዱት ይችላሉ። ለመረዳት የእግዚአብሔርን ርዳታ የሚገኙ አማኞችም ሁሉ ሊረዱት ይችላሉ። ምክንያቱም በሁሉም ሁኔታዎች መንፈስ ቅዱስ ገጢነት የሚያስከትለውን ግርዶስ ካስወገደ በስተቀር እውነቱን ሞኝነት አስመስሎ ሊያሳይ ይችላል (1ቀር 2:14፤ 1:18-25፤ ያዕ 1:5-6:22-25)።

ሐ. የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት ፍቺ

ይህን የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ስናጠቃልል፤ መጽሐፍ ቅዱስ ለደገንነታችን፤ ለክርስትና ሕይወታችን እና እድገታችን አስፈላጊ የሆኑትን ነገሮች በመሉ በጣም ግልጽ በሆነ መንገድ ተጽፈው የሚገኙበት መጽሐፍ መሆኑን ልናረጋግጥ እንችላለን። አንዳንድ የሥነ መለኮት ምሁራን የመጽሐፍ ቅዱስን ግልጽነት በጣም አጥብበው ቢፈቱትም (ለምሳሌ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ደገንነት ወይም የደገንነትን መንገድ ሲያስተምር ብቻ ግልጽ ነው ይላሉ)፤ የተለያዩ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶችን ለማመልከት ከላይ የተወሰኑት ምንግቦች መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽነት የሚያስተምረው ይህንና ያን ነው በማለት ገደብ አያደርጉም። እነዚያ ክፍሎች የመጽሐፍ ቅዱስን ግልጽነት፤ በይበልጥ እውነት መሆኑን በሚከተለው መንገድ ያሳያሉ። የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት ማለት መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ርዳታ ለመፈለግና ቃሉን ለመከተል ፈቃደኛ የሆኑ ሁሉ ስለ ምን እንደሚያስተምር ሊረዱት በሚችሉበት መንገድ መጻፉ ነው። አንዱ ይህን ዐሳብ ካስቀመጥን በኋላ እንኳ፤ እንደ እውነቱ ከሆነ የእግዚአብሔርን ሰዎች ጨምሮ ብዙዎች የመጽሐፍ ቅዱስን ዐሳብ እንደሚስቱት ማወቅ አለብን።

መ. ሰዎች የመጽሐፍ ቅዱስን ዐሳብ የሚስቱት ለምንድን ነው?

አየሱስ በምድር ላይ በነበረ ጊዜ የራሱ ደቀ መዛሙርት አንዳንድ ጊዜ የብሉይ ኪዳንና የኢየሱስን ትምህርቶች ለመረዳት ይቸገሩ ነበር (ማቴ 15:16፤ ማር 4:10-13፤ 6:52፤ 8:14-21፤ 9:32፤ ሉቃ 18:34፤ ዮሐ 8:27፤ 10:6)። ምንም እንኳ ለዚህ ያለመረዳት መንሥዚው አንዳንድ ጊዜ ከቤዛነት ታሪክ አንጻር፤ በተለይም በኢየሱስ ክርስቶስ ሕይወት በሞቱ የሚፈጸሙትን ተጨማሪ ክሥተቶች መጠበቅ አስፈልጎአቸው ነው ቢባልም (ዮሐ 12:16፤ 13:7 ይመ፤ ከዮሐ 2:22 ጋር ያመሳክሩ)፤ በደቀ መዛሙርቱ የእምነት ማነስ ወይም የልብ ጥንካሬ ምክንያት የቃሉ ምስጢር የተሰወረባቸው ጊዜያትም ነበሩ (ሉቃ 24:25)። በተጨማሪም፤ የጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ክርስቲያኖች የብሉይ ኪዳንን ትምህርቶች ወይም በሐዋርያት የተጻፉ መልእክቶችን መረዳት ያልቻሉበት ጊዜ ወይም ያልተስማሙባቸው ጊዜያት ነበሩ። የእስካብ ወደ ቤተ ክርስቲያን የመጨመር አንድምታን በሚመለከት በኢየሩሳሌም ገብኤ ከፍተኛ ክርክር መካሄዱ (ሐሥ 15:7)፤ በገላ 2:11-15 ላይ ጴጥሮስ ይህን ጉዳይ በሚገባ ያለማጠኑ፤ በዐዲስ ኪዳን መልእክቶች በተደጋጋሚ ዕርምት የተደረገባቸው የአስተምህሮና የግብረገብ አርእስተ ጉዳዮች መኖራቸው፤ ሐሳብን ከመረዳት አንጻር የእድገት ሂደት እንዳለ የሚያመለክቱ መሆኑን ልብ ልንል ይገባል። በርግጥ፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ በጣም ብዙ አስተምህሮአዊ አለመግባባቶች ነበሩ፤ አስተምህሮአዊ ልዩነቶችን የማጥበብ ሂደት ግን ብዙውን ጊዜ አዘጋሚ ነበር።

⁴የመጽሐፍ ቅዱስን ግልጽነት ለማመልከት ጥቅም ላይ ሊውል የነበረው የቄድ ቃል "Perspicuity" የሚለው ነው። ይህ ቃል በቀላሉ ግልጽነት ማለት ነው። ቃሉ ራሱ በአሁኑ ጊዜ ለሰዎች ብዙም ግልጽ ስላልሆነ፤ በዚህ መጽሐፍ ውስጥ አልተጠቀሙበትም።

ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን ሲተረጉሙ ስሕተት እንዳይፈጽሙ ለመርዳት ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ አስተማሪዎች «የአተረጓጉም መርፍችን» አጉልብተዋል ወይም ትክክለኛ የአተረጓጉም ክሊሎችን ለማዳበር የሚያገለግሉ መመሪያዎችን በማዘጋጀት አበረታችተዋል። «ሔርሜኒዩቲክስ» የሚለው ቃል (በግሪክ «ሔርሜኒዩ» «ለመተርጎም» ማለት ነው) በዚህ ዘርፍ ለሚደረገው ጥናት መያዊ ቃል ነው። ሔርሜኒዩቲክስ በተለይ ለመጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጉም ትክክለኛ የአተረጓጉም ዘዴዎችን በውስጡ የያዘ ሥነ ትርጓሜ ነው።

ሌላው ስለ መጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጉም ስነ-ገገር የምንጠቀምበት መያዊ ቃል «ፍታይ» (አክሲዮኒስ) የሚለው ሲሆን፤ ቃሉ መጽሐፍ ቅዱስ እንዴት እንደሚጠና ንድፈ ሐሳቦችንና መርፍችን ከማቅረብ ይልቅ በቀጥታ መጽሐፍ ቅዱስ መተርጎምን የሚያመለክት ነው። ፍታይ የመጽሐፍ ቅዱስን ምንባብ የመተርጎም ሂደት ነው። ቀጥሎም፤ አንድ ሰው የአተረጓጎሙ መርፍችን ሲያጠና ያ «ሔርሜኒዩቲክስ» ነው። ነገር ግን ያ ሰው እነዚያን መርፍች በተግባር ሲያውላቸውና የመጽሐፍ ቅዱስን ምንባብ ማብራራት ሲጀምር ያ ተግባር ፍታይ ነው።

በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የነበሩት በመጽሐፍ ቅዱስ ትርጉም ላይ የተፈጠሩ በርካታ አለመግባባቶች በመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት ላይ የሚሰጠው አስተምህሮ ሁሉም አማኞች በሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ላይ እንደሚግባቡ አያመለክትም። ይሁን እንጂ፤ በጣም አስፈላጊ ስለ ሆነ አንድ ነገር ይነግረናል፤ ይኸውም ችግሩ ምንዚህም ያለው እኛው ራሳችን ኃ እንጂ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ አለመሆኑን ነው። ሁኔታው ከመጽሐፍ ቅዱስ ሥልጣን ጋር ይመሳሰላል። በመሆኑም፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉት ቃላት ሙሉ የእግዚአብሔር ሥልጣን እንዳላቸው እናረጋግጣለን። ብዙ ሰዎች ይህን ሥልጣን እንደማያውቁት ወይም ለዚህ ሥልጣን እንደማይገዙ እንረዳለን። ዙተመሳሰይ መንገድ፤ ሁሉም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ግልጽና ለመረዳት አስቸጋሪ ያለመሆናቸውን እናረጋግጣለን። ነገር ግን ሰዎች ብዙውን ጊዜ (ከራሳቸው ጉድለት የተነሣ) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በግልጽ የተጻፈውን ነገር ይስቱታል።

ሠ. ይህ አስተምህሮ በተግባር የሚታይ አበረታች ባሕርይ ያለው ስለ መሆኑ

እንግዲህ የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት በጣም አስፈላጊና በመጨረሻም በጣም የሚበረታታ ተግባራዊ አንድምታ አለው። ከአስተምህሮአዊ ወይም ከሥነ ምግባራዊ ጉዳዮች (ለምሳሌ፤ በጥምቀት ወይም አስቀድሞ በመወሰን ወይም በቤተ ክርስቲያን አስተዳደር) አንጻር አለመግባባቶች ሊኖሩ፤ ለእነዚህ አለመግባባቶች ሁለት ምክንያቶች ብቻ ሊኖሩ እንደሚችሉ ይነግረናል። (1) በአንድ በኩል፤ መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ዝም ባለባቸው ጉዳዮች ላይ ማረጋገጫዎች ስለምንፈልግ ሊሆን ይችላል። እንደዚህ ባሉ ሁኔታዎች እግዚአብሔር ለጥያቄአችን መልስ እንዳልሰጠን አምነን ለመቀበል እና በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የአመለካከት ልዩነቶች ይኖሩ ዘንድ መፍቀዳችንን ለማመን መዘጋጀት ይገባናል። ይህም የወንጌል ሥርዓት ዘዴዎችን ወይም የመጽሐፍ ቅዱስ የማስተማር ዘዴዎችን ወይም ትክክለኛ የቤተ ክርስቲያን አባላት ፋጥርን ገደብ በሚመለከት ተግባራዊ ጥያቄዎች በሚነሡበት ጊዜ የሚከሰት ሁኔታ ነው። (2) በሌላ በኩል፤ መጽሐፍ ቅዱስን በምንተረጎምበት ጊዜ ስሕተት ለጎሠራ እንችላለን። ለዚህ ምክንያት ለመተርጎም እንዲያስችለን ያዘጋጀናቸው ጥያቄዎች ትክክለኛነት የሚገባቸው ወይም ያልተሟሉ ሊሆኑ ይችላሉ። ወይም በእኛ በኩል ከግል ችሎታ ማነስ የተነሣ ሊሆን ይችላል፤ ለምሳሌ፤ ትዕቢት ወይም ስግብግብነት ወይም የእምነት ማነስ ወይም ራስ ወዳድነት ወይም መጽሐፍ ቅዱስን በጸሎት መንፈስ ለማንበብና ለማጥናት በቂ ጊዜ አለመስጠት ሊሆን ይችላል።

ነገር ግን በምንም መንገድ መጽሐፍ ቅዱስ በየትኛውም ርእሰ ጉዳይ ላይ የሚሰጠው ትምህርት ግራ የሚያጋባ ወይም በትክክል ለመረዳት የሚያስቸግር ነው ልንል አንችልም። በአንዳንድ አርእስተ ጉዳዮች ላይ የማይታረቁ አለመግባባቶች በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ስለ ነበሩ፤ እኛም በእነዚያ አርእስተ ጉዳዮች ላይ ወደ ትክክለኛ መደምደሚያ ልንመጣ አንችልም ብለን በምንም ምክንያት ማስብ የለብንም። ከዚህ ይልቅ፤ በሕይወታችን እንደዚህ ባሉ አርእስተ ጉዳዮች ዙሪያ ጥያቄዎች ካሉን፤ የእግዚአብሔርን ርዳታ አጥብቀን በጸሎት ከጠየቅን በኋላ ወደ መጽሐፍ ቅዱስ ንባብ መሄድ ይገባናል። እውነቱን በሙሉ ገይላችን ስንመረምር፤ እግዚአብሔር በትክክል ለመረዳት እንደሚያስችለን ማመን ይገባናል።

ይህ እውነት ሁሉም ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱሳቸውን በየቀኑ በታላት ጉጉት እንዲያነቡ እጅግ በጣም የሚያበረታታ ሊሆን ይገባል። መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል መረዳት የሚችሉት የግሪክ እና የዕብራይስጥ ቋንቋዎችን የሚችሉ ወይም መጋቢዎች እና የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ብቻ እንደ ሆኑ በቁራሽ ማስብ የለብንም። ብሉይ ኪዳን በዕብራይስጥ መጻፍትና ዐዲስ ኪዳን የተጻፈላቸው አብዛኞቹ ክርስቲያኖች የዕብራይስጥን ቋንቋ ፈጽሞ እንደማያውቁ ልብ ልንል ይገባል። እነርሱ ብሉይ ኪዳንን ለመረዳት የብሉይ ኪዳንን መጽሐፍ በግሪኩ ትርጉም ማንበብ ነበረባቸው። ይሁንና፤ የዐዲስ ኪዳን ጸሐፊዎች እነዚህ ሰዎች ለመጀመሪያው ቋንቋ አንዳች ምሁራዊ ችሎታ ሳይኖራቸው የተጻፈውን በትክክል እንደሚረዱት ገምተዋል። ክርስቲያኖች መጽሐፍ ቅዱስን የመተርጎሙን ተግባር ለዘርፉ ባለሙያዎች ፈጽሞ መተው አይገባቸውም። ራሳቸውም በየዕለቱ መጽሐፍ ቅዱስን የመተርጎሙን ተግባር መቀጠል አለባቸው።

ከዚህም ሌላ፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ብዙ የአስተምህሮ አለመግባባቶች እንደ ነበሩ አምነን ብንቀበልም እንኳ፤ ወላች በሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ መሀረጎች እውነቶች ዙሪያ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ሁሉ በብዙ አስተምህሮዎች ላይ አስደናቂ ስምምነቶች እንደ ነበሩም መዘነጋት የለብንም። በርማ፤ በሌሎች ክፍሎች ዓለም ከሚኖሩ ክርስቲያኖች ጋር ኅብረት የመፍጠር ዕድል የነበራቸው ክርስቲያኖች በአብዛኞቹ ምናልባትም በሁሉም ማእከላውያን የክርስቲያን አምነት አስተምህሮዎች ዙሪያ ስምምነት እንደሚኖራቸው ግልጽ ነው። ከየትኛውም ኅብረተ ሰብ፤ ከየትኛውም ባህል፤ ከየትኛውም ቤተ እምነት ለመጡ ክርስቲያኖች ይህ ጉዳይ እውነት የሆነው ለምንድን ነው? ምክንያቱም ሁሉም የሚያነበት አንድ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ሆነ፤ የሚያምኑት በአንድ መጽሐፍ ቅዱስ በመሆኑና የመጽሐፍ ቅዱስም ዋነኛ ትምህርቶች በሙሉ ግልጽ በመሆናቸው ነው።

ረ. የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ሚና

የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ወይም የዕብራይስጥ (ብሉይ ኪዳን) እና የግሪክ (ዐዲስ ኪዳን) ዕውቀት ያላቸው ሰዎች በመጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጎም አንጻር የሚጫወቱት ሚና ይኖራቸው ይሆን? ቢያንስ በአራት መንገዶች በትክክል ድርሻ አላቸው።

¹ መጽሐፍ ቅዱስን የመተርጎም ጉዳይ የግለሰብ ተግባር ነው አልለም። እግዚአብሔር ብዙውን ጊዜ ሌሎች የጻፉትን ወይም ሌሎች የሰጡትን ምክር በመጠቀም ቃሉን በትክክል እንድንረዳ ያደርጋል። ዋናው ነጥብ በየትኛውም መንገድ በቀዳሚነት ሰዎች ቃሉን በራሳቸው ሲያነቡ፤ የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት በትክክል እንዲረዱ እግዚአብሔር እንደሚያስችላቸው ማመን አለባቸው።

1. መጽሐፍ ቅዱስን በግልጽ ማስተማር ይችላል፤ የትምህርቱን ይዘት ለሌሎች ያስተላልፋል፤ በዚህ ምክንያት በዐዲስ ኪዳን የተጠቀሰውን የአስተማሪነት አገልግሎት ይፈጽማል፡፡ (1ቆሮ 12:28፤ ኤፌ. 4:11)፡፡

2. በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ላይ ዐዲስ እውነቶችን ለማግኘት ጥናት ይደርጋል፡፡ ይህ ምርምር አንዳንድ ጊዜ ቤተ ክርስቲያን ለዘመናት ይዛ ያቁየቻቸውን ጥንቶች ትምህርቶች እስከ መካድ ያደረሰበት ጊዜ አለ፡፡ ነገር ግን እንደዚህ ዐይነቱ ግንት ብዙውን ጊዜ በዐዲስ የሕይወት አቅጣጫ የመጽሐፍ ቅዱስን ዐሳብ ተግባራዊ ማድረግን፤ ብዙ አማኞችና ያላመኑ ሰዎች በየክፍለ ዘመኑ ለጠየቁቸው አስቸጋሪ ጥያቄዎች መልስ መስጠትን፤ ቤተ ክርስቲያን ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ነጠላ ጥቅስ አተረጓጎም ወይም በአስተምህሮዎች ወይም በግብረገብ ዝርዝር ነጥቦች ላይ ያሏትን ግንዛቤዎች የበለጠ ትክክል እንዲሆን ማድረግን ያነሳታል፡፡ ምንም እንኳን መጽሐፍ ቅዱስ በዓለም ላይ ካለት እጅግ በጣም ብዙ የሥነ ጽሑፍ ውጤቶች ጋር ሲወዳደር ትልቅ ባይመስልም፤ እስከ ዛሬ ከተጻፉት ሌሎች መጽሐፍት እጅግ የሚልቅ ከእግዚአብሔር የሆነ ጥበብ ያለበት የበለጸገ መዝገብ ነው፡፡ በውስጡ ያሉትን የተለያዩ ትምህርቶች አንዱን ከሌላው ጋር የማያያዝ ሂደት፤ አዘጋጅቷል፤ ከእያንዳንዱ ዐዲስ ትውልድ ጋር የማጣጣሙ ጥረት በዚህ ምድር ሕይወት ፈጽሞ ሊጠናቀቅ የማይችል ታላቅ ብድራት የሚያስገኝ ተግባር ነው፡፡ የእግዚአብሔርን ቃል አጥብቆ የሚወድ ሊት ሁሉ በማንኛውም ሰው የሕይወት ዘመን ሊጠና ከሚችለው እጅግ በጣም የበለጠ ነገር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዳለ ይረዳል፡፡

3. ሌሎች ምሁራን ወይም በቴክኒካዊ መደብ የሠለጠኑ ሰዎች በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ላይ የሚሰነዝሩትን ተቃውሞ መከላከል ይችላሉ፡፡ የእግዚአብሔርን ቃል የማስተማር ድርሻ አንዳንድ ጊዜ ሐሰተኛ ትምህርቶችን ማረቅን ያነሳታል፡፡ አስተማሪ ጤናማውን ትምህርት ማስተማር ብቻ ሳይሆን፤ «ይህን» ትምህርት የሚቃወሙትን ይወቅሥ ዘንድ» (ቲቶ 1:9 ይመጥ፤ በጊዚሞ 2:25 ላይ፤ «የሚቃወሙትን በየዋህነት የሚያቃና መሆን ይኖርበታል»)፤ ከሚለውና ከቲቶ 2:7-8 ጋር ያነጻጽራል፡፡ አንዳንድ ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርቶች የሚቃወሙት የታሪክ፤ የቋንቋ፤ ወይም የፍልስፍና ትምህርት ያጠኑና የተለየ ሥልጠና ያላቸው ናቸው፡፡ እነዚህ ሰዎች ያገኙትን ሥልጠና የሚያውሉት በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ላይ ክፍተኛ ጥቃት ለመፈጸም ነው፡፡ ተመሳሳይ የመደብ ክሊሎች ያላቸው ክርስቲያኖች እንደዚህ ዐይነቱ ሁኔታ ውስጥ ያገኙትን ሥልጠና እንደዚህ ያለውን ጥቃት ለመረዳትና ለመቋቋም ሊጠቀሙበት ይገባል፡፡ ይህ ዐይነቱ ሥልጠና መናፍቃን እና ልዩ ልዩ የሃይማኖት ክፍሎች ለሚያስተምሩት የሐሰት ትምህርት አጥጋቢ ምላሽ ለመስጠት በጣም ጠቃሚ ነው፡፡ ይህ ታዲያ ልዩ ሥልጠና የሌለው አማኝ የሐሰት ትምህርቶችን መቃወም አይችልም ማለት አይደለም (አብዛኞቹን የሐሰት ትምህርቶች የሚጸልይና የአማርኛው መጽሐፍ ቅዱስ ጥሩ ዕውቀት ያለው ሰው በግልጽ መቃወም ይችላል)፡፡ ሙያዊ ዕውቀትን የሚጠይቁ ውስብስብ አከራካሪ ነጥቦች የሚመለሱት ግን በሙያዊ ዕውቀት ባላቸው ሰዎች ብቻ ነው፡፡

4. የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት ለቤተ ክርስቲያን ጥቅም እንዲውል ማድረግ ይችላሉ፡፡ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን የወሰዱት ሥልጠና ብዙውን ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት ከበለጠገው የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጋር ለማያያዝ፤ ሥርዐተ ትርጓሜውም ትክክል እና፤ የቃሉ ፍቺም መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈባቸውን ቋንቋዎችና ባህሎች ተጨባጭ ግንዛቤ የሚሰጥ እንዲሆን ለማድረግ ያስችላቸዋል፡፡

እነዚህ አራት ተግባራት በአጠቃላይ ቤተ ክርስቲያንን የሚጠቅሙ በመሆናቸው፤ አማኞች በሙሉ እንደዚህ ያለውን ታላቅ ተግባር የሚያከናውኑትን ምሁራን ሊያከብሯቸው ይገባል፡፡ የሆነው ሆኖ፤ እነዚህ

ተግባራት የትኛው እውነተኛ፤ የትኛው ደግሞ ሐሰተኛ አስተምህሮ እንደ ሆኑ ለመወሰን በአጠቃላይ ቤተ ክርስቲያን ያላትን መብት፤ ወይም ፈታኝ በሆኑ ጊዜያት ትክክለኛውን ሥነ ምግባር የመግለጽ ሁኔታን አያካትቱም፡፡ እንደዚህ ዐይነቱ መብት መደበኛ ትምህርት ለተከታተሉ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ብቻ የተሰጠ ቢሆን ኖሮ፤ በቤተ ክርስቲያን ውስጥ የምሁራን አስተዳደር ጉልቶ ይታይ ነበር፤ በዐዲስ ኪዳን ውስጥ የተገለጸው ያልተማሩትንም የሚያካትት የአስተዳደር ሥርዐትም ይቋረጥ ነበር፡፡ ሰዎቹ ምሁራን ሆነውም አልሆኑም በቤተ ክርስቲያን ውስጥ በሚነሡ ጉዳዮች ላይ የመወሰን መብት የተሰጠው ለቤተ ክርስቲያን መረዎች ነው፡፡ በማኅበረ ምእመናን ውሳኔ በሚተዳደር አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ የቤተ ክርስቲያን መረዎች ብቻ ሳይሆኑ በአጠቃላይ ምእመናኑ በሙሉ በውሳኔ ላይ የመሳተፍ መብት አላቸው፡፡

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚጠቅሙ ጥያቄዎች

1. የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት አስተምህሮ እውነተኛ ከሆነ፤ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት በክርስቲያኖች መካከል እጅግ ብዙ አለመግባባት ያለ የሚመስለው ለምንድን ነው? የተለያዩ ዐይነት የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜ መኖሩን በመመልከት አንዳንድ ሰዎች «መጽሐፍ ቅዱስን የፈለጉትን ነገር ሁሉ እንዲናገር ማድረግ ይቻላል» የሚል ድምዳሜ ላይ ደርሰዋል፡፡ በዚህ አነጋገር አያሰሩ ምን ዐይነት ምላሽ ይሰጣል ብለህ ታስባለህ?

2. አብዛኞቹ አማኞች በግላቸው መጽሐፍ ቅዱስን ማንበብ ቢተወና የመጽሐፍ ቅዱስ አስተማሪዎች የሚሰጧቸውን ትምህርቶች ብቻ ቢያዳምጡ ወይም ስለ መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፉ መጽሐፍቶችን ቢያነቡ ኖሮ፤ ቤተ ክርስቲያን ምን ይደርስባት ነበር? መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል የሚረዱት በሙያዊ የተካኑ ሰዎች ብቻ ናቸው ብለህ የምታስብ ከሆነ፤ የአንተስ የግልህ የመጽሐፍ ቅዱስ ግዛዝ እንዴት ይሆን ነበር? እንዲህ ዐይነት ነገር በተወሰነ መልኩም ቢሆን ቀደም ሲል በአንተ ወይም በምታውቃቸው ሰዎች ሕይወት ውስጥ ተፈጽሞ ያውቃል?

3. አብዛኞቹን ወይም ሁሉንም የመጽሐፍ ቅዱስ ምንበቦች በሚመለከት ትክክለኛና የተሳሳቱ አተረጓጎሞች እንዳሉ ታስባለህ፡፡ መጽሐፍ ቅዱስ በአጠቃላይ ግልጽነት የለውም ብለህ የምታስብ ከሆነ፤ ምላሽህ የሚቀየረው እንዴት ይሆን? ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት ያለህ ጽኑ እምነት በመጽሐፍ ቅዱስ ጥናትህ ጊዜ በምታደርገው ጥንቃቄ ላይ ተጽዕኖ ይኖረዋል? አስቸጋሪ በሆኑ አስተምህሮዎች ወይም ግብረገባዊ ችግሮች ዙሪያ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምላሽ ለማግኘት ጥረት በምታደርግበት ጊዜ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ አጠናገህ ሁኔታ ላይ ተጽዕኖ ይኖረው ይሆን?

4. በአንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ላይ የሲሚናሪ ፕሮፌሰሮች (የመጽሐፍ ቅዱስ ኮሌጅ አስተማሪዎች) ባይሰማሙ እንኳ፤ በዚያ ትምህርት ላይ ሌሎች ክርስቲያኖች ወደ ትክክለኛ ውሳኔ መምጣት ይችላሉ? (ለመልስህ ምክንያቶችን ሰጥ)፡፡ አያሰሩ በምድር ላይ ባገለገለበት ዘመን ያልተማሩ አይሁድ በአርሶ ወይም የአርሶን ትምህርት በሚቃወሙ የአይሁድ ሊቃውንት ለማመን መወሰን አስቸጋሪ ሆኖባቸው ነበር ብለህ ታስባለህ? አያሰሩ፤ እነዚህ ሰዎች ውሳኔ ላይ እንዲደርሱ ይጠበቃል?

5. አንድ መጋቢ እንደ አርሶ በሲሚናሪ (የመጽሐፍ ቅዱስ ኮሌጅ) የተማሩ ብቻ መጽሐፍ ቅዱስን በትክክል መተርጎም ይችላሉ የሚለውን አስተያየት በመተው መጽሐፍ ቅዱስን መሠረት ያደረገ ስብከት እንዴት ሊያቀርብ ይችላል? አንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁር በቤተ ክርስቲያን ውስጥ በአስተምህሮ ወይም

*ክምዕ 47 ላይ ስለ ልዩ ልዩ ዐይነት የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር የቀረበውን ገለጻ ይመልከቱ፡፡

በሥነ ምግባር ጉዳዮች ላይ የሚነሱ ክርክሮችን የቤተ ክርስቲያን አባላት መገምገምና የራሳቸውን ውሳኔ መስጠት በማይችሉበት ሁኔታ በልዩ ልዩ የግሪክ ወይም የዕብራይስጥ ቃላት ፍቺዎች ላይ መሠረት አድርጎ ማቅረብ ይገባል ብላችሁ ታስባላችሁ? አንድ ምሁር መያዝ ዕውቀቱን በታወቁ ጽሑፎች ወይም ንግግሮች ሊያቀርብ የሚችልበት ተስማሚ መንገድ አለ?

6. በማርቲን ሉተር ዘመን የነበሩ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ተራው ሕዝብ መጽሐፍ ቅዱስን አንብቦ በተሳሳተ መንገድ እንዳይተረጉም በመፍራት መጽሐፍ ቅዱስ ከላቲን ወደ ሌላ ቋንቋ መተርጎም የለበትም ይሉ ነበር። የእነርሱን መግት ገምግሙ። ማርቲን ሉተር መጽሐፍ ቅዱስ ወደ ጀርመንኛ እንዲተረጎም በጣም የጓዘው ለምን ነበር? ባለፉት ከፍላጎት ዘመን የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በእንግሊዝ አገር እንደ ነበረው እንደ ዊሊያም ቲንደል መጽሐፍ ቅዱስን ሰራው ሕዝብ ወደሚነግርበት ቋንቋ የተረጎሙትን የገደሉት ለምንድን ነው ብለህ ታስባለህ? መጽሐፍ ቅዱስን ወደ ሌሎች ቋንቋዎች መተርጎም፣ ከሚስጥራዊ ተግባራት እጅግ በጣም አስፈላጊው የሆነው ለምንድን ነው ብለህ ታስባለህ?

7. የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት አስተምህሮ ማለት ብሉይ ኪዳንን የማንበብ ዕድል ያላገኙ ሰዎች ዐዳስ ኪዳንን መሰሉ ለመሰሉ ለረዱት ይችላሉ ማለት ነው?

ልዩ ቃላት

የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት (Clarity of Scripture)

ፍታላ - (Exegesis)

የቅዱሳት መጽሐፍት አፈታት ጥበብ (ሥነ ትርጓሜ) - (Hermeneutics)

ዋቢ መጻሕፍት

(በዚህ ክፍል የቀረቡ የዋቢ መጻሕፍት ዝርዝር በምዕራፍ 1 ገጽ 32 ላይ የሚገኝ ውስጥ የዋቢ መጻሕፍት ማስታወሻ ይመልከቱ። አጠቃላይ የዋቢ መጻሕፍት ዝርዝር በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ቅጽ ላይ ይገኛል።)

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

- Anglican (Episcopalian)
1882-92 Litton (no explicit treatment)
- Arminian (Wesleyan or Methodist)
1875-76 Pope, 1:223-30
1983 Carter, 2:747-67
- Baptist
1767 Gill, 30-32
1976-83 Henry, 4:272-367
1983-85 Erickson, 253-56
- Dispensational
1947 Chafer, 1:105-19
1986 Ryrie, 110-18
- Lutheran
1917-24 Pieper, 1:319-30, 359-70
1934 Mueller, 138-41
- Reformed (or Presbyterian)
1861 Heppe, 33-41

1871-73 Hodge 1:183-90

1938 Berkhof, Intro., 167

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

(no explicit treatment)

ሌሎች ሥራዎች

- በዚህ ክፍል በመጽሐፍ ቅዱስ አተረጓጎም ላይ የላቀ ክሂሎችን ስለ ማሳደግ የተጻፉ በርካታ ሥራዎችን ወንጌላውያን ያልሆኑ ደራስያን የጻፏቸውን (አንድ በBarr እና ሁለት በHirsch) ዐጋዥ ሥራዎች ጨምሮ ዘርዝራለሁ።
- Barr, James. *The Semantics of Biblical Language*. London: Oxford University Press, 1961.
- Berkhof, Louis. *Principles of Biblical Interpretation*. Grand Rapids: Baker, 1950.
- Carson, D. A. *Exegetical Fallacies*. Grand Rapids: Baker, 1984.
- Dokery, David S. *Biblical Interpretation Then and Now: Contemporary Hermeneutics in the Light of Early Church*. Grand Rapids: Baker, 1992.
- Fee, Gordon D., and Douglas Stuart. *How to Read the Bible for all Its worth*. Grand Rapids: Zondervan, 1982.
- Hirsch, E. D., Jr. *The Aims of Interpretation*. Chicago: University of Chicago Press, 1976.
- _____. *Validity in Interpretation*. New Haven and London: Yale University Press, 1967.
- Hubbard, Robert L., William W. Klein, and Craig L. Blomberg. *Introduction to Biblical Interpretation*. Waco, Tex.: Word Books, 1993.
- Inch, Morris A., and C. Hassell Bullock, eds. *The Literature and Meaning of Scripture*. Grand Rapids: Baker, 1981.
- Kaiser, Walter C., Jr. *Toward an Exegetical Theology*. Grand Rapids: Baker, 1982.
- Marshall, I. Howard, ed. *New Testament Interpretation: Essays on Principles and Methods*. Grand Rapids: Eerdmans, 1977.
- McCown, Wayne, and James Earl Massey, eds. *Interpreting God's Word for Today: An Inquiry Into Hermeneutics From a Biblical Theological Perspective*. Wesleyan Theological Perspectives, Vol. 2. Anderson, Ind.: Warner Press, 1982.
- McKnight, Scot, ed. *Introducing New Testament Interpretation*. Grand Rapids: Baker, 1990.
- _____. *Interpreting the Synoptic Gospels*. Grand Rapids: Baker, 1988.
- Mickelsen, A. Berkeley. *Interpreting the Bible*. Grand Rapids: Eerdmans, 1963.
- Osborne, Grant R. *The Hermeneutical Spiral: A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1992.
- Packer, J. I. "Infallible Scripture and the Role of Hermeneutics." In *Scripture and Truth*. Ed. by D. A. Carson and John Woodbridge. Grand Rapids: Zondervan, 1983. pp. 325-56
- _____. "Scripture." In *NDT*, pp. 627-31.

- Ramm, Bernard. *Protestant Biblical Interpretation*. 3d ed. Grand Rapids: Baker, 1970.
- Schultz, Samuel J., and Morris A. Inch, eds. *Interpreting the Word of God. Festschrift in Honor of Steven Barabas*. Chicago: Moody, 1976.
- Silva, Moises. *Biblical Words and Their Meanings*. Grand Rapids: Zondervan, 1983.
- _____. *Has the Church Misread the Bible? The History of Interpretation in the Light of Contemporary Issues*. Grand Rapids: Zondervan, 1987.
- Sire, James. *Scripture Twisting: Twenty Ways the Cults Misread the Bible*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1980.
- Sproul, R. C. *Knowing Scripture*. Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 1977.
- Thiselton, Anthony C. *New Horizons in Hermeneutics: The Theory and Practice of Transforming Biblical Reading*. Grand Rapids: Zondervan, 1992.
- _____. *The Two Horizons: New Testament Hermeneutics and Philosophical Description*. Grand Rapids: Eerdmans, 1980.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንጣብ

ዛሬ የምስጥህን እነዚህን ትእዛዛት በልብህ ያዝብ። ለልጆችህም አስጠናቸው። በቤትህ ስትተመጥ፣ በመንገድም ስትሄድ፣ ስትተኛና ስትነግም ስለ እነርሱ ተናገር (በጳ 6:6-7 አ.መ.ት)

መዝሙር

«የእግዚአብሔር ሕግ ፍጹም ነው»

ይህ የመዝ 19:7-11 በመናዊ አቀራረብ፣ በብዙ መንገድ የእግዚአብሔርን ቃል ፍጹምነት ይገልጻል። በሕይወታችን ተግባራዊ የሚሆንንበትን ብዙ አቅጣጫም ያሳያል።

የእግዚአብሔር ፍጹም ሕግ ነፍስን ያድሳል፤
እውነተኛ ምስክርነቱ ለሰዎች ጥበብን ይሰጣል፤
የእግዚአብሔር ዐሳብ ትክክል ነው፤
ልብንም በታላቅ ደስታ ይሞላል።

የእግዚአብሔር ትእዛዛት ገጽሐን ናቸው፤ ደስታንም ይሰጣሉ፤
ፈሪህ እግዚአብሔር ገጽሐ ነው፤ ጸንቶ ይኖራል።
የእርሱን ሕገጋት፣ ዓለም ይናገር ሙሉ በሙሉ እውነት
እና ትክክል ናቸው፤
እነርሱ ከጠራ ወርቅ ይልቅ ይፈለጋሉ፤
የማር ቀፎዎች ከያዙት ጣፋጭ ይልቅ ይጣፍጣሉ።
በታላቅ ጥንቃቄ ባሪያህ ይጠበቃቸዋል፤
ቃሎችህን መጠበቅ ታላቅ ብድራት አለው።

ስለተቶቹን ማን ያስተውላል። ከተሰወረ ገጢአት አንጸን፤
ሆነ ተብሎ ገጢአትን ከማድረግ ጠብቀኝ፤ በላዬ ላይ እንዲሠለጥንም
አትፍቀድ።
እኔም በጽድቅ አገለጣለሁ፤

ከታላቁ መተላለፊያም ነጻ እሆናለሁ።

ነፍሴን በመረመርሃት ጊዜ፣ በውስጤ ያለውን ዐሳብ ሁሉ፤
የምናገረውን ቃል ስትመረምር ያንተ ምክር በሙሉ።
ጌታ ሆይ፣ አንተ ዐሉቴ ነህ፤
አዳኚም አንተው ነህ።

ከመዝ 19:7-14 የተወሰደ (1912) ከሳልተር

አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት፡- (3) አስፈላጊነት

መጽሐፍ ቅዱስ የሚያስፈልገው ለምን ዐማሞች ነው?
ሰዎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ስለ እግዚአብሔር
ምን ያህል ማወቅ ይችላሉ?

እግዚአብሔር መኖሩን ለማወቅ ወይም እኛ ድኅነት የሚያስፈልገን ንግግራችን መሆኑንን ለመረዳት ወይም ደግሞ እግዚአብሔር ለሕይወታችን ያለውን ፈቃድ ለማወቅ መጽሐፍ ቅዱስ ማንበብ ይኖርብናል። ወይስ ሌሎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ሊነግሩን ያስፈልጋል? የመጽሐፍ ቅዱስን አስፈላጊነት የምንመረምረው እንደነዚህ ላሉት ጥያቄዎች መልስ ለመስጠት እንዲያስችለን ነው።

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱስ መሆኒት

የመጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊነት እንደሚከተለው ሊገለጽ ይችላል። የመጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊነት ማለት መጽሐፍ ቅዱስ፡- ወንጌልን ለማወቅ፣ መንፈሳዊ ሕይወትን ለማጠናከርና የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ያስፈልጋል ማለት ነው። ነገር ግን ስለ እግዚአብሔር መኖር፣ ስለ መለያ ባህርይ እና ስለ ግብረ ገብ ሕጎች ከዚህ ውጪ ማወቅ ስለማይቻል፣ መጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊ አይደለም። ይህ አገላለጽ በውስጡ በሚገኙት የተለያዩ ክፍሎች ሊተነተን ይችላል።

ሀ. መጽሐፍ ቅዱስ ወንጌልን ለማወቅ አስፈላጊ ነው

ጳውሎስ በሮሜ 10:13-17 ላይ እንዲህ ይላል፡

«የኢየሱስን ስም የሚጠራ ሁሉ ይድናልና።» ታዲያ ያላመነበትን እንዴት እድርገው ይጠራታል? ስለ እርሱ ሳይሰሙ እንዴት ያምኑበታል? ስባዚ ሳይኖር እንዴት መስማት ይችላሉ?... እንግዲያስ እምነት የሚገኘው መልእክቱን ከመስማት ነው። መልእክቱም በክርስቶስ ቃል ነው።

ይህ አረፍት ነገር የሚከተሉትን መሠረታዊ ዐሳቦች ያመለክታል፡- (1) በመጀመሪያ እንደ ሰው ለመዳን የኢየሱስ ስም መጥራት አለበት ይላል። (እንደ ጳውሎስ ዐሳብ በተለይም በዚህ ዐውድ በተጥሮ 9 ላይ «ኢየሱስ» ያለው አያሱስ ክርስቶስን ነው)። (2) ሰዎች የኢየሱስ ክርስቶስን ስም መጥራት የሚችሉት በእርሱ ሲያምኑ ብቻ ነው (ያም፣ ወደ እርሱ ርዳታ ፈልገው የሚጠሩትን ሰዎች መመለስ የሚችል አዳኝ መሆኑን ያመለክታል)። (3) ሰዎች ስለ ክርስቶስ ካልሰሙ ሊያምኑበት አይችሉም። (4) ስለ ክርስቶስ የሚነግራቸው ሰው (ስባዚ) ካሉ ስለ እርሱ ሊሰሙ አይችሉም። (5) የሚጠቃለያው ዐሳብ የሚያድን እምነት የሚገኘው ከመስማት ነው (ያም፣ የወንጌሉን መልእክት በመስማት ነው)። ይህም የወንጌል መልእክት የሚሰማው ክርስቶስ ሲሰበክ ነው። የአረፍት

ተጣዮቹ ክፍሎች እንደሚያመለክቱት፣ ይህ ገለጻ መጽሐፍ ቅዱስ ለእንዳንድ ነገሮች አስፈላጊ ነው። በሚልበት ጊዜ፣ እንዳንድ ጊዜ ሰዎች ሌሎች ክፍላቸውን ለመግባባት ወይም እንዳንድ ክፍላቸውን ሲነገሯቸው ለምተው ስለሚያምኑ፣ እያንዳንዱ ሰው በእጁ መጽሐፍ ቅዱስ ማግኘት አለበት ማለቱ አይደለም። ነገር ግን እነዚህ በቃል የተላለፉት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች እንዲሁ በሌሎች እጅ ከሚገኙት መጽሐፍ ቅዱሶች ላይ የተመሠረቱ ናቸው።

ነገሩ እንደምታ፣ የክርስቶስ ወንጌል ሲሰበክ ከመስማት ውጭ ማንም ሊድን አይችልም የሚል ነው።

ይህ ምንጣብ የዘላለም ሕይወት የሚገኘው በኢየሱስ ክርስቶስ በማመን ብቻ እንዲሁ በሌላ መንገድ እንዳልሆነ ከሚናገሩት ብዙ ክፍሎች አንዱ ነው። የሐንስ 3:18 እንዲህ ይላል። «በእርሱ የሚያምን ሁሉ አይፈረድበትም፤ በእርሱ የማይምን ግን በአንዱ በእግዚአብሔር ልጅ ስም ስላላመነ፣ አሁኑኑ ተፈርዶበታል።» በተመሳሳይ መልኩ፣ የሐ 14:6፣ «መንገዱ እኔ ነኝ፤ በእኔ በኩል ካልሆነ በቀር ወደ አብ የሚመጣ የለም» በማለት ስለ ክርስቶስ ይናገራል።

ጳውሎስ ተከሶ በአይሁድ ሽንገ ፊት በተረበበት ወቅት፣ «ድንታ በሌላ በማንም አይገኝም፤ እንድንበት ዘንድ ለሰዎች የተሰጠ ከዚህ ስም በስተቀር ሌላ ስም ከሰማይ በታች የለምና» ብሏል (ሐ 4:12)። በርግጥ፣ ድንታ በክርስቶስ አማካይነት ብቻ የሆነበት ምክንያት ስለ እኛ ንጢአት የሞተ ወይም እርሱ ያደረገውን ሊያደርግ የቻለ ወይም የሚችል ሰው ከእርሱ ሌላ ፈጽሞ ስለሌለ ነው። ጳውሎስ በ1ጢሞ 2:5-6 ላይ እንዲህ ይላል። «አንድ እግዚአብሔር አለና፤ ደግሞም በእግዚአብሔርና በሰዎች መካከል አንድ አስታራቂ አለ፤ እርሱም ሰው የሆነው ክርስቶስ ኢየሱስ ነው ራሱንም ለሰዎች ሁሉ ቢሳ አድርጎ ሰጠ። ። » በክርስቶስ አማካይነት ካልሆነ በቀር ሰዎች ከእግዚአብሔር ጋር የሚታረቁበት ሌላ መንገድ የለም። ምክንያቱም በቅዱሱ እግዚአብሔር ፊት የንጢአታችንን ይቅርታ የምናገኝበት ምንም ዐይነት ሌላ መንገድ የለም።

ነገር ግን ሰዎች ድኅነትን የሚያገኙት በክርስቶስ በማመን ብቻ ከሆነ፣ በብሉይ ኪዳን የነበሩት ሰዎች እንዴት ሊድኑ ቻሉ የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል። የዚህ ጥያቄ መልስ መሆን ያለበት በብሉይ ኪዳን ድኅነትን ያገኙት ሰዎች እምነታቸው መሲሐ ወይም አዳኝ እንደሚመጣ በእግዚአብሔር ቃል በተሰጠው ተስፋ ላይ የተመሠረተ ቢሆንም፣ የዳኑት በክርስቶስ በማመን ነው። የብሉይ ኪዳን አማኞች ስለ ነበሩት እንደ አብል፣ ሄናክ፣ ኖጎ፣ አብርሃም እና ሣራ ስለ መሳሰሉት የዕብራውያን መልእክት ጸሐፊ ሲናገር፣ «እነዚህ ሁሉ የተሰማቸውን የተስፋ ቃል ላያገኙ እምነታቸውን እንደ ጠበቁ ሞቱ፤ ሆኖም ከሩት አይተው ሰላም አሉት» ይላል (ዕብ 11:13)። በዚህ ምዕራፍ ላይ፣ ሙሉ «ከግብጽ ሀብት ይልቅ ስለ ክርስቶስ (ስለ መሲሐ) መከራን መቀበል እጅግ የሚበልጥ ሀብት መሆኑን ተገነዘበ፤ ወደፊት የሚቀበለውን ብድራት ከሩት ተመልክቶአልና» የሚል እናነባለን (ዕብ 11:26)። ኢየሱስም ስለ አብርሃም ሲናገር፣ «አባታችሁ አብርሃም ቀኔን ለማየት ተስፋ በማድረግ ተደሰተ፤ አያም፤ ሐጂታም አደረገ» አለ (የሐ 8:56)። ይህም በድጋሚ አብርሃም በተስፋ የሚጠብቀውን መሲሐ ቀን አሻግሮ በመመልከት ደስ መሰኘቱን ያመለክታል። ስለሆነም፣ የብሉይ ኪዳን አማኞች በእይታቸው ውስጥ ስለ ክርስቶስ ሕይወት ታሪካዊ ዝርዝር ሁኔታ ርግጠኛ ዕውቀት ያልነበራቸው ቢሆኑም እንኳ፤

እንደ ሰው፣ «የም ሆኖ ድምዳሜ ወደ ምድር ሁሉ፤ ቃላቸው እስከ ዓለም ዳርቻ ይወጣል» የሚለውን የመዝ 19:4ን ሐሳብ የሚጠቅሰው ሮሜ 10:18፤ በሁሉም ስፍራ የሚገኘው ሁሉም ሰው የወንጌልን ወይም የክርስቶስን መልእክት መስማቱን ያመለክታል የሚለውን እንድምታ ሊቃውን ይችላል። በመዝ 19 ዕውድ ውስጥ ቀጥሮ 4 ብቻ ፍጥረት በተለይም በላይ የሚገኙት ሰዎች የእግዚአብሔርን ክብርና የፈጣሪነቱን ታላቅነት ያውጃሉ ነው የሚለው። በዚህ ስፍራ መዳን በክርስቶስ ነው ስለሚለው ዕውጃ ምንም አሳብ አልተሰጠም። በሁሉም ስፍራ የሚገኝ ሁሉም ሰው በተፈጥሮአዊ መገለጥ አማካይነት የክርስቶስን ወንጌል ስምጋል የሚለው ዐሳብ ከጳውሎስ ሚስቴናዊ ተልእኮ ጋርም የሚሳረር ነው።

ስለ ክርስቶስ ባልሰሙት ሰዎች ላይ እግዚአብሔር መፍረዱ አግባብ ነው አይደለም ከሚለው ጥያቄ አንጻር በምዕ 19 ገጽ 453-454 እና ምዕ 32ን ይመለከታል።

በእግዚአብሔር የተሰፋ ቃል ፍጹም ተአማኒነት ላይ ታላቅ እምነት ስለ ነበራቸው፤ ከርስቸሰን አሻግረው በማየት በእርሱ የሚያድን እምነት ነበራቸው።

መጽሐፍ ቅዱስ ለድንገት አስፈላጊ ነው። እንግዲህ በዚህ መልኩ ሰው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኘውን የወንጌል መልእክት ራሱ ማንበብ ወይም ከሌላ ሰው መስማት አለበት። ሌላው ቀርቶ በብሉይ ኪዳን ወደ ድንገት የመጡት እማኞች አጽኑ እንደሚመጣ ተስፋ በገባላቸው በእግዚአብሔር ቃል ላይ በመታመን የተመላሳዩ ተግባር ፈጽመዋል።

በርግጥ! በእግዚአብሔር የተሰፋ ቃላት ላይ በመታመን ምሳሌ ይሆኑ ዘንድ በተደጋጋሚ የቀረቡ ሰዎች ሁኔታ ስለ ከርስቸሰ የመስማትንና በክርስቶስ የማመንን አስፈላጊነት ከሚያረጋግጠው ከላይ ከቀረበው ጥቅስ ጋር፤ እግዚአብሔር በሆነ መንገድ ተጠቅሞ ድንገትን ሊሰጠን ይችላል በሚል ከጉዞ ግምታዊ አስተሳሰብ ውስጥ ከመግባት ይልቅ ገጠኢነቱን ሰው እምነቱን በማን ላይ መጣል እንዳለበት መወሰን እንደሚገባው የሚያመለክት ይመስላል። እምነት ሊጣልበት የሚችል ጠንካራ መሠረት የተነገረው ወይም የተጻፈው የእግዚአብሔር ቃል ራሱ ብቻ ነው። ይህ ተስፋ በጥንት ጊዜያት በጠር ባለ መንገድ የተቀመጠ ቢሆንም፤ ከመጀመሪያው አንገሥቶች ሊመጣ ስላለው መጽና በእግዚአብሔር ቃል ተስፋ መስጠቱን መረዳት እንችላለን፤ ቃሉም እግዚአብሔር ወደ ራሱ በጠራቸው ሰዎች የታመነ ነበር።

ለምሳሌ፤ በአዳምና በሔዋን የሕይወት ዘመን እንኳ ስለ መጨመሩ ድንገት የሚያመለክት የእግዚአብሔር ቃል ነበር፤ በዘፍ 3:15 ላይ እባብን በሚመለከት የተሰነዘረው ርግማን ከሴቲቱ ዘር ከሚመጣው አጻጻፍ የሚገኘውን የድንገት ተስፋ ያካተተ ነበር። እርሱ የእባብን ራስ ይቀጠቅጣል። በርግጥ! እባብም ከሴቲቱ በሚወለደው ላይ በሂደት ጉዳት ያደርሳል። ያ የተስፋ ቃል በመጨረሻ በክርስቶስ ተፈጻሚ ሆኖአል። የመጀመሪያዎቹ የሔዋን ሁለት ልጆች ቃየን እና አቤል ለእግዚአብሔር መጥቀሳት ማቅረባቸው (ዘፍ 4:3-4)፤ ጎሊናቸው ከገጠኦት ወቀሳ ነጻ እንዲሆን ለእግዚአብሔር መጥቀሳት ማቅረብ እንደሚያስፈልጋቸው እና እግዚአብሔርም በትክክለኛው መንገድ የቀረበን መጥቀሳት እንደሚቀበል ቃል መግባቱን የሚያመለክት ነው። በዘፍ 4:7 ላይ፤ «መልካም ብታደርግ ተቀባይነትን አታገኝምን።» የሚለው እግዚአብሔር በተስፋ ቃሉ ለሚታመኑ ድንገትን እንደሚሰጣቸው ከእግዚአብሔር ዘንድ የተነገረውን የእግዚአብሔር ቃል ባጭሩ ያመለክታል። የብሉይ ኪዳን ታሪክ እድገት እያሳየ በመጣ ቍጥር የእግዚአብሔር የተስፋ ቃል በይበልጥ ግልጽ እየሆነ መጣ፤ የእግዚአብሔር ሰዎች አሻግረው ይመለከቱት የነበረው ተስፋ ይበልጥ ተጨባጭ ሆነ። ይሁንና፤ ምንጊዜም እምነት መጣል የሚያስፈልገው በራሱ በእግዚአብሔር ቃል ላይ ብቻ ነው።

ስለዚህ! የእግዚአብሔር ሕዝብ እግዚአብሔር መኖሩንና ሕጎቹን ከቃሉ ውጭ ማወቅ ይችላል አይቻልም የሚለው ዐሳብ አከራካሪ ቢሆንም፤ ከእግዚአብሔር የተስፋ ቃል ግልጽ ዕውቀት ውጭ ወደሚያድን እምነት መምጣት የሚቻለበት መንገድ የለም።

ለ መጽሐፍ ቅዱስ መንፈሳዊ ሕይወትን ለማጠናከር አስፈላጊ ነው

ኢየሱስ በማቴ 4:4 ላይ እንደ ተጻፈው (ከዘዳግም 8:3 ላይ በመጥቀስ) እንዲህ ይላል፤ «ሰው ከእግዚአብሔር አፍ በሚወጣው ቃል ሁሉ እንዲ በእንጆራ ብቻ አይኖርም።» እዚህ ላይ ጌታ ኢየሱስ ውጫዊ ሰውነታችንን በየዕለቱ የሚታደሰው በምግብ እንደ ሆነ ሁሉ፤ መንፈሳዊ ሕይወታችንም በየዕለቱ በእግዚአብሔር ቃል እንደሚታደስ ያመለክታል። መብልን በየዕለቱ መመገብ ችል ማለት ለሰውነታችን ጤናማነት ዕንቅፋት እንደ ሆነ ሁሉ፤ የእግዚአብሔርን ቃል በየዕለቱ ማንበብን ችል ማለትም ለመንፈሳዊ ሕይወታችን ጤንነት መንገድ ዐቢይ ምክንያት ነው።

በተመሳሳይ መልኩ፤ መሉ የእግዚአብሔር ቃል ለሕይወታቸው አስፈላጊ ስለ መሆኑ ለአስራአላውያን እንዲህ በማለት ይናገራል፤ «ቃሉቹ ለእናንተ ሕይወታችሁ እንዲ እንዲሁ ባይ ቃላት አይደሉም፤ በእነርሱ የርዳናስን ተሻግራችሁ በምትወርሷትም ምድር ረጅም ዘመን ትኖራላችሁ። (ዘጸ 32:47)። ጴጥሮስም የሚጽፍላቸውን ክርስቲያኖች፤ «በድነታችሁ እንድታድጉ፤ አዲስ እንደ ተወለዱ ሕፃናት ንጹሐን መንፈሳዊ ወተት ተመኙ» በማለት ያበረታታቸዋል (1ጴጥ 2:2)። «ንጹሐን መንፈሳዊ ወተት» የሚለው በዚህ ዐውድ ጴጥሮስ እየተናገረ ስላለው ስለ እግዚአብሔር ቃል የሚያመለክት ነው (1ጴጥ 1:23-25)። እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ ለመንፈሳዊ ሕይወትና ለክርስቲያኖቹ ሕይወት እድገት ይጠቅማል።

ሐ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ያስፈልጋል

እስከ ዛሬ ያለው ሰው ሁሉ በጎሊና አማካይነት ስለ እግዚአብሔር ፈቃድ የተወሰነ ዕውቀት አለው የሚለው ዕሳብ አከራካሪ ነው። ነገር ግን ይህ ዕውቀት ብዙውን ጊዜ በግልጽ የማይታወቅ በመሆኑ ርግጠኛ ሊያደርግ አይችልም። በርግጥ! የተጻፈ የእግዚአብሔር ቃል ባይኖር ኖሮ በጎሊና፤ በሌሎች ምክር በመንፈስ ቅዱስ የወሰነ ምስክርነት፤ በተለወጠ ሁኔታዎች፤ በተቀደሰ አመክንዮ እና በተመከሮ ዕውቀት በመሳሰሉ ሌሎች መንገዶች አማካይነት የእግዚአብሔርን ፈቃድ በርግጠኝነት ልናውቅ እንችልም ነበር። እነዚህ በሙሉ በጥቂቱ ወይም በብዙ ሊታመኑ በሚችሉ መንገዶች የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ የሚያስችሉ ግምቶችን ለመስጠት ሊረዱ ይችላሉ። ነገር ግን ከእነዚህ መንገዶች ብቻ በመነሣት የእግዚአብሔርን ፈቃድ በርግጠኝነት ማግኘት አይቻልም። ሌላው በቀር ገጠኢነት፤ ትክክለኛ የተሳሳቱ ዐሳቦችን የምንለይበትን ችሎታ እንዲሳብ ባደረገበት በዚህ በወደቀው ዓለም ውስጥ እንዲህ ማድረግ በአስተሳሰባችን ላይ ትክክለኛ ያልሆነ ምክንያቶች እንዲመው ይጋብሳል። ከጊዜ ወደ ጊዜም የጎሊናችንን ምስክርነት እንዳንቀበል ተጽዕኖ ያሳድርብናል (ከሕር 17:9፤ ክርሜ 2:14-15፤ ከ1ቆር 8:10፤ ከዕብ 5:14፤ 10:22፤ እንዲሁም ከ1ጢሞ 4:2፤ ከቲቶ 1:15 ጋር ያንጸጽር)።

የሆነ ሆኖ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለ እግዚአብሔር ፈቃድ ግልጽና ተጨባጭ ዐሳቦችን ማግኘት እንችላለን፤ እግዚአብሔር ሁሉንም ነገር አልገለጸልንም። ነገር ግን ፈቃዱን ለማወቅ የሚያስችለን በቂ ነገር ገልጸልናል። «ምሥጢር የሆነው ለአምላካችን ለእግዚአብሔር ነው፤ የተገለጠው ግን የዚህን ሕግ ቃል ሁሉ እንከተል ዘንድ ለዘላለም የኖሩ የልጆቻችን ነው» (ዘጸ 29:29)። በሙሉ ዘመን እንደ ነበረው ሁሉ፤ አሁንም ለእኛ እንደዚሁ ነው። እግዚአብሔር ቃሉን የገለጸን ለሕጉ በመታዘገጥ ፈቃዱን እንድንፈጽም ነው። በእግዚአብሔር ዐይን «ያለንቀፋ» መኖር ማለት በእግዚአብሔር ሕግ መሄድ ነው (መዝ 119:1)። «በዐዕ የሆነ ሰው» በክፉዎች መንገድ አይሄድም (መዝ 1:1)፤ ነገር ግን በእግዚአብሔር ሕግ ደስ ይለዋል፤ ቃሉን በቀንና በሌሊት ያሳለሰዋል (መዝ 1:2) እግዚአብሔርን መውደድ ማለት (እግዚአብሔርን ደስ በሚያሰኘው መንገድ መሄድ) «ትእዛዛቱን መጠበቅ» ነው (1ዮሐ 5:3)። አንድ ዐይነት የእግዚአብሔር ፈቃድ ዕውቀት እንዲኖረን ከፈለግን፤ የእግዚአብሔርን ቃል ማጥናት አለብን።

በርግጥ! በአንድ በኩል መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ማናቸውም ነገር ግልጽ የሆነ ዕውቀት እንዲኖረን ያደርጋል አያደርግም የሚለው ዐሳብ ሊያከራክር ይችላል። አንድ ፈላስፋ እንዲህ ብሎ ሊከራክር ይችላል፤ እኛ ሁሉንም ነገር ያለማወቃችን እናውቃቸዋለን ስለምንላቸው ነገሮች ርግጠኛ እንዳንሆን ያደርገናል። ለዚህ ምክንያቱ እኛ የማናውቃቸው እንዳንድ እውነታዎች እውነት ነው ብለን ያሰብነው ነገር በትክክል የተሳሳተ መሆኑን ሊያረጋግጠልን መቻላቸው ነው። ለምሳሌ፡- የተወለድንበትን ቀን፤ መጠሪያ ስማችንንና ዕድሜአችንን የመሳሰሉትን

አንደኛው ቅዱስ ስንደምናው ቅዱስ ስንደምናው ወላጆቻችን የተሳሳተ መረጃ ሰጥተውን መሆኑን አንድ ቀን ልንደርስበት እንደምንችል ማመን አለብን። እንዲሁም ርግጠኛ የሆንበት ዕውቀት የተሳሳተ ይሆናል። በግል የተለማመድናቸውን ሁነቶች በተመለከተ ቃላትን ወይም ሁነቶችን እንደሁ በተሳሳተ ሁኔታ ልናስታውሳቸው እንደምንችልና በጋላም ትክክለኛ በሆነ መረጃ አማካይነት እንደምናርም እናውቃለን። አብዛኛውን ጊዜ በጣም ርግጠኛ ልንሆን የምንችለው በአሁኑ ልምዶችን ነው። ያም ጊዜው አስከፊራቱ ድረስ ነው (የም ሕልም ነው፤ ይህን ልንረዳ የምንችለው ከአንቀልፋችን በነገሩ ብቻ ነው ብለው የሚከራከር ሰው ሊኖር ይችላል)፤ ያም ሆነ ይህ፤ ፈላስፋው። በፍጥረት ዓለሙ ውስጥ የሚገኙትን አውነታዎች በሙሉ ያለፉትን፤ የአሁኖቹን እና የወደፊቶቹን ካላውቅን፤ በማንኛውም አውነታ ላይ ትክክለኛ መረጃ እንዳለን በምን እናውቃለን? ብለው ላቀረበው ጥያቄ ምላሽ ለመስጠት ያስቸግራሉ።

በመጨረሻም፤ ለዚህ ችግር በመፍትሔነት ሊጠቁሙ የሚችሉ ሁለት ዕቅዶች ብቻ እናገኛለን። (1) አሁን ያለን ዕቅድ የተሳሳተ መሆኑን ማንኛውም ተከታታይ ግኝት ሊያረጋግጥልን እንደማይችል ርግጠኛ ለመሆን በፍጥረት ዓለሙ ውስጥ የሚገኙትን አውነታዎች ሁሉ ማወቅ አለብን፤ ወይም (2) በፍጥረት ዓለሙ ውስጥ የሚገኙትን አውነታዎች በሙሉ የሚያውቅና ፈጽሞ የማይዋሽ ሰው ዕቅዶችን አርስ በርሱ የሚጣረስ እንዳይሆን እውነቱን ሊገረገንና ርግጠኛ ሊያደርገን ይችላል።

ሁለተኛው የመፍትሔ ዕቅድ በርግጥ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኘው የእግዚአብሔር ቃል ዕቅድ ነው። እግዚአብሔር በዘመናት ሁሉ የነበሩትንና ወደፊትም የሚኖሩትን አውነታዎች በሙሉ ያውቃቸዋል። ይህ ሁሉን ዐዋቂ አምላክ ሙሉ በሙሉ ርግጠኛ የሆነ ዕውቀት አለው፤ እርሱ አስቀድሞ የማያውቀው ምንም ዓይነት አውነታ ሊኖር አይችልም፤ በዚህ ምክንያት እግዚአብሔር የሚያስበው ነገር በርግጥ የተሳሳተ መሆኑን ሊያስረዳ የሚችል ምንም ዓይነት አውነታ አናገኝም። እንግዲህ እግዚአብሔር ስለ ራሱ፤ ስለ እኛ እና ስለ ፍጥረት ዓለም ብዙ አውነቶችን የገነረን ፈጽሞ የማይዋሽው አምላክ ወሰን ከሌለው ርግጠኛ የዕውቀት ማሳደራ ነው። ሁሉን ዐዋቂ በሆነው በዚህ አምላክ የተገነዘበውን አውነት ሊቃረን የሚችል ምንም ዓይነት አውነታ የለም።

በመሆኑም፤ እኛ ካለን ከማንኛውም ዕውቀት ይልቅ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ስለምናገኘው አውነታዎች የበለጠ ርግጠኞች መሆናችን ተገቢ ነው። ስላለን ዕውቀት የርግጠኝነት ደረጃ የምንጋገር ከሆነ፤ በከፍተኛ መጠን ርግጠኛ ሆኖ የምናገኘው ዕውቀት ከመጽሐፍ ቅዱስ ያገኘው ነው። «ርግጠኛ» የሚለውን ቃል ለማንኛውም ዓይነት የሰው ዕውቀት ልንጠቀምበት ከቻልን፤ ለዚህም ዕውቀት ልንጠቀምበት እንችላለን።

¹ይህ ዕቅድ እኛ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር የራሱ ቃል መሆኑን በርግጥ መረዳታችንን ይጠቀማል። እንዲሁም በያንስ ጥቂቱን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል በትክክል መረዳታችንን ያሳያል። ይሁን እንጂ፤ ቀደም ብለው ምዕራፍ የተመለከተው የመጽሐፍ ቅዱስ ግልጽነት አስተምህሮ በዚህ ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት በትክክል መረዳት እንደምንችልና መጽሐፍ ቅዱስ በመለኮታዊ ጸሐፊ መጻፉ መንፈስ ቅዱስ አሰማኝ እንዳደረገለን ማብራሪያ ይሰጣናል። (ቀደም ባለው ምዕራፍ፤ ስለ እግዚአብሔር ቃል ልዩ ልዩ ቅርጾችና ስለ እግዚአብሔር ቃል መለኮታዊ ሥልጣን ተነጋግረናል)። በዚህ ሁኔታ ውይይቱ፤ እያንዳንዱ የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ ሌላውን አያገላ እና ስለ ሌሎች ክፍሎች የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ አውነተኛነት ያለንን አምነት እያጠነከረ እንደሚሄድ ድርጊት በፍጥነት የሚሠራው አይደለም። በዚህ ሂደት ውስጥ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ፤ አውነተኛ ግልጽ እንደ ሆነ፤ ከዚያም የምናገኘው ዕውቀት ርግጠኛ እንደ ሆነ ያለን አምነት መጽሐፍ ቅዱስን ይበልጥ ባጠናነውና በጥንቃቄ ባስላለንው ተጥር እየጠነከረ ይሄዳል።

ይህ ከመጽሐፍ ቅዱስ ያገኘው ዕውቀት ስለ ርግጠኝነት ጽንሰ ዕቅድ ያለውን ሌሎች ዕውቀቶች ትክክለኛነት ለማረጋገጥ የሚያስችል ተገቢ የሆነ መሠረት ይሰጣል። መጽሐፍ ቅዱስን ስናነብ በዙሪያችን ስላለው ዓለም፤ ስለ ሰው ተፈጥሮ እና ስለ ራሳችን የምንረዳው ነገር በዙሪያችን ስላለው ዓለም በተመክሮ ከምናገኘው መረጃ ጋር በጣም የሚመሳሰል ነው። በዚህ ምክንያት በዙሪያችን ስላለው ዓለም ከራሳችን የሰሜት ሕዋሳት የምናገኛቸውን መረጃዎች ልናምናቸው እንበረታታለን። የምንመለከታቸው ነገሮች ከመጽሐፍ ቅዱስ ፍጹም አውነቶች ጋር ተወራራሽነት አላቸው፤ የምንመለከታቸው ነገሮች እውነት እና በጠቅላላው ተአማኒነት ያላቸው ናቸው። በዐይናችንና በጆርአችን የቃረምናቸው ምልክታዎቻችን በጥቅሉ ተአማኒ ለመሆናቸው ካለን መረዳት በተጨማሪ፤ እነዚህን የአካል ክፍሎች የሠራውና በቅዱስ ቃሉም አማካይነት በሕዋሳቶቻችን እንድንጠቀምባቸው ብዙ ጊዜ የሚያበረታታን እግዚአብሔር መሆኑ ይበልጥ ርግጠኞች እንድንሆን ያደርገናል (በምሳ 20:12 ላይ «የሚሰሙ ጆሮዎች፤ የሚያዩ ዐይኖች ሁለቱንም እግዚአብሔር ሀርቷቸዋል» ከሚለው ቃል ጋር ያነጻጽሩ)።

በዚህ ዐይነት መጽሐፍ ቅዱስን እንደ እግዚአብሔር ቃል የሚያምን ክርስቲያን በውሰን እስምሮአችን ርግጠኛ እውቀት ልናገኝ እንችልም ከሚለው የተጠራጣሪዎች ፍልስፍና ያመልጣል። እንግዲህ በዚህ ዐይነት ሁኔታ ሁሉን ለማያውቁ ሰዎች ርግጠኛ የሆነ ዕውቀት ለመጨበጥ መጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊ ነው የተባለው ተጨባጭ እውነት ነው።

ይህ እውነታ ለሚከተለው የመነጋገሪያ ዕቅድ በጣም አስፈላጊ ነው፤ ያለመነ ሰዎች በዙሪያቸው ያለውን ዓለም በመመልከት ከሚኖራቸው አጠቃላይ መገለጥ ስለ እግዚአብሔር ሊያውቁ ይችላሉ የሚለውን ዕቅድ ያጠናክራል። ይህ እውነት ቢሆንም አንኳ፤ በዚህ በገጠኤት በወደቀ ዓለም ውስጥ በምልከታ የሚገኘው ዕውቀት ምንጊዜም ቢሆን ፍጹምነት የለለው፤ ለሰሕተትና ለተሳሳተ ትርጉም የተጋለጠ መሆኑን ማወቅ አለብን። ስለዚህ ስለ እግዚአብሔር እና ስለ ፍጥረት ከመጽሐፍ ቅዱስ የተገኘው ዕውቀት በዙሪያችን ያለውን ፍጥረት ምንነት በትክክል ለመተርጎምና ለመረዳት ጥቅም ላይ መዋል አለበት። ከዚህ በታች የምናብራራቸውን ሥነ መለኮታዊያን ቃላት በመጠቀም አጠቃላይ መገለጥን በትክክል ለመተርጎም ልዩ መገለጥ ያስፈልገናል ልንል እንችላለን።

መ. የእግዚአብሔርን ህላዌ ለማወቅ ግን መጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊ አይደለም

መጽሐፍ ቅዱስን የማያነቡ ሰዎችስ? እነርሱ ስለ እግዚአብሔር ለማወቅ እንዴት ይችላሉ? ስለ ሕጎቹ ሊያውቁ ይችላሉ? ምንም እንኳ ሙሉ በሙሉ ርግጠኛ ዕውቀት ባይሆንም፤ ያለ መጽሐፍ ቅዱስ የተወሰኑ ነገሮችን አዎን ማወቅ ይቻላል።

መጽሐፈ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን እና በማንኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ ላይ የምንሰጠው ትርጓሜ ትክክል መሆኑን በተመለከተ ደረጃ ሊኖረን እንደሚችል በርግጥ መነጋገር እንችላለን። ከአንድ ሰው የግል ተመክሮ አንጻር፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ያገኘው ዕውቀት ትክክል የመሆኑ ርግጠኝነት፤ መጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ እግዚአብሔርና ግልጽ ስለ መሆኑ ያለን ርግጠኝነት በጨመረ መጠን እያደገ ይሄዳል።

ነገር ግን ከሥነ መለኮት እይታ አንጻር መጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮ እግዲህ ሆነ እና አስተምህሮውም በትክክል እንደምንረዳ (ቢያንስ ዋና ዋና የመጽሐፍ ቅዱስ አስተምህሮዎች) በመስማማት ከጀመርን፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ የምናገኘው ዕውቀት ከሌላው ካለን ከማንኛውም ዕውቀት የበለጠ ርግጠኛ እንደ ሆነ መናገሩ ተገቢ ነው።

²ገጽ 124-125 ላይ ስለ አጠቃላይ መገለጥና ልዩ መገለጥ የተሰጠውን ገለጻ ይመልከቱ።

ለዎች ራሳቸውንና በዙሪያቸው ያለውን ዓለም በመመልከት እግዚአብሔር መኖሩንና ባሕርዩ ምን እንደሚመስል ማወቅ ይችላሉ። ጻዊት፤ «ለማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ፤ የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ ያውጃል» ይላል (መዝ 19:1)። ሰማይን መመልከት ወሰን የሌለውን የእግዚአብሔርን ንጋል፤ ጥበብና ውበትም ማየት ነው፤ የእግዚአብሔርን ክብር የሚገልጽ ታላቅ ምስክርነትን መመልከት ነው። በተመሳሳይ መልኩ፤ በርናባስ እና ጳውሎስ በልስጥራ ነዋሪ ለሆኑ ግሪካውያን ሰማይንና ምድርን ስለ ፈጠረው አምላክ ሲናገሩ እንዲህ ብለዋል፤ «እርሱ ባለፉት ትውልዶች፤ ሕዝቦች ሁሉ በገዛ መንገዳቸው እንዲሄዱ ተዋቸው፤ ይሁን እንጂ ዝናብን ከሰማይ እንዲሁም ፍሬያማ ወቅቶችን በመስጠቱ፤ ደግሞም ልባችሁን በመብልና በደስታ በማርካቱ መልካምን በማድረግ ራሱን ያለ ምስክር አልተወም» (ሐሥ 14:16-17)። ዝናብ፤ ፍሬያማ ወቅት፤ ከምድር የሚበቅለው የምግብ አህል እና በሰዎች ልብ ውስጥ የሚፈጠረው ደስታ በመሉ ፈጣሪያቸው የምሕረት፤ የፍቅር እና የደስታ አምላክ መሆኑን ይመሰክራሉ። ስለ እግዚአብሔር መኖር የሚጥገሩት እነዚህ ማስረጃዎች ሊመለከቷቸው ፈቃደኛ ለሆኑ ሰዎች ሁሉ በዙሪያችን ባለው ፍጥረት ውስጥ የሚገኙ ናቸው።

በከፋታቸው ምክንያት እውነትን ዐፍነው የያዙት እንኳ በሥርዐት የተፈጠሩትን ነገሮች ሊመለከቱ የእግዚአብሔርን ህላዌና ባሕርይ ሊከፉ አይችሉም። ሐዋርያው ጳውሎስ ስለዚህ ሲናገር እንዲህ ይላል፤

«ስለ እግዚአብሔር ሊታወቅ የሚችለው ለእነርሱ ግልጽ ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለእነርሱ ግልጽ አድርጎታል። ዓለም ከተፈጠረ ጀምሮ የማይታየው የእግዚአብሔር ባሕርይ ይኸውም ዘላለማዊ ንጋሉና መለኮትነቱ ከፍጥረቱ በግልጽ ይታያል፤ ስለዚህ ሰዎች ማመከኛ የላቸውም። እግዚአብሔርን ቢያውቁም እንኳ፤ እንደ አምላክነቱ አላከበሩትም። ምስጋናም አላቀረቡለትም፤ ነገር ግን ሐሳባቸው ፍሬ ቢስ ሆነ፤ የማያስተራልል ልባቸው ጨለመ» (ሮሜ 1:19-21)።

እዚህ ላይ ጳውሎስ፤ ፍጥረት ስለ እግዚአብሔር መኖርና ስለ ባሕርዩ ማስረጃዎችን መስጠቱን ብቻ ሳይሆን፤ ከፋዎቹ ሰዎች እንኳ እነዚያን ማስረጃዎች ማወቃቸውን ጭምር ይናገራል። ስለ እግዚአብሔር መታወቅ የሚያስፈልገው ነገር፤ «ለእነርሱ ግልጽ ነው» በርግጥም «እግዚአብሔርን ያውቁታል» (በግልጽ፤ እርሱ ማን እንደ ሆነ ዐውቀዋል)። ነገር ግን «እንደ አምላክነቱ አላከበሩትም፤ ምስጋናም አላቀረቡለትም።» ይህ ክፍል እጅግ በጣም ከፋውንም ጨምሮ ሁሉም ሰው ስለ እግዚአብሔር ህልውና እንዲሁም ንገል ፈጣሪ ስለ መሆኑ የተወሰነ ውስጣዊ ዕውቀት ወይም ጽንሰ ዐላብ እንደሚኖረው ያሳያል። ይህ ዕውቀት በተሠሩት ነገሮች ውስጥ ይታያል። ይህም ሁሉንም ፍጥረት የሚያመለክት ሐረግ ነው። ይሁንና፤ ይህ የሚታየው የሰው ልጅ በእግዚአብሔር መልክ ከመፈጠሩ አንጻር ነው። ይህም ከፋዎችን ጨምሮ ራሳቸውንና ሌሎችን ሰዎች በመመልከት የእግዚአብሔርን ህላዌና ባሕርይ የሚያስረዱ ታላላቅ ማስረጃዎችን ያገኛሉ።

በመሆኑም፤ እስከ ዛሬ የኖሩ ሰዎች በመሉ ያለ መጽሐፍ ቅዱስ ፍጥረትን በማየት ብቻ እግዚአብሔር እንዳለ፤ እርሱ ዓለምንና እነርሱንም ጭምር

፪ የሰዊዘርላንድ ተወላጅ የሆነው ካርል ባርዝ (1886-1968 እ.ኤ.አ) ተፈጥሮአዊው ሰው እግዚአብሔር በክርስቶስ እማካይነት የጸጋውን ዕውቀት ካስጨበጠው በስተቀር በአጠቃላይ መገለጥ እማካይነት ስለ እግዚአብሔር ምንም ሊያውቅ አይችልም በማለት የተፈጥሮን መገለጥ አጣጥሎታል። የእርሱ ተቃውሞ ብዙ ድጋፍ አላገኘም። ይህም እነዚህ ሰዎች ጌታን የሚያውቁት በዕንሰ ዐላብ ደረጃ እንጂ፤ በእውነት አይደለም በሚሉው የሮሜ 1:21 ዐላብ ላይ ያተኩራል። ይህ ክፍል እግዚአብሔርን በዕንሰ ዐላብ ደረጃ እንጂ፤ በእውነት ደረጃ ማወቅን አያመለክትም።

መፍጠሩንና የእርሱንም ባሕርይ እንደሚያንጸባርቁ የተወሰኑ መረጃዎችን አግኝተዋል። ምንም እንኳ ይህ ዐይነት ዕውቀት ወደ ድነት ሊያመጣቸው ፈጽሞ ባይችልም፤ ከእነዚህ መረጃዎች በመነሣት ስለ እግዚአብሔር የተወሰነ ዕውቀት ነበራቸው።

ሠ. በተጨማሪም፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ እግዚአብሔር ባሕርይና ስለ ግብረ ገባዊ ሕጎች ለማወቅ የግድ አስፈላጊ አይደለም

ጳውሎስ በሮሜ 1 ላይ በጽሑፍ የተቀመጠ የእግዚአብሔር ሕግ የሌላቸው ያላሙ ሰዎች እንኳ እግዚአብሔር ከሰዎች ስለሚጠበቃቸው ግብረ ገባዊ ግድታዎች በገሊናቸው እንደሚረዱ ይገልጻል። የገጢአት ዐይነቶችን ማለት «ምቀኝነት፤ መግደል፤ ጥል፤ ማጭበርበር. . .» የመሳሰሉትን በመዘርዘር ጳውሎስ ስለ እነዚህ ሰዎች እንዲህ በማለት ይናገራል፤ «ይህን የሚያደርጉ ሁሉ ምት ይገባቸዋል የሚለውን ትክክለኛ የሆነውን የእግዚአብሔርን ሕግ ቢያውቁም፤ እነዚህን ነገሮች ማድረግ ብቻ ሳይሆን፤ እንዲህ የሚያደርጉትንም ያበረታታሉ» (ሮሜ 1:32)። ከፋ ሰዎች ቢያንስ በከፍተኛ መጠን ድርጊታቸው የተሳሳተ መሆኑን ያውቃሉ።

ጳውሎስ የተጻፈ ሕግ የሌላቸው አሕዛብ ገሊና ምን እንደሚሠራ ሲናገር እንዲህ ይላል፤

«ሕግ የሌላቸው አሕዛብ የሚያዝዘውን ነገር በተፈጥሮ ሲያደርጉ፤ ሕግ ባይኖራቸውም እነርሱ ለራሳቸው ሕግ ናቸው። ገሊናቸው ስለሚመስክር፤ ሐሳባቸው ስለሚከላቸው፤ ደግሞም ስለሚከላቸው የሕግ ትእዛዝ በልባቸው የተጻፈ መሆኑን ያሳያሉ» (ሮሜ 2:14-15)።

ያላሙ ሰዎች ገሊና ስለ እግዚአብሔር ግብረ ገባዊ ሕግ ይመስክራል። ነገር ግን ከጊዜ በኋላ ይህ የእግዚአብሔር ሕግ ምስክርነት ባላመነት ሰዎች ልብ ውስጥ ይዘባል ወይም ይታፈናል። ጳውሎስ አንዳንዴ ዐሳባቸው ይከላቸዋል፤ ሌላ ጊዜ ደግሞ ዐሳባቸው ይቅርታ ይሰጣቸዋል ወይም ጥፋት ያደረጉት ወደወ አለመሆኑንና ልክ መሆናቸውን ገልጾ ያጽናናቸዋል ይላል። ከእንደዚህ ያለው ምንጭ የሚወጣው የእግዚአብሔር ሕግ በምንም መንገድ ፍጹም ሊሆን አይችልም። ሆኖም፤ እግዚአብሔር በሰው ልጆች ሁሉ ውስጥ ግብረ ገባዊ ፍላጎቱን ስለ ማስቀመጡ በቂ መረጃ አንዳለ እንድናስብ ያደርገናል። (ጳውሎስ ሰዎች ሁሉ፤ የተጻፈው የእግዚአብሔር ሕግ የሌላቸውም ጭምር በእግዚአብሔር ፊት ገጢአተኞች መሆናቸውን የሚያስረዳው ከዚህ ነጥብ በመነሣት ነው።)

ለሰው ዘር በመሉ በተፈጥሮ አማካይነት የተገለጠው የእግዚአብሔር ህላዌ፤ ባሕርይና የግብረ ገባ ሕግ ብዙውን ጊዜ አጠቃላይ መገለጥ በመባል ይታወቃል። ምክንያቱም በአጠቃላይ ለሁሉም ሰው የተገለጠ ነው። አጠቃላይ

፫ ያላሙ ሰዎች ገሊና እንደየባህሉ ተጽዕኖና እንደ ግል ሁኔታዎች በልዩ ልዩ ግብረ ገባዊ አቅጣጫዎች ሊታፈን ወይም ሊደነዝዝ ይችላል። ለምሳሌ ያህል፤ ዘመናውያን የአሜሪካ ማኅበረ ሰቦች በንግግር ውስጥ መዋሸት ብዙ እንደሚያስጨንቃቸው ሁሉ ወይም ወላጅን በማክበር አስፈላጊነት እንደሚያምኑበት ሁሉ ወይም ደግሞ ግብረ ሥጋ ነክ ገጢአተኝ እንደ ምንም እንደማይቁጥሩ ሁሉ፤ የካኒባሊስት ማኅበረ ሰብ መግደል ከፋ ነገር ስለ መሆኑ በገሊናቸው ምንም አይለማቸውም። በተጨማሪ፤ እንድን ገጢአት በተደጋጋሚ የሚፈጽሙ ግለሰቦች ከጊዜ በኋላ በሠሩት ገጢአት ባቢያ የሚፈጠረው የገሊና ውቅሃ እየቀነሰ ይሄዳል። ለምሳሌ፤ እንደ ሊባ በመጀመሪያው ወይም በሁለተኛው ስርቆት ከፍተኛ የበደለኝነት ስሜት ይኖረዋል። ሃያ ጊዜ ከሰረቀ በኋላ የሚሰማው የበደለኝነት ስሜት እጅግ ጥቂት ነው። በአያንዳንዱ ድርጊት ወቅት የገሊና ውቅሃ እንዳለ ቢሆንም፤ በተደጋጋሚ ከፋትን ከመፈጸም የተነሣ ያ የገሊና ውቅሃ ይታፈናል።

ስለ አጠቃላይ መገለጥ ዝርዝር መገለጫና ስለ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረቱ ለመረዳት Bruce Demarest, *General Revelation* (Grand Rapids: Zondervan, 1982)

መገለጥ የሚመጣው ተፈጥሮን በመመልከት፤ እግዚአብሔር የታሪክን አቅጣጫ ለመምራት የሚያደርገውን ተጽዕኖ በማየት፤ ስለ ህላዌው በሰው ውስጥ የተቀመጠውን ስሜት በማድመጥና እግዚአብሔር በእያንዳንዱ ሰው ውስጥ ያስቀመጣቸውን ሕገጋት በማስተዋል ነው። አጠቃላይ መገለጥ ለተወሰኑ ሰዎች ከተነገረው ልዩ መገለጥ ይለያል። በተወሰኑ ሰዎች የተነገረው የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል የብለይ ኪዳን ነቢያት እና የዐዲስ ኪዳን ሐዋርያት የተናገሩትን እንዲሁም በሲና ተራራና ኢየሱስ ሲጠመቅ ለግለሰቦች የተናገሩትን ቃል ሁሉ ያካትታል።⁹

ልዩ መገለጥ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙትን ቃላት በመላው ያጠቃልላል፤ ነገር ግን በዚህ ብቻ የተወሰነ አይደለም። ለምሳሌ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያልተጻፉ ጌታ ኢየሱስ የተናገራቸውን ቃላት ወይም በብለይ ኪዳን ነቢያትና በዐዲስ ኪዳን ሐዋርያት የተነገሩ ነገር ግን በጽሑፍ ያልተላለፉትን ብዙ ቃላቶችም ሊያጠቃልል ይችላል።

ሰዎች ሁሉ የእግዚአብሔርን ግብረ ገባዊ ሕጎች ማወቃቸው ለማገዳወጥ ማግባረ ሰብ ታላቅ በረከት ነው፤ ይህ ባይሆን ኖሮ ግን ሰዎች በጥብረተ ሰብ ውስጥ የሚፈጽሙትን ክፉ ነገር የሚገድብና የሳሊና - ውጥሃ እንዲኖራቸው የሚያደርግ ነገር አይኖርም ነበር። ትክክለኛ የሆነ ነገርንና ስሕተትን በሚመለከት የጋራ ዕውቀት ከመኖሩ የተነሣ በፍትሕ ብሔር ሕግ፤ በማግባራዊ ኑሮ መስፈርቶች፤ በሥራና በሙያዊ ተግባር ሥነ ምግባሮች፤ እንዲሁም በዘወትር ሕይወት ውስጥ አስፈላጊ በሆኑ መመሪያዎች ክርስቲያን ካለመኑ ሰዎች ጋር የሐሳብ ስምምነት ላይ መድረስ ይቻላል። በተጨማሪ፤ የተሻለ ሕገጋትን ለመፍጠር ወይም ጉጂ ሕገጋትን ለማስወገድ ወይም በዙሪያችን ባለው ማግባረ ሰብ ውስጥ የሚታዩ ኢፍቱሐዊ አሠራሮችን ለማቃናት በምንጥርበት ጊዜ በሰዎች ልብ ውስጥ የትክክለኛነት ስሜት መኖሩን የምንመለከት እንሆናለን (ሮሜ 2:14)። ሰው ስለ እግዚአብሔር ህላዌ እና ባሕርይ ያለው ዕውቀት በወንጌል ላለመነት ሰዎች ልብና አእምሮ ትርጉም የሚሰጥ እንዲሆን ለማድረግ የሚያስችል መሠረት ይሆናል። ያላመነት፤ እግዚአብሔር እንዳለና እነርሱም ሕጎችን መጣሳቸውን ያውቃሉ። ስለዚህ ክርስቶስ ለገጠኦቻቸው ዋጋ ለመክፈል መሞቱ በርግጥም ለእነርሱ የምሥራች ነው።

የሆነ ሆኖ፤ መጽሐፍ ቅዱስ በየትኛውም ቦታ ሰዎች በአጠቃላይ መገለጥ አማካይነት ወንጌልን ሊረዱ ወይም የድነትን መንገድ ሊያውቁ የሚችሉ መሆኑን እንደማያመለክት በእጽንዖት ሊነገር ይገባል። ሰዎች እግዚአብሔር እንዳለ፤ ፈጣሪያቸው እንደ ሆነ፤ ለእርሱ መታዘዝ እንደሚገባቸውና በእርሱ ላይ ጎጠኦት መሥራታቸውን ሊያውቁ ይችላሉ። በጥንታውያን ሃይማኖቶች ታሪክ ውስጥ የነበሩት የመሥዋዕት ሥርዐቶች፤ ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስን ባያውቁም፤ ስለ እነዚህ ነገሮች ግንዛቤ እንደ ነበራቸው ይመስለኛል። በሐሥ. 14:17 ላይ «ዝናብን ከሰማይ እንዲሁም ፍሬያማ ወቅቶችን በመስጠት» የሚለው በዘመናት ውስጥ ተደጋግሞ የሚከሰት የመሆኑ እውነታ እግዚአብሔር ቅዱስና ጸድቅ ብቻ ሳይሆን፤ አፍታሪና ይቅር ባይ መሆኑም ሰዎች እንዲረዱ ያደርጋቸዋል፤ ነገር ግን የእግዚአብሔር ቅድስናና ፍትሐዊነት ገጠኦቻችን ይቅር ለማለት ካለው ፈቃደኝነቱ ጋር እንዴት ሊታረቅ (ሊሰማማ) እንደሚችል ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ በየትኛውም ሃይማኖት ፈጽሞ መፍትሔ ያላገኘ ምስጢር ነው። መጽሐፍ ቅዱስም ከእግዚአብሔር ልዩ መገለጥ ውጭ በሌላ መንገድ ማስታረቅ እንደሚቻል ተስፋ አይሰጠንም። እግዚአብሔር ራሱ ፍጹም አምላክና ፍጹም

ሰው የሆነውን ልጁን በመላክ እኛን ወክሎ የጎጠኦቻችንን ቅጣት እንዲሸከም በማድረግ የድኅነት መንገድ አዘጋጅልን፤ በዚህም የእግዚአብሔርን ፍቅር እና ፍትሕ ወሰን በሌለው አንድ የጥበብና አስደናቂ የጸጋ ሥራ ማጣመሩ የመዋጀታችን ታላቅና አስደናቂ ምስጢር ነው። ይህ ለክርስቲያኖች ሁሉ ጆሮ የተለመደ የሚመስለው እውነት፤ ለእኛ ድንቅ መሆኑ ጣዕም ሊያጣ አይገባውም። ይህ ድንቅ ሥራ በቃሉ ከተገለጸው ከእግዚአብሔር ልዩ መገለጥ ተለይቶ በሰው ብቻ ፈጽሞ ሊታሰብ አይችልም።

ከዚህም በላይ፤ አንድ የጥንታዊ ሃይማኖት ተከታይ እግዚአብሔር ራሱ የእኛን የጎጠኦት ቅጣት ዋጋ መክፈል አለበት ብሎ ሊያምን ቢችልም እንኳ፤ ይህ እንግዳ ዐሳብ ብቻ ይሆናል። እግዚአብሔር ራሱ እንዲህ ዐይነቱን አሳብ በቃሉ ይኸውም እንዲህ ዐይነቱ ግምት ሊኖር እንደሚችል (መገለጡ የመጣው ከክርስቶስ የመጀመሪያ ምጽአት በፊት ከሆነ) ወይም እንደ ተፈጸመ (መገለጡ የመጣው ከክርስቶስ የመጀመሪያ ምጽአት በኋላ ከሆነ) በሚናገር የወንጌል ዐዋጅ አስከፊረጋገጠ ድረስ፤ ይህን ለሚያድን እምነት መሠረት አድርጎ መውሰድ ፈጽሞ አይቻልም። መጽሐፍ ቅዱስ የሰዎች ግምት በእግዚአብሔር ቃል አስከፊተደገፈ ድረስ ለሚያድን እምነት በቂ መሠረት ነው ብሎ አያስብም፤ እንዲህ ዐይነቱ የሚያድን እምነት ምንጊዜም በራሱ በእግዚአብሔርና በቃሉ እውነተኝነት ላይ በመታመን የተመሠረተ እንደ ሆነ ቃሉ ይናገራል።¹⁰

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚጠቅሙ ጥያቄዎች

1. ለአንድ ያላመነ ሰው በምትመስክርበት ጊዜ ያ ሰው/ያች ሴት ከሁሉም ነገር ይልቅ እንዲያነብ/እንድታነብ የምትፈልገው አንድ ነገር ምንድን ነው? መጽሐፍ ቅዱስ ሳያነብ ወይም ከሌላ ሰው መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል የነገረው/የነገራት ሰው ሳይኖር ወደ ጌታ የመጣ/የመጣች ሰው ታውቃለህ? በዚህ መንገድ ያመኑ ካሉ፤ የወንጌል መልእክተኞች ቀዳሚ ተግባር ምንድን ነው? ስለ መጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊነት ያለን አመለካከት ስለ ሚስጦናዊነታችን በሚኖረን ግንዛቤ ላይ ተጽዕኖ ማሳደር ያለበት እንዴት ነው?
2. ሥጋዊ ሰውነትህን በትጋትና በጥንቃቄ በምግብ እንደምትንከባከበው ሁሉ ነፍስህን በመንፈሳዊ ምግብ ትንከባከባለህ? በመንፈሳዊ ነገር ደንታ ቢስ እንድንሆንና ከመንፈሳዊ ረኅብ ይልቅ አጣጣሪ ሥጋዊ ረኅብ እንዲሰማን የሚያደርገው ምንድን ነው?
3. የእግዚአብሔርን ፈቃድ ተግተን በምንሸበት ጊዜ፤ ብዙ ጊዜያችንንና ጉልበታችንን ማጥፋት ያለብን የት ነው? ከልምድ እንዳየኸው የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ስትፈልግ አብዛኛውን ጊዜህን የምታጠፋው የት ነው? እግዚአብሔር በቃሉ ያስቀመጣቸው መርኖች ከስሜቶቻችን፤ ከጎሊሊና፤ ከሌሎች ምክር፤ ከህኔታዎች፤ ከሰብአዊ ምክንያቶች ወይም ከጥብረተ ሰብ ከምንቀበላቸው መመሪያዎች ጋር ይጋጫለን? የሚፈጠሩትን ግጭቶች ማስታረቅ የምንችለው እንዴት ነው?
4. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሚገኙት ከእግዚአብሔር ግብረ ገባዊ መርኖች ጋር በሚስማሙ ሕጎች ላይ ተመሥርቶ በፍትሕ መ/ቤት ውስጥ መሥራት ተስፋ አስቈራጭ ነው? አብዛኛው የጥብረተ ሰብ ሕጎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ሕገጋት ጋር እንደሚጣጣሙ ለማሳመን በቂ ምክንያት የሚኖረን ለምንድን ነው? ይህ እንዳይሆን ዕንቅፋት የሚፈጥርብንን ነገር ምንድን ነው?

⁹በዐዲስ ኪዳን ውስጥ እግዚአብሔር ለሕዝቡ መንፈሳዊ ሕይወት ማግኘት ምክንያት እንዲሆን የሰጠው በተለይ ቃሉን ስለ መሆኑ የተጻፈውን ልብ ልንል ይገባል (ያዕ 1:18; 1ጴጥ 1:23)።

ይመልከቱ፤ እንዲሁም Gordon R. Lewis and Bruce A. Demarest, *Integrative Theology* 1:59-91 ይመልከቱ።
¹⁰ልዩ መገለጥ ክፍሎች በመሆን በግለሰብ የተጻፉ፤ በሰዎች አንደበት የተነገሩ፤ በቅዱስ መጽሐፍ የተላለፉ የእግዚአብሔር ቃላት በምዕ 2 ገጽ 39-42 ላይ ይመልከቱ።

ልዩ ቃላት

- አጠቃላይ መገለጥ (general revelation)
የመጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊነት (necessity of Scripture)
ተፈጥሮአዊ መገለጥ (natural revelation)
ልዩ መገለጥ (special revelation)

ዋቢ መጻሕፍት

ለዚህ ዋቢ መጻሕፍት ተጨማሪ ማብራሪያ ለማግኘት በገጽ 32 ላይ የሚገኘውን የምዕራፍ 1 የዋቢ መጻሕፍት ማብራሪያ (ገለጻ) ይመልከቱ። በዚህ መጽሐፍ 2ኛ ቅጽ ላይ የተሟላ የዋቢ መጻሕፍት መረጃዎችን ሊያገኙ ይችላሉ።

በወንጌላውያን ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

4. Anglican (Episcopalian)
 - 1882-92 Litton (no explicit treatment)
 - 1930 Thomas, 258-60
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)
 - 1983 Carter, 1:288-89
3. Baptist
 - 1767 Gill, 1:32-36
 - 1976-83 Henry, 1:17-29; 2:91-123; 4:494-522; 6:360-69
 - 1983-85 Erickson, 153-74
 - 1987-94 Lewis/Deharest, 1:59-92
4. Dispensational
 - 1947 Chafer, 1:48-60
5. Lutheran
 - 1934 Mueller, 90-98
6. Reformed (or Presbyterian)
 - 1559 Calvin, 1:69-74, 838-49 (1.6: 3.19.6-16)
 - 1724-58 Edwards, 2:479-85
 - 1861 Heppe, 31-33
 - 1871-73 Hodge 1:18-60, 364-65
 - 1878 Dabney, 64-78
 - 1938 Berkhof, Intro., 128-33; 165-66
7. Renewal (or Charismatic/ Pentecostal)
 - 1988-92 Williams, 33-36, 239-41

በርም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional
 - 1955 Ott, (no explicit treatment)
2. Roman Catholic: Post - Vatican II
 - 1980 McBrien, 1:151-61; 245-81

ሌሎች ሥራዎች

- Berkouwer, G. C. *General Revelation*. (No translator named.) Grand Rapids: Eerdmans, 1955.
- Demarest, Bruce A. *General Revelation*. Grand Rapids: Zondervan, 1982.
- . "Revelation, General." In *EDT*, pp. 944-45.
- Henry, Carl F. H. "Revelation, Special." In *EDT*, pp. 945-48.
- Kuyper, Abraham. *Principles of Sacred Theology*. Trans. by J. H. de Vries. Grand Rapids: Eerdmans, 1968, pp. 341-405 (originally published as *Encyclopedia of Sacred Theology* in 1898).
- Packer, J. I. "Scripture." In *NDT*, pp. 627-31.
- Van Til, Cornelius. *Common Grace and the Gospel*. Nutley, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1973.
- . *In Defense of the Faith*. vol. 1: *The Doctrine of Scripture*. Ripon, Calif.: den Dulk Christian Foundation, 1967, pp. 1-15.
- . *In Defense of the Faith*. vol. 5: *An Introduction to Systematic Theology*. Phillipsburg, N.J.: Presbyterian and Reformed, 1976, pp. 62-109.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንግብ

«ሰው ከእግዚአብሔር አፍ በሚወጣው ቃል ሁሉ እንጂ በእንጅራ ብቻ አይኖርም፤ ተብሎ ተጽፎአል» ሲል መሰሰለት (ማቴ 4:4)።

መዝሙር

«ጌታ ሆይ፤ የእውነትህን መንገድ አስተምረኝ»

እኔም ከመንገድህ እንዳልስት አድርገኝ፤

ጸንቼ እንድታዘዝህ ርዳኝ፤

አስተዋይም ልብ ስጠኝ።

ከሕግህ ደስታን አገኛለሁ፤

ትእዛዝህን በመፈጸም ከተራመድሁ፤

ካለመርካትና ከቅናት ነጻ የሆነ፤

ፈቃድህን የሚወድ ልብ ስጠኝ የሰክኑ።

አሁኑኑ ዐይኖቼን ከክንቱነት መልስ፤

በመንገድህ ልሂድ አቅጣጫዬን ቀይስ፤

ባሪያህ ቃልህን ይረዳ ጎሊናው ይብራ፤

እግዚአብሔርን በመፍራት ሕይወቴ እንዲመራ።

የጽድቅ ፍርድህን እናገር ዘንድ፤

ነቀፌታዬንና ፍርሀቴን አስወግድ፤

የምመኘውን ትእዛዝህን እንዳውቅ፤

እነቃቃኝ ሁሌ በእንተ ጽድቅ።

ለዚህ ምዕራፍ ሌላው አማራጭ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነው ዐዲስ መዝሙር፣ «አስቀድማችሁ የእግዚአብሔርን መንግሥት ፈልጉ» የሚለው ሲሆን፣ የዚህ መዝሙር ሁለተኛው ስንፃ «ሰው በእንጆራ ብቻ አይኖርም» የሚል ነው፤ ይህም ከማቴ 4:4 ላይ የተወሰደ ሲሆን፣ መንፈሳዊ ሕይወታችንን ለመንከባከብ የመጽሐፍ ቅዱስን አስፈላጊነት ይገልጻል። ከእግዚአብሔር አፍ በሚወጣው በእያንዳንዱ ቃል እንኖራለን። የዚህ መዝሙር ሌሎች ስንፃች ስለ መጽሐፍ ቅዱስ አስፈላጊነት በቀጥታ አይናገሩም። ነገር ግን የወንጌሉን ጥሪ የሚመለከት ዐሳብ ይዘዋል (ስንፃ 1፣ 4፣ 5)። ሁሉም የመዝሙሩ ስንፃች በቀጥታ ከመጽሐፍ ቅዱስ የተወሰዱ ናቸው። ስለዚህም እነዚህን ስንፃች መዘመርና ማሰላሰል መንፈሳዊ ሕይወታችንን የሚያድስ ነው።

አራቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕርያት፡- (4) ብቁነት

መጽሐፍ ቅዱስ እግዚአብሔር እንድናስብም ሆነ እንድናደርግ የሚፈልጋቸውን ነገሮች ለማሳወቅ ብቁ ነው?

ማብራሪያና መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተለጡን ቃላት በተጨማሪ እግዚአብሔር ሌሎች ቃላት እንዲሰጡን መፈለግ ይኖርብን ይሆን? የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት አስተምህሮ በዚህ ጥያቄ ዙሪያ ያጠነጥናል።

ሀ. የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ምንነት

የመጽሐፍ ቅዱስን ብቁነት እንደሚከተለው ልንፈታው እንችላለን፡- የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት መጽሐፍ ቅዱስ በእያንዳንዱ የቤዛነት ታሪክ ሂደት ውስጥ እግዚአብሔር ለሕዝቡ ያቀደውን ቃሉን በሙሉ እንደ ያዘ የሚያመለክት ሲሆን፣ አሁንም ደግሞ ለድንታችን መላ በመላ በእግዚአብሔር ለመታመን እና ፈጽሞ ለመታዘዝ የሚረዳንን ቃል አሟልቶ መያዝን የሚገልጽ ነው።

ይህ ፍቺ እግዚአብሔር ለእኛ የሰጠውን ቃል መመርመር ያለብን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብቻ ስለ መሆኑ አጽንዖት ይለጣል። በተጨማሪም፣ እግዚአብሔር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያስተላለፈልንን ቃል በቂ ነው ብሎ እንደሚያምን እንዲሁም እርሱ በሰጠን ቃላት መገለጥ ሐሜት ማድረግ እና መርካት እንዳለብን ያሳስበናል።

ይህን አስተምህሮ የሚደግፉ ጠቃሚ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን እና ገለጻዎችን ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ ከጻፈው መልእክት ውስጥ እናገኛለን፤ «ከሕፃንነትህም ጀምረህ፤ በክርስቶስ ኢየሱስ በማመን መዳን የሚገኝበትን ጥበብ ሊሰጠህ የሚችሉትን ቅዱሳት መጻሕፍትን ዐውቀሃል» (2ጢሞ 3:15)። ዐውዱ እንደሚያሳየው እዚህ ላይ «ቅዱሳት መጻሕፍት» ሲል የእግዚአብሔርን ቃል ማለቱ ነው (2ጢሞ 3:16)። ይህም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኘው የእግዚአብሔር ቃል ለድነት የሚያስፈልገን በሙሉ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ያመለክታል። እነዚህ ቃሎች የድነትን መንገድ እንድንገነዘብ ጠቢብ ያደርጉናል። መጽሐፍ ቅዱስ እኛን ወደ ድነት ለማምጣት እግዚአብሔር የሚጠቀምበት መንገድ እንደ ሆነ በሌሎችም ክፍሎች የተረጋገጠ ነው (ያዕ 1:18፤ 1ጴጥ 1:23)። ሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች መጽሐፍ ቅዱስ እውነተኛ ክርስቲያናዊ ሕይወት እንዲኖረን ለማድረግ ብቃት ያለው መሆኑን ያመለክታሉ። ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ እንደ ገና በጻፈው መልእክቱ እንዲህ ብሏል፤ «ቅዱሳት መጻሕፍት ሁሉ የእግዚአብሔር መንፈስ ያለባቸው ናቸው፤ ለማስተማር፣ ለመገሰጽ፣ ለማቅናት በጽድቅም መንገድ ለመምከር ይጠቅማሉ፤ ይኸውም የእግዚአብሔር ሰው ለመልካም ሥራ ሁሉ ብቁ ሆኖ እንዲገኝ ነው» (2ጢሞ 3:16-17)።

ጳውሎስ እዚህ ላይ እግዚአብሔር ቃሉ እንዲጻፍ ያደረገበት አንዱ ዐላማ ለመልካም ሥራ ሁሉ ብቁ ሆነን እንድንገኝ ሊያሠለጥንን መሆኑን ያመለክታል። እግዚአብሔር ክርስቲያን እንዲፈጽመው የሚፈልገው መልካም ሥራ አለ ብለን ካሰብን፣ እግዚአብሔር ክርስቲያንን ለማሠልጠን የሚያስፈልጉ ነገሮችን ሁሉ

በቃሉ ውስጥ እንደ ሰጠ ይህ ክፍል ያመለክታል። በዚህ ምክንያት መጽሐፍ ቅዱስ ከሚያስተምረው ውጭ ልናደርጋቸው የሚገቡን እግዚአብሔር ከእኛ የሚፈልጋቸው መልካም ሥራዎች የሉም። ቃሉ ለመልካም ሥራ ሁሉ ሊያስታጥቀን ይችላል።

በመዝሙር 119:1 ላይ ተመሳሳይ ትምህርትን እናገኛለን፤ «መንገዳቸው ነቀፋ የሌለበት፤ በእግዚአብሔር ሕግ የሚሄዱ የተባረኩ ናቸው።» ይህ ጥቅስ ያለነቀፋ መሆኑን በእግዚአብሔር ሕግ መሄድ እኩል መሆናቸውን ያሳያል፤ ያለ ነቀፋ የሚኖሩት በእግዚአብሔር ሕግ የሚሄዱት ናቸው። እነዚህ ክፍል ላይ እንደ ገና እግዚአብሔር ከእኛ የሚፈልገው ነገር ሁሉ በተጻፈው ቃሉ ውስጥ እንደሚገኝ ያመለክታል። መጽሐፍ ቅዱስ እንድናደርጋቸው የሚሰጠንን ትእዛዛት በሙሉ መፈጸም ማለት በእግዚአብሔር ፊት ያለነቀፋ ሆኖ መገኘት ማለት ነው።

በግብረ ገብ ረገድ በእግዚአብሔር ዐይን ፍጹም ሆነን መገኘት እንድንችል እግዚአብሔር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንድንፈጽማቸው ከሰጠን ትእዛዛት ውጭ ምን ማድረግ ይገባናል? ምንም፤ ጨርሶ ምንም ነገር ማድረግ አይጠበቅብንም፤ የእግዚአብሔር ቃል ብቻ የሚለውን ካደረግን ያለነቀፋ እንሆናለን። እንዲሁም እግዚአብሔር ከእኛ የሚጠበቃቸውን መልካም ሥራዎች በሙሉ እንሠራለን።

ሊ. በእያንዳንዱ ርእስ ላይ እግዚአብሔር የተናገራቸውን ነገሮች በሙሉ ከማግኘታችንም በላይ፤ ለጥያቄዎቻችን መልስ እናገኛለን

በርግጥ፤ ሁሉንም የመጽሐፍ ቅዱስ ትእዛዛት በሕይወት ዘመናችን መላ በሙሉ ለንፈጽም እንደማንችል እናውቃለን (ያዕ 3:2፤ 1ዮሐ 1:8-10፤ እንዲሁም ቀጥሎ ያለውን ምዕራፍ 24ን ይመልከቱ)። ስለዚህ፤ በሕይወት ዘመናችን በማናቸውም መንገድ የተጻፈውን የእግዚአብሔር ቃል መፈጸም እስካልቻልን ድረስ፤ ባጠቃላይ ማድረግ የሚገባን ነገር እግዚአብሔር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያዘዘን ነው ብሎ መናገር በመጀመሪያ ትርጉም የሚሰጥ አይመስልም። ነገር ግን የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት አስተምሮ ለክርስቲያናዊ ሕይወታችን ትልቅ ጠቀሜታ አለው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር ለእኛ የሚናገረውን ሰማወት ፍጻሜ የሌለውን የቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጽሑፎች በሙሉ በመመርመር ከመልፋት፤ ወይም ሁሉንም የቤተ ክርስቲያን ትምህርቶች ከመመርመር ወይም ከቀን ወደ ቀን፤ ወደ አእምሮአችን በሚመጡት የግል ስሜቶቻችንና አስተያየቶቻችን ከመደገፍ ይልቅ፤ እግዚአብሔር ለእኛ የሚናገርበትን መጽሐፍ ቅዱስን በማጥናት ላይ እንድናተኩር ያደርገናል።

እንዲህ ስንል ለግለሰቦች የተገለጠው የእግዚአብሔር ፈቃድ ጥቅም የለውም ወይም ተቀባይነት ሊኖረው አይገባም ማለታችን አይደለም። እንዲህ ዐይንቱ አስተሳሰብ እግዚአብሔር በልጆቹ ሕይወት ተሳትፎ የለውም፤ ከዚህ ይልቅ ሃላም በራሷ እንድትቀጥል እንደ ሰፃት ሞልቷታል። ወዳጁ በሆነ መልኩ አመራር አይሰጥም የሚለውን የሄይዘም አመለካከት ያሳስባል። እግዚአብሔር በርግጥ ለግለሰብ ፈቃዱን መገለጽ ይችላል፤ ያደርጋልም። ይህን የሚያደርገው ቃሉን እንዲያሳስብን በትክክለኛው ጉዳዩ እንድንራመድ እንዲሁም በየቀኑ የሚገኘውንን ዕለታዊ ውሳኔዎች በጥንቃቄ መወሰን እንዲያስችለን ነው። እንዲህ ዐይንት የግል ምሪቶች መኖራቸውን የሚያገኘን ራሱ መጽሐፍ ቅዱስ ነው (ሐሥ 16:6-7፤ ሮሜ 8:9:14:16፤ ገላ 5:16-18:25)። ይሁን እንጂ፤ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት የሚሰተምሩን ጥቅሶች እንደዚህ ዐይንቱ የግል ግንዛቤ ሊያሳስብን የሚችለው አስተዳደር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተጠቀሱትን ግብረ ገባውያን ትእዛዛት ብቻ ነው። ወይም በሌላ መንገድ ቢያንስ በንድፈ ዐሳዝ ደረጃ የምናውቃቸውን እውነቶች ወደ አእምሮአችን በማምጣት ነው። እንዲህ ዐይንቶች

ዐሳዝን ግልጽ በሆነ መንገድ ስናስቀምጠው፤ በብዙዎቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ላይ ጥርት ወዳሉ መደምደሚያዎች መድረስ እንችላለን ማለት ነው። ለምሳሌ፤ የተወሰነ ጥረት ማድረግን ቢጠይቅም እንኳ፤ ስለ ጋብቻና ፍቺ ወይም ወላጆች ለልጆቻቸው ስላላባቸው ገላፊነት ወይም በክርስቲያንና በመንግሥት መካከል ስላለው ግንኙነት የሚናገሩትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በሙሉ ማግኘት ይቻላል።

በተጨማሪም፤ በዚህ ትምህርት መሠረት ከዋና ዋና አስተምህሮዎች ማለትም ከገጠኤት ስርዐት፤ ከክርስቶስ ማንነት እንዲሁም መንፈስ ቅዱስ ዛሬ በአማኞች ሕይወት ውስጥ ከሚሠራው ሥራ ጋር በቀጥታ ተያያዥነት ያላቸውን ምንባቦች በሙሉ ለማሰባሰብ ይቻላል ማለት ነው። ለእነዚህና በመቶዎች ለሚቈጠሩ ግብረ ገባዊና አስተምህሮአዊ ጥያቄዎች ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት የሚናገረው መጽሐፍ ቅዱሳዊ አስተምህሮ በተነሡት ጉዳዮች ዙሪያ እግዚአብሔር ምን ማሰብ ወይም ማድረግ እንዳለብን ማወቅ እንድንችል ይረዳናል። በእነዚህ በርካታ ትምህርቶች ውስጥ እኛ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የተጠቀሱትን አብያተ ክርስቲያናት ሁሉ ጨምሮ እግዚአብሔር ምን እንድናስብ ወይም ምን እንድናደርግ እንደሚፈልግ እንደ ተረዳንና በትክክል መግለጽ እንደምንችል ለመናገር የሚያስችል ልብ መሰጠት ይኖረናል። በግልጽ ስናስቀምጠው፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ጋር የተያያዘው አስተምህሮ ስልታዊ ሥነ መለኮትን እና የሥነ ምግባርን ትምህርት ማጥናት እንዲሁም ለጥያቄዎቻችን መልስ ማግኘት እንደምንችል ይነግረናል።

በተ ክርስቲያን በታሪክ ሁሉ ውስጥ በይፋ የደነገገቻቸውን ትምህርቶች እስካሳደሙትን ድረስ በየትኛውም ርእስ ጉዳይ ላይ እግዚአብሔር የሚናገረንን ነገር በሙሉ ማግኘት እንችልም ከሚለት የኩቶሊክ ሥነ መለኮት ምሁራን በዚህ ነጥብ ዙሪያ እንለያለን። የቤተ ክርስቲያን ታሪክ እግዚአብሔር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተናገረንን እንድንረዳ እንደሚያዘን ብናምንም፤ መጽሐፍ ቅዱስ ከሚያስተምረው ወይም ከሚያዘው ውጪ እግዚአብሔር ተጨማሪ ትምህርት የሰጠ ስለ መሆኑ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ ፈጽሞ አናገኝም። ማለትም መጽሐፍ ቅዱስ ከሚለው ውጪ እግዚአብሔር እንድናምነው ወይም እንድናደርገው የሚያስፈልገን ነገር እንዳለ፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ በየትኛውም ስፍራ አልተጠቀሰም። መጽሐፍ ቅዱስ «ለመልካም ሥራ ሁሉ» ሊያዘጋጅን በቂ መጽሐፍ ነው። እንዲሁም በመንገዶቹ ለመንገድ በእግዚአብሔር ፊት ያለነቀፋ እንድንሆን ለማድረግ ብቃት ያለው መጽሐፍ ነው።

በዚህ ነጥብ ላይ ወንጌላውያን ካልሆኑ የሥነ መለኮት ምሁራንም እንለያለን። እነርሱ መጽሐፍ ቅዱስ የተለየ ወይም ፍጹም ሥልጣናዊ የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን አያምኑም። እንዲሁም መጽሐፍ ቅዱስን ብቻ

ምሪቶች በምንም መልኩ በመጽሐፍ ቅዱስ ትእዛዛት ላይ የሚጨምሩት ምንም ነገር የለም ወይም የእግዚአብሔርን ፈቃድ ከመገለጽ አንጻር መጽሐፍ ቅዱስን የሚተኩ አይደሉም፤ ወይም ከመጽሐፍ ቅዱስ እኩል በሕይወታችን ሥልጣን የላቸውም።

ምክንያቱም በሁሉም ዐይነት ክርስቲያናዊ አስተምህሮዎች ሰዎች አንድን ውሳኔ ለማድረግ እግዚአብሔር እየመራቸው እንደ ሆነ በሚሰማቸው ጊዜ ከባድ ስሕተት ፈጽመዋል። አንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ስለ አንድ ነገር በግልጽ የሚያመለክት ካልሆነ በስተቀር፤ ስለ አንድ ነገር የእግዚአብሔር ፈቃድ ምን እንደ ሆነ በትክክል እናውቃለን ብለን መቶ በመቶ ርግጠኞች ለመሆን ፈጽሞ እንደማይቻል መረዳት አስፈላጊ ነው። በተለያዩ ሁኔታዎች የሚኖረን የአምነት ደረጃ ሊለያይ ይችላል። የእግዚአብሔርን ፈቃድ የማወቅ ችሎታችን በክርስትና ሕይወታችን እየበሰለን ስንሄድ እያደገ መሄድ ቢችልም፤ አንዳንድ ስሕተቶች መፈጸማችን የማይቀር ነው። ይህን በሚመለከት ኤድመንድ ክሎውኒ በሁኔታዎች ውስጥ የእግዚአብሔርን ፈቃድ የምንለይበት የገርግጠንን ደረጃ የእግዚአብሔር ቃል ስለ ሁኔታው ግልጽ ከማድረግ ጋር በቀጥታ ይያያዛል (በግል ከተደረገ ንግግር የተወሰደ፤ 1992)።

ሳይሆን የጥንት ክርስቲያናዊ ጽሑፎችን ለመመርመር ጥረት የሚያደርጉት፤ እግዚአብሔር ለሰዎች ከተናገረው ቃል ይልቅ፤ በርካታ ሰዎች ከእግዚአብሔር ጋር በነበራቸው ግንኙነት ያገኛቸውን ልምዶች ለማወቅ ነው። እንደገና ጥያቄ በሚመለከት እግዚአብሔር ምን እንድናስብ ወይም ምን እንድናደርግ እንደሚፈልግ አንድ ጥቅል መደምደሚያ ላይ የመድረስ ዐሳብ የላቸውም። ነገር ግን በአንድ ዋና ርእስ ዙሪያ የተሰበሰቡ የተለያዩ አስተያየቶችንና አመለካከቶችን ማወቅ ይፈልጋሉ። የጥንት ቤተ ክርስቲያን ክርስቲያኖች የነበሯቸው አመለካከቶች በዛሬ ዘመን ያሉ ክርስቲያኖችም ሊቀሳታቸው የሚችሉ ናቸው። ለዚህ የምንሰጠው ምላሽ ሥነ መለኮታዊና ሥነ ምግባራዊ ለሆኑ ጥያቄዎች መልስ ለመስጠት የሚደረግ ምርምር፤ በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ የተለያዩ አማኞች የነበራቸውን አስተሳሰብ ለማወቅ ሳይሆን፤ እግዚአብሔር ራሱ በቃሉ የተናገረንንና በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥና በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብቻ የሚገኝ ውን ዐሳቡን ለማግኘትና ለመረዳት የሚደረግ ጥናት እንደ ሆነ ነው።

ሐ. ለእኛ የተሰጠውን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙት መጻሕፍት ብዛት በእያንዳንዱ ደረጃ ላለው የቤዛነት ታሪክ በቂ ነው።

የመጽሐፍ ቅዱስ ብዛነት አስተምህሮ እግዚአብሔር አስተዳዋ ለሕዝቡ በተናገረው ቃል ላይ ሌላ ቃል መጨመር እንደማይችል አይመለከትም። ከዚህ ይልቅ ሰው በራሱ ተነሣሽነት እግዚአብሔር አስተዳዋ ለተናገረው ቃል ላይ ምንም ዐይነት ቃል መጨመር እንደማይችል የሚያመለክት ነው። ከዚህም በላይ እግዚአብሔር በእጃችን በሚገኘው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከገለጸው ውጭ በእርሱ እንድናምንና እንድንታዘዝው በሚፈለግ በርግጥ ሌላ ቃል አለመናገሩን ያመለክታል።

ይህ ነጥብ በጣም አስፈላጊ ነው፤ ምክንያቱም በቤዛነት ታሪክ ውስጥ በዘርካታ ልዩ ልዩ ነጥቦች ላይ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው ቃል እንዴት በቂ እንደ ሆነ ለመረዳት ያስችለናል። በነዚህም ቃላት ላይ ምንም እንደማይጨመር እንድናውቅ ያደርገናል። ለምሳሌ፤ መሴ በዘጸግም 29:29 ላይ፤ «ምስጢር የሆነው ለአምላካችን ለእግዚአብሔር ነው፤ የተገለጠው ግን የዚህን ሕግ ቃል ሁሉ እንከተል፤ ዘንድ ለዘላለም ለእኛና ለልጆቻችን ነው» ብሎአል።

ይህ ጥቅስ ምስጢራትን ለእኛ መግለጽ ምንጊዜም ቢሆን ተነሣሽነቱ ያለው ከእግዚአብሔር ዘንድ መሆኑን ያሳስበናል። እርሱ ምን መግለጥ እንደሚያስፈልገውና ምን መግለጥ እንደማያስፈልገው ወስኖአል። በቤዛነት ታሪክ ውስጥ በእያንዳንዱ ደረጃ እግዚአብሔር የገለጣቸው ነገሮች ለዚያን ወቅት ለሕዝቡ የተሰጡ ብቻ ነበሩ። እንዲሁም ሕዝቡ እነዚያን ቃላት ማጥናት፤ ማመን እና መታዘዝ ነበረላቸው። የቤዛነቱ ታሪክ እያደገ ሲመጣ፤ ያንን ታሪክ የሚዘግብና የሚተረጎም የእግዚአብሔር ቃል ተጨመረ። (ስለ ቀኖና አድገት ምዕራፍ 3 ይመልከቱ)።

ስለዚህ፤ መሴ በሞተበት ጊዜ ለነበሩት የእግዚአብሔር ሕዝቦች የመጀመሪያዎቹ ዐምስት የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት በቂ ነበሩ። ነገር ግን እግዚአብሔር ቃሉ በቀጣይ ዘመናት ለሚኖሩት አማኞች ሁሉ በቂ መልእክት እንዲኖረው የጎለገላቸው ጽሑፍዎችን ጨምረው ቃሉን እንዲጽፉ አደረጉ። በቤተ ክርስቲያን ዘመን ውስጥ ለምንገኝ ለዛሬ ዘመን ክርስቲያኖች በብሉይና በዐዲስ ኪዳን ውስጥ ያለው የእግዚአብሔር ቃል በቂያችን ነው። በዐዲስ ኪዳን እንደ ተጻፈለን ከክርስቶስ ሞት፤ ትንሣኤ፤ ዕርገት፤ ከጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ምሥረታ እንዲሁም ከዐዲስ ኪዳን ቀኖና መጻሕፍት መሰበሰብ በኋላ በታሪክ ውስጥ ምንም ዐይነት አስፈላጊ የሆነ የእግዚአብሔር የቤዛነት ተግባር (በቀጣይ ዘመናት ለሁሉም የእግዚአብሔር ሕዝቦች የሚሆን) አልተፈጸመም። በዚህ ምክንያት እነዚያን ተግባራት ለመዘገብና ለመተርጎም የሚያስችል ተጨማሪ የእግዚአብሔር ቃል አልተሰጠም።

ይህም በእያንዳንዱ ጊዜ ውስጥ እግዚአብሔር ለሕዝቡ የሰጠው መግለጥ መርኅ ብዛነት አንድ ሆኖ የመቀጠሉን እውነት ለማሳየት ከቀኖና መጻሕፍት ክፍሎች ሁሉ የመጽሐፍ ቅዱስ ቃል መጥቀስ እንችላለን ማለት ነው። በዚህ መልኩ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በመጀመሪያዎቹ አንባቢያን መቴት አንጻር ከሚኖራቸው መልእክት በስፋ ሁኔታ የሚናገሩት ለእኛ መቴት ቢሆንም፤ ስለ ጥንት ዘመን የመጽሐፍ ቅዱስ ብዛነት የሚናገሩት እነዚህ ጥቅሶች በቀጥታ ከእኛ ሁኔታ ጋር የሚዛመዱ ናቸው። የሚከተሉት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች በዚህ መልኩ እኛንም የሚመለከቱ ናቸው።

ባዘዘጋችሁም ላይ አትጨምሩ፤ ከእርሱም አትቀንሱ፤ ነገር ግን የምስጢራትን የአምላካችሁን የእግዚአብሔርን ትእዛዛች ጠብቁ (ዘጸ 4:2)። እኔ ያዘዝሁህን ሁሉ ጠብቅ፤ አትጨምርበት አትቀንሳትም (ዘጸ 12:32)። የእግዚአብሔር ቃል ሁሉ እንከን የለበትም፤ እርሱ ለሚታነብት ሁሉ ጋሻቸው ነው። (በእርሱ ቃል ላይ አንዳች አትጨምር፤ አለዚያ ይዘልፍለሃል፤ ሐሰተኛም ያደርግሃል ምሳሌ 30:5-6)። የዚህን መጽሐፍ የትንቢት ቃል የሚሰማውን ሁሉ አስጠነቅቃለሁ፤ ማንም በዚህ ቃል ላይ አንዳች ቢጨምር፤ እግዚአብሔር በዚህ መጽሐፍ የተጻፉትን መቅሰፍቶች ይጨምርበታል፤ ማንም በዚህ የትንቢት መጽሐፍ ከተጻፈው ቃል አንዳች ቢያገድል፤ እግዚአብሔር በዚህ መጽሐፍ ከተጻፉት ከሕይወት ዛፍና ከቅድስቲቱ ከተማ ዕድሉን ያገድልበታል (ራእይ 22:18-19)።

መ. የመጽሐፍ ቅዱስ በቂነት ተግባራዊ ሊሆን እንደሚችል

የመጽሐፍ ቅዱስ በቂነት አስተምህሮ በክርስትና ሕይወታችን ተግባራዊ ሊሆን የሚችሉ በርካታ ጥቅሞች አሉት። የሚከተሉት ዝርዝሮች ዐሳቡን ለማብራራት የሚረዱ ናቸው፤ ሆኖም በጥልቀት የቀረቡ አይደሉም።

1. የመጽሐፍ ቅዱስ ብዛነት እግዚአብሔር (በአንድ አስተምህሮ ርእስ አንጻር) ምን እንድናስብ ወይም እንድናደርግ እንደሚፈልግ ለማወቅ በምናደርገው ጥረት ሊያበረታታን ይገባል። ስለዚያ ጥያቄ እግዚአብሔር እንድናውቅ የሚፈልጋቸው ነገሮች በመላ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኙ በመሆኑ ልንበረታታ ይገባል። ይህም ለምናስባቸው ጥያቄዎች በመላ መጽሐፍ ቅዱስ መልስ ይሰጣል ማለት አይደለም፤ «ምስጢር የሆነው ለአምላካችን ለእግዚአብሔር ነው» (ዘጸ 29:29)። ነገር ግን ለክርስቲያናዊ ሕይወታችን እውነተኛ ጠቀሜታ ያለው ፈተና ሲገጥመን፤ ለዚያ ችግር እግዚአብሔር መፍትሔ የሚሰጠን በመጽሐፍ ቅዱስ በመሆኑ፤ ተማምንን ወደ መጽሐፍ ቅዱስ ልንቀርብ እንችላለን።

በርግጥ፤ አንዳንድ ጊዜ ከመጽሐፍ ቅዱስ የምናገኘው መልስ በቀጥታ ስለ ጥያቄያችን የማይናገር ሊሆን ይችላል። ለምሳሌ፤ በየአሁኑ ማለፉ ልንከተለው ስለሚገባን አንድ ዐይነት የአምልኮ ሥርዐት መጽሐፍ ቅዱስ ምን እንደሚል ለማወቅ ብንሞክር ወይም ስንጸልይ ብንንበረከከ ወይስ ብንቆም ይሻላል ወይም ቀን በየትኛው ሰዓት ብንመገብ ይሻላል ወዘተ ለመሳሰሉት ጥያቄዎች መልስ ብንፈልግ ላናገኝ እንችላለን። ምናልባት በአጠቃላይ ከአመለካከታችንና ከዐላማችን አንጻር ጥቅል መርኖችን ካላስቀመጥን በቀር፤ እግዚአብሔር ከእነዚያ ጥያቄዎች

ንበርግጥ የዚህ ጥቅስ ዋናው ማጣቀሻ ራሱ የራእይ መጽሐፍ ነው። ነገር ግን የዐዲስ ኪዳን የመጨረሻው ብዙኛ መጽሐፍ የመጨረሻ ክፍል ውስጥ መገኘቱ፤ ድንገተኛ ነው ብሎ ማሰብ ያስቸግራል፤ በዚህ ምክንያት የዚህ ጥቅስ ቀጣይ ማንኛዘዘያዎች ከጠቅላላው ቀኖና ጋር የማይስማሙ አይደሉም (በምዕ 3 ገጽ 58-60 የተሰጠውን ሐተታ ይመልከቱ)።

አኒያ በእንደ ዐይነት መንገድ እንደናሰብ ወይም እንደናደርግ አይጠበቅብንም ብለን ልንደመድም እንችላለን። ነገር ግን በሌሎች በርካታ ሁኔታዎች ውስጥ፤ «መልካም ሥራ ሁሉ» (2ጢሞ 3:17) ለማከናወን የሚያስታጥቅን ቀጥተኛና ግልጽ ምሪት እናገኛለን።

በሕይወት ጉዳዮችን ምሪት ለማግኘት ባለማቋረጥ መጽሐፍ ቅዱስን ስንመረምር ለችግርቻችንና ለጥያቄዎቻችን ትክክለኛ የሆኑና በጥንቃቄ የተዘጋጁ መልሶችን የማግኘት ችሎታችን ክፍ ይላል። መጽሐፍ ቅዱስን ከመረዳት አንጻር በሕይወት ዘመን ሁሉ በዕድገት ውስጥ መሆን፤ የመጽሐፍ ቅዱስን ትምህርት በትክክል የመረዳት እና ከተወሰኑ ጥያቄዎች ጋር በማዛመድ መፍትሔ የማግኘት ክህሎት ማደግን ያካትታል።

2. የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ትምህርት በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ አንፃቶ መጨመር እንደማይገባንና ከመጽሐፍ ቅዱስ እኩል ዋጋ የምንሰጣቸው ምንም ዐይነት ሌሎች ጽሑፎች እንደሌሉ ያሳስበናል። ይህ መርን በሁሉም የነፋቂ ትምህርቶችና የእምነት ክፍሎች ይጣላል። ለምሳሌ፤ ሞርሞኖች በመጽሐፍ ቅዱስ እናምናለን ይላሉ፤ ነገር ግን የሞርሞን መጽሐፍ መለኮታዊ ሥልጣን አለው ብለው ያምናሉ። ክርስቲያን ሳይንስ የተባለው ሃይማኖት ተከታዮችም በተመሳሳይ ሁኔታ በመጽሐፍ ቅዱስ እናምናለን ይላሉ። በቲግባር ሲታይ ግን በሜሪ ቤክር ኢዲ የተጻፈው የሳይንስና የጤና መጽሐፍቶቹ የመጽሐፍ ቅዱስ ቁልፍ ነው ብለው ያምናሉ። እንዲሁም ከመጽሐፍ ቅዱስ እኩል ደረጃ እንዳለው ወይም በሥልጣን እንደሚበልጠው ያምናሉ። እነዚህ እምነቶች በቃሉ ላይ አትጨምር የሚለውን የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ስለሚያፈርሱ፤ በእነዚህ ጽሑፎች ውስጥ ተጨማሪ የእግዚአብሔር ቃል ይገኛል ብለን ማሳብ አይገባንም። በክርስቲያን አብያተ ክርስቲያናትም ውስጥ ሰዎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ስለ እግዚአብሔር ወይም ስለ ሰማይ የሚነገሩ ዐዳዲስ ዐሳቦችን እንሥተው መጽሐፍ ቅዱስ በሚለው ላይ ሳይሆን፤ በራሳቸው ትምህርት ላይ ተደግፈው ወይም በራሳቸው ግምት ወይም ከሞት ተነሣሱ በሚል ዐይነት የግል ልምምድ ላይ ተመሥርተው በራሳቸው በመተማመንና ርግጠኛ በመሆን ሲያቀርቡ አንዳንድ ጊዜ ተመሳሳይ ስሕተት ይፈጽማል።

3. የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት እግዚአብሔር ስለ ራሱ ወይም ስለ ቤዛነት ሥራው በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከሚገኘው ሌላ በምንም ነገር እንደናምን አይፈለግም። ከጥንቷ ቤተ ክርስቲያን ጀምሮ ከተሰባሰቡት ጽሑፎች መካከል በወንጌላት ውስጥ ያልተካተቱ እና የኢየሱስ ቃሎች ለመሆናቸው በማስረጃ ያልተደገፉ ጽሑፎች ይገኙባቸዋል። በእነዚህ ጽሑፎች ውስጥ የሚገኙ ቢያንስ አንዳንዶቹ፤ «የኢየሱስ ቃሎች» በወንጌላት ውስጥ ከተዘገቡት ጋር በትክክል የሚጣጣሙ ሊሆኑ ይችላሉ (እንግዲህ ዛሬ እነዚያ ቃሎች በከፍተኛ ደረጃ ተቀባይነት ያላቸው ስለ መሆኑ ለመወሰን አስቸጋሪ ቢሆንም)። ነገር ግን ከእነዚያ ጽሑፎች የትኛውንም ፈጽሞ አለማንበባችን በክርስትና ሕይወታችን ላይ የሚያመጣው አንዳችም ችግር የለም፤ ምክንያቱም በፍጹም ልብ በእርሱ ለመታመንና እርሱን ለመታዘዝ እግዚአብሔር ስለ ኢየሱስ ቃሎችና ሥራዎች ልናውቅ የሚያስፈልገን ቃል በሙሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲጻፍ አድርጓል። እነዚህ ስብስቦች በቋንቋ ጥናት ውስጥ ምናልባትም በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ጥናት ውስጥ ውሱን አስተዋዕክ ሊኖራቸው ቢችሉም፤ ስለ ኢየሱስ ምድራዊ ሕይወትና ትምህርት ወይም አስተምህሮአዊ ወይም ሥነ ምግባራዊ መረዳቶችን ከመቅረጽ አንጻር ምን ማመን እንዳለብን የሚረዳ ምንም ዐይነት ቀጥተኛ ጥቅም የላቸውም።

4. ማንኛውም ከእግዚአብሔር የሆነ ዐዲስ መገለጥ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር እኩል ሥልጣን ሊኖረው እንደማይችል የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ያሳያል።

በቤተ ክርስቲያን ታሪክ ውስጥ በተለያዩ ጊዜያት በተለይም በዘመናዊው የካሪኩማቲክ እንቅስቃሴ ወቅት ለቤተ ክርስቲያን ጥቅም የሚውሉ መገለጦችን እግዚአብሔር በእነርሱ አማካይነት እንደ ሰጠ ብዙዎች ተናግረዋል። የሆነ ሆኖ፤ እነዚህን መገለጦች መፈተን ይገባን ይሆናል። በሐሳብ ደረጃ ሆነ በተግባር፤ እንደዚህ ያሉ መገለጦች ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር እኩል ደረጃ ላይ እንዲታዩ ከመፍተድ መጠንቀቅ አለብን። እግዚአብሔር በዚህ ዓለም ውስጥ ስለ ራሱ ማንነትም ሆነ ስለ ሥራው በእነዚህ መገለጦች የተናገረውን፤ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የማይገኝ ነገር እንደናምን እንደማይፈልግ አጽንዖት መስጠት ይገባናል። ይህን በመሳሰሉ መንገዶች የመጡ፤ ነገር ግን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የማይገኙ ግብረ ገባዊ መመሪያዎችን ሁሉ እንድንቀበልና እንድንታዘዝ እግዚአብሔር እንደማይጠበቅብን አስረግጦን ማስረዳት አለብን። መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉ በሙሉ በእግዚአብሔር ለመታመንና እርሱን ለመታዘዝ እንድንችል እግዚአብሔር ሊነግረን የሚፈልጋቸውን ነገሮች በሙሉ ይዟል።

በተጨማሪም፤ የመጽሐፍ ቅዱስን ብቁነት የሚገዳደሩ ሌሎች ጽሑፎችን ከመጽሐፍ ቅዱስ እኩል ቦታ የመስጠት ችግር ሊከሰት (የመጀመሪያው ክፍለ ዘመን ከመጽሐፍ ቅዱስ ተጨማሪ የሆኑ የክርስቲያን ሥነ ጽሑፎች ወይም የሮማ ካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ያሳስበውን ትምህርቶች ወይም ሞርሞንን ከመሳሰሉ የነፋቂ ትምህርት መጽሐፎች የተገኘ ሊሆን ይችላል) ምንጊዜም ውጤቱ (1) በመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርቶች ላይ አጽንዖት እንዳይሰጥ ማድረግ እና (2) ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር የሚቃረኑ ትምህርቶችን ማስተማር መጀመር መሆኑን ልብ ማለት ይገባል። ይህ ቤተ ክርስቲያን ያለማቋረጥ ጥንቃቄ ልታደርግበት የሚገባ አደጋ ነው።

5. ክርስቲያናዊ ሕይወት መኖርን በተመለከተ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ ወይም በስውር ያልተነሳሰበ ነገር ሁሉ ንጢአት አለመሆኑን የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ያሳስበናል። በእግዚአብሔር ሕግ መሠረት መጓዝ «የሐሰት» (መዝ 119:1) መሆን ነው። ስለዚህ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተጠቀሱት ውጭ የተነሳሰቡ ነገሮችን መጨመር አያስፈልገንም። ከጊዜ ወደ ጊዜ እንደ ስሕተት እየታዩ የመጡ ሁኔታዎች አሉ። ለምሳሌ፤ የአንድ ክርስቲያን ቡና ወይም ኮከባ መጠጣት ወይም ፊልም እና ቲያትር መመልከት ወይም ለጣዖት የተሠዋ ሥጋን መመገብ ከጊዜ ወደ ጊዜ እንደ ስሕተት የሚታይበት ሁኔታ ሊኖር ይችላል (1ቀሮ 8:10)። ነገር ግን በተጠቀሱት ነገሮች ላይ የተኩሩ ትምህርቶች ካልተሰጡ ወይም እነዚህን ድርጊቶች (ወይም ሌሎችን ተግባራት)

ዛሬ ቀኖና በተዘጋበት ጊዜ ሊቀጥሉ ስለሚችሉ ልዩ ልዩ መገለጦች በምዕ 52 ላይ በተለያዩ ምዕ 53 ውስጥ ስለ ትንቢት ስጦታ የሚናገረውን ክፍል ይመልከቱ።

ሳርግጥ፤ ስለ ዘመናዊው መንፈሳዊ እንቅስቃሴ ይበልጥ ንግፊት በመውሰድ አስተያየት የሚሰጡ ተናጋሪዎች በጥቅሉ በዚህ ማከጠንቀቂያ ይስማማሉ Wayne Grudem, *The Gift of Prophecy in the New Testament and Today* (Eastbourne, England: Kingsway, and Westchester, Ill.: Crossway, 1988), pp. 110-12; 245-50 ይመልከቱ።

በዚህ ነጥብ ላይ የመንፈስ ቅዱስ ስጦታዎች ለምሳሌ፤ ትንቢት መናገርና በልሳናት መናገር የመሳሰሉት ሐዋርያት ከጥቱ በኋላ ተቋርጠዋል የሚል አቋም ካላቸው ጋር እንደምስማማ ተደርጎ እንዲታሰብ አልፈልግም። ከዚህ ነጥብ አንጻር የምናውቀው አንድ ነገር፤ እነዚህ ስጦታዎች በክርስቲያን ሕይወት ላይ ሥልጣን ያለውን ወይም ለሕይወት መመሪያነት ብዙ የሆነውን መጽሐፍ ቅዱስን በግልጽም ሆነ በስውር እንዲገዳደሩ ቦታ መስጠት አደጋ እንዳለው ሰዎች እንዲገነዘቡልኝ ብቻ ነው። በእነዚህ ስጦታዎች ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ በምዕ 53 ላይ እንዲሁም Wayne Grudem, *The Gift of Prophecy in the New Testament and Today* (ቀጥሮ 4 የግርጌ ማስታወሻውን ይመልከቱ) ላይ ተሰጥቷል።

በሁሉም ዘመናት ለሚገኙ አማኞች ሁሉ ዘንድ የሚከለከሉ አጠቃላይ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መርሆች መታየት ካልቻሉ፤ ድርጊቶቹ በራሳቸው ንግግር አለመሆናቸውንና በየትኛውም ሁኔታ ውስጥ እግዚአብሔር ሕዝቡን አለመከልከሉን ማስረጃት አለብን። ይህም ደግሞ ጠቃሚ መርኅ ነው፤ ምክንያቱም አማኞች ለየዕለት ሕይወታቸው መመሪያ እንዲሆን መጽሐፍ ቅዱስን ማጥናት ቸላ የማለት አዝማሚያ እንዳይኖራቸውና በተጻፉ ሕገጋት ስብስብ ወይም ባልተጻፉ ሕገጋት ወይም በቤተ እምነታዊ ትውፊቶች (በክርስቲያን ሕይወት አንድ ሰው ምን ማድረግ እንዳለበት ወይም እንደሌለበት) መመራት እንዳይጀምሩ ይረዳል።

በተጨማሪ፤ መጽሐፍ ቅዱስ በዝርዝር በሚያስተምረው ንግግሮች ላይ በምንጨምርበት ጊዜ፤ በቤተ ክርስቲያንና በእያንዳንዱ አማኝ ሕይወት ላይ ጉዳት ያስከትላል። መንፈስ ቅዱስ እግዚአብሔር በቃሉ ያዲጋግጣቸውን ሕገጋት እንዲቃወሙ ወይም አማኞች እግዚአብሔር በልባቸው ከጻፋቸው ሕገጋት ጋር የማይጣጣሙ ሕገጋትን እንዲፈጽሙ ወይም ባጠቃላይ እንዲፈሰሱ ንደሉን አያስታጥቃቸውም። በአንዳንድ ሁኔታዎች ውስጥ ክርስቲያኖች ንግግራት ናቸው ብለው በሚገምቷቸው ነገር ግን ፈጽሞ ንግግራት ባልሆኑ ድርጊቶች ላይ እግዚአብሔር ድል እንዳላሰጣቸው ባለማቋረጥና በጽናት ይማጸናሉ። ይሁን እንጂ፤ ምንም ዓይነት ድል አያገኙም። ምክንያቱም በጥያቄ ውስጥ የተረበው ሐሳብ ወይም ድርጊት፤ ንግግራትም እግዚአብሔርን የማያስደስትም ነገር አይደለም። በዚህ ምክንያት በጸሎት ሕይወት ላይ ትልቅ ተስፋ መቀራረጥ እንዲሁም በአጠቃላይ በክርስትና ሕይወት መድከም ይከሰታል።

በሌላ ሁኔታ፤ ውጤቱ እነዚህን አዳዲስ ንግግሮች በመሥራት መቀጠል ወይም ባለመታዘዝ እየጨመሩ መሄድ ይሆናል፤ ከዚህም ጋር ተያይዞ ሐሰተኛ የበደለኝነት ስሜት እና በመጨረሻም ከእግዚአብሔር መለየትን ያመጣል። ብዙውን ጊዜ ለአንደዚህ ዓይነት ተግባራት ትልቅ ቦታ በሚሰጡ ሰዎች ዘንድ ሕገጋዊነትና ወገ አጥባቂነት እየጨመረ ይሄዳል፤ እውነተኛ የአማኞች ጥበብና ከቤተ ክርስቲያን ውስጥ እየጠፋ ይሄዳል። ከአማኞች ሕይወት የሚመጣው

“ከርግጥ እንደ አገራት፤ አብያተ ክርስቲያናት፤ ቤተ ሰቦች፤ ...ወዘተ የመሳሰሉ ሰብአዊነት ማኅበራት ለራሳቸው ጉዳዮች የሚመሩባቸውን ሕገጋት መደንገግ ይችላሉ። ለምሳሌ፤ (በዚህ ቤተ ሰብ ውስጥ የሚገኙ ልጆች በአዘቦት ቀን ምሽቶች ተለገገዋል። አያዩም)። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንዲህ ዓይነት ደንብ ሊገኝ አይችልም። ወይም እንዲህ ዓይነት እንደምታ ያለው ሕግ በመጽሐፍ ቅዱስ መርሕ ውስጥ የለም። ይሁን እንጂ ለእነዚህ ሕገጋት እንደንታዘዝ እግዚአብሔር ይፈልጋል። ምክንያቱም መጽሐፍ ቅዱስ ለባለሥልጣናት እንደንገዛ ይነግረናል) ሮሜ 13:1-7፤ 1ኛ 2:13-16፤ ወዘተ)። በመጽሐፍ ቅዱስን ብቁነት መሳደ የሚከሰተው፤ አንድ ሰው በትክክል ሊሠራ የሚችልበት ሁኔታ ውጭ ጥቅል ሕግ ለምሳሌ፤ አንድም የቤተ ክርስቲያኖችን አባል በአዘቦት ቀናት ምሽቶች ተለገገዋል። ማየት የለበትም ወይም ማንኛውም ክርስቲያን በአዘቦት ቀናት ምሽቶች ተለገገዋል። ማየት የለበትም» የሚልን ሕግ ተግባራዊ ለማድረግ ሲሞክር ነው። እንዲህ ያለው ሕግ ለአንድ ሰውነት ሁኔታ ሊያለገልግል አይችልም። ነገር ግን በምንም ዓይነት ሁኔታ ውስጥ ይገኙ፤ ለክርስቲያኖች በመላ የሚያለገልግል የግብረ ገብ ትእዛዝ ይመስላል። እኛ እንዲህ ዓይነት ደንቦችን በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ የመጨመር ሥልጣን የለንም። እንዲሁም በሕይወታቸው ላይ ተጽዕኖ ማድረግ በሚችሉን ክርስቲያኖች ሁሉ ላይ ልንጭንባቸው መሞከር የለብንም። ወይም ቤተ ክርስቲያን በአጠቃላይ እንዲህ ያለ ተግባር እንድትፈጽም ፈቃድ አልተሰጣትም። እዚህ ላይ በድጋሚ መጥቀስ የሚያስፈልገው የሮማ ክቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ለየት እንደምትል ነው። ቤተ ክርስቲያን ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ የሆነ ግብረ ገባዊ ሕገጋትን እንድትደንገግና በምእመናን ሁሉ ላይ ተግባራዊ እንድትደርግ እግዚአብሔር ሥልጣን ሰጥቷታል ይላል።

ድምፅ አልባው የወንጌል ሥርጭት ተጨማሪና አስፈላጊ የሆነውን ነገር ይኸውም የክርስቶስ አካል ብልት ለመሆን የማይለወጥ የሕይወት ምሳሌነት የማሳየቱን ጉዳይ ማካተት ስለሚኖርበት፤ ብዙውን ጊዜ የወንጌል ሥርጭቱ ይታፈናል።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ከተጻፉት ሌላ መጨመርን በሚጀምሩበት የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን ሰው ሠራሽ የወሊድ መቄጣጠሪያ ዘዴዎችን በመቃወም ምንም ዓይነት መጽሐፍ ቅዱሳዊ ድጋፍ የሌለውን ሕግ መደንገግ አንድ ግልጽ ምሳሌ ነው። ይህ ዓይነቱ ሕግ ሥር የሰደደ አለመታዘዝን፤ ሐሰተኛ የበደለኝነት ስሜትንና ባይተዋርነትን ያስከትላል። ይሁን እንጂ፤ በቃሉ ላይ የመጨመር ጉዳይ የሰዎች ሁሉ ተፈጥሮአዊ ዝንባሌ በመሆኑ፤ ምናልባትም በሁሉም አብያተ እምነት ውስጥ በተጻፉትና ባልተጻፉት ሕገጋት ላይ እንደ ምሳሌ የሚጠቀሱ ነገሮችን ልናገኝ እንችላለን።

6. የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት ትምህርት በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ እግዚአብሔር በቃሉ ያሳዘነውን ምንም ዓይነት ነገር እንድንፈጽም እንደማይጠብቅብን ይነግረናል። ይህም የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመመርመር ማተኮር ያለበት፤ ለሁኔታው መለወጥ በጸሎት አማካይነት ምሪት እንድናገኝ ወይም ከቃሉ ውጭ በሆነ የመንፈስ ቅዱስ አመራር የተለየ ስሜት እንዲኖረን ከመጣር ይልቅ፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ብቻ መሆን እንዳለበት ያሳስበናል። በተጨማሪም፤ አንድ ሰው ምን ማድረግ እንዳለበት ከእግዚአብሔር መልእክት ተቀብያለሁ ብሎ ቢነግረን፤ ካለንበት ሁኔታ ጋር ተያይዞ ከመጽሐፍ ቅዱስ ዐሳብ ጋር የታጣጣመ መሆኑን እስካላረጋገጥን ድረስ፤ እንዲህ ዓይነቱን መልእክት አለመተባበል ንግግራት ይሆናል ብለን ማሰብ የለብንም።

ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማግኘት ሰፊ ጊዜ ለሚወስዱ፤ ነገር ግን ፈቃዱን ስለ ማግኘታቸው ርግጠኛ ለማይሆኑ በርካታ ክርስቲያኖች ይህን ታላቅ እውነት ማግኘት አስደናቂ ደስታና ሰላም ሊሰጣቸው ይችላሉ። በርግጥ በዚህ ዘመን የሚኖሩ በርካታ ክርስቲያኖች በማንኛውም የርግጠኝነት ደረጃ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ በችሎታቸው ላይ ያላቸው መተማመን እጅግ አነስተኛ ነው። በዚህ ምክንያት የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለመፈጸም የሚያደርጉት ጥረት (ማወቅ ለሚችሉት ማለት ነው) እና በእግዚአብሔር ፊት በቅድስና የሚያሳዩት እድገት ትንሽ ነው።

የዚህ ተቃራኒ እውነት መሆን አለበት። በመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት የሚያምኑ ክርስቲያኖች የእግዚአብሔርን ፈቃድ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለመፈለግና ለማግኘት ጉጉት ሊኖራቸው ይገባል። እነርሱም በክርስትና ሕይወት ውስጥ ታላቅ ነጻነትና ሰላም መኖሩን እስተውለው፤ ሁልጊዜ እየጓጉ እግዚአብሔርን በመታዘዝ ማደግ ይገባቸዋል። ከዚያም ከመዝሙረኛው ጋር እንዲህ ማለት ይችላሉ፤

«ከዘላለም እስከ ዘላለም፤ ሕግህን ዘወትር እጠብቃለሁ። ሥርዓትህን እሻለሁና፤ እንደ ልቤ ወዲያ ወዲህ እመላለሳለሁ። ... ሕግህን የሚወዱ ብዙ ሰላም አላቸው፤ ዕንቅፋትም የላባቸውም» (መዝሙር 119:44-45:165)።

7. የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት በመሠረታዊ የክርስትና እስተምህረኦችንና በሥነ ምግባር ትምህርታችን መጽሐፍ ቅዱስ አጽንዖት ለሚሰጣቸው ነገሮች አጽንዖት እንድንሰጥና እግዚአብሔር በቃሉ በነገረን ነገር እንድንረካ ያሳስበናል። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እግዚአብሔር ለእኛ ጥቂት የተናገረባቸው ወይም ምንም ያልተናገረባቸው አንዳንድ አርእስተ ጉዳዮች አሉ። «ምስጢር የሆነው ለአምላካችን ለእግዚአብሔር ነው» (ዘጸ 29:29) የሚለውን ቃል እግዚአብሔር በቃሉ የገለጸልን በትክክል ለእኛ እንደሚያስፈልገን ያሰበውን መሆኑን ማስታወስ

ይገባናል። እኛ ይህን መቀበል ያለብን ሲሆን፤ መጽሐፍ ቅዱስ ከሚገመተው በታች እንደ ሆነ ማለብ፤ ወይም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ ማጣቀሻ ለማናገሻቸው አርእስት ጉዳዮች እግዚአብሔር ተጨማሪ ማስረጃዎች እንዲሰጡን መመኘት አይገባንም። በርግጥ፤ የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት አጽንዖት ከሚሰጠው በተለየ ሁኔታ ትልቅ ትኩረት ከሚሸጥ አንዳንድ ችግሮች ጋር የምንጋፈጣቸው አንዳንድ ሁኔታዎች ይኖራሉ። ነገር ግን እነዚያ ሁኔታዎች በተደጋጋሚ የሚያጋጥሙን ሰላልሆኑ፤ አጠቃላዩን የሕይወት ወይም የአገልግሎት ጉዞአችንን ሊወክሉ አይገባም።

እምብዛም ግልጽ ላልሆኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች (የሐረጉን ትርጉም አሁን በርግጠኝነት ለመወሰን በሚያስችግረው ለምሳሌ፤ ሞርሞኖች በ1ቆሮ 15:29 ላይ ብቻ በተጠቀሰው ስለ «መታን መጠመቅ» ጉዳይ) አጽንዖት መስጠት የብዙ ሐሰተኛ ትምህርቶች መለያ ባሕርይ ነው። በተጨማሪም፤ በዚህ ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ላይ ባለ-ና አብዛኛውን የምርምር ሕይወታቸውን አሁን በእጃችን ከሚገኘው የወንጌል ትረካ ወይም የኢየሱስ እውነተኛ ቃላት ውጭ በሆኑ ከንቁ ነገሮች ላይ ባደረጉት የዐዲስ ኪዳን ለዙብተኛ ሥነ መለኮት ምሐራንም ዘንድ ተመሳሳይ ስሕተት ይፈጸማል።

የሚያሳዝነው፤ በተለያዩ ወንጌላውያን አብያተ እምነት ውስጥም ተመሳሳይ ደረጃ ያላቸው ስሕተቶች በተደጋጋሚ መፈጸማቸው ነው። የፕሮቴስታንት ወንጌላውያን አብያተ እምነት አንዱ ከሌለው የሚለዩባቸው አስተምህሮዎች ግልጽነቱ ሁኔታ ሲታይ፤ መጽሐፍ ቅዱስ አነሰተኛ አጽንዖት የሚሰጥባቸው ናቸው። እንዲሁም በእነዚህ ነገሮች ላይ የምንገለጠው መደምደሚያ ሐሳብ በቀጥታ ከመጽሐፍ ቅዱስ አረፍተ ነገሮች የተወሰደ ከመሆን ይልቅ፤ ከዕድምሮ ዕውቀት የመነጨ ነው። ለምሳሌ፤ ከክርስቶስ ዳግም ምጽአት ጋር ተያይዘው የሚከሰቱ ሁኔታዎችን ትክክለኛ ቅደም ተከተል በሚመለከት፤ በጌታ ራት ሥርዐት ላይ ክርስቶስ የሚገኝበትን ሁኔታ በሚመለከት፤ የጌታን ራት መውሰድ የሚገባቸውን ሰዎች በተመለከተ፤ እግዚአብሔር በክርስቶስ ሞት የሚገኘውን ድነት ላመነት እንጂ ላላመነት ስላለመሆኑ፤ ትክክለኛው የጥምቀት አፈጻጸም ዐይነት በተመለከተ፤ የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀትን እና የመሳሰሉትን በሚመለከት ልዩነት በመፍጠር የዘለቁት አብያተ እምነት ከአጭማቸው ጋር የሚጣጣም የሚመስል የቤተ ክርስቲያን አስተዳደር ያላቸው ናቸው።

እኛ እነዚህ አርእስት ጉዳዮች በሙሉ አላስፈላጊ ናቸው፤ አሊያም መጽሐፍ ቅዱስ ከእነዚህ ለአንዱም መፍትሔ አይሰጥም ልንል አይገባም። (በርግጥም፤ በዚህ መጽሐፍ ቀጣይ ምዕራፎች ውስጥ ለብዙዎቹ አርእስት ጉዳዮች መፍትሔ ተሰጥቷል።) የሆነ ሆኖ፤ መጽሐፍ ቅዱስ በእነዚህ አርእስት ጉዳዮች ሁሉ ላይ በእንጻራዊ ሁኔታ ሲታይ በመጠኑ በቀጥታ አጽንዖት የሰጠባቸው ሆኖ እያለ፤ የቤተ እምነት መሪዎች አብዛኛውን ጊዜያቸውን የሚያጠፉት ቤተ እምነታቸው ከሌለው የሚለዩበትን ጥቃቅን አስተምህሮ አጥብቀው በማስረዳት ላይ መሆኑ ምፅታዊም አላዛኝም ነው። እንዲህ ዐይነቱ ጥረት የሚደረገው፤ በውኑ ቤተ ክርስቲያን አንድ መሆን እንዳለባት ለማስገንዘብ ከሚመነጭ ፍላጎት የተነሣ ወይስ በአንዳንድ መመዘኛ ሲታይ ከሰብአዊ ኩራት የመጣ ይሆን ወይስ እግዚአብሔርን በማያስደስትና ቤተ ክርስቲያንን ፈጽሞ ሊያገጽት በማይችል አኳኋን አገዛዝን በሌሎች ላይ ለማጽናትና ራስን ጻድቅ ለማድረግ ከመፈለግ የተነሣ ይሆን?

ከግል ሕይወት ጋር ለማዛመድ የሚረዱ ጥያቄዎች

1. በክርስትና ሕይወት ለማድረግና ከእግዚአብሔር ጋር ያላችሁ ግንኙነት ሥር እየለደደ (ለሚያድግበት ሂደት) እንዲሄድ ለማድረግ፤ መጽሐፍ ቅዱስን እና ሌሎች ክርስቲያኖችውያን መጻሕፍትን ለማንበብ በግምት ምን ያህል ጊዜ ትወስዳላችሁ? በየዕለቱ ነገሮችሁ የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ፤ መጽሐፍ ቅዱስንና ሌሎች ክርስቲያኖችውያን መጻሕፍትን በማንበብ የምታደርጉት ጥረት ምን ያህል ነው? የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት አስተምህሮ መጽሐፍ ቅዱስን ለማንበብ ተጨማሪ አጽንዖት እንድትሰጡ ያደርጋችኋል?
2. እናንተን ከሚያሳስቧችሁ አስተምህሮአዊ ወይም ግብረ ገባዊ አርእስተ ጉዳዮች አንዳንዶቹ ምንድን ናቸው? ይህ ምዕራፍ መጽሐፍ ቅዱስ ለጥያቄዎቻችሁ በቂ መልስ የመስጠት ችሎታ ያለው ስለ መሆኑ ያላችሁን እምነት ያጠናክራል?
3. መጽሐፍ ቅዱስ በአንድ ርእስ ጉዳይ ላይ ከሚለው የበለጠ ወይም ያነሰ እንዲናገር የተመኛችሁበት ጊዜ አለ? ያን ምኞት ያነሣው ምንድን ነው ብላችሁ ታስባላችሁ? ይህን ምዕራፍ ካነበባችሁ በኋላ በዚህ ጊዜ እንደዚህ ዐይነት ምኞት እንዳለው የምታውቁትን ሰው የምትረዱት እንዴት ነው? መጽሐፍ ቅዱስ አሁን ካለው ይዘት እጅግ ትልቅ ወይም እጅግ ያነሰ እንዳይሆን በማድረግ የእግዚአብሔር ጥበብ የታየው እንዴት ነው?
4. እግዚአብሔርን ሙሉ በሙሉ እንድንታዘዘው ሊንግረን የምንፈልገው ጥቃቅነን ነገር እንኳ ላይቀር መጽሐፍ ቅዱስ ሁሉንም ነገር የያዘ ከሆነ፤ የእግዚአብሔርን ፈቃድ እንድንረዳ የሚከተሉት ነገሮች ማለት፡- የሌሎች ሰዎች ምክር፤ የሰብከት ወይም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት፤ የኅሊናችን፤ የሰሜታችን፤ መንፈስ ቅዱስ ውስጣዊ ፍላጎታችንና የግል ስሜታችንን በማነሣሣት ረገድ የሚሰጠው አመራር፤ በሁኔታዎች ውስጥ የሚካሄዱ ለውጦችና የትንቢት ስጦታ (ዛሬ እንደሚሠራ የምታምኑ ከሆነ) ሚና ምንድን ነው?
5. ከዚህ ምዕራፍ አንጻር እግዚአብሔር ለሕይወታችሁ ያለውን ፍጹም ፈቃድ እንዴት ሆኖ አገኛችሁት? በምናደርጋቸው በርካታ ውሳኔዎች ውስጥ ከአንድ የሚበልጡ ፍጹም የውሳኔ አማራጮች ይኖራሉ? (መዝ 1:3 እንዲሁም 1ቆሮ 7:39 ለዚህ ጥያቄ መልስ በመሻት እንጠብቃቸው)።
6. ለአንድ የተወሰነ ሁኔታ እንደሚያገለግል የተረዳችሁትን የመጽሐፍ ቅዱስ መርገ፤ እውነታዎችን በሚገባ ካለማወቅ የተነሣ በትክክል ከሁኔታው ጋር ለማጣጣም የተቸገራችሁበት ጊዜ አለ? የእግዚአብሔርን ፈቃድ ለማወቅ ከሚከተሉት ነገሮች ውጭ የሚያስፈልጉን ነገሮች ይኖሩ ይሆን? (ሀ) የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት (ለ) ጥያቄ የፈጠረባችሁን ሁኔታ የሚመለከቱ እውነታዎች ጭምር ማወቅ (ሐ) «ሀ»ን ከ«ለ» ጋር በትክክል የማዛመድ ችሎታ የእግዚአብሔርን ምሪት በመፈለግ ረገድ የጸሎት ሚና ምንድን ነው? ስለ ምን መጻለይ ይገባናል?

ልዩ ቃላት

ነቀፋ የሌለበት
የመጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት

ዋቢ መጻሕፍት

(ለእነዚህ ዋቢ መጻሕፍት ማብራሪያ በምዕራፍ 1 ገጽ 32 ላይ የሚገኘውን ማስታወሻ ይመልከቱ። የተሟላ የዋቢ መጻሕፍት ዝርዝር በዚህ መጽሐፍ 2ኛው ቅጽ ላይ ተቀምጧል።)

በወንጌላውያን አማኞች ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Anglican (Episcopalian)

1930	Thomas, 120-23
------	----------------
2. Arminian (Wesleyan or Methodist)

1875-76	Pope, 1: 206-9
1983	Carter, 1:290-91
3. Baptist

1767	Gill, 1:25-30
1983-85	Erickson, 256-59
4. Dispensational

1947	Chafer, 1:60
------	--------------
5. Lutheran

1917-1924	Pieper, 1:317-19
1934	Mueller, 137-38
6. Reformed (or Presbyterian)

1559	Calvin, 1:93-96 (1.9)
1861	Heppe, 28-31
1871-73	Hodge 1:182-83
1937-66	Murray, <i>CW</i> , 1:16-22; <i>PC</i> 11-26
1938	Berkhof, <i>Intro.</i> 167-69
7. Renewal (or Charismatic/ Pentecostal)

1988-92	Williams, 1:43-44
---------	-------------------

በሮም ካቶሊክ ስልታዊ ነገረ መለኮት ሥር የሚገኙ ክፍሎች

1. Roman Catholic: Traditional

1955	Ott, (no explicit treatment)
------	------------------------------
2. Roman Catholic: Post - Vatican II

1980	McBrien, 1:62-77
------	------------------

ሌሎች ሥራዎች

Friesen, Garry, and J. Robin Maxson. *Decision Making and the Will of God*. Portland, Ore.: Multnomah, 1981.

Packer, J. I. "Scripture." In *NDT*, pp. 627-31.

Weeks, Noel. *The Sufficiency of Scripture*. Edinburgh and Carlisle, Pa.: Banner of Truth, 1988.

በቃል የሚጠና የመጽሐፍ ቅዱስ ምንግብ

መንገዳቸው ነቀፋ የሌለበት! በእግዚአብሔርም ሕግ የሚሄዱ የተባረኩ ናቸው (መዝሙር 119:1)

መዝሙር

«እንዴት ያለ ጠንካራ መሠረት»

በቀጥታ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ብቁነት የሚናገሩት መዝሙሮች ጥቂት መሆናቸው ምናልባት ክርስቲያኖች ከዚህ አስተምህሮ የሚገኘው ታላቅ መጽናናትና ሰላም ለክርስትና ሕይወታቸው የሚሰጠውን ጠቀሜታ አልተገነዘቡም የሚያሰኝ ነው። የዚህ ማገሉት የመጀመሪያው ስንጥ የዚህን አስተምህሮ ዐሳብ ያዘለ ነው። እግዚአብሔር ለእምነታችን ጽኑ መሠረት የጣለው በቃሉ ላይ መሆኑን በመናገር ይጀምራል። ቀጥሎም እንዲህ ይላል፡ «ብተናገረው በተጨማሪ ምን ሊል ይችላል...?» በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናገኛቸው መላ የሆኑ የበለጸጉ የእግዚአብሔር ኪዳኖች በሁሉም ሁኔታ ውስጥ ፍላጎታችንን ለማሟላት በቂ ናቸው። ይህ እንግዲህ ታላቅ የደስታችን መንግሥት መሆን ይገባዋል! ተጣዮቹ ስንጥ ጥቅሶችን፣ የጥቅሱን ዐሳብ በራስ አማርኛ መግለጽን፣ ብዙዎቹ በትንቢተ ኢሳይያስ ውስጥ የተጻፉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በየቦታው የሚገኙትን ኪዳኖች (የተስፋ ቃሎች) የያዙ ናቸው። ከስንጥ 2-6 የሚገኙት እግዚአብሔር ለእኛ እንደ ተናገረን ተደርገው የተጻፉ ናቸው። እነዚህን በምዝሙርበት ጊዜ፣ በጉባኤ ውስጥ የሚገኙ ሌሎች ሰዎች እንዲጽናኑና እንዲበረታቱ የእግዚአብሔርን የተስፋ ቃሎች እንደምንዘምርላቸው ልናስብ ይገባል።

እናንተ የኒታ ቅዱሳን እንዴት ጠንካራ ነው መሠረታችሁ!

ውድ በሆነው ቃሉ የጸናው እምነታችሁ!

ከተናገረው በላይ ምን ሊል ይችላል!

ለእናንተ ወደ ኢየሱስ ለሸሻችሁት ለመጠለል?

ለእናንተ ወደ ኢየሱስ ለሸሻችሁት ለመጠለል?

«እኔ ከእናንተ ጋር ነኝ አትፍሩ፤ ተስፋም አትቀረጡ፤

እኔ እምላካችሁ፤ እሁንም እረዳችኋለሁ፤ ከቶ አትደንግጡ፤

እኔ እበረታችኋለሁ፤ እረዳችኋለሁ፤ ጸንታችሁ እንድትቆሙም እደርጋለሁ፤

በጽድቄ ደግፌ ሁሉን በሚችል እጄ እይዛችኋለሁ፤

በጽድቄ ደግፌ ሁሉን በሚችል እጄ እይዛችኋለሁ።

«በጥልቅ ውሃዎች ውስጥ እንድታልፉ በምጠራችሁ ጊዜ፤

ከቶ አትሰጥሙም እይሆንባችሁም ትካዜ፤

መከራችሁን ለበረከት ለመለወጥ እኔ ከእናንተ ጋር ነኝ፤

በጭንቀታችሁ እንዲበዛ ለእናንተ ቅድስና፤

በጭንቀታችሁ እንዲበዛ ለእናንተ ቅድስና።

«በእስፈሪ መከራዎች ውስጥ ስታልፉ፤

በቂ የሆነው ጸጋዬ ይሰጣችኋል እንዳትጠፋ፤

የሚንበበለው እሳት እንዲጉዳችሁ አላደረግሁ ወይም እንዲያስፈራ፤

ብቻ ዕድፋችሁ እንዲቃጠል፤ ወርቃችሁም እንዲጠራ፤

ብቻ ዕድፋችሁ እንዲቃጠል፤ ወርቃችሁም እንዲጠራ።

«በጥንት ዘመንም የነበረው ሕዝቤ በሙሉ ይናገራል!

ለብላዊውን! ዘላለማዊውንና የማይለወጠውን ፍቅራን ይመሰክራል።

እስከ ሽቦት እስከ ሽምግልና አጠብቃቸዋለሁ!

አሁንም እንደ ጠቦት በዕቅፌ እሸክማቸዋለሁ!

አሁንም እንደ ጠቦት በዕቅፌ እሸክማቸዋለሁ።

«ዕረፍት ለማግኘት በኢየሱስ የተደገፈች ነፍስ!

ለጠላቶቹ አሳልፌ አልሰጠውም እንዲደመሰስ!

መላው ሲኦል ያን ነፍስ ሊያናውጥ ቢጥርም!

እኔ በፍጹም! በፍጹም! ከቶ አልተወውም!

እኔ በፍጹም! በፍጹም! ከቶ አልተወውም።»

ከሪፖን ምርጥ መዝሙሮች፣ 1787 የተወሰደ

ክፍል 2

ትምህርተ እግዚአብሔር